

Slovenski Trgovski Vestnik

Glasilo Slovenskega trgovskega društva „Merkur“,
„Slovenskega trgovskega društva v Celju“ in
„Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

XIII. leto.

1916.

U Ljubljani 1916.

Izdalo in založilo Slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Slovenski

Trgovski Vestnik

11.

1883,

c

300018194, 1

1916.

V. Ljubljana 1916

Knjižnica in založba Slovenske republike, Ljubljana.
Tisk "Slovenske republike" v Ljubljani.

KAZALO.

I. Članki.

	Stran
Gospodarsko leto 1915. Spisal V. Ž	1
Praktične stvari iz železniškega prometa	2
Pristojbine od zavarovalnih in preskrbovalnih pogodb	3
Iz blagovnega znanstva. Piše H. Sevar.	4, 26, 33, 40, 48, 57, 66, 71, 81, 87
Carinstvo. Priobčil Just Piščanec	6, 72, 82, 89,
Naša valuta. Spisal V. Ž.	13
Koliko in katere knjige mora voditi trgovec z ozirom na kazenske določbe o kridi? Spisal T. V.	14
Industrijalizacija trgovine. Spisal Oton Schmidt	16
Zadnja vinska letina in vinska kupčija. Spisal B. Skalický.	21
Dohodninski pomisleki in odgovori nanje. Spisala S. + M.	22
Službeno razmerje zasebnih uradnikov v vojni.	24
Centrala za devize. Spisal V. Ž	25
Podpisujte četrto vojno posojilo	29
Četrto vojno posojilo.	29
Tačasna veljavnost moratorija	30
Podaljšanje poletenskega dneva	31
Avstro-ogrska nagodba	32, 41, 50
Obdačenje vojnih dobičkov. Spisal dr. R. Marn	37
Najvažnejše zakonite naredbe gospodarske vsebine v letošnjem letu. Spisal V. Ž	39
Gospodarski položaj med vojno. Spisal V. O.	45
Določbe o službenih razmerjih po vojni noveli k zakonu o trgovskih pomočnikih. Spisal T. V.	46
Letina 1916	53
Reekspedicija	54
Nove sodne pristojbine. Spisal V. Ž	55, 65, 80
Koncentracija bank. Spisal R. Šega	61
Omejitev porabe mesa in masti	63

	Stran
Prevzemne cene za žito in sočivje	64
Novi davki. Spisal dr. R. Marn	69
Prizivi zoper dohodnino, Spisala S. + M.	77
Letošnja vinska letina in vinske cene na Kranjskem. Spisal B. Skalický.	78
Kolek na vozne liste	79
Jamstvo prevzemnika za dolgove prevzete trgovine	85
Najvažnejše zakonite naredbe gospodarske vsebine. Spisal V. Žun	86
† Cesar Franc Jožef I. Gospodarski razvoj pod njegovim vladanjem. Spisal dr. R. Marn	93
Podpisujte peto vojno posojilo!	94
Izpremembra obratnega pravilnika	94
Letina 1916. Spisal A. Jamnik	95

II. Razsodbe obrtnih sodišč.

1. Uslužbenec mora na zahtevo delodajalca dopustiti, da zdravnik ugotovi zatrevano bolezen	15
2. Visokost nagrade se ravna po visokosti zneska, v katerem je bila že dana; če ni tega pogoja, pa po krajnem običaju ali po visokosti mesečne plače	16

III. Raznoterosti.

Računski zaključek med vojno.	10
Nedeljski počitek v trgovskih obrtih	10
Podaljšanje rokov pri penzijskem zavarovanju nastavljenecv	10
Zglaševalna dolžnost predmetov iz svinca	10
Zglaševalna dolžnost strojev z gonilno silo	10
Razveljavljenje dobavnih pogodb o špirituoazah.	10
Cene moke	10
Dobivanje svinjske masti, svinjske slanine, klobas in pripravljenega svinjskega mesa iz dežel ogrske krone	10

	Stran		Stran
Stoletnica avstro-ogrske banke	11	Gospodarski razgled v bodočnost	52
Naši trgovski odnošaji do Balkana in orijenta	11	Sprememba najširšega vojnega ozemlja	52
Nova Srbija in njen gospodarski pomen	11	Kupčije in pogodbe z navijalci cen — so neve-	
Balkanski vlaki	12	ljavne	59
Maksimalne cene za moko na Štajerskem	12	Založitev industrije s premogom tekom poletnih	
Maksimalne cene za seno	12	mesecev	59
Kako delajmo koruzni kruh?	12	Privedba občne pridobnine	59
Najvišje cene za svinjsko mast in slanino	12	Napovedi za hišnonajemni davek	60
Zglaševalna dolžnost usnja in kož	12	Oddaja kovin v vojne namene	60
Brizganje sodavice v pivo je kaznivo	12	Cena za prevzemanje žita	60
O gospodarskem združenju Avstro - Ogrske z		Najvišji sodni dvor proti kupčijski izrabi naraščanja	
Nemčijo	19	cen v vojnem času	60
Pozor pred ponodbami inozemskega blaga	19	Prvi podmorski čoln kot trgovska ladja	60
Vreme in stanje setve	19	Sprejem ponudene čezmerne cene ni navijanje cen	67
Avstro-ogrska vojna razstava na Dunaju	19	Razlaga vojne klavzule	67
S pozivom na dobavo, sicer se poišče kritje		Gospodarska vojna četverozveze proti Avstro-Ogrski	67
drugod, se ne odreče dobavni dolžnosti	20	Pristojbinska prostost prilog k trgovskim ponodbam.	68
Zasluge Amerike od svetovne vojne	20	Prodaje s pridržkom v vojnem času	68
Terjatve v Črni gori	20	Banke in trgovina	68
Otežkočen uvoz luksusa-bлага	27	Rekord izvoza in vojnih dobav v Združenih drža-	
Zvišanje doklad na davek na žganje	27	vah	68
Trgovina z jajci	27	Davek na vojne dobičke in napovedi	68
Sladkorne karte	27	Omejitev varenja piva in porabe ječmena	75
Davek na vojne dobičke v Nemčiji	27	Omejitev točenja piva	75
Pojem in bistvo bančne nakaznice	28	Centrala v varstvo upnikov za južnovzhodno ozemlje	75
Naznanilo spediteru o blagovnih nedostatkih		Dopustnost otvoritve konkurza o premoženju vpo-	
je pravno neveljavno	28	klicancev	75
Zglaševalna dolžnost za vreče	35	Omejitve predelave in prodaje bombaževinastega	
Nakup žita, ki je pod zaporo	35	blaga ter moškega perila	76
Trgovski tečaji za nezmožne vojaške osebe	35	Slovenska trgovska šola v Trstu s pravico javnosti.	76
Prodajalec je le radi zahtevanja očito čezmernih		Brezmesni dnevi na Kranjskem	76
cen kazniv	35	Naročilo romunskega finančnega ministra pred	
Ponudba prosta!	35	vojno	76
Delovanje neveste v ženinovem obrtu ne vtemeljuje		Zamenjava novcev iz niklja po 20 vinarjev	83
meznega razmerja	35	Promet s kavo	83
Japonska trgovina 1915.	35	Zvišanje poštnih pristojbin	83
Kaj je poštna posredovalna trgovina	42	Promet s cunjami	84
Kaznivost čezmernega dobička pri prodaji pod		Računski kolek	84
dnevno ceno	43	Promet s surovim oljem, smolo in smolnimi izdelki	84
Dopustnost registriranja industrijskih kartelov	43	Predpis občne pridobnine	84
Preskrba članov bolniških blagajn, ki so postali		Zaplenitev vrvic	84
delanezmožni	43	Pomožno službeno razmerje za gotovo dobo je	
Prepoved pospešanega prodajanja tkanega, plete-		dopustno	90
nega in birkanega blaga	43	Izpolnitev obstoječih pogodb	91
Rudnine na balkanskem polotoku	44	Pravna sredstva glede občne pridobnine	91
Stanje setve na Ogrskem	44	Veljavnost pristojbin po lestvicah	91
Prodaja delnic in dohodnina	44	V. avstrijsko vojno posojilo	91
Draginja in trgovina	44	Finančni minister o avstrijskem narodnem gospo-	
Važno vprašanje za trgovske nastavljenice	51	darstvu	91
Terjatve do sovražnih inozemcev veljajo za neiz-		Poslovno nadzorstvo	92
terljive	52	Pridržanje delavske knjižice	92
Podraženje tobačnih izdelkov	52	Vojna posojila se lahko porabijo za plačilo davkov	92
Stoletnica avstro-ogrske banke	52	Transportna dovoljenja za civilne pošiljatve	92

	Stran
Podpisujte vojno posojilo	99
Zvišanje železniških tarif	99
Hišni pisemski nabiralniki	99
Rumunija — žitnica	99
Zasega grških ladij po ententi	99
Davek na vojne dobičke	99
Oficielni kurzni list ob koncu leta	99
Tarifa c. kr. južne vojne železnice	99
Iz pridobninske kontingentne komisije	100
Zadnje, a tembolj važne novice	100
Urnava prometa s petrolejem	100
Taylorjev sistem v delovnem času	100
Krompir na Nemškem	100

VI. Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani.

Poročila sej	60
78. občni zbor	92

V. Književnost.

Dr. Štefan Voszka: Navodilo za rejo domačih zajcev na deželi	84
--	----

VI. Društvene vesti.

† Albert Gaber	19
XV. redni občni zbor	28
† Ignacij Kessler	28
Društveni redni občni zbor	36
Poroka	44
Trgovini v Ptuj	76
† Lavoslav Legat	92
Darila	92

VII. Izkazi društvene posredovalnice.

V vsaki številki.

1883

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) V. Ž.: Gospodarsko leto 1915.
- 2.) Praktične stvari iz železniškega prometa.
- 3.) Pristojbine od zavarovalnih in preskrbovalnih pogodb.
- 4.) H. Sevar: Iz blagovnega znastva.
- 5.) Just Piščanec: Carinstvo.
- 6.) Raznoterosti:

Računski zaključek med vojno. — Nedeljski počitek v trgovskih obrtih. — Podaljšanje rokov pri penzijskem zavarovanju nastavljenec. — Zglaševalna dolžnost predmetov iz svinca. — Zglaševalna dolžnost strojev z gonilno silo. — Razveljavljanje dobavnih pogojev

o špirituozah. — Cene moka. — Dobivanje svinjske masti, svinjske slanine, klobas in pripravljenega svinjskega mesa iz dežel ogrske krone. — Stoletnica avstroogrske banke. — Naši trgovski odnosi do Balkana in orienta. — Nova Srbija in njen gospodarski pomen. — Balkanski vlaki. — Maksimalne cene za moko v prodaji na drobno na Štajerskem. — Nove maksimalne cene za seno. — Kako delajmo koruzni kruh. — Najvišje cene za svinjsko mast in svinjsko slanino. — Zglaševalna dolžnost usnja in kož. — Brizganje sodavice v pivo je kaznivo.

7.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

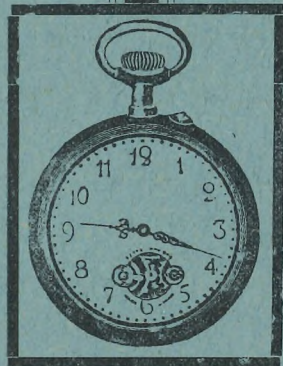

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje :: Zahtevajte moj novi
blaga na vse kraje povečani cenik, ka-
sveta ter največja terega dobite za-
eksportna tvrdka. stonj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13
priporoča svojo izbornu zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd, kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.
Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

**Škatlje
Kartoni**

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

**zahtevajte povsod
vžigalice**

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan
v Ljubljani.

**Riunione Adriatica
di Sicurta.**

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan
v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski
čebelni pitanec

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodruidniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vaselino in kolomaz

iz domče tovrne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1916.

Štev. 1.

Gospodarsko leto 1915.

Menda pravi neki starogrški pregovor, da je vojna mati vsega. Ta pregovor moremo uporabiti pri razmotrivanju gospodarstva preteklega leta. Vse se je godilo za vojno, vse radi vojne. Vojna je prevrnila osnovne nauke narodnega gospodarstva, saj sta odpadla dva bistvena predpogoja, to je svoboda prometa in deloma tudi osebna svoboda ter prosto razpolaganje z zasebno lastnino. Na njihovo mesto je pa stopila vsemogočna moč države, ki neomejeno uravnava produkcijo, ter razdeljevanje in porabo dobrin. Čez noč smo stopili za stoletje nazaj, v dobo cehov, moremo pa tudi reči, da smo se naenkrat približali socialističnemu idealu, da naj država vzame v roke vso produkcijo in sama razdeljuje dobrine. Država največ kupuje, država je največji konsument, največji delodajalec, saj ona vzdržuje milijonske armade in jih preskrbljuje s hrano in orožjem.

Odkod jemlje države ogromna sredstva, ki so potrebna za vzdrževanje svetovne vojne? Saj je nemški državni zakladni tajnik Helfferich pred nekaj dnevi povedal, da se rabi vsak dan 300 milijonov kron za vojno in računa se splošno, da so vojskujoče se države izdale v sedemnajstih mesecih za vojne potrebe do 160 milijard kron, torej na mesec čez devet milijard, tedaj vsote, proti katerim smemo imenovati stroške vojn v prejšnjih stoletjih malenkostne. In vsi ti izdatki gredo na — upanje. Ko se preveč napolni jezero, v katero se steka papirnati denar, tedaj je treba skrbeti, da voda odteče, tedaj država najame vojno posojilo in zopet kroži papirnati denar normalno. Pred kratkim izdano poročilo kontrolne komisije državnega dolga nam pove, da je Avstrija v prvih petih mesecih napravila dolga za 5 milijard kron. Obrestovanje tega dolga samega bi znašalo več nego 186 milijonov kron na leto. Vojna posojila Avstro-Ogrske, ki so se izdala v pet-, deset- in petnajstletnih zakladnih listih, so prinesla državi 132 milijarde kron, to je vsoto, o kateri bi pred par leti mislili, da je ne spravimo skupaj v desetletjih. Na Nemškem zna-

šajo dosedaj podpisana vojna posojila, s katerimi se misli pokriti vojne izdatke do konca marca t. l., 25¹/₂ milijard mark. V državah četverozveznega sporazuma se pač ne morejo pohvaliti s tolikimi uspehi in s toliko požrtvovalnostjo domačega občinstva. Saj so morali večkrat apelirati na ameriški trg in notranja posojila jim niso donesla zaželenega uspeha.

Zlato je izginilo v vojskujočih državah iz denarnega prometa. Nemčija si je znala izdatno zvišati zlati zaklad svoje državne banke, ki je znašal koncem leta 1914. 1258 milijonov kron in se je povzdignil leta 1915. na 2475 milijonov kron, to je za 1212 milijonov kron ali 97%. Pri nas so se šele v zadnjem času izdale nekatere odredbe, ki merijo na to, da se zlato v večji množini zbira v svoje naravno središče, to je v avstro-ogrsko banko. Ker nam je za izvoz domalega ves svet zaprt in tudi sicer naša trgovska bilanca ni aktivna, zato nam tudi iz tujine ne prihaja zlata. To se opaža pri disažiju našega papirnatega denarja tudi nasproti Nemčiji in nevtralnim državam. Glavna skrb naše finančne in gospodarske politike po vojni bo pač, da zopet spravimo v normalni tir svojo valuto.

Vojna je prevrgla glavno narodnogospodarsko načelo o cenah, ki naj se ravna po razmerju med ponudbo in povpraševanjem, kajti namesto proste pogodbe je stopil v važnih slučajih zakon, taksa, pri žitu in še pri raznih drugih predmetih je stopila država kot edina prodajalka, ki neomejeno določa ceno, mesto prostovoljnih po svobodnem prometu se ravnanjnih cen je torej nastopila dekretirana cena. Toda tudi oblastno dekretirane cene, omejitev cen navzgor ni moglo preprečiti silne draginje in navijanja cen.

Če se je že pri določitvi maksimalnih cen moralo ozirati na izredne razmere, ki jih je provzročila vojna — imenujemo le pičlost nekaterih predmetov radi zaprtega inozemstva, težkoče pri dobavljanju in prevažanju — upravne oblasti niso imele večkrat dovolj moči in sredstev, da bi mogle zabraniti prekoračenja maksimalnih cen. Razni zakoni in odredbe, ki so se izdali v varstvo konsumentov, niso imeli zaželenega uspeha. Pod

draženjem živil trpi civilno prebivalstvo sploh, najbolj pa oni sloji, ki so navezani na stalne plače in mezde, to je uradniki in delavci, pa tudi kajžarji na kmetih, dočim drugi sloji, tudi mali obrtniki, lažje prevale posledice druginje na svoje odjemalce.

Za poljedelstvo znači vojno stanje visoko konjunkturo. Cene surovin so neverjetno poskočile in še ni videti meje, tako da je prav mnogo kmetov v vojnem času poplačalo z lahkoto svoje dolgove, pa si še prihranilo marsikak stotak za poznejše čase. Skoro vsa industrija je stala v službi vojaške uprave; radi ogromnih in raznovrstnih naročil vojne uprave večina obratov ne le da ni nazadovala, temveč je celo izdatno povečala svoj obseg. Železna industrija je povsodi zaposlena, naročila dosegajo čase visoke konjunktore pred iremi leti, premogokopi ne morejo zadostiti naročilom, ker manjka izvežbanih delavcev in železniških voz, tako da morajo mnoga mesta trpeti radi pomanjkanja premoga. Tovarne za stroje so se večinoma priredile v tovarne za vojaške potrebe, orodje in municijo, tkalnice in predilnice, ki so več let trpele pod občutno krizo, so se popolnoma oddahnile, oddale vse svoje zaloge in radi pomanjkanja bombaževine in ovčje volne ne morejo niti več izvrševati vseh velikanskih naročil, ki prihajajo zlasti od vojaške uprave. Z velikimi uspehi delajo usnjarne, tovarne za železniške vozove in lokomotive itd. Le stavbna industrija počiva in čaka prerojenega življenja po nastopu mirnih časov.

Ker stoje milijoni delavskih moči pod orožjem in vojna uprava zaposluje do malega vso industrijo, je brezposelnost skoro popolnoma prenehala. Po tovarnah, v kontoarijih in uradih se vedno bolj kaže potreba, da se nadomestijo moške moči z ženskimi. Brezposelnost in očitna beda, zvesti spremljevalki vojn, se kažeta v tej svetovni vojni le omejena na posamezne sloje.

Ni bil upravičen strah, da bo naše cvetoče združništvo, zlasti posojilništvo uničeno po vojni. Denarni zavodi, ki so se osnovali na zdravi podlagi in izvirajo iz resnične potrebe, so se skazali trdni tudi za časa vojne. Ker je med kmeti, trgovci in industrijci radi visoke konjunktore mnogo razpoložljivega denarja, se večajo vloge v denarnih zavodih, v hranilnicah in bankah. Dunajske hranilnice izkazujejo vsak mesec za več milijonov vlog več nego v prejšnjih letih, naši domači denarni zavodi se gibljejo mnogo krepkeje nego v denarnih krizah zadnjih let. Kakih 600 milijonarjev več štejemo v Avstriji od pričetka vojne sem, tisoči in tisoči so si pa ustvarili radi vojne prav ugodno eksistenco. Gotovo bi bilo pravično, da se ti v prvi vrsti pritegnejo, ko bo treba apelirati na državljane, da z novimi sredstvi priskočijo na pomoč državi, ko ji bo po nastopu mirnih časov treba celiti rane, nadomeščati milijardne dobrane, ki jih je uničila vojna.

V. Ž.

Praktične stvari iz železniškega prometa.

1. Računanje voznine za pošiljatve, ki so namenjene v kraje z več kolodvori, če je v voznem listu predpisan le kraj, ne pa še posebej tudi kolodvor.

Dne 23. in 24. avgusta 1914 je sprejela železniška postaja N. C. dva vagona ovsa v prevažanje na Dunaj. Kot namembna postaja je bil v obeh slučajih vpisan Dunaj brez predpisa kolodvora. Pošiljatvi sta došli na Dunaju na kolodvor cesarja Franca Jožefa ter jih je rešil tožnik na tem kolodvoru. Potom reklamacije je zahteval ta, da se mu povrne 24 kron, ker bi bila voznina cenejša za 12 kron od vagona, če bi se bilo spravilo blago na severozapadni kolodvor.

Ta reklamacija je bila odklonjena in je zahtevala tožena železnica, da se zavrne tudi tožba.

Tožnik je opiral svojo zahtevo na § 67 (3) obratnega pravilnika in vrhu tega na tarifni predpis, ki ga je publicirala c. kr. državna železnica 25. novembra 1911. Ta se glasi: Po § 56 III. (2) obratnega pravilnika se sme pri oddaji zavrniti vozne liste, ako namembna postaja ni označena tako, kakor zahteva tarifa, n. pr. vozne liste, v katerih je navedena namembna postaja le z besedo Dunaj. Če se pa take pošiljatve vendar sprejmejo v prevažanje, treba jih je odpraviti načeloma na oni kolodvor, do katerega je voznina najcenejša.

Po tem predpisu bi bilo treba odpraviti predmetno pošiljatev na Dunaj severozapadni kolodvor. Odprava na Dunaj cesarja Franca Jožefa kolodvor in računanje voznine do tja se je izkazala za nepravilno po § 70 obratnega pravilnika.

Tožena stranka je proti temu navedla: Dejanski stan po § 67 obr. pravilnika sploh ni dan, ker se sedaj ne vpraša za prevozno pot, ampak za namembno postajo. Ker se ni označilo na voznih listih namembne postaje, kakor določa tarifa, mora trpeti odpošiljatelj po § 56 III. (1) in § 57 obr. pravilnika kot posledico, da se je poslalo pošiljatvi na Dunaj cesarja Franca Jožefa kolodvor in do tam zaračunalo voznino. Predpis pa, ki ga navaja tožnik, ni tarifni predpis, temveč le službeni ukaz, iz katerega se ne more izvajati posebnih pravic za stranke. Vrhu tega je zahteva ugasnila po § 97 (1) obr. pravilnika.

Razsodba.

Za vprašanje, ali je zahteva opravičena ali ne, je popolnoma vseeno, ali je po tožniku navedena razglasitev tarifni predpis, ali pa samo notranji službeni ukaz. Tudi v zadnjem slučaju veže železnične uslužbenke z učinkom, da je smatrati ravnanje proti tem predpisom kot pregrešek, ki povzroči, da jamči železnica za nastalo škodo po § 5 obratnega pravilnika.

V tem slučaju je povzročilo ravnanje proti predpisom napačno odpravo blaga in tako računanje voznine, ki je odpošiljatelju v škodo. Tožnikova zahteva je tedaj po § 5 in § 70 obratnega pravilnika v temeljena in po § 72 (2) še ni ugasnila. Tudi na § 57 obr. pr. se železnica ne more sklicevati.

Ta razsodba nas nehote opozarja na ljubljanske razmere. V koliko bi utegnili biti praktičnega pomena za ljubljanske trgovce, nas pouči članek »Iz železnice tarife«, priobčen v 6. številki »Slovenskega Trgovskega Vestnika« iz leta 1914.

2. Kdo naj trpi škodo, če se pokvari ali zmanjša blago na železnici vsled tega, ker se prevažna v odprtem namesto v pokritem vagonu?

Železniške uprave so že od začetka vojne naglašale v svojih razglasih, da ne jamčijo za škodo, ki utegne nastati, če se prevažna občutljivo skladiščno blago v odprtih vagonih. Taki razglasi so se spopolnjevali, dokler niso dosegli stalne oblike. V tozadevni objavi z dne 22. septembra 1914 čitam med drugim:

1. Železnica sme strankam pripraviti odprte vagonne, če nima pokritih.

2. Za plahto, katero preskrbi železnica le po možnosti, je treba plačati po tarifi odmerjeno pristojbino.

3. Odpošiljatelj ima podpisati na voznem listu izjavo, da soglaša s prevažanjem na odprtem vagonu brez plahte.

4. Če se uporabljajo odprti, oziroma le po možnosti s plahetami pokriti vagoni namesto zaprtih, ne jamči železnica za škodo, ki nastane vsled tega, ker se prevažna blago v tem nevarnem stanju.

Umevno je, da so bili trgovci in drugi pošiljatelji veseli, da se jim prepuste vsaj odprti vagoni. Razna živila in celo predmeti delikatesnih trgovin so morali na odprtih vozilih potrpežljivo prenašati dež in sneg, vročino in mraz in časih kljubovati zmakljivim rokam.

Slučaji poškodb in zmanjšanja blaga so se množili. Stranke so začele obsipavati železniške uprave z reklamacijami in nastalo je živahno razmotrivanje, na katerem udeležencev vozne pogodbe obični nevarnost. Za kaj jamči železnica? Koliko naj trpi stranka? Sprva so skušale železnice odvaliti od sebe vso odgovornost, kažoč na podpisano izjavo na voznem listu, ki izpričuje, da je pošiljatelj predlagal prevažanje na odprtem vozu. Nekatere stranke pa so stopile pred sodišče. Juristi so se oprijeli obratnega pravilnika; obstali so pri § 86. rekoč: Železnica ne jamči za škodo, ki nastane vsled nevarnosti, ki je spojena s prevozom na odprtem vagonu. To se pravi, železnica ne jamči za škodo, ki zadane blago vsled vremenskih in drugih zunanjih vplivov. Če se na primer zmoči žito, moka in sladkor, če se izpridi zavoljo vročine pivo ali vino, če zgori bombaž ter seno in slama, tako škodo mora trpeti stranka. Vprašanje pa, kdo naj

nadomesti, kar se med prevozom pokrade, se je rešilo ugodno za občinstvo. Po § 86 obratnega pravilnika mora železnica nadomestiti strankam škodo za očividni primanjkljaj na teži, ali če manjkajo celi kosi.

Kdaj pa je primanjkljaj teže očividni? Kaj je razumeti pod celimi kosi?

Za očividni primanjkljaj se mora smatrati vsako izgubo teže, ki presega pri suhem blagu 1 odstotek, pri tekočinah in pri vlažnem blagu pa 2 odstotka prvotne teže. Glede »celih kosov« je omeniti, da ne jamči železnica šele tedaj, ko se pogreša cele zaboje, ali cele omote, vreče itd., temveč tudi že takrat, ko se opazi, da je izmaknjena iz zaboja steklenica, ali če si odreže tat od omota usnja le nekaj podplatov.

Da se tedaj prejemniki železniških pošiljatev lahko mogoče obvarujejo škode, naj došlo blago dobro pregledajo ter naj poskrbe, da se jim ga uradno steha, predno ga prevzamejo na kolodvoru.

Pristojbine od zavarovalnih in preskrbovalnih pogodb.

S 1. januarjem t. l. je stopila v veljavo cesarska naredba z dne 15. septembra 1915 drž. zak. št. 280, ki določuje nov davek, oziroma pristojbino na zavarovalne, dosmrtno preživitne in preskrbovalne pogodbe. Te pristojbine so v primeri s prejšnjimi precej občutne, kajti poprej se je od gori imenovanih pogodb, od premij itd., dajala le pristojbina po lestvici II.

Pri zavodih, ki obrtoma sklepajo zavarovalne pogodbe kot zavarovalci, se zdaj plačuje:

1. Za zavarovalno pogodbo in za vse med zavodom in zavarovanci sklenjene dogovore o nadaljevanju ali izpremembi pogodbe

v pozavarovalnem poslu $\frac{1}{2}$ odstotka;

pri zavarovanju zoper točo in za živino 1 odstotek;

v vseh drugih zavarovalnih strokah 2 odstotka letne skupne vsote vseh na podlagi teh pogodb dospevajočih plačil zavarovancev (premij in postranskih pristojbin).

Pri izračunu pristojbin je od skupne vsote plačil odbiti premije in postranske pristojbine, ki jih je vrniti, ako se polica stornira.

Nasprotno se pa ne smejo odtegniti provizije in druge dajatve zavoda tretjim osebam ali zavarovancem.

2. Za dajatve (odškodnine), ki jih dajejo zavodi na podlagi zavarovalne pogodbe, in za vse druge v zavarovalni pogodbi utemeljene dajatve zavarovancem, dalje za izplačilo pri odkupu polic:

pri zavarovanju zoper točo, ogenj, za živino in transport $\frac{1}{2}$ odstotka;

pri vseh drugih zavarovalnih poslih 1 odstotek letne skupne vrednosti imenovanih dajatev.

3. Za predujme na police (posojila na police) in za plačilo obresti takih posojil $\frac{1}{2}$ odstotka letne skupne vsote vseh posojilnih zneskov in obresti.

Dajatve, ki se vpišejo v dobro, so enake plačilom.

Kot zavode, ki obrtoma sklepajo zavarovalne pogodbe kot zavarovalci je smatrati delniške družbe, ki so označene kot zavarovalni zavodi, in na načelu vzajemnega jamstva članov obstoječe zavode (društva in združbe), ki po poklicu sklepajo zavarovalne pogodbe kot zavarovalci ter podjetja, ki sklepajo zavarovalne pogodbe poleg drugih poslov, zlasti železniška in ladjeplovna podjetja glede transportnega zavarovanja, bančna podjetja glede zavarovanja srečk in skladišča glede zavarovanja blaga, ki je pri njih v hrambi.

Preživitne in pokojninskozavarovalne pogodbe, ki jih sklenejo zavarovalnice, dalje pogodbe z dedinskimi družbami, je smatrati za enake življenjskozavarovalnim pogodbam in so podvržene gori omenjenim pogodbam.

Nekoliko manjše pristojbine veljajo za pokojninske in provizijske zavode, pokojninske zaklade, pokojninske blagajne, pokojninska društva itd., torej za preskrbovalne naprave brez razločka, ali je pristop k njim prostovoljen ali prisiljen in če obstoji med udeležniki kako pogodbeno razmerje ali ne. Od teh pogodb je plačati 1 odstotek.

Ta določba velja tudi tedaj, če tvori imovina preskrbovalne naprave del imovine kake druge osebe.

Ako določajo pravila preskrbovalne naprave, da morajo udeleženci računski primanjkljaj vsako leto nadomestiti ali da se računski prebitek vsako leto razdeli med udeležence, tedaj veljajo za te naprave višje najprej označene pristojbine.

Oproščena od gori omenjenih pristojbin so društva in zadružne družbe, ki obstoje na načelu vzajemnosti, ako ne izvršujejo kakega podjetja, ki meri na dobiček in če se obenem ne pečajo z drugimi zavarovalnimi posli, toda tudi le takrat,

1. če je njih namen zavarovanje bolniških podpor, zdravniške pomoči, dobivanje zdravil in pogrebni stroški v najvišjem znesku 400 K;

2. če je njih po pravilih določena naloga zavarovanje invaliditetnih, starostnih, vdovskih in sirotinskih pokojnin za delavce, pomočnike in vajence;

3. če se brez zagotovitve v številkah določenih dajatev omejuje na podelitev podpor v slučajučasne ali dosmrtno nezmožnosti za delo ali na dajatev slučajnih podpor vdovam in sirotam.

Enake ugodnosti uživajo — toda le pod gotovimi pogoji — živinske zavarovalnice, ki dobivajo podpore iz javnih sredstev ali katerih poslovni obrat se omejuje na gotov okraj in če so člani izključno ali pretežno posestniki manjših poljedelskih ali gozdarskih obratov.

Javne zavarovalnice so oproščene pristojbin.

Za pristojbinsko dolžnost zavarovalnih pogodb je vseeno, ali se je o pogodbi napravila listina ali ne.

Listine v zavarovalnih poslih so koleka proste.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

A. Blago iz rudnistva.

Lišp, dragi kameni in dragulji (Schmuck und Edelstein — Gemmen).

Med dragulje in drago kamenje štejemo nekatere rudnine, ki se odlikujejo po svoji trdoti, liku, brezbarvnosti ali posebno krasni barvi, prozornosti in drugih optičnih svojstvih. Dragulje zna prav ceniti le navajeno oko draguljarjevo, bodisi glede barve, trdote, teže, lika, prosojnosti, ali cene. — Domovina žlahtnih kamenov je Vzhodna Indija in vroči zemeljski pas; severni kraji nimajo tako lepih draguljev.

Radi posebnosti in dragocenosti vdelujejo pri draguljarjih v čiste kovine (v zlato ali srebro) drage kamene in jih izdelujejo za nakit po zelo visokih cenah.

Dragulje lahko delimo v tri dele in sicer:

1. v prave, čiste, trde dragulje, ki so trši kot kremenjak (kvarec 7. trdot. stopinje), diamante in juvele, ter

2. v poludragulje, ki so med 7. do 4. trdot. stopnje — t. j. kremenjak, ametist, opal, obsidian itd., ki so manj čisti in neugodnejše barvani, in

3. mehki kameni za nakit, ki so mehkejši kot 5. trdot. stop. od jedavca, n. pr. malahit, jantar itd. ter nimajo tako čistih barv.

K prvim prištevamo redko dobavne mineralije, ki se po svoji največji trdoti, sijaju, čisti živi barvi, lepi obliki in teži odlikujejo; k drugim prištevamo poludragulje, ne samo, ker so tako redko dobavni, ampak tudi ker nimajo iste stopinje trdote in nimajo tako čisto prozorne barve in sijaja kot pa čisti dragulji.

Dragulje dobivamo navadno v surovem stanju ali nezadostno obdelane, pravilni lik in rez pridobijo šele z brušenjem.

Najvažnejši znaki za določitev draguljev so trdota, barva, sijaj in teža.

Poglavitnejši kraji za promet dragih brušenih kamenov so Pariz, London, Amsterdam in Nižni Novgorod.

Gravirano, vrezano, drobno lepotično kamenje so že v starih časih imenovali »gemme« in sicer se razločujejo v intalje (Intaglie), ki imajo vdolbeno vrezane podobe in v kaméje (Caméen) z vzbočno, reliefno vrezanimi figurami.

Vsakemu dragemu kamenu, ki je že vdolan, je bilo treba poprej po njegovem svojstvu dati primerno obliko ali rez (Schnitt).

Osnovna oblika ali rez dragulja je debel kamen ali t. zv. indijska rez, ki obstoji iz gornjega dela, krone ali paviljona in pa spodnjega dela t. zv. kaleta. Mejna črta med zgornjim in spodnjim delom se zove obkroženost, oblikovanost ali rundista.

Vrhni del paviljona imenujemo ploskev, stol ali tablico (Tafel).

Posebne vrste reze so:

1. briljantova rez (der Brillantenschnitt), gornji in spodnji deli imajo oglata polja ali ploskve t. zv. facete, ki so najprikladnejša za čiste, brezbarvne kamele.

2. rožica ali roseta (die Rosette — Rosuta) ta rez se uporablja pri širokih in nizkih kamnih, nima spodnjega dela (je ravno odrezan) zgornji je facetiran.

3. Ploščnata rez (der Tafelschnitt) ima po sredini, kakor tudi na zgornjem in spodnjem delu ploščnate reze.

4. Stopnjičasta rez (der Treppenschnitt) se razlikuje po stopnjičasto facetiranih rezih gornjega in spodnjega dela.

5. oblata, izbočna polukrogla, školjasta rez (en cabachon — der mugelige Schnitt) nima spodnjega dela, ker je vodoravno odrezan, vrhni del je izbočeno gladkega obsega ter facetiran.

Vrednost in cena se določuje po velikosti in teži draguljev.

Zbrušene dragotine ali demante tehtajo na karate.

En dunajski karat je 206.130 mg. Pariški juvelirji se trudijo postavno določiti težo enega karata na 205 mg, kateri zahtevi so se tudi pridružili juvelirji v Londonu, Amsterdamu itd.

Vendar se v izrednih slučajih cena ravna po bistvu t. j. bolj po kvaliteti dragulja — nego pa po velikosti ali teži, torej čim lepši in čistejši, tem dražji je dragulj.

Dragulje vdolujejo z zlatom v štirioglate vdolbine (jaščike) ali v zobčaste obročke.

V povišanje sijaja ali barve jih večkrat podkladajo s kovinastimi listi, t. zv. stanjilom.

Pogostokrat se dragi kamni ponarejajo, zamenjavajo z nepristnimi, celo iz stekla izdelanimi potvorbami. Mnogokrat podlagajo drago kamenje s kameneno strelo (Bergkrystall) ali podlepajo steklo z mastiksom, da se prosojnost in svetloba poviša ter imenujejo tako izdelovanje doubiranje, enaki kamen pa doublette.

Radi tega je treba kupcu dragih kamnov posebne izvežbanosti, da more najti ter razločiti napake, posebno

razpoke pri dragih kamnih — najboljše pa je, da se kupi take dragocene kamne še neobdelane.

Take ponaredbe se tudi lahko spozna, če kamen malo segrejemo.

Dragulje delimo v štiri razrede.

Med dragulje prvega reda štejejo:

1. Diamant. (Demant — Adamas) je ogljik v najlepši in najredkejši obliki, najtrši in najdražji žlahtni kamen.

Diamant zavzema po Mohsovi gredni lestvici zadnje deseto trdotno mesto in je tedaj najtrša rudnina na svetu, razen l. 1857 po Devillu iznajdeni mali tetragonalni borovi kristali, ki se mu v trdoti približujejo. Juvelirji jih dele v 3 čistotne vrste vode. Čist diamant je brezbarven in prozoren, onečiščen pa je večkrat rumene, modre, zelene, rdeče in črne barve. Poleg njegove trdote je posebno znamenit in važen diamantov sijaj in pa lastnost, da lomi svetlobne žarke jako močno ter jih obenem razkrajaja.

Ta svojstva narede in povzročijo, da se v lepo brušenih diamantih barve živahno prelivajo, tudi v temi se diamant sveti (fosforescira), posebno ako je bil izpostavljen modri luči — ali ako se segreje, ima pa izmed vseh kamenov to slabost, ker je iz ogljika, da na ognju zgori v oglje.

Surove diamante brusijo v velikih tovarnah t. zv. brusilnicah v Amsterdamu, že izbrušenim diamantom dajejo v glavnih mestih Francoske ali Angleške v brusilnicah z njih lastnim prahom, (namreč nečisti, slabobarvani diamanti, ki se pri surovem brušenju odkrhnejo ali zdrobe v prah) in z istimi brusijo in dajejo diamantom obliko t. zv. briljanta ali pa rozete (rožice). Dobro zbrušen, čist diamant, ki tehta 1 karat, velja še vedno okoli 300 K. Večjim diamantom raste cena vedno sorazmerno s kvadratom teže, oblike, reze (taille), ki igra pri njih tudi svojo vlogo moda — tako n. pr. so v Orientu vedno bolj priljubljene rozete, v Evropi pa briljanti.

Trikaraten diamant stane n. pr. $300\text{ K} \times 3^2 = 2700\text{ K}$.

Največji diamant t. zv. Cullinan so našli l. 1905 v južni Afriki, tehtal je 3025 karatov. Najlepši, zbrušeni diamant pa je »Regent«, ki tehta $136\frac{7}{8}$ karata in se nahaja v francoskem narodnem muzeju v Louvru, v zakladnici avstrijske vladarske rodovine je $133\frac{1}{2}$ karat »Toskanec« tudi »Florentinec« imenovan, v žezlu ruskega carja je vdolan 194 karat. težak »Orlov« — in pa $106\frac{1}{16}$ karat. težki »Koh-i-nor«, ki je zbrušen v briljant, je sedaj last angleškega kralja.

V vzhodni Indiji, v Braziliji in Avstraliji dobivajo diamante v naplavinah, t. j. v pesku in produ, ki ga je nanesla voda, in se nahaja v drugotni (sekundarni) legi.

Dobivajo se diamanti tudi v Uralu in Severni Ameriki.

V Južni Afriki pa so diamanti vzrastli v druge rudnine, nahajajo se torej v prvotni primarni legi.

Takozvani kapski diamanti, ki se nahajajo ob reki Vaal, so rumenkasti.

V pokrajini Bahia dobivamo temni braziljanski diamant t. zv. Karbonado, ki nam služijo večinoma v tehniške svrhe n. pr. za konice pri svedrih, s katerimi vrtajo predore skoz trde kamenine, ali pa steklarjem za rezanje stekla in šip.

Posebno velike, brušene diamante imenujemo samec ali solitars. Rez in prah diamanta sta temnosive ali črnkaste barve.

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

Toliko glede na zaporna, kakor tudi na kontainerska skladišča je carinskemu uradu vsikdar na prosto dano izvršiti v njih revizijo zalog, katere se udeleži tudi stranka sama ali po zastopniku; stranka mora zaeno tudi brezuvetno skrbeti za potrebno pomoč pri reviziji na lastne stroške. Tudi morajo biti vsikdar na razpolago cimentirane tehtnice in uteži v zadostnem številu. — Odpiranje zapornih skladišč se mora prijaviti glavnemu carinskemu uradu praviloma dan poprej z natančno označbo ure, kedaj se skladišče odpre. V nujnih primerih se pa sme dovoliti odpretje tudi na dan, ko se je to prijavilo, če so pri carinskem uradu za to potrebne razpoložljive uradniške moči. Za izvršitev uradnih postopanj (tudi nadzorovalnih) v zasebnih skladiščih se plačujejo pristojbine določene v posebej objavljeni tarifi. Za revizije, ki se izvršujejo uradoma, se ne plača nikacih pristojbin. Carinski urad predpisuje pristojbine, ki jih ima plačati vsak imejitelj zasebnega skladišča, v poseben seznam; koncem meseca dostavi stranki plačilni nalog ter se morajo pristojbine vplačati tekom treh dni.

Dovolilo za zasebno skladišče preneha:

- a) Po preteku časa, za katerega se je izdalo;
- b) vsled prostovoljnega odstopa stranke same;
- c) vsled prenosa obrata na drugo osebo;
- č) vsled smrti imejtelja, če naslednik ni prosil še za prenos dovoljenja v teku osmih dniter finančno oblastvo ni tega odobrilo;
- d) ako se je o premoženju imejtelja otvoril konkurz;
- e) ako se upani carinski zneski in odpadajoče pristojbine za pregledovanje ne poravnajo točno;

f) ako so imejitelj skladišča ali njega uslužbenci in nastavljeni deležni prestopka tihotapstva ali težkih dohodarstvenih pregreškov.

Deželno finančno oblastvo ima pravico odobriti prenos dovoljenja na naslednika obrata, na dediče ali konkurzno maso. O prenehanju zasebnega skladišča se mora v njem še ležeče blago takoj ocariniti, ali pa spraviti v prosto skladišče ali v inozemstvo.

191. **Posebna določila za zaporna skladišča.** Zaporna skladišča morajo biti docela ločena od drugih prostorov ter se morajo tako zapirati, da ni mogoče iz njih vzeti niti v iste vkladati ničesar, ne da bi se načela ali odprla uradna zapora. Kot carinsko zaporo se rabijo umetne ključavnice, ki jih priskrbi carinski urad na stroške stranke ter jih po prenehanju zasebnega skladišča zopet odvzame, ne da bi za to stranko odškodoval. Stranke morajo zaporna skladišča razločno zaznamenovati tudi na zunaj z napisnimi deskami.

Carinski urad pregleduje — na podlagi strankinih deklaracij v blagu, ki se ima vložiti — to tako na zunaj, kakor tudi v notranjosti po določilih veljavnih za uvozne ocarinitve. Samo v primerih, ako se je blago že poprej pri kakšnem carinskem uradu popolnoma znotraj pregledalo ter je dospelo k carinskemu uradu v Trst pod nedotaknjeno carinsko zaporo, se sme, dokler se blago nahaja pod uradno zaporo, spregledati notranje pregledovanje, ter omejiti le na zunanji ogled.

Po končanem pregledu se blago takoj prepelje pod uradnim nadzorstvom ali, če sprejme stranka jamstvo za najvišjo po tarifu odpadajočo carino, pod gotovo uradno zaporo, v zaporno skladišče. V zadnjem primeru sname zaporo uradnik, ki se je poslal v skladišče. Po izvršenem uradovanju vpiše urad blago v dotični oddelek skladiščnega registra, stranka je pa vpiše na podlagi duplikata blagovne deklaracije opremljenega z uradnimi vknjižnimi podatki najdalje v teku 24 ur v lastno konto-knjigo. — Če se je blago vpeljalo v skladišče brez predčasnega pregleda na podlagi začasne deklaracije, se isto vknjiži šele po izvršenem pregledovanju pošiljatve.

Tuzemsko ali inozemsko ocarinjeno blago, ki se vpisuje v tako zaporno skladišče, da se z njimi spopolné, napolné i. dr. v skladišču ležeči tovari, se mora carinskemu uradu napovedati po oznamenilih tarife v dvojnem izvodu; carinski urad pregleda tako blago na zunaj in znotraj ter je pripiše po njega kakovosti ostali neocarinjeni skladiščni zalogi.

Preovijanje ali delitev tovorov in posod ali druge premembe na blagu, ležečem v zapornem skladišču, se smejo vršiti, v kolikor je dopustno ali

posebej dovoljeno po finančnem ministrstvu, samo na dovolilo vodje dotičnega carinišča in na podlagi posebne deklaracije v navzočnosti carinskega uradnika in finančnega stražnika. Pri tem je osobito paziti na to, da se pri izvršitvi ocarinitve tej dajo za podlago prvotne, za ocarinjenje merodajne teže.

Če bi se pri gornjih manipulacijah izkazale razlike v teži, se morajo te takoj pojasniti. Ako je manjša teža provzročena brez dvombe po iztakanju, usušenju, izhlapitvi, lekaži ali vsled kake nezgode, ki je nastala proti volji vlagatelja ter ne obstoji sum, da se je blago skrivaj odneslo iz skladišča, se razlike z dovoljenjem predstojnika carinskega urada odpišejo. Če se pa manjša teža ne more popolnoma opravičiti, se mora od tozadevne količine takoj plačati carina ter zaeno uvesti dohodarsko-kazenski postopek. Elementarne nezgode, ki provzročijo zmanjšanje blagovne zaloge, se morajo v teku 24 ur naznaniti glavnemu carinskemu uradu, da jih konstatira.

Blago, ki se je v zapornem skladišču pokvarilo ali je postalo nerabljivo, kakor tudi nečedne primesi, ki se očistijo od blaga ležečega v skladišču, se izvozijo pod nadzorstvom v inozemstvo, ali se pa v uradni navzočnosti z dovoljenjem predstojnika carinskega urada, uničijo, nakar se odpišejo.

Ako se je blago v teku ležanja tako spremenilo, da ni več sposobno vsled spremenjene kakovosti za prvotni namen, se sme na dovolilo finanč. ministrstva odmeriti tozadevna znižana carina; blago se v tem primeru po natančni carinski ovedbi in utemeljitvi sedanje kakovosti v uradnem skladiščnem registru in strankini konto-knjigi primerno prepiše.

Če se izklada blago iz zapornega skladišča, je treba vložiti pri glavnem carinskem uradu po splošnih predpisih sestavljeno carinsko deklaracijo za uvozno ocarinitev, prevoz, oziroma za uvedbo morda dovoljenega zabeležnega postopka. Carinski urad izvrši o tem predpisano uradovanje v polnem obsegu po carinskih organih, ki se v ta namen pošljejo v skladišče ter reši dotično postojanko v skladiščnem registru, sklicujoč se na izgotovljeno listino. Enako mora tudi stranka po dovršenem uradovanju napraviti zadevni odpis v konto - knjigi.

Če se pri uradovanju pokaže manjša teža, je postopati kakor je spredaj povedano. Istotako je vezan odstop blaga enega skladiščnega imejtelja na drugega na vložitev deklaracij od obeh strani, t. j. od enega za odstop, od drugega pa za vložitev. Prenos blaga se vrši pod uradnim spremstvom ali pod gotovo uradno zaporo ter se mora razvidno vpisati v uradnem skladiščnem registru in v strankini konto - knjigi.

Zaloge blaga v zapornih skladiščih se morajo od časa do časa, najmanj pa enkrat na leto podvreči uradni reviziji, pri kateri se zaloge primerjajo s podatki skladiščnega registra in zadevnimi listinami. Pomanjkljaji, ki so se pri tem našli, se morajo takoj ocariniti, pridržujé si uvedbo morebitnega dohodarstveno - kazenskega postopka.

V slučaju prenosa vgotovljene zaloge na bližnjo dovolilno periodo ali v primeru izvršitve revizije pred potekom dovoljene dobe, se vpiše pri reviziji resnično vgotovljeno skladiščno zalogo v uradnem skladiščnem registru in v strankini konto-knjigi na mesto popravljenih prejšnjih vknjižb, da se po tem vrše daljni odpisi.

192. **Posebna določila za kontacijska skladišča.** Dovoljenje imeti kontacijsko skladišče se podeljuje samo takim trgovsko-sodno protokoliranim tvrdkam, ki imajo sloves zanesljivosti in trgovske solidnosti, ki se izdatno pečajo z inozemsko trgovino ter so zmožne po veljavnih predpisih jemati pravico carinskega kredita. Ni treba, da se v ta namen doprinese dokazilo v preteklem letu vplačane določene vsote na carinskih pristojbinah.

Carinsko kontiranje se praviloma dovoljuje samo za tako blago, ki se v enaki kakovosti ne proizvaja v tuzemstvu. Vendar se pa sme dovoliti kontiranje za smokve, rozine (cibebe in suho grozdje, kureline), mandlje, slane ribe, mastna olja, prazne rabljene zaznamovane vreče in enake sode.

Za kontacijske zaloge olja velja poseben pravilnik.

Za dovoljeno carinsko kreditiranje carine vsled uporabe carinskega kontiranja je vložiti potrebno zagotovilo po predpisih, ki veljajo za carinsko kreditiranje vobče.

V primeru, da se zagotovilo da s poroštvom kreditnih zavodov stoječih pod državnim nadzorstvom, se sme sprejeti poroštvo samo enega takih zavodov, ne da bi pristopila še kaka druga tvrdka, in sicer tudi tedaj, če se zavod nahaja na mestu izven področja trgovske zbornice, kjer biva prosilec. Dotični zavod mora pa poprej imeti dovolilo finančnega ministrstva ter ne sme vsota, na katero se glasi poroštvna listina, presegati skupnega, v dovolilu dopuščene zneska, oziroma dela vsote, ki se ni še porabil.

V prošnjah za dovoljenje carinskega kontiranja, ki se sestavijo kakor je v št. 190 navedeno, se mora zmirom navesti tudi višina carinskih pristojbin, do katere se zahteva carinsko kontiranje. O prošnjah določa deželno finančno oblastvo v svojem območju glede na podelitev carinskih kreditov vobče in razširjenje te pravice na dovoljevanje

kontiranja; v vseh drugih primerih je dovolilo pridržano finančnemu ministrstvu.

Vsaka sprememba v osebi imejitelja kontacijskega skladišča, izstop ali vstop družabnikov, kakor tudi razglašenje konkurza se morajo naznaniti pismeno v teku 24 ur glavnemu carinskemu uradu. Če je to naznanilo imejitelj skladišča, oziroma njegov pravni naslednik opustil, se smatra dovoljenje za končano ter se mora takoj začeti z obračunom.

Blago, sprejemano na carinsko kontiranje, se mora hraniti v posebnih za to določenih skladiščih. Hranitev kontiranega blaga mora biti tako urejena, da se morejo vršiti vsikdar brez težav revizije zaloge. Ako se v kontacijskem skladišču poleg kontiranega blaga hrani tudi tuzemsko ali inozemsko ocarinjeno ali carine prosto blago, mora prvo ležati ločeno od zadnjih, in sicer ako mogoče v posebnih prostorih, vendar pa zmirom v posebnih regalih ter mora poslednje blago stranka vidno zaznamovati s črko N (nacionalno) na njegovih ovojih, da se s tem prepreči zamenjava.

Stranke, katerim se je dovolilo carinsko kontiranje, so vezane na zahtevo dokazati dobavo, izvor ali ocarinitve vsega v njih kontacijskih skladiščih hranjenega blaga. Trgovske knjige, v katere je uradnikom carinskega urada v Trstu in v to pooblaščenim uradnikom finančne uprave vsikdar dovoljen vpogled, morajo biti tako urejene, da se iz njih morejo povzeti doba dobave in izvor in glede na že prodano blago, ime in bivališče kupca.

Vkladanje inozemskega neocarinjenega blaga v kontacijsko skladišče se sme vršiti zgolj na podlagi pravih blagovnih v dvojnem izvodu izgotovljenih deklaracij, ki so jih podpisali imejitelj kontacijskega skladišča sam ali pa njega pri carinskem uradu overovljeni namestnik. Ta deklaracija mora tudi obsegati v vseh slučajih podatke dežele, izvora blaga, kakor tudi okolnost, če se je uvoz vršil po morju ali po kopnem.

Carinski urad izvrši uradni pregled blaga na zunaj in znotraj na način, ki je predpisan za uvozne ocarinitve, nakar se izvrši vpis blaga, z označbo kosmate in čiste teže posameznih tovorov in zračnanega kreditiranega zneska na carini, v kontacijski skladiščni register na podlagi blagovne deklaracije, izgotovljene pri odpravi.

Če se pri odpravi zbudi sum, da je ovoj tovorov takšen, da se pri izvozu pridobi na čisti teži blaga, se mora vgotoviti čista teža s tehtanjem.

Dobivanje inozemskega neocarinjenega blaga na carinsko kontiranje, sme carinski urad dovoliti samo do one vsote carinskih pristojbin, ki je za to določena v dovolilu. Ako se je ta vsota prekoračila, tedaj je carinski urad upravičen, začasno do do-

spetka višje odločbe, dovoliti sprejemanje daljnega blaga samo proti zagotovitvi vseh carinskih pristojbin.

Odpravljenno blago se ne pošilja v kontacijsko skladišče pod uradnim spremstvom. Vpis kontirano odpravljenega blaga v strankino konto-knjigo se mora izvršiti v teku 24 ur. Če je stranka dobila dovoljenje, imeti kontacijsko ležišče za več vrst blaga, morata se uradni skladiščni register kakor tudi strankina konto-knjiga tako uravnati, da se uporabljajo za vsako vrsto blaga posebne strani tako za pripis kakor za odpis.

Kontirano blago se odpiše, kadar se je uradno konstatiral zopetni izvoz tega v inozemstvo, kadar se je blago carinsko nakazalo na kakšen notranji urad, ko se je ocarinilo pri carinskem uradu v Trstu, ako se je blago preneslo na konto kake druge stranke, v zaporno skladišče ali v carinski izjemek ali končno, ako se je kontirano blago priglasilo na dopustno zabeležbo v inozemstvu. Odpis kontiranega, v tuzemstvu brez podmirjenja carinskih pristojbin prodanega blaga, se izvrši šele pri obračunu, oziroma ovedbi zaloge.

Množine kontiranega blaga, ki so se izložile iz kontacijskih skladišč v teku šestmesečne obratne dobe za konsum v tuzemstvu, se smejo uvozno ocariniti, ne da bi jih bilo treba prej staviti v carinski pregled.

Za zopetni izvoz kontiranega blaga v inozemstvo, za nakazovanje tega na notranji carinski urad, za prenos v carinski izjemek, v zaporno skladišče ali za privzetje v zabeležbo, se mora isto pri glavnem carinskem uradu, oziroma pri tisti carinski ekspozituri, kateri pripada zadevno kontacijsko skladišče, pravilno pismeno prijaviti. Deklaracija v dvojnem izvodu mora posebno obsegati podatke kontacijskega skladiščnega registra, deželo izvora, označbo, ali se je uvoz vršil po morju ali po kopnem in čisto in kosmato težo posameznih tovorov. Tovori se morajo tako odpremiti, da se pri pregledovanju lahko odpro.

Blago, ki je napovedano za izvoz iz kontacijskega skladišča, mora glavni carinski urad ali ekspozitura, kateri je zadevno skladišče pridruženo v nadzorstvo, popolnoma pregledati na zunaj in na znotraj.

Ako se izvaža blago, ki je zavezano ocarinitvi po kosmati teži, v posodah ali ovojih itd., ki imajo drugačno, večjo ali manjšo težo, nego je bil ovoj ob času vkladanja (n. pr. sodi namesto vreč in narobe), odpiše se stranki tista množina blaga, ki odgovarja prvotnemu ovojju. Ta preračunba se vrši po naslednjem tarifu: Za Smirna-tovarniške smokve 15%; za Calamata-tovarniške smokve (v vencih)

in Smirna-užitne smokve 1% v balah pogodbeno; za Calamata-tovarniške smokve v sodih pogodbeno 6%, za užitne smokve v venci v zabojih 12%; za vegetabilni loj tar. post. 93 v pločevinastih posodah 1% in za asfaltbitumen tar. post. 169 v zabojih 19%.

V tuzemstvu ostale prvotne posode pri blagu, ki se ocarinuje po kosmati teži, ako niso predmeti samostojne kontacije, se ocarinijo po tarifi.

Pri blagu, podvrženem ocarinitvi po čisti teži, ki se izvaža zavito, se odbije, da se dožene čista teža tara ustanovljena vobče pri uvozu. Ako se pri tem dobe vložki, diljce itd., ki se prvotno niso nahajale, se odbije tudi teža zadnjih. Če bi nastal sum, da se je vzela težja embalaža (ovoj), ali da se v blagu nahajajo skriti vložki, da se s tem pridobi na teži izvažanega blaga, se mora to čisto stehtati neglede na eventualno uvedbo kazenskega postopanja.

Zopetni izstop blaga, čigar izstop se mora dokazati, se nadzoruje uradno ter se potrdi na deklaraciji. Na podlagi te s potrdilom opremljene deklaracije, katere unikat se priloži uradnemu kontacijskemu registru, ali na podlagi carinske spremnice, izvrši carinski urad odpis dotičnega blaga v kontacijskem skladiščnem registru. Po dospetju rešene spremnice se zabeleži v poslednjem registru resnično izvršeni izstop pošiljatve. Stranka odpiše izvažano blago v lastnem kontu takoj, ko je blago dostavila carinskemu uradu ter opomni v istem kontu resnično izvršeni izstop blaga tudi na podlagi po carinskem uradu ji izročene izgotovila.

V namen prepisa kontiranega blaga od kontane stranke na konto kake druge stranke, izgotovi blago odstopajoča tvrdka blagovno deklaracijo v dvojnem izvodu, katero prejemnik blaga izroči carinskemu uradu obenem z vlagalno — blagovno deklaracijo v dvojnem izvodu, ne da bi pa dostavil uradu tudi blaga. Carinski urad odpiše na podlagi teh deklaracij blago odstopniku ter je pripiše prejemniku v zadevnih kontacijskih skladiščnih registrih.

Zaloge blaga v kontacijskih skladiščih se revidirajo vsakega pol leta in sicer začetkom januarja in začetkom julija meseca, nakar se vrše konto - obračun, predpis in vplačilo odpadajočih carinskih pristojbin. V primeru, da se tarifa predrugači, se revizija izvrši s potekom veljavnosti obstoječe tarife, v kolikor je to potrebno vsled predrugačbe carinske postavke ter se pri tej priliki izgotovita obračun in prenos zaloge na nov konto in pri tem takoj zagotovi nova carina.

K polletni reviziji skladišča morajo stranke, katerim so se dovolila kontacijska skladišča, pred-

ložiti na dan, ki se jim je naprej povedal, carinskemu uradu konto - obračune in blagovne deklaracije o še ostalih zalogah kontiranega blaga v skladišču in sicer obe v dvojnih izvodih.

Kalo (odpad) pri kontiranju blaga se sme pripoznati samo pri nastopnih predmetih: za kavo $1\frac{1}{2}\%$; poper in piment 2%; suho grozdje, korinte $1\frac{1}{2}\%$; rožiči 1%; riž $1\frac{1}{2}\%$; orehi in lešniki 2%; slaniki 2%; polenovka 1%. Ti kaloprocenti se dovoljujejo ne glede na trajanje ležanja samo za množino, ki se odpiše na podlagi izvršenega obračuna. Večja teža, nastala na kontiranem blagu vsled pranja, se ocarini. Škode, ki bi ji utegnili istinito nastati vsled usušenja, se stranka lahko obvaruje s tem, da uporabi postopanje, ki so je uvedle mnoge pralnice (t. j. povračilo kave v celotni po pranju nastali teži proti plačilu posebne mezde za pranje) namesto prepustitve pri pranju nastale višje teže kot mezdo za pranje (v katerem slučaju se imejitelju kontacijskega skladišča ne pripiše večja teža).

Dovoljenje predstoječega kalo je dopustno samo, če se že prej ni odpisal na podlagi tega navodila kak drugi kalo-odpust. Da se prepreči, da se pri prenosih blaga med tržaškimi privatnimi skladišči vpošteva večkratni kalo (toliko v odstopajočem kolikor v sprejemajočem skladišču), se tiste blagovne množine, ki se preneso iz enega kontacijskega skladišča v drugo ali iz enega zapornega skladišča v kako kontacijsko, v uradnem kontu sprejemajočega kontacijskega skladišča ali v posebnem seznamu vpišejo posebno razvidno ter se pri semestralnem obračunu o tem skladišču za ovedbo odpusta (kalo) ne vzamejo v poštrev.

Revizija blagovnih zalog se vrši na podlagi konto-obračuna, ki ga je izročila stranka in blagovne deklaracije o zalogi, ki se je poprej primerjala z uradnim kontacijskim registrom in na podlagi pregleda skladiščnega konta, ki ga vodi stranka, slednjič z vpogledom v poslovne knjige. Blago se pregleda notranje ter pretehta. Pri tem se lahko vporablja tehtanje na poskušnjo, pri čemer višina carinske postavke nikakor ne ovira poskusnega tehtanja. Periodične revizije izvršujeta vsikdar dva carinska uradnika v navzočnosti finančnega stražnika.

Ako se je pri skladiščni reviziji vgotovila nižja teža v primeru z ono, navedeno v deklaraciji v skladiščni zalogi, odmeri se po odbitku dopuščenega kalo, za vso manjšo težo takoj carinska pristojbina. Ako razlika med resnično in napovedano težo presega 10%, uvede se dohodarstveno-kazensko postopanje.

Ostala in po skladiščni reviziji vgotovljena zaloge kontiranega blaga se prenese kot prva po-

stavka za bližnjo obračunsko periodo v kontacijski skladiščni register in v skladiščni konto stranke. Za blago, ki se ni našlo v skladišču in ki se ni po prejšnjih predpisih morda odpisalo (izvozilo, odstopilo i. d.) mora stranka plačati carino. Vsota carinskih pristojbin se stranki naznani v teku treh dni po izvršeni reviziji s plačilnim nalogom. Najdalje v osmih dneh po dostavi plačilnega naloga mora pa stranka celoma odplačati predpisano carino. Če se v zgoraj določenem roku ni plačala carina, izreče se takoj in brez ozirov, da je pravica imeti kontacijsko skladišče ponehala, ter se izvrši izterjanje zapadlih carinskih pristojbin.

Ako kontacijsko skladišče iz kateregakoli vzroka preneha, se ostale zaloge kontiranega blaga po takoj izvršeni skladiščni reviziji privzamejo ocarinitvi, ali se pod carinsko kontrolo izvozijo v inozemstvo ali v prosto ležišče, ali pa koncem nakažejo na kak notranji urad.

Raznoterosti.

Računski zaključek med vojno. Naredba skupnega ministrstva z dne 18. decembra 1915 pravi: Trgovci, trgovske družbe, pridobitne in gospodarske zadrage ter druga javnemu računodajanju podvržena podjetja, ki imajo svoj sedež v Galiciji, Bukovini, Dalmaciji, na Primorskem ter v okrožnem ozemlju Rovereto in Trient, so oproščeni dolžnosti, napraviti računski zaključek za opravilna leta, ki so od 1. januarja 1914 potekla ali potečejo, do 30. junija 1916. — Na vtemeljen predlog sme upravna oblast v istem obsegu odvezati dolžnosti, napraviti računske zaključke, tudi trgovce in podjetja, ki imajo v prej omenjenem ozemlju kako glavno obratovališče, ki imajo v kakem v sosedstvu bojišča ležečem ozemlju sedež ali obratovališče in ki izvršujejo svoje posle po večini s carinskim inozemstvom ali ki imajo tam znatne dele svojega premoženja.

*

Nedeljski počitek v trgovskih obrtih. Izjemne določbe ministrske odredbe z dne 31. julija 1914 drž. zak. št. 184 so se z naredbo z dne 28. decembra 1915 drž. zak. št. 403 razveljavile in stopita 14 dni po tem dnevu zopet zakona z dne 16. januarja 1895 in z dne 18. julija 1905 ter vse odločbe političnih deželnih oblasti v veljavo. Vsled tega veljajo od nedelje 16. t. m. naprej zopet določbe, ki so obstojale pred vojno.

Za **Kranjsko** je pa določila deželna vlada kranjska: Člen XV. šte. 1 razglasa c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 29. maja 1914 šte. 15.451 dež. zak. šte. 17 se je obenem razveljavil in se glasi sedaj: V deželnem stolnem mestu Ljubljani in v ostalih v členu II. šte. 1 navedenih krajih je, izvzemši v členu XVI. in XVII. navedene izjemne slučaje, ob nedeljah dopuščen obrat vseh trgovskih obrtov od 8. do 11. ure dopoldne.

*

Podaljšanje rokov pri penzijskem zavarovanju nastavlencev. Naredba notranjega ministra odreja: Čas od 1. avgusta 1914 do izvršene demobilizacije se ne vračuna v roke, ki so določeni v predpisih o penzijskem zavarovanju nastavlencev za ohranitev zavarovalnih pravic, za uveljavljanje pravice do povračila premij, za vplačilo priznanih pristojbin, za zastaranje premijskih terjatev in za preodkaz premijske rezerve po ugasnitvi kakega

zavarovanja po nadomestni pogodbi. Enaka določba velja za roke pri prostovoljnem zavarovanju, pri čemer se pa le ona doba prostovoljno nadaljevanega zavarovanja vračuna kot prispevalna doba v zmislu § 73 odst. 7, za katero so se premije pred nastopom zavarovalnega slučaja vplačale.

*

Zglaševalna dolžnost predmetov iz svinca. Po stanju 15. januarja 1916 je do 31. t. m. naznaniti oblasti vse predmete, ki obstojé iz svinca ali trdega svinca docela ali po pretežnem delu n. pr. žice, pločevine, orodja, plombe, uteži, cevi, sifone, brizgalnice, kadi, kotle, posode itd. Če skupna teža ne presega 10 kg, odpade zglaševalna dolžnost. Zglasiti je te predmete pri političnih oblastvih I. stopnje, pri županstvih in pri trgovskih in obrtnih zbornicah na uradno razpoložene zglasilnice. Prestopki se kaznujejo z denarno globo do 5000 K ali zaporom do 6 mesecev.

*

Zglaševalna dolžnost strojev z gonilno silo. Po stanju 15. januarja 1916 je do 31. januarja 1916 naznaniti trgovskemu ministrstvu na uradnih zglasilnicah, ki se dobe pri trgovskih in obrtnih zbornicah, vse stroje z gonilno silo t. j. parne stroje, parne turbine, lokomobile, motore na bencin, spirit ter surovo olje, ki imajo več kakor 10 PS, dalje električne stroje, transformatorje itd. Naznaniti je stroje, ki so v zalogi, ki so v delu, ki so že postavljeni pa še ne v obratu in ki so tačasno izven obrata. Strojev, ki so v obratu ali bodo v prihodnji sezoni v obratu, ni treba naznaniti. Naznanilo da vsakdo, ki take stroje izdeluje, popravlja, rabi, trguje z njimi, v najem daje ali jih ima za druge v shrambi. Prestopki se kaznujejo z denarno globo do 5000 K ali zaporom do šest mesecev.

*

Razveljavljanje dobavnih pogodb o špirituozah. Naredba c. kr. trgovskega ministrstva z dne 13. decembra 1915 odreja: „Vse pred 13. septembrom 1915 sklenjene kupne, prodajne in dobavne pogodbe o iz špirta izdelanih, žganih opojnih pijačah, francovem žganju, alkohol vsebujočih esencah in vseh iz špirta izdelanih etrih, se, v kolikor se niso do dneva veljavnosti te naredbe izpolnile, razveljavijo, ne da bi imeli pogodniki pravico do naknadne dobave ali odškodnine, oziroma dolžnosti za naknadno dobavo ali odškodnino.“

*

Cene moke. C. kr. deželna vlada za Kranjsko je z ukazom z dne 9. januarja 1916 št. 1015 določila naslednje cene za nadrobno prodajo moke, ki veljajo od dneva razglasitve ukaza: Pšenična moka za peko 1 K 18 h, pšenični zdrob 88 h, pšenična moka za kuho št. 1 98 h, pšenična moka za kuho št. 2 66 h, pšenična krušna moka 48 h, ržena enotna moka 48 h. — Ta odredba je izšla na podlagi posvetovanja v ministrskem predsedstvu dne 7. januarja o novih predpisih za mletje in o cenah moke. Posvetovanja so se udeležili prizadeti ministri in strokovni referentje. Na podlagi uspeha teh posvetovanj je določeno, da se bo zmlelo 30% zdroba, 220% pšenične moke za kuho št. 2 in 570% moke za kruh. Otrob se računa 150%, izpraše se pa 30%. V zvezi s tem so, upoštevaje kolikor mogoče interese konsumentov, določene sledeče cene: 100 kilogramov za kruh določene moke 42 K; moka št. 2 za peko 58 K; zdrob 80 K. Finejša moka velja: moka št. 1 za kuho 90 K; za peko 110 K. Te cene so določene za vojni žitni zavod.

*

Dobivanje svinjske masti, svinjske slanine, klobas in pripravljenega svinjskega mesa iz dežel ogrske krone. Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko opozarja interesente po naročilu c. kr. trgovskega ministrstva, da se zaenkrat transportnih listov za prejemanje masti in slanine vsake vrste iz Ogrske ne more izdajati. Reflektantom za dobivanje takega blaga bi se bilo obrniti na sledeče mesto: „Vom k. k. Ministerium

des Inneren legitimierte Einkaufsstelle“, Dunaj, I. Am Hof 4. — Interesente dalje obveščamo, da se transportnih listov za prejetje klobas in pripravljenega svinjskega mesa iz Ogrskega na Ogrskem v doglednem času sploh ne bo izdajalo.

*

Stoletnica avstroogrške banke. Meseca junija 1916 poteče sto let, odkar se je ustanovila avstroogrška ali takrat nazvana „privilegirana avstrijska nacionalna banka“. Za denarstvo kakor za gospodarstvo naše države je ta banka največjega pomena in zato naj se te stoletnice že danes spominjamo. Ustanovitev te banke pred 100 leti je nastala iz silne potrebe po ureditvi denarstva v monarhiji. Celih dvajset let je bila naša država zapletena v Napoleonove vojne, torej ni čuda, da je bila v zadregi za denar in da je izdala več papirnatega denarja kakor je bilo zanj pokrita. Zaupanje prebivalstva v ta papirnati denar je bilo omajano in zato se je vse oziralo po kaki stvari, ki bi bila bolj pripravna kakor država, končati zamožnost v denarstvu. Sklenilo se je ustanoviti zasebno banko, ki bo imela pravico papirnat denar izdajati. Gledali so po kakem vzorcu in našli so ga v francoski banki „banque de France“, ki jo je ustanovil v Parizu Napoleon sicer kot zasebno banko, vendar pod nadzorstvom države. Po vzorcu te banke se je izdelal projekt in s patentom z dne 1. junija 1816 je odredil cesar Franc ustanovitev „Privilegirane avstrijske nacionalne banke“. Prvi privilegij se je dal tej banki dne 15. julija 1817 na 25 let in je banka s tem dobila izključno pravico izdajati papirnat denar v monarhiji. Obenem je bila upravičena izvrševati eskontne, lombardne, depozitne, žiro in hipoteknokreditne posle. Eskontne posle ni smela nobena druga banka izvrševati kakor nacionalna banka in to je bilo vzrok, da se do leta 1841 ni ustanovila nobena druga banka v Avstriji. Od nacionalne banke izdani papirnati denar se je glasil na goldinarje konvencijske veljave, ki sicer ni imel prisilnega kurza, a se je moral pri javnih blagajnicah sprejeti kot gotovina. Tudi niso obstajali nikaki predpisi glede pokritja bankovcev s kovinami. Predolgo bi bilo, ko bi hoteli opisati, kako je banka rešila svojo nalogo pri ureditvi denarnih razmer. Počasi se je denarstvo v monarhiji uredilo in banka je izpolnila vse nade, ki so se glede tega stavile v njo. Privilegij se je banki vedno podaljšal in leta 1878 se je nacionalna banka preuredila v avstroogrsko banko, ki se je vsled nagodbe med Avstrijo in Ogrsko prilagodil novim političnim razmeram in je ostala kot enotna in edina notna banka. Avstro-Ogrska je edina večja država na svetu, ki je od pričetka imela le eno banko s pravico za izdajo bankovcev, torej ki ima oni notni bančni sistem, ki ga je teorija in praksa priznala kot edino pravilnega.

Kakor je nastala banka ob divjanju velikanske svetovne vojne, stoji danes na pragu svoje stoletnice istotako v še večjem svetovnem boju. Kako velikanske naloge ima v tej svetovni vojni izvrševati in kako je te naloge rešila, o tem se bo moglo šele po povratku miru govoriti.

*

Naši trgovski odnošaji do Balkana in orientu. Dne 10. t. m. se je vršilo v prostorih nižjeavstrijskega obrtnega društva posvetovanje glede ustanovitve primerne organizacije, ki bo imela nalogo zasledovati naše gospodarske interese na Balkanu in v orientu. Referent je opozarjal na že ustanovljene organizacije v Nemčiji in na Ogrskem za gospodarski promet z balkanskimi državami, zato je gospodarska potreba, da se tudi v Avstriji ustanovi podobna organizacija. Avstro-Ogrska je v trgovskem prometu z balkanskimi državami zavzemala prvo mesto (21 odstotkov). Nji je sledila Angleška in potem Nemčija. Izvoz Avstro-Ogrske je narastel od 245 milijonov kron na čez 400 milijonov kron v letu 1913 in če se privzamemo še azijska Turčija in Egipt, na 500 milijonov kron. Izvoz v Bosno je narastel od 112 na 136 milijonov kron. Tudi uvoz iz balkanskih držav je bil doslej zelo znaten.

Treba je torej to važno trgovino nele obdržati, ampak jo razširiti. Organizacija naj bi imela naslednje naloge: propagando (časopisje, razstave, potovanja), podpiranje komercialnega prometa, razširjenje poročevalske službe, važna prometnopolitična vprašanja (zboljšanje donavske proge, tarifna politika, tujski promet itd.) končno trgovskopolitična vprašanja. Sklenilo se je, da se poveri trgovskemu muzeju izvršitev organizacije in navzoči zastopnik dr. Baernreither je izjavil, da namerava trgovski muzej ustaviti balkansko in orientno sekcijo, ki se bo razširila z zastopniki udeleženih oblasti in korporacij.

*

Nova Srbija in njen gospodarski pomen. Ozemlje ki so ga dobili Srbi po balkanskih vojnah v Bukareškem miru, se označuje pod skupnim imenom Nova Srbija, toda Srbi sami so imenovali to ozemlje, Stara Srbija in srbsko Macedonijo. K Stari Srbiji je spadal ves vilajet Kosovo, severni deli vilajeta Bitolj (okraj Kočevo) in Soluna (Veles, Bogumila in Negotin). Ime Stara Srbija ima predvsem zgodovinski pomen kot spomin najznamenitejšega srbskega kralja Stefana Dušana iz 14. stoletja, ki je to ozemlje pridružil Srbiji. Prebivalstvo, ki šteje okrog 2 miliona duš, se peča pretežno s poljedelstvom in živinorejo. Obrt in industrija sta le v mali meri zastopana v mestih. Najštevilnejše so usnjarije in krznarije, ki jih je v Prizrenu 30, v Bitolju 27, v Štipu 30, v Prilepu 15 in tudi v drugih krajih. V Bitolju in Kavadarju obstoje parni mlinci in je tudi nekaj mlinov na benzinove motorje: največkrat se pa žito melje v navadnih vodnih mlinih. Tudi oljate preše so v deželi, toda le v Velesu in Štipu s strojnim obratom. Največje industrijsko podjetje je žaga v Mitrovici, ki razpolaga tudi z industrijsko železnico, dolgo 19 kilometrov. — Vsled klimatičnih razmer in rodovitnosti bi to ozemlje lahko veliko več produciralo v kmetijstvu, če bi se to bolj dvignilo. Od 3,800,000 ha je rodovitnih 1,151,481 ha, v resnici se pa obdeluje komaj polovica te ploskve. Kljub primitivnemu načinu obdelovanja in popolnega nedostajanja sistematičnega sadjerejstva je dežela zelo bogata žita, zlasti pa tobaka, sočivja in sadja in kljub pomanjkanju prometnih sredstev se precej pridelkov izvažajo zlasti živila in živalski produkti. Skupni izvoz je znašal v letu okrog 30 milijonov dinarjev. Kot glavni izvozni predmeti pridejo v poštev: žito v vrednosti 1,500.000 dinarjev, sadje in sočivje (zlasti grozdje) 3,600.000 dinarjev, riž 650.000 dinarjev, tabak 6 milijonov dinarjev, opij in mak 7,200.000 dinarjev, svilene surovine 3 milijone, kože, usnje, kožuhovala 2,500.000, volna pol milijona, živali, zlasti ovce 2 milijona in različni drugi predmeti 1 in pol milijona dinarjev. Odjemalka žita je največ Turčija, opij se izvažajo v Malo Azijo, Nemčijo in Ameriko, tobak v Nemčijo, Avstro-Ogrsko, Ameriko in Italijo, kože in kožuhovala je jemala skoro izključno Avstro-Ogrska, sadje Srbija, ovce Carigrad. V Avstro-Ogrsko je šlo blago čez Srbijo po suhem, v vse druge dežele čez Solun, s katerim veže deželo železniška proga. Železniška mreža ima le 387 km dolžine. Različne kmetijske kulture so razdeljene na posamezne pokrajine, rečne doline in globine. Skoro ob vsaki reki se dobijo posebni pridelki, ki jih pri drugih sploh ni ali le v mali meri. Skoro v vseh krajih Nove Srbije se dobi koruza in tudi sadje je splošno razširjeno. Najrodovitejši kraji so: ozemlje okrog Skoplja, kjer prevladujeta mak in tabak. Dobro zastopan je tu tudi lan in konoplja, potem sadje. Po gričih je mnogo vinogradov, ki dajejo izvrstno grozdje, vina se malo prideluje. Tudi okrog Kumanova je mak glavni kmetijski pridelek, ki se kultivira radi opija, toda se tudi kot makovo seme trguje. V l. 1905 in 1906 se je na trgu v Kumanovem spečalo okrog 28.000 ok (1 oka je 128 kg) opija in 240.000 ok maka. Od žitnih vrst je zastopana znatno pšenica. Znatno je tu tudi sočivno vrtnarstvo in sadjereja. Živinoreja, zlasti ovce, koze, pa tudi prašiči, ki se jih radi Turkov ni smelo rediti, je dobro zastopana. Hribovje okrog mesta je z gozdovi obraščeno.

Ena najrodovitnejših pokrajin Nove Srbije je 50 kilometrov dolgo in 30 kilometrov široko Ovčje polje s ploskvo 14.000 kilometrov. Glavni pridelki so mak in pšenica, pa tudi ječmen in oves. Tu vzrejene ovce so vsled dolge in goste volne po celem Balkanu znamenite. Najrodovitnejši kraj vsega ozemlja je okolica Kočan, kjer so na več tisoč hektarjev riževa polja razprostrta, ki dajejo imeniten riž. Kot bogato sadja je imenovati Krivo Palanko, kjer rastejo češnje in jabolka. Najslavnejši vinorodni kraj je okolica Tikveša in Rajaca, ki prideluje letno 40.000 metr. stotov grozdja in se po večini izvažajo. Poleg tega se tu kultivira mak, janež, sezam in bombaž. Kotlina okrog Gevgelija je središče sviloreje, pa tudi mak, sezam, tobak in bombaž se tu prideluje. Vinogradi niso redki. Globina Bitolja je prava žitnica Macedonske. Glavni pridelki so pšenica in koruza, ki se prodajo v Solunu. V sosedstvu okrog Prilepa prednači tabak in opij. Tu se letno izdeluje 80 do 100.000 ok tabaka in 10.000 ok opija ter proda na trgu v Prilepu. Veliko pšenice in koruze se prideluje tudi okrog Tetova, ter na 84 kilometrov dolgem in 14 kilometrov širokem Kcsovem polju, ki je zlasti pšenice bogato. Tudi pokrajina Metohija-Prizren prideluje veliko koruze in žita.

Najrevnejša pokrajina Nove Srbije, kjer se poljedelstvo skoro nič ne izvršuje, je bivši sandžak Novibazar. Prebivalstvo se peča z živinorejo. Ovce so velike in lepe, rogata živina majhna in manj vredna.

*

Balkanski vlaki iz Berolina čez Dunaj, Belgrad, Sofijo v Carigrad pričnejo voziti 15. januarja. Vozili bodo zaenkrat dvakrat na teden ter odhajali iz Berolina ob sredah in sobotah, iz Carigrada ob torkih in sobotah. Vožnja z Dunaja v Carigrad bo trajala 47 ur.

*

Maksimalne cene za moko v prodaji na drobno na Štajerskem je določila štajerska namestnija na novo sledeče: v krajih, ki leže ob železnici ali v daljavi 3 km od železnice, stane kg: pšenične moke za peko K 1'20, pšenični zdrob 9) vin., pšenična moka za kuho 99 vin., pšenična moka za kuho št. 2 (v mirnih časih št. 4) 67 vin., pšenična ali ržena krušna moka 50 v, ajdova moka št. 1 85 vin. in št. 2 62 vin., ješprenj št. 8 70 vin., ješprenj št. 9 67 vin., ješprenj št. 10 65 vin. Za kraje, ki so oddaljeni od železnice več ko 3 km, se zvišajo te cene za 1 vin. in za kraje, ki so oddaljeni od železnice več ko 10 km za skupno 3 vinarje.

*

Nove maksimalne cene za seno znašajo 13 K za meterski stot, za slamo izpod cepca 9 K in za slamo izpod stroja 8 K za meterski stot. Za prešano seno in slamo se sme priracuniti 1 K 50 v pri q, za rezanico, ako jo prodaja producent, ravno toliko. Te maksimalne cene veljajo za prodajo izpod kozolca. Poljedelske zadruge in veletržci si smejo priracuniti 2 K 50 v pri meterskem stotu kot strošek za provizijo, dovoz in nakladanje. Kmet si sme priracuniti 2 K pri q, z nakladalne postaje ako proda direktno konzumentu. Cene na drobno prodajo (do 20 q) bodo določile politične oblasti, ki imajo tudi rekvizicijsko pravico.

*

Kako delajmo koruzni kruh. Čista koruzna moka je kot nadomestilo za kruh najbolj užitna v obliki polente. Polenta se pripravlja na sledeči način: V en liter osoljene vode, ki mora zelo vreti, se polagoma vsiplje 1 liter koruzne moke ter neprenehoma meša, da postane zelo gosta. Potem se obrne z lopatico ter mečka, dokler ni masa trda ter se loči od robov. Potem se polenta kot trd kolač prevrne iz lonca. Na stenah lonca ostane skorja. Vsega skupaj mora to vreti 30 minut in se more jesti topla ali mrzla. Najbolje se pripravlja polenta v bakrenem loncu na odprtem ognju tako, da objema plamen vso posodo. Do sedaj se še ni posrečilo,

napraviti dobrega kruha iz čiste koruzne moke. Poskusi v tem oziru se nadaljujejo in se bodo najboljši recepti eventualno še objavili. Po sedanjih poskusih se more koruzni kruh napraviti le, če se primeša koruzni moki najmanj tretjina pšenične ali ržene moke. Zames naj se napravi iz drož, pšenične moke ali pa tudi iz zmešane moke. Koruzna moka se mora pred uporabo brezpogojno polit z nekoliko vrele vode. Če se pridene 1 do 2% diamalta in največ 3% zdrobljenega sladkorja, se kruh boljše peče. Soli se pridene 1 1/2%. Namesto diamalta se lahko pridene tudi namizno olje. Iz testa naj se napravi štruca ter dene ta, ko je vzhajala, na razbeljeno pločevino ter eno uro peče.

*

Najvišje cene za svinjsko mast in svinjsko slanino znašajo za razdobje od 16. januarja 1916. do všteti 15. februarja 1916: 1. Kadar prodaja izdelovalec svinjsko slanino prekupcu sme biti najvišja cena za 100 kg čiste teže naslednje navedenih vrst slanine: za namizno slanino (soljeno ali nesoljeno) 618 K, za hrbtno slanino (soljeno ali nesoljeno) 669 K, za surovo slanino, soljeno, 608 K, za prekajeno surovo slanino 657 K, za prekajano namizno slanino 668 K, za prekajeno hrbtno slanino 723 K, za neprekajeno slanino v kosih 639 K, za prekajeno in papricirano slanino v kosih 687 K, za poparjeno slanino 687 K, za desertno slanino 756 K. 2. V nadrobni prodaji, to je, kadar se neposrednje oddaja porabniku, bodisi da oddaja pridelovalec ali prekupec, sme znašati najvišja cena za 1 kg čiste teže naslednje navedenih vrst slanine in masti: za spuščeno mast (zabelo) 7 K 32 v, za nespuščeno surovo mast (salo, trebušno mast) 7 K, za surovo slanino, soljeno ali nesoljeno 6 K 20 v, za namizno slanino, soljeno ali nesoljeno, 6 K 72 v, za hrbtno slanino, soljeno ali nesoljeno 7 K 28 v, za prekajeno surovo slanino 7 K 16 v, za prekajeno namizno slanino 7 K 28 v, za prekajeno hrbtno slanino 7 K 88 v, za neprekajeno slanino v kosih 6 K 96 v, za prekajeno in papricirano slanino v kosih 7 K 48 v, za poparjeno slanino 7 K 48 v, za desertno slanino 8 K 24 v.

*

Zglaševalna dolžnost usnja in kož. Trgovci in obrtniki, ki pošiljajo dolžnostna naznanila o zalogah usnja, kož, kožic in strojil trgovskemu ministrstvu na Dunaj, morajo vedno napraviti pravičen naslov, kakor je bilo v prvotni naredbi povedano. Naslov: „C. kr. trgovskemu ministrstvu“ ne zadostuje. Pravičen je: „C. kr. trgovskemu ministrstvu (trgovsko-statistična služba), Dunaj, I., Biberstrasse 16.“ — Nemško: „K. k. Handelsministerium (Handelsstatistischer Dienst), Wien, I., Biberstrasse 16.“ Vprihodnje se je tega natančno držati.

*

Brizganje sodovice v pivo je kaznivo. Na neko tozadevno ovadbo je ljubljansko okrajno sodišče obsodilo nekega gostilničarja na 5 K denarne kazni, ker je brizgal sodavico v pivo, kajti po zaslišanem mnenju državnega preskuševališča v Gradcu je smatrati to manipulacijo kot pokvaro živil.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 poslovodja, 2 pomočnika mešane stroke, 5 pomočnikov špecerijske stroke, 2 pomočnika špecerijske in železninske stroke, 1 pomočnik železninske stroke, 2 pomočnika manufaktorne stroke, 1 pomočnik v trgovino z barvami, 3 kontoristke, 17 prodajalk, 13 učencev in 4 učenke. — Službe išče: 1 kontorist, 9 pomočnikov, 9 kontoristk, 27 prodajalk, 3 učenci in 6 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

Delniška glavnica K 6.000.000.

Rezervni fond okoli K 300.000.

JADRANSKA BANKA, FILIJALKA V LJUBLJANI

Šelenburgova ulica šte. 7 (nasproti glavne pošte).

Kupuje in prodaja: vrednostne papirje, rente, obligacije, zastavna pisma, prioritete, delnice, srečke itd. — Valute in devize. — Predujmi na vrednostne papirje in blago ležeče v javnih skladiščih.

Promese k vsem žrebanjem.

Menjalnica.

:: Vloge na knjižice od dneva vložitve ::

4 1/2 %

do dneva dviga, rentni davek plačuje banka iz svojega. — Na tekoči in žiro-račun po dogovoru. — Živahna zveza z Ameriko. — Akreditivi.

Centrala v Trstu.

Eskomptuje: menice, devize in fakture. Zavarovanje vrednostnih papirjev proti kurzni izgubi. — Revizija žrebanja srečk itd. brezplačno. — Stavbni krediti. — Rembours-krediti. — Borzna naročila. Inkaso.

Filialka v Opatiji.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000 — Rezervni zaklad K 800.000 —

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

 Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega leša
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica.

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) V. Ž.: Naša valuta.
- 2.) T. V.: Koliko in katere knjige mora voditi trgovec z ozirom na kazenske določbe o kridi?
- 3.) T. V.: Rzsodbe obrtnih sodišč. 1. Uslužbenec mora na zahtevo delodajalca dopustiti, da ugotovi zdravnik bolniške blagajne zatrjevano bolezen. — 2. Visokost nagrade se ravna po visokosti zneska, v katerem je bila že dana; če ni tega pogoja, pa po krajnem običaju ali po visokosti mesečne plače.
- 4.) Oton Schmidt: Industrializacija trgovine.
- 5.) Raznoterosti:
† Albert Gaber. — O gospodarskem združenju Avstro-Ogrske z Nemčijo. — Pozor pred ponudbami inozemskega blaga. — Vreme in stanje setve. — Avstrijsko-ogrška vojna razstava na Dunaju 1916. — S pozivom na dobavo, sicer se poišče kritje drugod, se ne odreče dobavni dolžnosti. — Zaslužek Amerike od svetovne vojne. — Terjatve v Črni gori.
- 6.) Društvene vesti.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

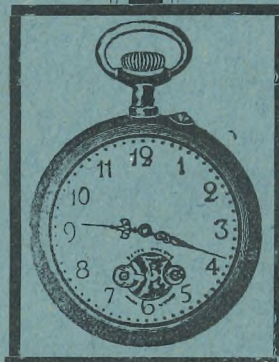
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

∴ Razpošiljanje ∴ Zahtevajte moj novi
blaga na vse kraje povečani cenik, ka-
sveta ter največja terega dobite za-
eksportna tvrdka. stonj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici
„IKO“ Tovarniška „IKO“
znamka

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.
Kartoni za razpošiljanje ∴
klobas, masla,
oblek, perila in
dr drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan
v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
===== v treh delih. =====

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

===== J. KUŠLAN =====

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vaselino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ 0/0** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

**tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.**

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

c

300018194, 2

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. februarja 1916.

Štev. 2.

Naša valuta.

V sedanjí dobi, ko vsled naše gospodarske osamelosti, ki je pa nikakor ne smemo zamenjati z gospodarsko slabostjo, vrednost našega papirnatega denarja pada, se nehote spominjamo narodnogospodarskega zistema, ki je bil merodajen za gospodarsko politiko večine evropskih držav do polovice osemnajstega stoletja. Ta narodnogospodarski sistem — merkantilizem se imenuje — se pojavlja v tem, da se mora v prvi vrsti skrbeti za take pridobitne posle, s katerimi se privabi denar v deželo, to je posebno za trgovino in industrijo. Sploh mora po tem sistemu ali bolje rečeno po naukih merkantilistov država gledati na to, da je njena trgovinska bilanca aktivna, da torej izvoz prekaša uvoz, država mora skrbeti, da se denar pridobiva v državi sami in zato, kjer je to mogoče, iz rudnikov izkopavati drage kovine, če bi tudi stroški presegali dohodke, ker denar, izdan za delavce, vendar ostane v deželi. Izvoz zlata in srebra se mora z najstrožjimi kaznimi zabraniti; izdajati se morajo zakoni zoper razkošnost, zlasti če se pri razkošnosti uporabljajo tujezemski izdelki, da ni treba uvažati inozemskih produktov itd.

Kakor je sedanja vojna prevrnila marsikatero gospodarske nauke, v katere smo doslej trdno verovali, tako je zopet spravila na površje teorije, katere smo že smatrali za zastarele ali le pod gotovimi pogoji za veljavne. Zopet se bolj kakor kdaj oglašá klic, naj se z ojačenjem zlatega zaklada v državi podpre naša valuta, okrepi moč našega papirnatega denarja, ki s svojim velikim disagiom zopet tako neprijetno vpliva na naše gospodarske stike z državami, s katerimi imamo sploh radi svetovne vojne še kake gospodarske zveze.

Manjvrednost našega denarja kaže občutno svoje posledice pri nakupu blaga iz inozemstva. Ker papirnati denar, ki pride v inozemstvo, nima druge vrednosti, kakor da se zopet porabi za plačila v naši državi, izgublja papirnati denar vedno bolj svojo vrednost. Posledica temu je, da se blago, ki prihaja iz inozemstva, izdatno draži. Že v mirovnih časih je bila ne samo naša

trgovinska bilanca, to je vrednostno razmerje med uvozom in izvozom za več sto milijonov na leto pasivna, pasivna je bila sploh naša plačilna bilanca, to je trgovinska bilanca in plačilni promet sploh, ki ga je imela država z inozemstvom. Ta plačilni promet se kaže v plačevanju dolžnih obresti, dividend, provizij, voznin itd., zlasti pa tudi v najemanju posojil samih v inozemstvu. Seveda se mora poslednji način uravnavanju plačilne bilance smatrati samo za izredno sredstvo, ki se stalno pač ne more in ne sme uporabljati, kajti z novimi posojili v inozemstvu zopet rastejo plačilne obveze nasproti inozemstvu, plačevanje obresti in provizij, plačilna bilanca se zopet slabša za državo, ki najema posojila.

Kljub temu, da nas je svetovna vojna odrezala od večjega dela sveta, navezani smo v svojem prometu še bistveno na inozemstvo. Saj ne more pri nas nobena večja industrija izhajati brez nekaterih surovin, polizdelkov in strojev, ki prihajajo iz Nemčije, mnogo naših obrtov je sploh navezanih na inozemstvo in tudi naše poljedelstvo dobiva zlasti plemensko živino iz nekaterih nevtralnih držav, razna umetna gnojila in stroje pa tudi iz inozemstva. Nasproti temu pa mi sami prav malo uvažamo v inozemstvo; naša trgovinska bilanca je veliko bolj pasivna nego v mirovnih časih. Ker ima naš denar manjšo veljavo nasproti inozemstvu, draži se vedno bolj blago, ki nam od tam prihaja, na drugi strani so pa še tisti predmeti, zlasti živila in surovine, ki gredo od nas v inozemstvo, za inozemca, čigar denar ima večjo vrednost nego naš, veliko cenejši, nasproti pa prihajajo zopet kot polizdelki in izdelki v našo državo z dvakratnim dobičkom za tujega izvažalca.

Kakor s papirnatim denarjem je seveda tudi z menično ceno ali mednarodnim meničnim kurzom. Kakor pri ceni blaga odločuje razmerje med ponudbo in povpraševanjem, ravno tako vpliva to razmerje na menični kurz. Če ima ena država več obveznosti nasproti inozemstvu, kakor inozemstvo nasproti tej državi, bo povpraševanje po tujih menicah v tej državi raslo, s tem bo pa tudi rasel menični kurz. Če bi pa

bila ponudba večja nego povpraševanje po menicah, začel bi padati tudi menični kurz. Na menični kurz vpliva pa poleg ponudbe in povpraševanja še posebno valuta, na katero se glasi menica in v kateri se kupi. Če denar v tuzemstvu izgublja veljavo, padajo menični kurzi inozemstva na tuzemstvo, inozemskim menicam pa raste vrednost v tuzemstvu. Tako bo treba plačati n. pr. na Dunaju za menico na Berolin, Amsterdam ali Bern veliko večjo vsoto, nego znaša njemu imenska vrednost. Ker je naša plačilna bilanca v sedanjosti dobi močno pasivna, stoje naše menice na tuje trge daleko nad pari, tuje menice na naš trg pa pod pari. Ker se naše obveznosti proti drugim državam ne morejo poravnati z obveznostmi drugih držav napram nam, potem menic in ker kaže papirnati denar velik disagio, treba je izvažati zlato, kar je pa ravno v vojnem času najmanj priporočljivo.

Zato je glavna skrb finančnikov naše države v sedanjosti dobi, da uredi zopet valuto naše države ne oziraje se na velike težave, ki so upravljanje v sedanjosti izrednih razmerah temu na poti.

Razna posvetovanja, ki jih imajo vodilni finančni činitelji naše monarhije z zastopniki zvezane nemške države, kažejo na to, da se merodajni činitelji popolnoma zavedajo velike svoje naloge in jo bodo skušali tudi z energičnimi sredstvi izvršiti. Že doslej so izšle nekatere odredbe, ki merijo nato, da okrepe zlati zaklad naše bankovnice. Tako je izdalo finančno ministrstvo, z veljavnostjo od 1. januarja 1916 odredbo, da morajo eksporterji, ki prosijo za izvozno dovoljenje, za prodano blago prejeta valuto oddati avstro-ogrski banki. Pod drugimi pogoji se sedaj sploh ne izdajajo izvozna dovoljenja razen v posebno silnih slučajih, glede katerih odločuje finančno ministrstvo. Samo pri vrednostih, ki ne presegajo 200 kron in pri izvozu v okupirane pokrajine ne velja ravnokar omenjena odredba. Te valute, ki prihajajo iz inozemstva, se bodo oddajale za primerne cene tuzemskim kupcem, s čimer se bo vsaj zabranilo, da se tuje vrednote odtegujejo denarnemu trgu in tako še bolj podražujejo cene inozemskega blaga, kajti eksporterji nima samo dobička pri blagu, ki je drago prodano, temveč pripada mu tudi kurzni dobiček pri valuti.

Seveda bo še vedno ostalo razmerje med uvozom in izvozom, ki je za našo valuto tako neugodno. Iz narodnogospodarskih krogov je izšel predlog, da bi skušali importerji svoje obveznosti nasproti inozemstvu za dobo sedanje vojne kriti na ta način, da bi z lombardiranjem vrednostnih papirjev zavarovali svoje inozemske dolge. Toda ravno vrednostnih papirjev, ki bi se v inozemstvu radi sprejemali, ni veliko v naših bankah. Ložje bi se morda kreditiranje inozemskega blaga izvršilo na ta način, da bi se z garancijo avstrijskih oziroma ogrskih bank plačevanje terjatev inozem-

skih eksporterjev odložilo do konca sedanjih vojnih razmer.

Naša hrabra armada nam je že dala predpogoje, da si po zmagoslavnem koncu vojne z vojnimi odškodninami energično uredimo svojo plačilno bilanco. Up naših sovragov, da nas premagajo z gospodarskim izstradanjem, je šel po vodi in sovražniki sami ne verujejo več na gospodarsko izstradanje centralnih držav. Treba nam je le premagati trenutne gospodarske težkoče, ki so v zvezi z vojno in našo lego v sredi med sovražniki. Za začasno ureditev naše valute bi bilo po našem mnenju sedaj najumestneje, da bi se v Nemčiji in v nevtralnih državah najelo posojilo, s katerim bi se pokrile naše nujne obveznosti proti inozemstvu, ne da bi nam bilo treba zato pošiljati v inozemstvo denar — zlato. Prepričani smo, da so merodajni činitelji v državi tudi v tem oziru že storili korake, ki nas vedejo k uspehu.

V. Ž.

Koliko in katere knjige mora voditi trgovec z ozirom na kazenske določbe o kridi?

Navedeno vprašanje ni rešeno v kazenskem zakonu, pa tudi predpisi v drugih zakonih, zlasti v trgovskem zakonu nikakor niso izčrpni. Prej veljavni kazenski zakon je določal v § 486 pod črko c, da zapade kazni v konkurz zapadli trgovec tudi, »ako sploh ni vodil predpisanih knjig ali pa tako pomanjkljivo, da ni bilo moči popresoditi tek njegovega trgovskega poslovanja in stanje njegovega imetja. Določbe o kridi so se premenile, kakor znano, vsled novega konkurznega, poravnalnega in izpodbijalnega reda, uvedenega s cesarsko naredbo od 10. decembra 1914 št. 337 drž. zak., in sicer s členom X. navedene naredbe. Zadevna določba glede knjigovodstva s strani dolžnika slove sedaj v novem besedilu kot § 486 a) kaz. zak.: »Dolžnik več upnikov, ki v nasprotju s katero zakonito dolžnostjo ne napravi bilance v predpisanem času ali ki opusti, voditi poslovne knjige ali jih vodi tako neredno, da ne dado pregleda o njegovem imovinskem stanju, se kaznuje radi pregreška z zaporom od 1 do 6 mesecev, če je postal neplačevit.« Trgovski zakon pa navaja le nekaj trgovskih knjig, tako prepisnik (kopijsko knjigo) in delnično knjigo (členi 28, 182, 223 trg. zak.), ter predpisuje napravo inventarja in bilance ob pričetku obrta in pozneje vsako ali vsaj vsako drugo leto. (Člen 29. trg. zak.) Le v zakonu o napravi in obratu javnih skladišč od 28. aprila 1889 št. 64 drž. zak. (§§ 17 in 20 odst. 3.) sta predpisani za skladišna podjetja še odrezna (juksta) in skladiščna knjiga.

Iz tega pa jasno sledi, da je določevati v vsakem posameznem slučaju z ozirom na kakovost trgovine po pravih knjigovodstva, katere knjige so potrebne, da se zazna verna slika imovinskega stanja posameznega trgovca. Pripomniti je le, da opuščena naprava inventarja po besedilu sedanjega § 486 a) kaz. zak. ni pod kaznijo, pač pa opuščena naprava bilance, ker ob sebi umevno slednja ni možna brez inventarja, in da morajo biti vse knjige vezane in opremljene s tekočimi številkami (člen 32 trg. zak.), razen inventarja in bilance, ki smeta biti pisani tudi na nesešitih listih.

V tem zmislu se je izreklo vrhovno kasacijsko sodišče v odločbi od 24. junija 1915 opr. štev. Kr VI 61/15 na ničnostno pritožbo trgovca, ki je bil krivim spoznan in obsojen radi pregreška pomanjkljivega knjigovodstva po § 486a kaz. zak. V razlogih navaja to sodišče med drugim to-le: Pritožba se sklicuje pred vsem na to, da zahteva besedilo § 486 a k. z. v nasprotju s prejšnjo določbo § 486, posebni del, črka c k. z., da dajo poslovne knjige pregled imovinskega stanja, ne pa tudi pregled o teku poslovnega obrata, ter uveljavlja, da je izvedenec napačno postopal pri presoji tega vprašanja in da se ni držal zakonitih znakov § 486 a kaz. zak., kakor je razvidno iz njegovega izvida. Z ozirom na značaj njegovega poslovnega obrata bi zadoštovali po obtožencu napravljeni zapiski za pregled njegovega imovinskega stanja.

Tudi v tem oziru je pritožba neutemeljena. Določba § 486 a kaz. zak. nima predpisov, katere knjige mora voditi dolжник, ki je po zakonu obvezan knjige voditi. Ta določba se nanaša enako kakor prejšnja § 486 c kaz. zak. na predpise trgovskega zakona, ki sicer ne ukazuje izrecno, katere knjige mora trgovec voditi, a mu vendar nalaga dolžnost, voditi knjige tako, da so njegova trgovska opravila in pa stanje njegovega imetja popolnoma razvidni, zlasti pa navesti v inventarju vse imovinske kose natančno kakor tudi njih vrednost (členi 28, 29 in 32 trg. zak.) V posameznem slučaju je odločiti z ozirom na kakovost trgovine, kolikor pride v poštev uporaba določbe § 486 a kaz. zak., katere knjige so potrebne, da se doseže navedeni smoter. Pri tem je smatrati za merodajno, ali se vodijo knjige v tolikem številu in na tak način, da podajajo pregled imovinskega stanja in sicer ne le za obvezanca, ampak tudi za vsakega drugega, ki ima primerno predhodno izobrazbo. Tega pravila sta se tukaj držala tako izvedenec, ki je bil zaslišan, ko so se mu pokazale vse knjige, katere je vodil obtoženec, kakor tudi sodišče, kolikor je vzelo svoji sodbi za podlago izvedeniško mnenje. Glasom ugotovitev v sodbi je vodil obtoženec zgolj dve priročnici (štraci), v katerih so bile beležene njegove nepoplačane terjatve, in eno računsko knjigo (o fakturah), v katero je vpisoval vse račune (fakture) in plačila zanje, poleg tega je delal,

mesto da bi vodil blagajnično knjigo, na nesešitih listih vsak dan blagajnične zaključke, na katerih so bili zaznamovani dan za dnevom doseženi dohodki in napravljeni izdatki. Izvedenec je označil te zapiske kot ničeve, ker niso imeli prenosov, računsko knjigo pa da ne zadoštuje za pregled o stanju imetja, ker so razvidni le dolgovi za blago, ne pa tudi drugi dolgovi. Glede na te bistvene nedostatke v obtoženčevem knjigovodstvu ni videti pomotne uporabe zakona, če domneva sodišče, da je obtoženec vodil knjige tako neredno, da ni možen pregled o stanju imetja.

T. V.

Razsodbe obrtnih sodišč.

1. Uslužbenec mora na zahtevo delodajalca dopustiti, da zdravnik bolniške blagajne ugotovi zatrevano bolezen.

(Odločba obrtnega sodišča v Pragi z dne 18. januarja 1913, Cr. II 29/13.)

Tožnik je bil uslužben pri tožencu kot knjigovodja proti enomesečni odpovedi in je odpovedal dne 15. decembra 1912 za 15. januar 1913. Dne 23. decembra 1912 pa je prosil toženca za takojšnji dopust in je predložil pismo svojega zdravnika z dne 23. decembra 1912, v katerem se potrjuje potreba počitnega dopusta najmanj 14 dni. Toženec ni bil zadovoljen s tem pismenim potrdilom in je zahteval, da donese tožnik potrdilo zdravnika bolniške blagajne s tem, da ga bode smatral za odpuščenega, ako bi tožnik le izostal od službe, ne da bi predložil to potrdilo, ker mu sicer ne more dovoliti dopusta.

Dne 24. decembra je prišel tožnik k pristojnemu zdravniku bolniške blagajne in ga je prosil za izpričevalo o potrebi počitnega dopusta, kar pa je ta odklonil kot nedopustno. Nato je tožnik naznanil tožencu s pismom z dne 24. decembra 1912, kateremu je priložil izpričevalo svojega zdravnika s potrdilom službene nezmožnosti, da ne more opravljati svoje službe radi bolezni. Ko ga je pa hotel preiskati zdravnik bolniške blagajne, ki ga je toženec na stanovanje poslal, tega tožnik ni dopustil. Zaradi tega je toženec odpustil tožnika s pismom od 30. decembra 1912 in sicer s 24. decembrom. Proti temu je tožnik ugovarjal pismeno isti dan in je prosil za preklic odpusta, kar pa je toženec odklonil.

Tožnik zahteva plačo za čas od 24. decembra 1912 do vštete 15. januarja 1913 v znesku 184 K, ker ni mogel svoje službe opravljati le radi bolezni. Toženec je predlagal, da se tožba zavrne, ker je bil tožnikov odpust opravičen po §§ 25 in 27 štev. 4 zakona o trg. pomočnikih.

Sodišče je zavrnilo tožbo iz teh razlogov:

Zakonito uvedeno zavarovanje bolnih delavcev in drugih uslužbencev ima značaj javnopravne odredbe. Isto velja glede okrajnih bolniških blagajn, ustanovljenih v ta namen kakor tudi glede tem enakih gremijskih bol-

niških blagajn. Te bolniške blagajne preneso posamezne funkcije svojega javnopravnega delovanja na svoje organe, vsled česar imajo inženja, odredbe, izjave itd. teh organov tako za delodajalca kakor za uslužbenca pomen odločbe, katero morajo praviloma upoštevati. Bolniške blagajne kakor tudi stranke zaupajo izvidom in mnenjem zdravnikov bolniških blagajn v tem zmislu, da se je poizvedelo zdravstveno stanje uslužbenca objektivno. Splošno smatrajo torej trgovci izpričevalo zdravnika bolniške blagajne za merodajno pri vprašanju, ali more uslužbenec opravljati svojo službo zaradi bolezni ali ne, tembolj, ker ni izključena popresoja izpričevala v posebno dvomljivih slučajih.

Če torej tožnik ni prosil dne 24. decembra 1912 zdravnika bolniške blagajne, da preišče njegovo zdravstveno stanje, in če je odklonil to preiskavo dne 29. decembra 1912 brez vzroka, onemogočil je sam dokaz nezmožnosti za službo tožencu nasproti pred izrečenim odpustom. Tožnik pa tudi sodišču nasproti ne more dokazati, da radi bolezni ni mogel službe opravljati v času od 24. decembra do 30. decembra (§ 8, odst. 1 zak. o trg. pom.) Po pravici je torej toženec odpustil tožnika s pismom, ki mu je došlo dne 31. decembra takoj v zmislu §§ 25 in 27 štev. 4 zak. o trg. pom., zlasti, ker ni izpolnil v tem čusu svojih službenih dolžnosti brez pravega vzroka.

Tožnik torej ni bil odpuščen brez važnega razloga in njegov zahtevk ni zakonito utemeljen (§ 29 zak. o trg. pom.), vsled česar je bilo zavrniti tožbo.

T. V.

2. Visokost nagrade (remuneracije) se ravna po visokosti zneska, v katerem je bila že dana; če ni tega pogoja pa po krajnem običaju ali po visokosti mesečne plače.

(Odločba obrtnega sodišča v Toplicah z dne 31. oktobra 1913 Cr I 220/13.)

Toženec je sprejel tožnika v službo v svojem tovarniškem podjetju kot odpravitelja proti mesečni plači 160 K in »primerni novoletni nagradi« dne 1. julija 1912. K prvemu januarju 1913 je dobil tožnik od toženca novoletno nagrado v znesku 70 K. Stranki sta dne 1. julija 1913 sporazumno razdrli službeno razmerje, a tožnik se je branil plačati novoletno nagrado za čas od 1. januarja do konca junija 1913.

Sodišče je ugodilo tožbi na plačilo novoletne nagrade iz teh razlogov:

Nikakor ni opravičen tožencev ugovor, da ima novoletna nagrada zgolj značaj darila. V obrtu in trgovini je dajanje novoletne nagrade malone stalna uredba, s katero računijo uslužbenci pri vstopu v službo. Te novoletne nagrade so »darila« le še po imenu, v bistvu so postale čiste doklade k plači, ki so izgubile lastnost

takozvanih »naravnih« obveznosti in ki so postale pravne zahteve uslužbencev.

Vpoštevajoč določbo § 941 o. d. z. in § 16 zakona o službeni pogodbi trgovskih pomočnikov ni moči odrediti nagradi obveznega značaja, ker je bila morda dana kot darilo. Pri tem je povsem vseeno, kako je prenehalo službeno razmerje in če je bil morda toženec opravičen odpustiti tožnika.

Ob sklepu pogodbe je bila pravica do nagrade pač nedoločna, kar se tiče njene visokosti. Če se pa vpoštevava, da je dobil tožnik ob novem letu 1913 za čas od 1. julija do 31. decembra 1912 nagrado v znesku 70 K, torej približno polovično mesečno plačo, se mora reči, da je naknadno toženčevo vedenje dalo njegovi obveznosti nedvoumno določno vsebino. Dvomiti bi se moralo naravnost o resnosti obljube in dejanja s toženčeve strani in ne poznati življenske in pravne razmere (člen 278 trg. zak.), ako naj bi se ne smatralo toženčevega vedenja po že sklenjeni pogodbi kot izpolnitev pogodbene obljube.

Z ozirom na ta razmotrivanja se je sodišče prepričalo, da se daje glede na krajevne razmere (§ 6 odst. 1 zakona od 16. januarja 1910 štev. 20 drž. zak.) kot novoletna nagrada običajno enomesečna plača. Ker pa določa zakon glede odmere zadevnega zneska, ki gre uslužbencu po predpisu § 16 navedenega zakona, da obsega uslužbenčeva pravica oni znesek, ki odgovarja razmerju med službeno dobo, za katero se daje plačilo, in med dovršenim službenim časom, sme tožnik po pravici zahtevati pri šestmesečnem službovanju polovico nagrade.

T. V.

Industrializacija trgovine s kmetijskimi pridelki.

Piše Oton Schmidt.

I.

Čas po vojni bo zahteval tudi od našega trgovstva v splošnem večjo aktivteto. Svež veter bo zapihal, boj za obstanek bo zahteval večjo iniciativo, nastopiti bo trgovcu nova, neuglajena pota, če bo hotel ustreči časovnim razmeram, ugoditi večjim in težjim časovnim potrebam. Obstalo bo le, kar je urejeno ali kar se hoče in zna utrditi. Zato morda ni napačno, če že sedaj razmotrivamo stvari, ki pridejo tukaj v poštev.

Kaj so n. pr. lahko naloge našega podeželnega trgovstva? Ali je naš trgovec morda samo za to tukaj, da ga kmetica s hudim pogledom ošvrkne, če ji danes razloži, da kako blago v prihodnje nikakor ne bo mogel več po stari ceni oddajati? Ali da pohlevno čaka za svojo prodajalniško mizo, dokler se komu ljubi, ga v tem njegovem defenzivnem mirovanju motiti? Po našem mnenju čakajo tudi v naših krajih podjetnega trgovca vsebolj važne naloge; zapustiti mu bo treba trdnjavo

za prodajalniško mizo, pričeti mu bo po malem s previdno trgovsko ofenzivo. Trdnjavica naj mu bo le opirališče, raz katero si naj z uma svitlim mečem osvaja ves svoj okoliš in še več! Pri tem pa si tega ni misliti tako, kakor da bi le on edini imel kaj haska od tega gospodarskega osvajanja; v podobnih slučajih vedno vidimo, da se je povsod, kjerkoli sta delovala intelekt in iniciativa podjetnega trgovca, obenem tudi dvignilo blagostanje skoro vsega kmetijskega ljudstva v njegovem okolišu.

Bil je nekoč trgovski sotrudnik na Spodnjem Štajerskem, ki je z bistrim očesom spoznal položaj kupčije z jajci. Takrat jajca niso imela kaj prida cene v deželi, produkcija je bila velika, primerno urejenega, racionalnega nabiranja ni bilo, eksport pa je imel prebiti zopet svoje težkoče. Iz drugih dežel pa je bilo mnogo povpraševanja po tem blagu. Tuji posredovalci so presledkoma prepotovali vso deželo, enemu se je posrečilo, nabrati večjo, drugemu manjšo množino — vsega pa seveda daleko nikdo in nikoli ni mogel posneti, kratkomalo: centrale ni bilo! Kaj je bilo tedaj bolj logično, kakor pričeti z delom tam, kjer je bilo odstraniti te očitne zapreke in težkoče? Naš mož, ki je čisto gotovo poznal razrešitev problema o Kolumbovem jajcu, je šel v mestece, ki je bilo nekako produktivno središče te nerazvite kupčije in da bi ljudstvo čim najbolj navadil nase, je pričel kupčevati z vsemi mogočimi živlenskimi in drugimi vsakdanjimi potrebščinami. Kmet in kmetica sta pri njem dobila malone vse, kar sta si želela, in še denarja jiina skoro ni bilo treba prinesiti, samo — dosti jajc! Več sta dobila zanje, kakor doslej, obenem pa sta si lahko nabavila potrebnih stvari. Naš trgovec pa je ravnotako imel dvakraten dobiček, ker je prodal, oziroma poračunal svoje dobro blago za dobro ceno in prejel jajca, za katera je cene svojim velikim odjemalcem kolikortoliko lahko sam narekoval. Vsekakor pa so tudi njegovi veliki odjemalci sedaj ceneje prišli do blaga, ker se je nabiranje vršilo z najmanjšimi stroški, prihranili so si stroške nakupovalnih potovalcev. Danes ima ta trgovina, če abstrahiramo ravno sedanjostagnacijo, tak obseg, kakoršnega si podjetni mož ob pričetku pač sam ni mogel predstaviti. Velika možica žensk je zaposlena v dokajšnjem prostoru le s sortiranjem jajec, katero delo se vrši zelo skrbno in z vsemi modernimi pripomočki. Lepa bela jajca ločijo od rjavih, manjša od večjih, sveža od manj svežih, umazana od čednih itd. Vsaka vrsta pride potem v pripravljene zaboje po natančno 1440 komadov, t. j. 120 dvanajstoric. Jajca, ki niso posebno lepa in ki so se že prej morda leto dni ali dlje konzervirala v apnu, pridejo v enake zaboje ali v dokaj velike sode. To (gališko) blago pa potem, ko je vzeto enkrat iz apna, navadno ni več tako trpežno in je morajo slaščičarji kar hitro porabiti. Kupčija se je industrializirala! Tudi svetovna vojna tej kupčiji ni mogla v bistvu dosti do živlega; dasi je bila v poglavitnem navezana na eksport v inozemstvo, se je

vendar lahko prilagodila sedanjim razmeram. Je le vprašanje, če bo sovražno inozemstvo, ki nas je hotelo kratkomalo izstradati, tudi po vojni lahko na tako cen način prišlo do tega našega blaga. No, pa takrat bo treba rešiti mnogo drugih in važnejših kompenzacijskih vprašanj, ki bodo pogoltnili tudi vprašanje o kupčiji z jajci.

Na lepem Siciljanskem otoku, kjer živi svoje življenje umazani siciljanski kontadin in kjer bruha Etna skoro neprenehoma svojo vročo lavo, tam rastejo prijazne pomaranče in zlatokože limone. Revnemu ljudstvu so glavni vir dohodkov, in dasi je Siciljan po naravi do skrajnosti len in malomaren, vendar tega sadja, ko dozori ne bo rabutal in stresel raz drevje, temveč skrbno bo vsak sad odbral in rahlo položil v pripravljene košare. Ta jih ima morda 4000, sosed je bogatejši, ima jih 6000, najbogatejši v vasi jih ima celo 20.000, a dosti je takih, ki pridelajo komaj po par sto. Že pred tedni je bil neki gospod »Acquirente« iz velike trgovske hiše v Messini tukaj na obisku. Kakor lani in vedno, tako je tudi letos z neverjetno spretnostjo organiziral po vsej deželi nakupovanje pri posameznih kontadinah, katerih pridelki se potem večjidel stekajo v vsaki vasi pri enem ali dveh glavnih nabiralcih. Denarja ta agent iz Messine navadno ne nosi s seboj, kajti to je v Siciliji menda kočljiva reč, pač pa vsakomur, ki se ž njim za sadje na drevju pogodi, izroči do končnega obračuna neko nakaznico, s katero dotičnik lahko dobi svoj delež po izvršeni dobavi v Messini ali kjerkoli. Razlike se navadno poračunijo že med kontadini in glavnimi nabiralci, poslovanje je sploh urejeno čudovito enostavno. Določi se dan, blago je pri nabiralcih pripravljeno, vozila prihajajo in nepregledno dolge kolone vozil vozi več tednov ob času trgatve proti glavnemu mestu Sicilije, Messini, proti vsem železniškim postajam. Pri veletrgovcih se blago kupiči, steka, sortira in urejuje po kakovosti, vlaga v tipične, lahke zaboje po 200 do 300 komadov; takrat je to blago navadno že plačano z našim — inozemskim denarjem, kajti ogromen je eksport tega sadja, ki pride — oziroma je prihajalo — v naše kraje preko morja iz Neapelja, Messine itd. Tudi tukaj se je kupčija, kmetijstvo industrializiralo! Kakor se je tam daleč na jugu stekalo in kupičilo blago iz drevja v koš, iz koša v zaboje, na vozove, železnice, parnike, tako se potem iz strnjenih zalog vseh večjih evropskih pristanišč in trgovskih središč nadrobno razprši notri do zadnje vasi.

Vsakdo pozna lične zaboje, v katerih so lepo vložene bosanske češplje! Po 60, 70, 80, 100, 120 komadov jih gre na kilogram in vsaka vrsta se vlaga posebej v nalašč pripravljene, z modrim papirjem tapecirane zaboje, ki vsebujejo natančno po 25 kg. Slavonski kmet, ki n. pr. pripelje slive na trg v Brčko, nima ne časa, ne volje in tudi ne znanja in tehniških priprav, da bi se pečal z dokaj municioznim delom, ki je zvezan z eksportnimi pripravami. Svoj pridelek pripelje v vrečah na

trg, evo ga! — kakor je zrasel in dozorel. Z zavihanim rokavom mu seže uradni tržni nadzornik do dna vsake vreče, določi na podlagi vzorca ceno in veletrgovčevo osobje iz Varadina, Vinkovca itd. že čaka, da plača in odpravi ogromne množine tega sadja do železnic. Doma se vrši potem podobna procedura, kakor smo jo opazili tudi že pri drugih kmetijskih pridelkih, ki imajo priti v trgovski promet. Kar je sliv porabnih za vlaganje v zaboje, se sortira, izpostavlja se potem v svinčenih zabojih v nalašč za to prirejenem prostoru hudi vročini, ki vzame sadju preobilno kislino, da postane trpežno in za eksport sposobno. Drugo, kar je premalo mesnato ali poškodovano, se porabi za hitro prodajo v vrečah, za žganjekuho i. dr.

Neko temeljno sličnost ima sploh ves promet, vsa kupčija s kmetijskimi pridelki. Kmet sam ni nikjer oni činitelj, ki svojim pridelkom sam odvarja naravnost pot v svetovno kupčijo. Neobhodno potrebuje v to izvežbane trgovine. Predaleč bi vodilo, če bi tukaj navajali še druge posamezne primere. Tako je pri nas na evropskem kontinentu in tako je tudi v prekmorskih državah n. pr. pri kupčiji s kavo, čajem, rižem itd. *T r g o v e c* je povsod tisti, ki industrializira kmetijstvo in s tem že kar obenem tudi kupčijo.

Preživelo se bo tudi, da hodijo posamezni gostilničarji n. pr. sami na dolga, draga potovanja v vinorodne kraje, da si kupijo toliko vina, kolikor ga rabijo za svojo gostilno. Boljinbolj jim odzame ta posel kaka zadruga ali kak vinski veletržec, ki često kupi zaloge celih goric ali okrajev, še predno je pridelek sploh dozorel ali spravljen.

Naša dežela je po naravi glede klime in vegetacije dokaj oblagodarjena. Lepo uspeva n. pr. sadje skoro povsodi na Slovenskem posebno v nekaterih krajih, ki jih itak bralci sami poznajo. Naš kmet pa sadno kupčijo še dokaj zanemarija. Da imajo n. pr. v Nemčiji, ki nima nobene Vipavske doline, lepšega in manj črvivega sadja, to dejstvo ima svoje posebne vzroke. Ni vsa krivda naše zaostalosti v tej panogi le na našem kmetu, ki je za napredek vsaj toliko dostopen, kakor kmetje drugod; tudi naši kmetijski strokovnjaki vršijo svojo dolžnost v polni meri; nešteto predavanj o umnem sadjarstvu se je že priredilo po vsej deželi in mnogo je spisov o pravilnem ravnanju s sadnim drevjem in sadjem. Nekaj drugega pa je, kar je na Nemškem in drugod vzpodbudilo kmeta, da vsem nasvetom, poukom in navodilom ni le poslušal, ampak jih je tudi v resnici praktično izkoriščal. Tam je *t r g o v e c*, vzpodbujen po strokovnjakih, posegel v tem zmislu vmes, ki smo ga skušali v tem spisu razložiti. Sadjerejec na Nemškem dobro ve, da bo brez posebnega truda svoj pridelek prav lahko in po ugodni ceni oddal; in da bo za boljše sadje več dobil, zato se ne straši truda in navora pri vzgojevanju sadja. Temeljit sadjar ne dela le jeseni, tem-

več skoro celo leto. Trgovec mu odvarja trg, ta skrbi za to, da ustreže vsem, časih kapricioznim zahtevam različnih konzumentov po širnem svetu. To gotovo ni lahka reč, nikjer te naloge kmet sam ne more povoljno rešiti in koder mu intelekt trgovca ne gre na roko, tam vladajo take zaostale razmere, kakoršne vidimo ravno glede sadne kupčije pri nas na Slovenskem. Kar so zmogli trgovci drugod, bi se dalo menda pri nas tudi izvesti — v dobrobit vsej deželi — ne pa, kakor bi morda kak kratkovidnež sodil, le v izključno korist posameznih podjetnih trgovcev.

V deželah, kjer je sadna kupčija že razvita in ki bi nam morale služiti v tem oziru za vzgled, čutijo trgovci to kar za svojo nalogo, da poučijo kmetovalce, naj pridelujejo tako sadje, kakoršnega konzumentje zahtevajo. Roko v roki hodi trgovec s sadijskim učiteljem; v trgovčevem skladišču mora biti vsake vrste sadja posebej v zalogi, trgovec mora skrbeti zato, da se sadje po primernih shrambah konzervira in da potem svoje blago tudi v takih časih lahko ponudi in spravi na trg, ko počiva drevje pod belo zimsko odejo. Trgovec mora razumeti sortiranje, poznati mora gotove lastnosti (trpežnost, okus itd.) posamnih vrst, narediti mora razloček med lepim debelim in drobnim sadjem, osobito pa mora skrbeti za to, da dobi naročevalec sadje v lepo ohranjenem in nepokvarjenem stanju v roko. Z vsem tem delom se kmet ne more pečati, že zato ne, ker prideča posamezni kmet le majhne množine, s katerimi bi ne mogel skoro nobenemu povpraševanju kaj prida ustreči; za vse to organizatorično delo je poklican podeželni trgovec in izmed trgovcev bo zopet tisti najbolje opravil, ki si bo znal v gotovih stvareh zagotoviti neobhodno potrebne strokovnjaške pomoči in nasvetov. Ker je trgovec na deželi oni faktor, ki najbolje pozna podrobne krajevne razmere, zato je tudi najbolj vsposobljen za to, da se tega dela z vso vnemo in uspešno opravi; seveda, ko bo enkrat eden v enem kraju to eksportno kupčijo oživel, ga bodo v drugih, oddaljenih krajih skoro gotovo posnemali; to pa podjetnega trgovca, ki vodi svoje podjetje na trdnih temeljih, ne sme plašiti; konkurenca pač nastane navadno le napram dobri stvari. Pri več drugih kmetijskih pridelkih se je to organizatorično delo, ta industrializacija kupčije, kakor opisano, že davno udejavilo, ali ravno za sadje, ki ga na Slovenskem hvala bogu pač nimamo premalo, se do današnjega dne še ni našel podjeten človek, ki bi z vnemo gori navedene migljaje proučeval in praktično izpeljal. Tak trgovec bi deloval, kjerkoli se naseli, v največjo korist kmetovalcev in vsega njegovega okoliša, seveda bi pa dobil morda dosti nevoščljivcev, ki bi mu njegov uspeh zavidali. To ga pa ne bo motilo.

Razveseljivo je, da se je v zadnjih letih tudi pri nas začela eksportna kupčija s sadjem pomaleem oživljati — dasi se nahajamo še v zelo primitivnih razmerah.

Lepega in dobrega našega sadja se že dokaj razpošilja, tudi odbranega in po kakovostih vloženega v enake, iz zločljivih deščic sestavljene zaboje. Lepa adjustacija in strokovno izvršeno sortiranje se tudi tukaj dobro izplača; neverjetno je, koliko pomorejo ravno take vnanjosti pridelku do dobrega slovesa in — slednjič, a ne v zadnji vrsti — do boljše cene. Pričetek, ki je pri vsaki stvari najtežavnejša reč, je torej narejen, upajmo, da se bo našlo še dosti naših trgovcev, ki bodo po vojni spravili stvar s primerno podjetnostjo do zasluženega najvišjega razvoja.

Pečali smo se danes v glavnem skoro le z eno panogo, ki bi prišla pri teh razmotrivanjih v poštev, vendar pa smemo izreči zaupanje v naše vrlo trgovstvo, da bo i samo našlo še druga pota za pospešitev trgovskega razcvita v bodočnosti. Ne dajte se prehiteti, odprite oči, pošiljajte svoje sinove v pouk po svetu, potujte sami in oglejte si, kako je drugod. Temeljito zasledujte in proučite vzroke, ki drugod v gotovih strokah omogočajo ugodne uspehe. Često bi se kaka stvar v naših krajih obnesla, za kar morda drugod ni potrebnih predpogojev. Poskusite vse, a obdržite si najboljše. Poprimite se potem tega, kar smatrate primernim za naše kraje. Temeljita, s pridnim učenjem pridobljena teoretična izobrazba naj hodi roko v roki z bistrim praktičnim razumevanjem, ki si ga je pridobiti le v realni izkušnji. Povsodi vidimo, kako se polagoma iz malenkostnih razmer lahko razvije cvetoča trgovina in industrija. Tudi pri nas naj se obzorje razširi, če hočemo naprej. Prevelika, bojazljiva previdnost utegne v bodoče manj koristiti nego dosedaj. Škodilo nam bo seveda i v bodoče, če se bomo dela lotili brez potrebnih predpogojev.

Nekaj, kar strogo vzeto, ne spada v ta spis: Misliti je treba n. pr. že sedaj na to, da nam bo treba kot najbližjim, naravnim sosedom po vojni, zavojevati gotove trgovske postojanke v Trstu, Gorici in morda še drugod. Pravimo: sosedom, kajti čeprav živimo tik morja, trgovsko življenje ob morju pa smo skoro tuje gledali prav iz soseščine, kakor bi se ne vršilo v našem območju. Ne varajmo se, bore malo je bilo doslej res naše! Ko Gorica iz razvalin vstane, naj nas ne najde zaspane. Če ne bomo pripravljeni, če te osvojitve ne bomo sposobni, potem ne zaslužimo, da bi se nam kdaj bolje godilo. Učimo se in proučimo vse v pravem času! Pravi čas pa je gotovo že nastopil; če ga zamudimo, potem se nikar ne pritožujemo radi prefriganejših t. j. podjetnejših tekmecev, ne zavračajmo krivdo morda na vlado ali na druge faktorje, kajti uspeh je odvisen res le od naših sposobnosti. Volja je moč!

Raznoterosti.

† **Albert Gaber.** V bojih na srbskem bojišču je padel meseca oktobra 1915 Albert Gaber, štabni narednik in bivši knjigovodja firme Feliks Urbanc. Ž njim smo izgubili izvrstnega člana iz vrst svoje organizacije. Dolga leta je bil zvest član našega društva, več let je bil vzorni društveni odbornik. Blagega pokojnika, ki ga je vse rado imelo, bomo težko pogrešali. Vedno težje je v stanovskih organizacijah za take može, kakor je naš Gaber, ki je bil vedno drage volje pripravljen za delo v našem društvu. Padlemu junaku ohranimo najlepši spomin!

*

O gospodarskem združenju Avstro-Ogrske z Nemčijo se danes ne bomo še pečali, čeprav je o tem predmetu nastala že cela literatura različnih knjig in knjižic in dnevno časopise o tem vsak dan poroča. Tudi par gospodarskih korporacij je o tem že izreklo svoje mnenje, med njimi trgovske in obrtniške zbornice v Gradcu, Bocnu in Pragi. Dočim sta se prvi dve izrekli za tako združenje, se je praška zbornica izrekla proti združenju in so za ta predlog glasovali češki in nemški člani. „Bohemia“, glasilo čeških Nemcev, pravi, da je ta sklep toliko pomembnejši, ker je češka industrialno in agrikulturno najbolj razvita dežela in je vsled gostega železniškega omrežja in plovbe na Labi v najtesnejši zvezi z Nemčijo. Dobro bi bilo o tem združenju razpravljati tudi s stališča naše trgovine in sploh s stališča južnoavstrijskih dežel. Morda bomo kmalu o tem razpravljali, zato vabimo cenjene sotrudnike za prispevke.

*

Pozor pred ponodbami inozemskega blaga. Berlinska trgovska zbornica piše: „Merodajni angleški krogi so v svrhu izboljšanja svojih deviz izdali parolo, da se čim več angleškega blaga izvozi v Nemčijo po nevtralnih posredovalcih, pri čemer so kupni pogoji: plačilo v gotovini takoj ob sklepu kupčije, toda dobava blaga po končani vojni. Angleški naročitelji so nato ponudili po Amerikancih velike zaloge volne, ki leži v Londonu, v Nemčiji na prodaj. Kraj izpolnitve New-York. Nemški kupovalec mora po pogojih pri kupčijskem sklepu ali razpolagati s svojo imovino v Ameriki ali si pa pridobiti američansko valuto. Oba načina plačila vplivata ugodno na Londonski kurz deviz, neugodno na nemški kurz pa vedno, če je v zvezi s tem povpraševanje v inozemski trgovini. O trgovini z oljem so ista prizadevanja. Po Holandski prodaja Angleška tam se nahajajoče svoje olje Nemčiji. Vplivi na kurze deviz so ravno taki, kakor zgoraj povedano.“ — Za naše razmere taki sklepi ne pridejo v poštev, ker si bo marsikdo premislil kupiti blago, ki se mu bo dobavilo šele po končani vojni, plačati bi je moral pa takoj.

*

Vreme in stanje setve. Izvanredno milo vreme ni, kolikor poročajo dosedanja zanesljiva poročila, škodovalo zimski setvi. Tudi je v glavnih produkcijskih ozemljih Ogrske in Češke padel poprej znaten sneg. Iz tega je pričakovati, da zimska setev tudi v prihodnje ne bo trpela škode. Kmetovalci se pa že danes intenzivno pečajo v vprašanju o pomladanski setvi, pri čemur bo velike važnosti možnost dobiti delavne moči. Po izjavah merodajnih mest se bodo dali v prvi vrsti vojni vjetniki poljedelcem na razpolago. Tudi se bo skrbelo za vozove, zlasti v ozemljih, ki so blizu vojnega ozemlja. Upati je, da se bo pomladanska setev gladko izvršila.

*

Avstrijsko - ogrska vojna razstava na Dunaju 1916. Meseca maja 1916 se otvori na Dunaju na zemljiščih cesarskega vrta v c. kr. pratur avstrijsko-ogrsko razstava. Razstava stoji pod predsedstvom Njega ekselence c. in kr. vojnega ministra Alek-

sandra barona Krobatina ter zasleduje patriotične, narodno-gospodarske in vojaško-humanitarne cilje. Vojaška uprava fungira kot glavna razstavljalica, ker ne bo razstavila le raznih vpljenjenih kosov in trofej, ampak tudi interesantne predmete, ki so z vojsko v zvezi. Pokazati se hoče prebivalstvu, kako velikansko delo so opravile armade in produktivni sloji v tej vojni. Razen tega, kar razstavi vojna uprava, bodo na tej razstavi zastopane tudi industrijske stroke, ki so v zvezi z vojsko. Ker je razstavni prostor omejen, se more razstave udeležiti le mal izbran del industrije in obrta. Cilji in smotri te razstave so ugotovljeni v posebni spomenici, katera je kranjskim interesentom na vpogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani. Pisarna odbora za to razstavo se nahaja na Dunaju (I. Kärntnerstrasse 38).

*

S pozivom na dobavo, sicer se poišče kritje drugod, se ne odreče dobavni dolžnosti. Načelno važno razsodbo o izpolnitvi dobavne dolžnosti je pred kratkim izdalo najvišje sodišče. Tožbo za dobavo vagona otrobov je prvo sodišče kot pravno veljavno priznalo. Prizivno sodišče je pa tožbo z naslednjim vtemeljevanjem zavrnilo: Tožeča firma je poslala toženki naslednje pismo: „Dispozicije o kupljenem vagonu smo Vam dali z rekomandiranim pismom, in sicer že v zakonitem roku, in obstajamo z vso odločnostjo na dobavi tega vagona, sicer pride do pravde; dobili bomo ta vagon za dnevno ceno in proti Vam uveljavili le razliko cene. Vašo odločitev pričakujemo z obratno pošto“. — Tožiteljica je o tem brez vsakega dvoma svojo voljo razjasnila na ta način, da noče odstopiti od pogodbe, preskrbeti si naročen vagon otrob za dnevno ceno drugod in zahtevati odškodnino le v diferenci cen ter uveljaviti diferenco pravnim putem. S tem si je volila, da ne bo zahtevala izpolnitve pogodbe, ampak odškodnino difference zaradi neizpolnitve. Toženec si je vsaj iz vsebine pisma moral misliti, da je prost dobave otrobov proti temu, da bo eventualno plačal difference. Le na ta način je možno razlagati si vsebino pisma; ako se je tožiteljica v pismu nepravilno izjavila, ji pride to le v škodo. — Najvišje sodišče je pa prvo sodbo potrdilo ter vtemeljevalo naslednje: Kar se tiče ugovora tožene tvrdke, da tožiteljica ne more več zahtevati dobave, ker ji je naznanila, da bo zahtevala difference cen, katera izbera se med trgovcem pristojecimi pravicami ne more več izpremeniti, se mora mnenje prizivnega sodišča kot pravno pomotno smatrati. Pravica do izpolnitve pogodbe je principalna tako po državljanskem kakor po trgovskem zakoniku že na podlagi pogodbe pristojeca pravica; pravice do odškodnine radi neizpolnitve in do odstopa od pogodbe so sekundarne, izpeljane pravice. Ako naj se torej smatra, da se pogodnik, ki hoče zvest ostati pogodbi, odpove principalni pravici na izpolnitvi pogodbe s tem, da si izbere sekundarno pravico, mora biti to na popolnoma nedvoumen in nobene druge razlage dopusten način razvidno iz njegove izjave. To pa iz omenjenega pisma ni razvidno.

*

Zasluge Amerike od svetovne vojne. Vojna konjunktura je prišla ameriškem gospodarstvu bolj v dobro kakor vsaki drugi deželi na svetu: kmetijstvo, trgovina, industrija in kapitalna posest so pridobili. Izborna letina se je za zelo ugodne cene prodala. Vrednost letine se je računala 10 milijard dolarjev, torej je dosegla rekord vseh prejšnjih let. Bombaževa letina je bila slabejša, toda je zadovoljila pridelovalce, ker je bila potrebščina manjša od prejšnjih let vsled zaprtih pristanišč centralnih držav in se je pridelek lahko spečal. Pridelki zemlje in nič manj ne velikanske dobave orožja, municije in drugih vojaških potrebščin Angleški, Francoski in Rusiji so pridobili ameriški zunanji trgovini največji dosednji razvoj. Izvoz Združenih držav je dosegel v letu 1915. višino 3555 milijonov dolarjev in je bil za 1441 milijonov dolarjev višji nego prejšnje leto in dvakrat tako velik kakor pred

šestimi leti. Izvoz je presegal uvoz — velikanska številka — za 1772 milijonov dolarjev, torej razvoj, ki še nikjer ni bil tak in ki preseže sanje vsakega fantasta. Največji so pa dobički, ki jih dobiva ameriška industrija iz evropske vojne. Dobave orožja in municije so se od pričetka vojne do konca prejšnjega leta cenile na 1840 milijonov dolarjev. Ker se nadaljujejo, bodo zdaj dosegle že okrog 2 milijardi. Da se pri pogojih nič ne baranta in zahtevane cene brez prerekanja plačajo, je po sebi umevno, ker se polaga največjo važnost na hitro dobavo in eksaktno izvršitev. Največjo korist imajo pri tem ona podjetja, ki so te predmete izdelovala že v mirnem času, toda tudi drugi obrati so prevzeli novo produkcijo in investirali velikanske zneske. Železna industrija je bila vsled tega v polnem obratu in bo morda izdelala letos okrog 36 milijonov ton surovega železa. V tem so najboljši dokaz tozadevni efekti. Železni trust plačuje zopet pet odstotno dividendo od temeljnih delnic; kurz delnic se je več kot dvojno zvišal. Neka druga družba, ki že desetletja ni dala delničarjem prav nikake dividende, je izplačala zdaj prvič 30 odstotno dividendo. Pred vojno so se te delnice plačevale s 30 dolarji in zdaj je dosegel kurz 464 dolarjev, torej 15krat več. Zopet druga družba je imela kurz 14 dolarjev, zdaj 70 dolarjev. Družbe, ki izdelujejo razstreljiva, smodnik, dinamit in granate, so zvišale vrednost akcij za 800 milijonov dolarjev. Zato se je pa Amerika poplavila z zlatom, od pričetka vojne se je uvozilo iz Evrope v Ameriko več kot 150 milijonov zlata in ta bleščeči blagoslov napravlja finančnim mogčnikom skrbi, ker se posledice že kažejo pri zvišanju blagovnih cen. Neznansko je naraslo bogastvo Amerike in to bogastvo se porabi kot sredstvo, da se obdrži denarno gospodarstvo Angleške, Francoske in Rusije med vojno nad vodo. Več kot milijarda dolarjev posojila se je dovolila državam četverozveze bodisi v fundiranih posojilih bodisi v visečih predujmih. Za sto in sto milijonov se je tudi kupilo ameriških vrednostnih papirjev iz Evrope nazaj. Več desetletij se je ameriška industrija in železnice financirala z evropsko glavnico, zdaj v svetovni vojni nastopajo Združene države prvič kot dajalci denarja Evropi. Prve bančne firme so preklicale posojila, ki so se sklenila na francoskem denarnem trgu, pa se še ne oddala, že se delajo drzni načrti, da se po miru zopet zgrade razdejana ozemlja v Belgiji, na Francoskem in Ruskem po ameriški industriji in z ameriškim kapitalom. Združene države se pripravljajo, da pridobe vso zahodno poloblo, velikanska odjemališča Južne Amerike in Mehike za svojo industrijo ter preženo iz teh dežel nemško in angleško konkurenco. V vsem vidimo torej, da cvete Ameriki najlepša pšenica vsled evropske vojne, zato naj bo z rožljanjem orožja lepo tiho. No, pa Amerikanci so praktični ljudje, njim je denar bog.

*

Terjatve v Črni gori. Kupčijske terjatve domačih firm in zahtevke javnopravnega značaja iz naslova zaplembe in drugih vojnih škod v Črni gori je mogoče prijaviti pri pristojni trgovski in obrtni zbornici. Takim prijavam je priložiti nekolikovane fakturne kopije, knjižne izvlečke in podobne dokaze.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 poslovođa, 1 skladiščnik, 3 pomočniki mešane stroke, 5 pomočnikov špecerijske stroke, 2 pomočnika špecerijske in železninske stroke, 1 pomočnik železninske stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 2 pomočnika v delikatesno trgovino, 1 pomočnik v trgovino z barvami, 2 kontoristki, 18 prodajalk, 11 učencev in 9 učenk. — Službe išče: 1 kontorist, 14 pomočnikov, 8 kontoristk, 1 blagajničarka, 33 prodajalk, 3 učenci in 9 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:

Trst.

Podružnice:

Dubrovnik

Dunaj

Kotor

Metković

Opatija

Split

Šibenik

Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov : JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

— Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila. —

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi** : **FRANCKOV** :

kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :

iz zagrebske tovarne.

Varstvena znamka.

**„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za
kavne surogate v Ljubljani**

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000**—

Rezervnega zaklada „ **1,330.000**—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 1/4 %, izven Kranjske pa proti 5 1/2 % obrestim in proti najmanj 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *B. Skalický*: Zadnja vinska letina in vinska kupčija.
- 2.) *S.+M.*: Dohodninski pomisleki in odgovori nanje.
- 3.) Službeno razmerje zasebnih uradnikov v vojni.
- 4.) *V. Ž.*: Centrala za devize.
- 5.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 6.) Raznoterosti:
Otežkočen uvoz luksusa-bлага. — Zvišanje doklad na davek od žganja. — Trgovina z jajci. — Sladkorne karte. — Zvišanje cene sladkorja na Ogrskem. — Davek na vojne dobičke v Nemčiji. — Pojem in bistvo bančne nakaznice. — Naznanilo spediterju o blagovnih nedostatkih je pravno neveljavno.
- 7.) Društvene vesti.
XV. redni občni zbor našega društva. — † Ignacij Kessler. — Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petiti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

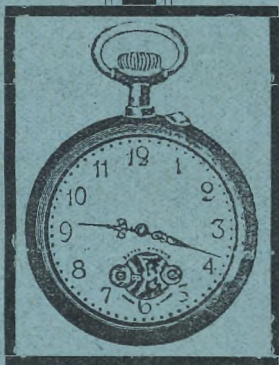

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine

po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lasna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri trdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

trdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmjerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vaselino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ %** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

SLOVENSKI **TRGOVSKI** **VESTNIK.**

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. marca 1916.

Štev. 3.

Zadnja vinska letina in vinska kupčija.

Zadnja vinska letina (1915) je bila na Kranjskem glede množine pridelka le srednja. V celi deželi se je pridelalo okrog 189.000 hl vina, od katerega odpade na Vipavsko 30.000 hl, na Belo Krajino 39.000 hl in na ostalo Dolenjsko 120.000 hl.

Najboljšo vinsko letino je imela Vipavska, kjer se je pridelalo povprek 40 hl vina na hektar. Potem sledijo sodni okraji krški, kostanjeviški in črnomeljski s 25 hl na hektar, novomeški in mokronoški z 22 hl na hektar, trebanjski z 18, metliški in radeški pa s 15 hl na hektar, ostali okraji so pridelali pod 15 hl vina na hektar.

Vzrok tej pičli letini na Dolenjskem leži pred vsem v slabih vremenskih razmerah. Poletje je bilo hladno in deževno, torej razvoju trtnih bolezni prikladno. Palež, plesnoba, siva in navadna gniloba so združene uničile gotovo nad polovico pričakovane letine.

V enem delu metliškega okraja je pa trikratna toča uničila mnogim vinogradnikom zadnjo jagodo težko pričakanega pridelka.

Marsikaj je k neuspehu pripomogla tudi vojna. Vsled pomanjkanja delavcev in galice je ostalo mnogo vinogradov le napol — ali celo popolnoma neobdelanih in nepoškropljenih. V teh seveda ni bilo pridelka skoraj nič.

Tudi kakovost pridelka ni taka, kot se je pričakovalo. Trta se je do julija razvijala nenavadno ugodno. Zgodaj je odgnala, nič pozebla, hitro in v lepem vremenu odcvetla, a koncem junija nastalo je hladno in deževno vreme, ki je z malimi presledki trajalo skozi do trgatve in vse na lepo grozdje stavljenе nade so propadale od dne do dne.

Le na Vipavskem, ki se na Kranjskem edino odlikuje po svojem absolutnem vinskem podnebjju, je bila kvaliteta pridelka popolnoma zadovoljiva. Letošnja vipavska vina štejemo k najboljšim v zadnjem desetletju.

Dolenjska in belokranjska vina so mnogo boljša od onih leta 1914, a vendarle v splošnem bolj srednje kakovosti. Le kakovost sortnih vin je nadsrednja.

Kar se tiče cen, je bilo pričakovati, da bodo koj od pričetka visoke.

Vsled omejitve izdelovanja piva, zlasti pa vsled bližine bojnega polja, je konsum vina zelo narasel. Ker pa starih zalog vina ni bilo, so se cene novega vina močno dvignile.

Koj po trgatvi so se prodajala navadna namizna vina na Vipavskem po 60 do 80 h, sortna vina tudi po 1 K 40 h. Te cene so danes narasle za gotovo 20% in je sploh vino na Vipavskem pri pridelovalcih že razprodano.

Tudi na Dolenjskem se je kmalu po trgatvi razvila živahna vinska kupčija. Pod 60 h se ni tudi tukaj skoraj nič vina prodalo, ampak večina kupčij se je sklenila po ceni 80 h do 90 h. Boljši, to je večji in premožnejši gospodarji niso sploh pod 90 h prodajali. Današnja cena je že med 90 h do 1 K, da, celo nad 1 K liter.

Pa tudi na Dolenjskem je vina že malo, a dobi se ga še, zlasti v krajih, ki so od prometnih žil bolj oddaljeni.

Od mnogih strani je bilo večkrat izraženo, da je letošnja cena vina pri producentih zelo pretirana in neupravičeno visoka.

V nekaterih slučajih je posegla celo državna oblast vmes in je prodajalce radi pretiranih cen kaznovala. Vendar pa je treba razmere dobro poznati in vse zadeve dobro preudariti, predno se sme obsodba izreči.

Prvič je po nazoru podpisanega sploh sporno, je-li vino človeškemu življenju neobhodno potrebna reč, ki jo varuje zakon. Abstinenci trde ravno nasprotno in razglašajo vino za najhujši strup na svetu. Pa ne glede na pretiravanja abstinentov, najdemo na svetu cele države, kjer vina niti ne poznajo, n. pr. Danska, Švedska, Norveška itd. Gotovo pa je, da vino ne spada k živilom (Lebensmittel), temveč le k nasladninam (Genussmittel), enako kot tabak, in se ga tedaj lahko vsak zdrži, ako se mu zdi cena vina pretirana.

Pa preidimo k realnemu razmotrivanju. Koliko pravzaprav stane danes pridelovalca 1 hl vina?

Ako vzamemo 1 ha vinograda v dobrih razmerah, to je vinograd v dobri legi in v dobrem kulturnem stanju

in pri normalnih vremenskih razmerah, potem pridemo do sledečih števil:

Stroški:	Letno:
1. Zemljiška glavnica (Grundkapital). Vrednost zemljišča 1000 K, 5% obresti od tega	K 50—
2. Poslopna glavnica (Gebäudekapital). Poslopje v vrednosti 2000 K v sto letih amortizirano, z obrestmi in popravili vred, letno	» 25—
3. Inventar. Vrednost orodja itd. 300 K, z 10% letnim odpisom	» 30—
4. Naložna glavnica (Anlagekapital). Stroški za obnovljenje vinograda, to je rigolanje, saditev, cepitev itd., ter stroški obdelovanja v prvih treh letih do prvega normalnega pridelka, 4000 K, razdeljeni na 30 let (ker se vsakih 30 let ponavljajo = tridesetletni turnus) z obrestmi vred okroglo	» 150—
5. Obdelovalni stroški (Betriebsauslagen), to je letno obdelovanje s potrebščinami kot gnojem, vezivom, galico, žveplom itd. vred	» 1000—
6. Obraba in nadomeščanje kolja	» 100—
Skupaj	K 1355—

Iz tega sledi, da stane vzdrževanje in obdelovanje 1 hektara vinograda, če vpoštevamo amortizacijo naravnih stroškov, posestnika letno 1355 kron.

Znesek ad 5.) se seveda nekoliko zniža, ako obdeluje gospodar vinograd sam, ako dobavlja gnoj in nekatere druge materialije iz lastnega gospodarstva, ampak pri natančnem rentabilitetnem računu je treba vzeti njih polno vrednost.

V normalnih razmerah stane tedaj pri nas vzdrževanje 1 ha vinograda 1355 K. Koliko vina se pa pridelava na 1 hektar?

V najboljšem slučaju lahko računamo 50 hl. V takem slučaju znaša tedaj pridelovalna cena 1 hl vina 27 kron.

A take letine so redke. Na Dolenjskem je nismo že osem let imeli, nasprotno pa smo imeli eno leto pozebo, drugo leto točo, tretje leto peronosporo itd. Lahko tedaj rečemo, da se je v zadnjih desetih letih povprečni pridelek komaj povspel — visoko računano — do 20 hl na hektar. Koliko znaša potem pridelovalna cena 1 hl vina? 60 kron!

Vinska cena na Dolenjskem pa redkokdaj presega 50 K za hektoliter, navadno znaša manj kot 40 K, zlasti če je letina bogata.

Leta 1915. pa vsled nenavadne podražitve delavskih moči, galice itd. lahko računamo, da so bili stroški pod 5.) vsaj za 200 kron višji tako, da lahko rečemo, da je stalo vzdrževanje 1 ha vinograda lani najmanj 1500 K do 1550 K. Če se je tu pridelalo na Dolenjskem, kar je

pač največ, 25 hl vina, tedaj stane posestnika samega liter vina 62 vinarjev. V mnogih okrajih se je pa pridelalo komaj 20 hl na hektar, tu pride pridelovalna cena vina že na 77 hl!

Ako pa potem še pomislimo, da je pokriti primanjkljaj let 1912 in 1913, ko so bili vinogradi vsled hude pozebe popolnoma pasivni, potem lahko uvidimo, da današnje cene vina niso tako pretirane, kot bi na prvi pogled sodili.

Ni treba zameriti, da izkoriščajo vinogradniki sedanje ugodno trgovsko konstelacijo, da zboljšajo dosežani svoj obupni položaj.

Da je bil ta položaj res obupen, je razvideti že iz tega, da je vlada po katastrofah v letih 1912 in 1913 sama žrtvovala nad 80.000 K podpore, da je rešila male naše vinogradnike pred propadom. Privoščimo jim tedaj njih sedanjí težko in s krvavimi žulji pridobljeni zaslužek, ki itak ni tako sijajen! Vsaj pride ta zaslužek tudi drugim stanovom, zlasti trgovskemu stanu, v prid. »Hat der Bauer Geld, so hat 's die ganze Welt« je znani nemški pregovor, ki se glasi slovensko: »Če ima kmet denar, ga ima celi svet!«

B. Skalický,

c. kr. vinarški nadzornik.

Dohodninski pomisleki in odgovori nanje.

Koncem tega meseca in prihodnji mesec bodo začeli deževati vsakoletni pomisleki proti dohodninskim napovedim davkoplačevalcev. Seveda kdor ni napovedi vložil, ne dobi pomislekov in temu se odmeri dohodninski davek kar na podlagi poizvedb davčne oblasti, t. j. mnenj zaupnih oseb in izvedencev. Da se to največkrat zgodi v škodo davkoplačevalcev, smo že večkrat poudarjali, zato je vedno treba vložiti napoved.

Pomislekovi se ni treba ustrašiti. kajti so potrebni. Davčna oblast mora namreč preskusiti in pregledati napovedi, ki so velikokrat vsled nepoznanja zakonitih predpisov, vsled neizkušenosti v gospodarskih vprašanjih, vsled površnosti ali včasih tudi namenoma nepravilne in nepopolne. Na drugi strani so pa tudi poizvedbe davčne oblasti navadno površne in nenatančne, kar ni čudno, kajti nobena tuja oseba ne more čistega dohodka iz gotovega pridobitnega vira ali dohodka gotove osebe tako natančno določiti kakor ta oseba sama. Da se morejo torej odstraniti napake davkoplačevalcev in da se more izogniti nepravilni obdačbi na podlagi izjav in mnenj tujih oseb, predpisuje zakon, da mora oblast najprej odpraviti jasne in očitne nepravilnosti v napovedih. Dalje se morajo davčnemu zavezancu predložiti pomisleki glede nesoglasja med podatki v napovedi in stvarino, ki jo ima davčna oblast na razpolago in vsled katere niso podatki v napovedi brez dvoma.

Vsled pomislekov pride davčni zavezanec v položaj, da podkrepi pravilnost svojih podatkov in jih podpre z dokazi tam, kjer se zde davčni oblasti dvomljivi. Pri tem ima pa davkoplačevalec tudi priliko, da popravi nepravilne podatke in izpopolni nepolno napoved ter se s tem izogne kazenski preiskavi.

Pomisleki so navadno pismeni. Mnogokrat se porabljajo tiskani obrazci, toda prebrati je treba na vsak način vse: pisano in tiskano.

Vsebina pomislekov obstoja najprej iz podatkov, ki se jih mora grajati, n. pr.: »Iz samostojnih podjetij napovedani dohodek po 5000 K je razmerno nizek in se dvomi...«, potem iz vzrokov grajanja, n. pr.: »ker se Vaš promet ceni letno na 150.000 K, ker je Vaša trgovina na dobrem kraju in zato dobro obiskovana, ker prodajate veliko takih predmetov, pri katerih je dobiček večji...«; naposled iz vprašanj in pozivov, ki naj vodijo do pojasnil, n. pr.: »Radi tega naj se napovedani dohodki po prejemkih in izdatkih podrobno navedejo,« ali »naj se višina Vašega prometa in višina Vaših izdatkov po zapiskih knjig specificira.« Poziv, naj se predložijo prepisi bilančnega ali kapitalnega konta, se sme izdati le vsled sklepa cenilne komisije. Za odgovor na pomisleke je dovoliti rok najmanj osmih dni. Poziv, da se predložijo vse ali le nekatere trgovske knjige, ni dopusten. Svetovati pa je, da se ponudi vpogled v trgovske knjige, ako se drugače ne more dokazati pravilnost napovedi.

Kakšna bodi vsebina odgovora na pomisleke? Odgovori naj se točko za točko pomislekom in sicer če so pomisleki s številkami označeni, naj se tudi v odgovoru navedejo odgovarjajoče številke. Odgovori se lahko ustmeno ali pismeno; priporoča se, da pišmen odgovor davčni zavezanec sam nese k dotičnemu referentu, da po potrebi lahko takoj da nadaljna pojasnila, ponudi dokaze ter si prihrani pota in izogne nerasporazumljenju.

Odgovor se lahko napiše na dotičnem dekretu, pri čemer je pa treba prepis pomislekov in odgovora pridržati, ali se pa na dekret le koncept odgovora zapiše in čistopis na vsak drug papir napiše ter le navede opravilno številko davčne oblasti.

Vsaka točka odgovora na pomisleke naj vsebuje dva dela: protitrditev in dokaz ali ponudbo dokaza. V odgovoru se izogibljimo splošnih razmotrivanj in se strogo omejimo na odgovarjanje pomislekov. Odgovarja naj se stvarno in varuje napadov na davčne šikane, na nevedne ali zlobne izvedence i. t. d., ker taki izbruhi le škodujejo, dočim mora davčna oblast stvarne podatke vsestransko uvaževati.

Kolikor je mogoče, naj se trditvam pomislekov postavijo konkretne protiureditve nasproti, ki se jih lahko s številkami natančno označi. V dokaz pravilnosti napovedi so pri tem največje vrednosti redno pisani zapiski,

računske in opravilne knjige. Ni pa potrebno, da se ti dokazi takoj predložijo, najprej (in navadno za vedno) zadostuje, da se navede, da je to izpisano iz knjig ali zapiskov in da se ponudijo knjige na vpogled. Ako pa nimamo takih neoporečno dobrih dokazil na razpolago, naj se porabijo druge pravice davkoplačevalcev. Zlasti sme davčni zavezanec predlagati, da se zaslišijo od njega imenovane osebe kot izvedenci ali pojasnilniki o gotovih stvareh. V tem slučaju se pa mora ime in naslov predlaganih oseb natančno označiti, kakor tudi vprašanja, ki naj se dotičnim stavijo. Davčni zavezanec sme nadalje pismeno predlagati, da se priče in izvedenci zaprisežejo, vendar sme cenilna komisija le iz tehtnih vzrokov temu predlogu ugoditi, zato je tak predlog staviti le v zelo odločujočih okoliščinah.

Gola protitrditev ne zadostuje vedno, zato naj se vedno, če le mogoče, stavijo dokazni predlogi.

Vprašanja in zahteve, ki se stavijo v pomislekih, se morajo, če mogoče, izpolniti, to velja zlasti, če se zahteva dokaz plačanih dolžnih obresti, številko zavarovalne police itd.

Kot primer pomislekov in odgovor nanje navajamo le en slučaj, ako se namreč ne vodijo redne trgovske knjige, n. pr. pri večini obrtnikov.

Pomislek: V napovedi ste dohodek iz trgovine najbrže le po ocenitvi navedli; ker se pa mora napovedati na podlagi gotovih števil, se vabite, da navedete dejansko prejete kosmate prejemke preteklega leta (skupaj z vrednostjo morebiti v lastnem gospodinjstvu porabljenega blaga ter tudi izdatke, ki jih je odšteti).

Odgovor: Trgovskih knjig ne vodim. Toda iz računov, ki jih skrbno in vse shranjujem, je razvideti, da sem v preteklem letu prejel za 200.000 K blaga. To blago sem povprečno za 30% dražje prodal, torej znaša kosmati dobiček 6000 K. Od tega sem odbil: najemščino 500K, luč in kurjavo 100 K, pridobninski davek z dokladi 80 K, plačo in bolniško zavarovanje za pomočnika 1320 K ter različne stroške 120 K, skupaj 2120 K. Čistega ostane torej 3880 kron.

Posledice, če se ne odgovori na pomisleke. Kdor ne odgovori na pomisleke, izgubi pravico, da bi se njegova napoved vpoštevala. Cenilni komisiji se ni treba prav nič ozirati niti na dosedanje, niti na nadaljnje navedbe davčnega zavezanca. Komisija lahko na podlagi tvarine, ki jo ima na razpolago, in lastne cenitve vgotovi davku podvržen dohodek, skratka: davčni zavezanec je kontumaciran tako, kakor bi napovedi sploh ne vložil. Tudi je zelo umevno, da se smatra molk napram pomislekom kot priznanje pravilnosti v pomislekih izrečenih domnevanj, vsled česar se ta domnevanja tudi vzamejo za podlago ocenitve.

Poleg tega se lahko naložijo tudi kazni zaradi nereda, ako vsebujejo pomisleki čisto določene pozive in če se je redovna kazen izrecno zagrozila.

Iz predstoječega je razvidno, da se mora veliko važnost polagati na pomisleke in vedno odgovoriti nanje, kajti kdor se zna dobro braniti in če ima še dokaže za pravilnost svoje napovedi v rokah in jih ponudi davčni oblasti na vpogled, tega ne more nobena oblast krivično obdačiti. Ne bodimo torej brezbržni in malomarni napram pomislekom, ki so naše najboljše brambno sredstvo v davčnih zadevah, ampak odgovorimo natančno in stvarno, potem se nam ne bo treba jeziti, da smo preveč obdačeni. V tem oziru je največkrat dotični sam kriv, če se ga previsoko obdači.

S. + M.

Službeno razmerje zasebnih uradnikov v vojni.

Izšla je cesarska naredba z dne 29. februarja 1916, ki določuje veljavnost službenih razmerij, ki so podvržena sotrudniškemu zakonu, tudi med vojno. Ker so te določbe tako za delodajalca kakor delojemalce velike važnosti, jih priobčujemo v celoti.

§ 1. Za službeno razmerje delojemalcev, ki so podvrženi sotrudniškemu zakonu in ki so dne 25. julija 1914 že mesec dni bili v službi in med tem službenim razmerjem odšli v vojaško službovanje, veljajo, v kolikor niso izvrševali službe v tem službenem razmerju le kot postransko opravilo, naslednji posebni predpisi.

§ 2. Med dobo vojaškega službovanja delojemalca se službeno razmerje ne more niti od delodajalca, niti od delojemalca z odpovedjo razvezati. Ta predpis se porablja glede delojemalcev, ki niso že ob pričetku vojne odšli k vojakom, že od dneva, ko je bil delojemalec k vojaškemu službovanju vpoklican, potrjen ali za črno-vojniško službo z orožjem sposoben spoznan ali bil obveščen, da se ga privzame k osebnemu službovanju na podlagi zakona o vojnih dajatvah. Delojemalec se ne sme zato predčasno odpustiti, ker je vsled vojaškega službovanja oviran vršiti svoje posle.

§ 3. Delojemalcu ne pristojajo, če ni nič drugega dogovorjenega, za čas, ko je vsled vojaškega službovanja oviran izvršiti svoja opravila, nikako odplačilo. Zahtevek delojemalca do plačila v zmislu § 8., odst. 4., sotr. zak., ostane pa nedotaknjen. Ako pristojajo pogodbeno delojemalcu po gotovi službeni dobi višje plačilo, se mora pri izračunanju službene dobe, ako so ostali pogoji tega zahtevka dani, vračunati čas vojaškega službovanja.

§ 4. Ako na več kakor leto dni dogovorjena službena doba pri pričetku vojaškega službovanja delojemalca še ni potekla, se pogodbi odgovarjajoča doba službenega razmerja podaljša za čas, za katerega je bil vsled vojaškega službovanja oviran opravljati svojo službo.

§ 5. Za po končanem vojaškem službovanju nadaljevano službeno razmerje veljajo poprej dogovorjeni odpovedni roki. Ako se brez določitve časa sklenjeno

službeno razmerje odpove tekom enega meseca po zopetnem nastopu službe, se je treba, če ni dogovorjen odpovedni rok ali če ta znaša manj nego šest tednov, držati šesttedenskega odpovednega roka, ki pa ni treba da se konča na gotov dan.

§ 6. Delojemalec ni obvezan, po končanem vojaškem službovanju službo zopet nastopiti. Ako ne nastopi službe tekom štirinajstih dni, velja to kot izstopna izjava.

§ 7. Ako je delojemalec po končanem vojaškem službovanju iz kakega na to službovanje se nanašajočega vzroka brez lastne krivde oviran, službo zopet nastopiti, ali ako je nezmožen, obljubljeni ali okolnostim primerne posle opravljati, mu je dati pogodbeno plačilo za dobo šestih tednov. Ako se ovira ne nanaša na vojaško službovanje, ostanejo delojemalcu, ne glede na razvezo službenega razmerja (§ 6), pravice na podlagi § 8., odst. 1. sotrudniškega zakona, ohranjene. (§ 8., odst. 1. sotr. zak. se glasi: Če je delojemalec po nastopu službenega razmerja vsled bolezni ali nezgode oviran v izvrševanju službe, ne da bi to oviro namenoma ali vsled očitne malomarnosti zakrivil, obdrži pravico do plače do dobe šestih tednov.)

§ 8. Pri odplačilu pogodbenega plačila za odpovedni rok (§ 5) ali na podlagi § 7. se delojemalcu namesto dogovorjenih naturalnih prejemkov lahko da odškodnina v denarju. Pri nedostajanju kakega drugega dogovora pristojajo delojemalcu za stanovanje in prehrano odškodnina v znesku na enak čas odpadajoče plače, najmanj pa tedensko za stanovanje 2 K 50 v in za prehrano 10 K.

§ 9. Obstoj službenih razmerij v zmislu te cesarske naredbe ne povzroča nadaljevanja zavarovalne dolžnosti glede bolniškega, nezgodnega in pokojninskega zavarovanja.

§ 10. Osebam, ki so odšle v vojaško službovanje, so enake: 1. osebe, ki so privzete v osebno službovanje na podlagi § 4., zakona o vojnih dajatvah; 2. talniki in civilne osebe, ki so v sovražnikovem vjetništvu.

§ 11. Vojaško službovanje velja s potekom dneva kot končano, ko se je delojemalec ločil iz aktivne vojaške službe. Na mesto tega dneva stopi pri v § 10., št. 1, označenih osebah dan, ko se je končalo osebno službovanje, pri v § 10., št. 2, označenih osebah dan, ko so se po doseženi prostosti vrnile v ozemlje avstro-ogrske monarhije.

§ 12. Predpisi te cesarske naredbe se ne porabljajo, če je delodajalec po 25. juliju 1914 obrat svojega podjetja popolnoma ali vsled vojnih razmer večji del ustavil in če to stanje še traja ob dnevu, ko je treba delojemalcu zopet službo nastopiti.

§ 13. V kolikor ta cesarska naredba ne določuje posebej, se tudi vnaprej porabljajo predpisi sotrudniškega zakona na službeno razmerje. Delojemalec pa lahko zahteva dovolitev dopusta v zmislu § 17. sotr. zak. šele po

šestih mesecih od zopetnega nastopa službe. Izjave in dogovori, ki se razlikujejo od predpisov te ces. naredbe v škodo delojemalca, so neveljavne.

§ 14. Ta cesarska naredba stopi z dnem razglasitve v veljavo in se porablja na vsa službena razmerja, katerih razveza ni vsled sporazuma obeh delov, pravno-močne sodne odločbe ali vsled zakonito dopuščene odpovedi, odpustne ali izstopne izjave, ki se je drugemu delu dostavila, še pred 1. januarjem 1916 postala veljavna. Vlada se pooblašča, da predpise te cesarske naredbe izpremeni ali izpopolni, v kolikor to razmere zahtevajo, in ob primernem času po nastopa mirnih razmer docela ali deloma razveljavi.

Centrala za devize.

Že v zadnji številki svojega lista smo namignili, da misli tudi naša država po vzgledu Nemčije v okrepitve svoje valute ustanoviti poseben osrednji urad, ki bo imel nalogo, da ima v evidenci vsa na tuje valute se glaseča plačilna sredstva. In res se je dne 24. svečana t. l. otvorila na Dunaju in v Budimpešti posebna centrala za devize. Dočim je pa sklenil na Nemškem tako devizno centralo zvezni svet, sloni naša centrala le na medsebojnem dogovoru avstro-ogrske banke, poštne hranilnice in posameznih bank in sicer so udeležene pri tem vse banke in ravnotako vse bančne tvrdke, ki pripadajo bančni zvezi. Dunajske banke bodo zastopane posamezno, banke na deželi bodo pa zastopane po dveh bankah. Vodstvo devizne centrale tvori odbor treh udov pod predsedstvom generalnega tajnika avstro-ogrske banke ali njegovega namestnika. Oba zastopnika bank se menjata vsak teden. Ta odbor ima skrbeti za razvoj vsakodnevnega deviznega kliringa.

O organizaciji centrale za devize je izdala avstro-ogrska banka to-le poročilo: Avstro-ogrska banka je ustanovila skupno s c. kr. poštno-hranilničnim uradom in avstrijskimi bankami ter bankirji na Dunaju osrednje mesto za promet v inozemskih plačilnih sredstvih za Avstrijo, ki bo kakor za Ogrsko analogno ustanovljena institucija svoje delovanje pričela dne 24. svečana t. l. Namen tega osrednjega mesta bo evidenca razpoložljivih in zahtevanih inozemskih plačilnih sredstev in pa izenostavljenje nakupovanja in prodaje takih plačilnih sredstev v svrhu, da se to vrši kolikor mogoče poceni. Vse članice centrale so primorane, da oddajo centrali vsa tuja plačila, ki jih prejmo, istotako pa zahtevajo po potrebi taka plačilna sredstva pri centrali, navedši namen uporabe. Centralno vodstvo preskuša namen uporabe in je zato upravičeno zahtevati potrebna dokazila, kakor korespondence, knjižne izvlečke, fakture, tovarne liste i. t. d. Na podlagi svoje presoje odločuje centralno vodstvo, ali in koliko tujih plačilnih sredstev se izroči zahtevajoči banki.

Ravno z ozirom na te organizacijske določbe devizne centrale so vse banke, ki pripadajo centrali, svojim odjemalcem (trgovcem, industrijcem i. t. d.) dale ta-le navodila:

1. Ako se naroči pri banki nakup deviz, inozemskih denarnih vrst in bankovnic (not) ali izdaja kreditnih listov in otvoritev akreditov, se mora naznaniti v z r o k, zakaj se rabijo. Če se rabi nakup inozemskih plačilnih sredstev za to, da se poplača ž njimi iz inozemstva došlo blago, treba je naznaniti pri naročilu, katere vrste blago in v kaki množini se mora plačati z inozemsko valuto, in če se je blago že uvozilo ali se uvozi tekom štirih tednov. Pri brzojavnih naročilih je treba na kratko navesti vrsto in množino blaga in obenem vposlati pismeno izjavo, kakor smo jo ravno opisali. Če se rabi inozemska valuta za osebne ali za potovalne namene, treba je to navesti v pismeni izjavi. Vrednostna doba za kreditne liste in akreditive v inozemskih valutah se določa redno s štirimi tedni. Po preteku te dobe mora kupec neuporabljene zneske zopet dati prodajalcu na razpolago. Za nakup inozemskih vrednostnih papirjev se v bodoče ne bode izdajala več inozemska valuta. Glede nemških vojnih posojil se pa ne izpremeni nič.

2. Banke kot članice devizne centrale smejo od svojih odjemalcev, od katerih so sprejele kako naročilo za inozemska plačilna sredstva, zahtevati dokazila (korespondence, fakture, knjižne izvlečke, tovarne liste in druge listine), katera morajo predložiti devizni centrali pri svojih naročilih.

Banke kot članice devizne centrale ne smejo s takimi svojimi odjemalci, ki so pri naročitvi inozemskih plačilnih sredstev dali napačne podatke, imeti sploh nobenih poslov v takih plačilnih sredstvih. Imena takih odjemalcev objavi centrala, vsem svojim članicam z obvezo, da sploh nobena ne sme imeti ž njimi posla v inozemskih plačilnih sredstvih.

3. V bodoče se izvrše pri kupih naročila za najboljšo ceno ter limitirana ali določena naročila, pri prodajah pa le naročila za najboljšo ceno. Določena kupna naročila se vedno predzaznamljajo za delavnik, ki sledi dnevni, ko dospe naročilo. Stari limit ugasne, ko prispe izpremenjevalno naročilo. Izprememba določenega naročila v tako za najboljšo ceno se zaznamuje za dan, ko dospe, ako dospe pravočasno. Nepolno izvršena kupna naročila za najboljšo ceno ostanejo v veljavi do preklica, določena kupna naročila pa mora naročevalec časovno omejiti, sicer so veljavna le za dan zaznambe. Centrala je dolžna zaznamovati dana naročila za dan, ko dospo, le tedaj, ako so naročila na Dunaju najpozneje ob pol 1. popoldne v posesti dotičnega udeleženca pri devizni centrali.

4. Preračun izvršenih naročil se napravi po obračunskih kurzih dneva izvršitve, ki jih ugotovi centrala za promet v inozemskih plačilnih sredstvih, in sicer se

obračunijo nakupi odjemalcev po blagovnem kurzu, prodaje pa po denarnem kurzu, pri čemer se vračuni provizija. Obračunski kurzi se razumejo za pismena izplačila.

*Kakor se čuje, se je do sedaj prav dobro obnesla na spredaj naštetih določbah sloneča naprava — centrala za devize. Upajmo, da bo uspešno služila svojemu namenu, krepiti plačilno zmožnost našega denarja; zato pa naše trgovske in industrijske kroge še posebej nanjo opozarjamo.

V. Ž.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

2. Korund (Korund) ima 9. trdotno stopnjo in ga more le demant obraziti.

Najčeste kristalizira v šesterostranih prizmah ali piramidah ali pa napravlja drobozrnate gruče.

Korundove kristale, ki so le redkokedaj prozorni ali brezbarvni, temveč lepo barvani (med katere pa spadata tudi njegov različek »rubin« in pa »safir«), prištevamo še danes med najdražje kamene; za lepo zbrušen kamen svetlorožnate do temnordeče barve — karminasti rubin — plačujejo po 600 kron za 1 karat, t. j. $\frac{1}{5}$ g.

Drug najdražji korundov različek je modri safir (der Saphir), ki se v ceni približuje rubinu; je temnovišnjeve barve ter obličaste ali štirioglate stopnjičaste oblike (reze). Safir se dobiva v različno modrobarvanih nijansah, razen teh so še korundovi različki vijoličaste barve, tzv. ametist, ki pa je kremenčeve (kvarčeve) varietete. Znan je še žolti safir ali orientalski topaz. Safirje pridobivajo v velikih množinah vsako leto na otoku Ceylonu in pod Himalajo, rdeče rubine pa največ v Birmi in v Siamu.

Navadni korund ima 9. trdotno stopnjo, je motne, neprozorne in nečiste barve; rabijo ga zaradi trdote za tečaje pri kolescih finejših ur, s korundovim prahom, ki je znan pod imenom motni demantovec (der Demantspat), pa brusijo različne drage kamne. Od vode je korund 4krat težji, to je 4 gostote ali specifične teže, dasi ni v njem nobene kovine, nego le kristalizirana glinica, aluminijev trioksid = Al_2O_3 .

Drobozrnato, nečisto, sivočrnkasto zmes iz magnetovca in korunda imenujemo smirek (der Schmirgel — Smirgel); dobivamo ga največ na grškem otoku Naksos in v Mali Aziji.

Zmleti smirek rabimo za brusila in čistila kovin.

3. Beril se dobiva navadno kristaliziran v šesterostranih prizmah in piramidah. $T = 7.5 - 8$, in je

2.7krat težji od vode ter se da vzporedno osnovni ploskvi klati.

Modro morsko zeleni prozorni beril se imenuje akvamarin in je zamazano zelenkast, neprozoren kristal. Navadni beril napravlja večkrat zelo velike kristale, n. pr. pri Bodenmaisu na Bavarskem.

Čez meter velike kristale so dobili v Severni Ameriki, najlepše pa v Uralu na Ruskem, v Sibiriji ob Zabajkalskem jezeru in v Kolumbiji.

Smaragd je lepe travnozelene barve ter se nahaja v 8. trdotni stopinji v obliki šesterostrane prizme v Sibiriji, v Kolumbiji (Muzo), v Južni Ameriki, na Solnograškem in v Uralu.

Smaragd je eden najdražjih dragih kamnov, manj vreden je akvamarin in rumeni ali prozorni beril.

4. Krizolit (Chrysolith) je čist, prozoren različek olivina, $t = 6.5 - 7$ in 3.3 g, ki ga prodajajo za smaragd. Razlikuje pa se od njega po svetlejši rumenkasto zeleni barvi in manjši trdoti in kristalizira v rombih. Dobiva se v lepo prosojni barvi v zgornjem Egiptu.

5. Spinel kristalizira v oktoedrih, ima 8. trdotno stopnjo in 3.5 specifične teže. Izmed prozornih spinelovih različkov (mineralije) cenijo juvelirji najbolj naslednje: bledordeči spinel (Rubinspinell — balais rubine), ki ga rabijo kot dragulj in se zelo lahko s pravim rubinom zamenja. Temno barvan, modrordeči spinel zovemo orientalski almadin (Almadinspinell), rumenkastordeči rubicel in črni neprosojni ceilanit (Ceylanit — pleonast).

Spinel se dobiva na otoku Ceylonu in v Avstraliji.

6. Krizoberil (Chrysoberil) sestoji iz berilijaluminijevega silikata in tvori sedmerosomerne stebraste kristale, katerih prizme so vzdolžregaste. ($T = 8.5$, $g = 3.7$.)

Zlatorumene ter olivnozelene barvane kristale rabijo juvelirji za okras.

Redkodobaven, nahaja se na otoku Ceylonu in v Braziliji. V Uralu se nahaja dragoceni temnozeleni krizoberiljev različek aleksandrit (Alexandrit), ki se ob luči izvrstno rdeče svetlika (dihroizem = Dichroismus).

Dragulji drugega reda so:

7. Dragi opal (Edelopal), je brezlika (amorfna) kremenjakova kislina, ki ne napravlja nikdar kristalov.

Lomi se rad školjkasto, odlomki pa imajo ostre robove.

Določene barve nima; največkrat je mlečnobelkast, včasih modrikast in se krasno izpreminja v lepih mavričnih barvah, radi česar je zelo priljubljen. Trdota = 6.

Dobivamo ga v trahitu pri Dubniku, in tkzv. opalovo matico tudi pri Črvenici na Ogrskem, dalje v Mehiki in v Avstraliji.

Navadni opal je prosojen, vendar ne izpreminja barv.

Popolnoma brezbarvni in prozorni opal imenujemo stekleni opal ali hialit (Glasopal).

Po barvah razlikujemo še: mlečni opal (Milchopal), ki je neprozorne mlečne barve, voščenorumeni voskasti opal od opala okameneli les, tkzv. le-sasti opal.

Jašmasti opal (Jaspis) je neprozoren, rjav ali rdeč in jašmi podoben.

Drage opale nahajamo v Avstraliji (Queenland), v Srednji Ameriki (Honduras in Mehika).

Na izlandskih otokih izločajo vroči vreli tkzv. »gejsiri«, kremenico, ki tvori apneni sigi podobno kremenovo sigo (Kieselsinter).

8. Cirkonij (der edle Zirkon) ali hiacint kristalizira v tetragonalnih prizmah in piramidah ($t = 7.5$, $g = 4.5$). Barve je rjavordeče (hiacintove), deloma pa tudi rjavkastorumenene ter je prozoren ali ne prozoren (cirkonij). Najvišje se cenijo temnobarvani, ki v vročini izgube svojo barvo.

Dobi se na Norveškem, v Sibiriji, v Uralu, med vodeno sipo pa na Ceylonu (Matura in Suffragan).

Prozorni, rumenordeči cirkon imenujemo hiacint, ki se odlikuje po svoji vodeno izpreminjasti barvi (ratiné).

9. Topaz (Topas) kristalizira v rombskih steb-rastih likih, ki se dajo povprek klati ($t = 8$, $g = 3.5$). Malokedaj ga dobijo prozornega (največ v Rio Belmonte v Braziliji), zelo redko povsem vodeno-čistega (vodene kaplje = Wassertropfen — pingós d'agos); navadno je rumene barve. — Belomodre, morskozeleno imenujemo sibirski topaze, zlatorumeni pa braziljanski, ki pordečijo (rubinovordeče), ako jih žarimo; pravimo jim braziljski rubini. Indijski topaz je žafranaste barve. Vodenočiste topazove kristale dobimo ob Illmenskem jezeru in v Novem južnem Walesu.

Raznoterosti.

Otežkočen uvoz luksusa-bлага. Ministrska naredba z dne 5. februarja t. l. določuje, da se od avstro-ogrske banke izdane nakaznice na zlate novce, ki se porabljajo za plačevanje carine, ne bodo več pripuščale pri plačevanju carine za gotovo poimensko našeto blago, n. pr. tabak, likerji, vino, peneče vino, čipke, veznine, žamet, preproge, svilneni predmeti, obleke, perilo, dežniki in solnčniki, kožuhovina, galanterijsko blago, godbeni instrumenti, parfumerijsko blago itd. Za to blago je uvoz iz sovražnega ozemlja z enako ministrsko naredbo istega dne sploh prepovedan, dočim se mora carina za uvoz omenjenega luksusa-bлага iz nevtralnih držav plačati v zlatu. Ker je pa v sedanjem času izredno težko dobiti zlate novce, postaja plačevanje carine in možnost uvoza omenjenega blaga vedno težja in bo sčasoma nemogoča. Ker se mora vsled tega znižati povpraševanje po tem blagu, bo to ugodno vplivalo na našo valuto. Ako pa bodo uvaževalci kljub temu z zlatniki plačevali carino, bo to zlato pri carinskih blagajnah tudi ugodno za našo valuto. Ta odredba je torej najprej finančno-političnega pomena. Lahko je pa mogoče, da bo imela tudi velik trgovsko-političen pomen. Kajti če se bo uvoz inozemskega luksusa-

blaga vedno bolj manjšal ali celo popolnoma ponehal, se bodo ljudje odvadili tega blaga, oziroma bodo segli po blagu, ki ga je mogoče nadomestiti v tuzemstvu. Zato se pa tudi tozadevna industrija lahko dvigne. Odpad tega blaga bo jako znaten, kajti če primerjamo statistiko, se je leta 1912. uvozilo za šest milijonov kron penečega vina, za 60 milijonov kron svilnenega blaga, za 14 milijonov kron kožuhovine, za 23 milijonov kron žlahtnih in polžlahtnih kamenov itd. Zato se bo pa pasivnost naše trgovske bilance zmanjšala, kar bo gotovo ugodno vplivalo na valuto.

*

Zvišanje davek na žganja. Cesarska naredba z dne 18. februarja t. l. je doklado na davek od žganja vnovič zvišala za 40 v od litra alkohola, torej znaša zdaj zvišana doklada 1 K 50 v. Dohodek od zvišanja pripade izključno le državi. Po tem zvišanju bo veljal hektoliter obdavčenega rafinerijskega špirta v vseh avstrijskih deželah 450 kron. Ta regulacija cen obdavčenega rafinerijskega špirta se ne tiče denaturiranega špirta.

*

Trgovina z jajci. Cesarska naredba z dne 20. februarja t. l. določa glede trgovine z jajci: Jajca perutnine, ki se uvozijo v Avstrijo, je ponuditi nakupnemu mestu (Miles) na Dunaju, ki je od notranjega ministrstva v to legitimirano. Ako se pošljejo jajca iz upravnega ozemlja kake politične deželne oblasti, je potrebno v to dovoljenje te oblasti. Nakup jajec od kraja do kraja in od hiše do hiše na račun tvrdk, ki imajo svoj sedež izven upravnega ozemlja dotične politične deželne oblasti, je dovoljen le onim osebam, ki se izkažejo s pismenim dovoljenjem notranjega ministrstva. Pregreški proti tem določbam se kaznujejo z denarno globo do 5000 kron ali zaporom do šestih mesecev, jajca se zaplenijo v svrhu preskrbe prebivalstva.

*

Sladkorne karte. Ker hoče državna uprava uvesti varčevanje s sladkorjem, je odredila, da bodo zasebniki kupovali sladkor le na sladkorne karte in sicer bo smela porabiti posamezna oseba v štirih tednih 1 kg sladkorja. Dokler se ne uvedejo sladkorne karte, se sme posameznim strankam oddati le $\frac{1}{4}$ kg na dan. Vzrok omejitvi porabe sladkorja je v prvi vrsti, da se hoče radi zboljšanja naše valute izvažati več sladkorja, v drugi vrsti pa, ker se prideluje zdaj veliko manj sladkorne pese kakor pred vojno, kajti deloma se jo je manj nasadilo, deloma se je porabila, ker je drugih krmil primanjkovalo, za krmo živini. Veletržci dobe sladkor kakor poprej. Trgovci in prodajalci sladkorja na drobno, dobivajo sladkor samo proti prejemnicam, ki jih izda politično okrajno oblastvo. Spisovati pa morajo vpisne knjige, iz katerih mora biti razvidno vsakočasno stanje zaloge pričetkom vsakega meseca, prirastek tekom meseca in vir dobave. V tem oziru opozarjamo na razglas c. kr. deželne vlade Kranjske z dne 8. t. m.

*

Davek na vojne dobičke v Nemčiji. Nemška vlada je objavila predlogo davka na dobičke vsled vojne. Ta predloga določuje, da je od prirastka premoženja v dobi od 1. januarja 1914 do 31. decembra 1916, ako presega znesek 3000 mark, plačati posebni davek, ki znaša pri posameznih osebah 5 do 25 odstotkov, ki rastejo z višino prirastka. Premoženja do 6000 mark niso podvržena temu davku. Če je imel davčni zavezanec obenem večje dohodke, se bo od prirastka na premoženju v višini tega večjega dohodka pobiral dvojni, poprej imenovani postavek. Za domače družbe znaša davek 10 do 30 odstotkov po višini doseženega večjega dobička. Ti postavki se že za 10 do 50 odstotkov zvišajo, če je povprečni opravljeni dobiček v zadnjih treh letih presegel 10 odstotkov temeljne glavnice. Davek za inozemske družbe znaša 10 do 45 odstotkov večjega dobička. Premoženju je pa prištet tudi one zneske, za katere je davčni zavezanec vsled daril ali drugih izročitev svoje premoženje zmanjšal, dalje premoženjski

zneski, ki so se naložili v inozemskih zemljiščih ali podjetjih, ter zneski, ki so se porabili za nakup predmetov iz plemenite kovine, dragih kamenov, biserov ter umetnin, lišpa ali luksuznih predmetov, ako je kupnina znašala čez tisoč mark. — Poleg tega se bodo naložili še drugi vojni davki in sicer na tabak, na pobotnice, na pošto, brzovav in telefon ter na vozne liste. — Javnost ni posebno zadovoljna z davkom na vojne dobičke, ker ta davek ne zadeva samo vojnega dobička, ampak zadene tudi prihranke, torej vsako zvišanje premoženja od 1. januarja 1914 naprej, bodisi da je nastalo vsled novih prejemkov, vsled previdnih kupčij ali vsled skromnega, varčnega življenja. Kdor je med vojno dobro živel, vse dohodke porabil in morda še zapravljaj, ne bo prizadet po tem davku, nasproti pa oni, ki je skrbec za negotovo prihodnost del svojih dohodkov prihranil in s tem svoje premoženje zvišal.

*

Pojem in bistvo bančne nakaznice. Najvišje sodišče je izdalo o pojmu in bistvu bančne nakaznice v zadnjih dneh načelno razsodbo, ki bo trgovske kroge zanimala. Med spornima strankama kupcem in dobaviteljem se je sklenil dogovor, da ima prvi za tri vagone moke odpadajoči znesek založiti pri neki praški bančni filijalki in da se bo potem dobava izvršila. Tožbo tožitelja na izpolnitev pogodbe ali odškodnine 3000 K so nižje inštanice (končno tudi praško nadsodišče) zavrile. Druga inštanca pravi: Po sklenjenem dogovoru je bilo, da pride dobavitelj z izročitvijo blaga v krivdo, potrebno, da se je izvršeno aviziranje kupne cene pri banki naznanilo tudi toženki; ako je torej tožiteljica zahtevala dobavo, je bila njena stvar, za tako obvestilo banki skrbeti, opust tega obvestila od strani banke mora tožiteljica zastopati, ker je bila banka njena pooblaščenka. Tožena firma ni bila obvezana glede kupne cene povprašati banko, ker je imela šele po sprejemu obvestila, da je kupnina pri banki že nakazana, dobaviti. Telefonično vprašanje pri banki od strani toženke — kakor uveljavlja tožiteljica — ni primerno, zanesljivo vgotoviti okolnost, če je kupnina tam že nakazana, ker na tako vprašanje lahko tudi kak od banke nepooblaščen nastavljenec odgovori; ta okolnost je pa za razsodbo nebitvena. Dalje je tudi jasno, da telefonično obvestilo banke lahko sprejme nepravna oseba, torej ga toženka ne izve. Tudi najvišje sodišče je revizijo zavrnilo. V razlogih pravi med drugim: Toženki se ne more kot zakrivljen opust prisoditi, da bi dano ji telefonično obvestilo potom osebne intervencije pri banki pozneje ne kontrolirala, zlasti ker tvori dandanes telefon v trgovskem svetu splošno rabljivo, skoro nepogrešno kupčijsko prometno sredstvo, na drugi strani pa pojem nakaznice in narave tega načina poravnave kupnine zahteva, da mora nakazitelj skrbeti za pravočasno in pravilno obveščanje nakazanega po tretji osebi, da je nakazani znesek dospel. Prodajalcu se ne more prisoditi, da bi večkrat pri tretji (posredovalni) osebi povpraševal, če se je kupnina že založila, ali da bi na samo trditev nakazitelja, da se je znesek že nakazal, izpolnil pogodbo in se s tem odrekel ugodnostim pogojenega predplačila. Zanj torej iz morebitnih opustov tretje osebe (banke) nikakor ne sme narasti več pogodbenih obveznosti, zlasti če ni imel, kakor v tem slučaju, nikakega vpliva na izbero tretje osebe. Stvar tožitelja bi bila, potem ko je znesek pravočasno nakazal praški bančni filijalki za toženko in ko ga je poslednja po osmih dneh opozorila na predplačilo, da bi zadevo preiskal. Če je to opustil, naj tudi nosi posledice.

*

Naznanilo spediterju o blagovnih nedostatkih je pravno neveljavno. Najvišji sodni dvor je pred kratkim izdal razsodbo, ki je za trgovske kroge z ozirom na prevoznništvo jako važna, namreč da je prejemalec blaga pri blagovnih nedostatkih obvezan, te nedostatke odpošiljatelju naznaniti in da ne zadostuje, dati blago iz tega vzroka spediterju na razpolago, tudi v slučaju ne,

če prejemniku ni znan odpošiljatelj. — Spedijska tvrdka Schenker & Co. je večjemu industrijskemu podjetju na Češkem dostavila na postajo vagon desk, o katerih se je vgotovilo, da so slabe. Ker firma ni vedela, kdo je deske odposlal — pričakovala je namreč od več strani enako blago — je vprašala pri železnici, kdo je odpošiljatelj blaga. Ko se ji je sporočilo, da je to tvrdka Schenker & Co., je prosila železnico, da se tvrdko Schenker & Co. obvesti, da se blago ne sprejme. Na vprašanje tvrdke, ki je blago dobavila, je prejemnik po 15 dneh naznanil, da je blago na razpolago, ker ni prima blago kakor je bilo pogojeno. Tožbi dobavne firme se je v vseh instancah in tudi pri najvišjem sodišču ugodilo. Razlogi pravijo med drugim: Ako tožena firma (ki je blago prejela) trdi, da dobavljene deske ne odgovarjajo naročilu, ker so krive, grčave in nečiste, uveljavlja s tem kvalitete nedostatke, katere je bila v zmislu čl. 347 trg. zak. prodajalcu obvezana takoj naznaniti. Poročilo železnici, naj obvesti firmo Schenker & Co., o nesprejemu blaga, ne more veljati kot naznanilo o nedostatkih, ker se ni oddalo prodajalcu, ampak prevozniku (železnici) in po te posredovanju spediterju. Firma Schenker & Co. je bila le izvršiteljica naročenega posla, sicer se je pa ne more smatrati kot pooblaščenko prodajalca. Toženka je to postopanje pojasnila s tem, da ji ni bil znan odpošiljatelj blaga, vsled česar je, ker je bila firma Schenker & Co. na voznem listu označena kot odpošiljateljica, to obvestila o nesprejemu blaga. Ti podatki pa niso sposobni, da bi opravičili opust naznanila o nedostatkih prodajalcu. To pa še posebno, če se uvažuje, da vsled tega, ker je bilo toženki znano, da je firma Schenker & Co. le spedijska tvrdka, ni imela nobenega povoda smatrati, da bi bila ta odpošiljateljica blaga. Toženka bi se torej ne smela zadovoljiti z obvestilom železniškega urada, ampak bi morala, ker je pri raznih tvrdkah obenem naročila bukove deske, pri firmi Schenker & Co. natančno poizvedeti, kdo je blago odposlal. S tem bi ji bilo omogočeno, naznaniti konstatirane nedostatke, čeprav ne na dan sprejema, vendar v naslednjih dneh. Vsled tega je pritrditi sklepu, da je od toženke po 15 dneh oddano naznanilo o nedostatkih smatrati kot prekasno.

Društvene vesti.

XV. redni občni zbor našega društva bo v sredo, 22. marca 1916 ob pol 9. uri zvečer v društvenih prostorih (Gradišče št. 17, Liningerjeva hiša, I. nadstropje). Na dnevnem redu so sledeče točke: Pozdrav predsedstva, poročilo tajnika, poročilo blagajnika, poročilo preglednikov računov, volitev odbora in slučajnosti. — Gospode člane vabimo k obilni udeležbi.

*

† **Ignacij Kessler.** Dne 12. februarja t. l. je umrl gospod Ignacij Kessler, trgovec v Ljubljani. Bil je rojen leta 1870. v Št. Jerneju na Dolenjskem. Z 12. letom je vstopil kot trgovski vajenec v trgovino g. Iv. Nep. Hrovata v Št. Jerneju ter postal še ne 16 let star trgovski sodnik. Služboval je nato v trgovini gosp. Fr. Božiča v Novem mestu, odkoder je prišel leta 1887. v Ljubljano k tvrdki Fr. Ks. Souvan. Pri tej tvrdki je ostal do svoje osamosvojitve leta 1907., izvzemši čas vojaškega službovanja. Našemu društvu je pripadal od ustanovitve društva. Bil je prvo leto blagajnik, skozi pet let podpredsednik in poslej še štiri leta odbornik našega društva. Vrlega moža, ki je vsekdar deloval z vnemo in požrtvovalnostjo za procvit in razvoj našega društva, ohranimo v častnem spominu.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 poslovodja, 1 skladiščnik, 4 pomočniki mešane stroke, 1 pomočnik špecerijske stroke, 2 pomočnika železninske stroke, 1 kontoristka, 1 blagajničarka, 6 učencev in 2 učenki. — Službe išče: 1 kontorist, 9 pomočnikov, 8 kontoristk, 27 prodajalk, 6 učencev in 11 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih $4\frac{1}{2}\%$.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavčije.

Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

$4\frac{1}{2}\%$ čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000.—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000.—**

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 1/4 %, izven Kranjske pa proti 5 1/2 % obrestim in proti najmanj 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Podpisujte četrto vojno posojilo!
- 2.) Četrto vojno posojilo.
- 3.) Tačasna veljavnost moratorija.
- 4.) Podaljšanje poletenskega dne.
- 5.) Avstro-ogrška nagodba.
- 6.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)

7.) Raznoterosti:

Zglaševalna dolžnost za vreče. — Nakup žita, ki je pod zaporo. — Trgovski tečaji za nezmožne vojaške osebe. — Prodajalec je le radi zahtevanja očitno čezmernih cen kazniv. — Ponudba prosta. — Delovanje neveste v ženinovem obrtu ne vtemeljuje mezdnega razmerja. — Japonska trgovina 1915.

8.) Društvene vesti.

Društveni redni občni zbor. — Izkaz društvene posredovalnice.

===== Izhaja petnajstega dne vsakega meseca. =====

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravljanje: Ljubljana, „Narodni dom“.

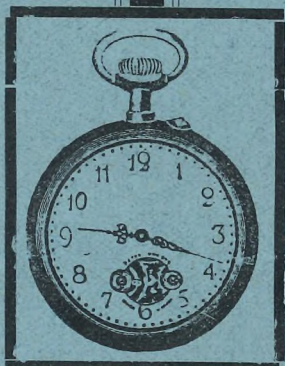

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine

po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna trdnica.

Zahtevajte moj nov
povečani cenik, ka-
terege dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborna zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.
Kartoni za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj

in pod ugodnimi pogoji pri firmi:

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vaselino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ 0/0** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

— Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.: —

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

— C. in kr. dvorni založniki —

A. ZANKL SINOVI

**tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.**

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883
300018194, 4

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. aprila 1916.

Štev. 4.

Podpisujte četrto vojno posojilo!

Vnovič se obrača država do vseh slojev prebivalstva ter jih pozivlja, da se udeleže četrtega vojnega posojila. Po treh sijajno uspešnih vojnih posojilih, ki so dokazala finančno moč naše države in gorko domoljubje njenih državljanov, nastaja vsled dolgotrajnega vojnega položaja vnovič potreba, da apelira država na požrtvovalnost vseh slojev. Bolj še kakor pri predidocih posojilih zadeva pri sedanjem posojilu celokupno prebivalstvo sveta dolžnost, da se z vso pripravljenostjo odzove apelu ter da državi v tem preresnem času v čim obilnejši meri na razpolago denarna sredstva, ki jih potrebuje za krepko nadaljevanje te velikanske borbe za čast in ohranitev domovine. Vse naše prizadevanje bodi obrnjeno v teh dneh enemu velikemu cilju, ki je dan v tem, da se doseže po skoro dveletnem gigantskem boju čim sijajnejši rezultat četrtega vojnega posojila. Dokazati treba sovražnikom, da je naša gospodarska moč neizrabljena in neizčrpana. Če da domovini vsak, kar zmore po svojih sredstvih, mora sedanje vojno posojilo predidoci še nadkriliti ter dokazati prepričevalno sovražnemu inozemstvu, da je naša notranja fronta po svoji krepkosti in odporni sili vredna vrstnica naše vnanje fronte. Velikanskim uspehom, ki so jih dosegle naše junaške armade na bojnem polju tekom zadnjih mesecev, naj se pridruži sedaj sijajni uspeh na finančnem polju. Četrto vojno posojilo nudi najlepšo priliko za izvrstno naložitev denarja pod tako ugodnimi pogoji, da je udeležba mogoča tudi manjpremožnim. Trgovska in obrtniška zbornica se obrača do industrialcev, trgovcev in obrtnikov v deželi ter jih pozivlja nujno, da se kakor pri predidocih prilikah tudi pri četrtem vojnem posojilu odzovejo apelu v kar največji meri ter se udeleže podpisovanja četrtega vojnega posojila čim izdatnejše.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko:

Predsednik :
Ivan Knez.

Tajnik :
Dr. Fran Windischer.

Četrto vojno posojilo.

Četrtič nas kliče država, da tudi mi, ki smo ostali doma, podpremo njeno gigantsko borbo proti neštetim sovražnikom z materijalnimi sredstvi. Trikrat smo se ji z veseljem odzvali, ko je apelirala na našo patriotično dolžnost, več nego dvanaest milijard vojnega posojila se je podpisalo. Trdno smo prepričani, da tudi četrto vojno posojilo izpade sijajno, morda še sijajneje nego so izpadla prejšnja.

Koliko se je izpremenilo od časa, ko se je podpisovalo prvo in drugo vojno posojilo! Tedaj so stali sovražniki v Karpatih, verolomni Italijan nam je skušal zadati zahrbtni udar, ki bi nas prisilil k predčasnemu miru, na vsem gospodarstvu je ležala neka negotovost . . .

Danes po preteku dvajsetih mesecev od pričetka vojne stojimo zmagoviti na vseh straneh, naša hrabra vojska stoji daleč v sovražnikovih deželah in verolomni Italijan zaman buta mesece in mesece ob našo stražo ob Soči.

Vojaški položaj naše države je zelo ugoden in nas navdaja upravičeno z upom, da se za nas zmagovito v kratkem konča ta strašna borba. Pa tudi gospodarski položaj je tak, da smatramo čas za ugoden, da se najme veliko vojno posojilo. Banke, ki ravnokar priobčujejo svoje računske zaključke za preteklo leto, izkazujejo dobičke, kakor v najboljših letih v miru. Delniške družbe večinoma odkazujejo dividende, kakršnih že niso zmogle več let. Gospodarstvo, čeprav omejeno po raznih zakonih in odredbah, gre večinoma normalno svojo pot; živeža ni v izobilju, toda pomankanja ne trpimo. O izstradanju prebivalstva ni govora več.

Naše kmetijstvo dobiva za svoje pridelke in za živino cene, ki so se zdele v mirnih časih naravnost fantastične, industrija se je vstavila večinoma v službo države; milijonske in milijonske vsote izplačuje vojaška uprava. Tudi trgovina in mala obrt sta več ali manj udeleženi pri ogromnih dajatvah za vojaštvo.

Od zadnjega vojnega posojila so se nabrale zopet milijarde razpoložljivega denarja. Banke niso imele

nikoli toliko denarnih sredstev na razpolago kakor v sedanji dobi, vloge pri hranilnicah in nešteti posojilnicah se neprestano množe in letna poročila raznih naših domačih denarnih zavodov poudarjajo dejstvo, da se je v zadnjem letu odplačalo neverjetno veliko vknjiženega in nevknjiženega dolga.

Čas za emisijo IV. vojnega posojila je ugoden, da se zopet lahko napolni oni rezervoar, kamor se stekajo razpoložljiva denarna sredstva.

Ugodni so pa tudi pogoji, pod katerimi se izda IV. vojno posojilo. Povsem varno naložen denar, ki donša več nego $5\frac{1}{2}$ odstotka obresti, najrazličnejše ugodnosti pri podpisovanju in vplačevanju posojila — ugodnosti, ki so že pri prvih posojilih tako dobro vplivale na izid, gotovo tudi pri četrti emisiji še pomnože krog dose-danjih podpisovalcev. Vojna je napravila čez noč več milijonarjev. Da je sveta dolžnost teh, da državi priskočijo na pomoč, se ume samo ob sebi, ali tudi nešteto drugih gospodarstev je imelo koristi od vojnih razmer, tudi pri teh se samoumljivo pričakuje, da se udeleže podpisovanja posojila. Že pri tretjem vojnem posojilu smo videli, da so se tudi mali »hranilci« udeležili pri podpisovanju in pričakujemo za trdno, da se pri četrtem posojilu ta krog še pomnoži, da naši denarni zavodi in druge gospodarske in stanovske organizacije vplivajo, da se kolikor možno veliko število udeleži podpisovanja. S ponosom je mogel v nemškem državnem zboru finančni minister govoriti o velikem uspehu zadnjega nemškega vojnega posojila. Okoli 11 milijard je bilo podpisanih in sicer je prav velika vsota odpadla na manjše vlagatelje. Upamo, da primerno našemu gospodarskemu razvoju in našemu narodnemu premoženju tudi v naši državi pri tem posojilu dosežemo uspeh, ki bo ne samo merilo našega bogastva, temveč tudi posvedočba našega patrijotičnega mišljenja.

Zlasti smo pa še Slovenci posebno dolžni, da se izkažemo hvaležne naši hrabri vojski. Saj bivamo ob neposredni bližini krvavih bojov, do nas se čuje gro-menje topov, in vendar živimo mirno in varno na svojih domovih, ki nam jih čuva straža ob Soči. Le majhen del naših primorskih rojakov je moral zapustiti svoje domačije, mi njihovi neposredni sosede se čutimo popolnoma varne, saj nas ščiti v mnogoterih bitkah preskušena armada.

Kakor pri prejšnjih vojnih posojilih tako tudi pri sedanjem apeliramo na slovensko trgovstvo, na svoje čitatelje, na društvenike in prijatelje, da se z obilnim podpisovanjem IV. vojnega posojila izkažejo hvaležne hrabri vojski, ki ščiti naše domove, varuje pred sovražniki našo obrt in trgovino.

Tačasna veljavnost moratorija.

Ker vlada v krogu interesentov mnogo nejasnosti, v koliko so določbe moratorija na Avstrijskem, Ogrskem in Bosni - Hercegovini še v veljavi, je primerno, da damo pregled o sedanjem položaju v tem oziru.

1. Avstrija. Splošni moratorij na Avstrijskem se je na podlagi šestega moratorija z dne 25. maja 1915 do 31. avgusta 1915 docela odpravil. S tem časom je postal zadnji del odgodenih terjatev plačljiv. Splošna ugodnost obstaja pa tudi še danes v tem oziru, da so proti onim osebam, ki so poklicane v vojaško službo-vanje, radi zapadlih denarnih terjatev vsake vrste brez ozira, kedaj so nastale, dopustne le izvršbe v svrhu varnosti in začasne odredbe, da se pa izvršbe v svrhu izterjanja ne morejo vršiti. Pa tudi izvršbe v svrhu za-varovanja in začasne odredbe so omejene v toliko, da ne sme biti oškodovana last premičnin, niti vžitek mezd in plač.

Že pred končanjem moratorija so imela sodišča pravico, priznati dolžnikom na njih predlog daljše nego zakonite dajatvene roke, ako je takšna ugodnost opravičena po gospodarskem položaju dolžnika in če ne nastane iz tega zaupniku neprimerna škoda. (Sodna odgo-ditev.) Ta sodna odgoditvena pravica je bila po zadnji moratorijski naredbi omejena na roke do najdlje 31. decembra 1915. S cesarsko naredbo z dne 22. decembra 1915 se je pa odredilo, da smejo sodišča take roke do-voljevati do najdlje 31. decembra 1916. Na enak način so izvršilna sodišča opravičena na predlog obvezanca odgoditi izvršbo do najdlje 31. decembra 1916, ako ne gre za zarubitev premičnin ali za prisilno ustanovitev zastavne pravice.

Posebne določbe veljajo za eksporterje ter za osebe in podjetja, ki so pretežno navezana na pridobitek iz tujkega prometa. Tem se sme do 31. decembra 1916 dovoliti sodno odgoditev tudi za dolgove, ki so sicer načeloma izvzeti od odgoditve (n. pr. za plačila iz služ-benih, mezdnih, najemnih in zakupnih pogodb.)

Posebne določbe obstoje dalje za osebe, ki imajo svoje bivališče ali obratovališče v ozemlju, v katerem je okrajno sodišče vsled vojnih dogodkov začasno usta-vilo svoje delovanje ali če je znaten del prebivalstva na oblastven ukaz zapustil svoja bivališča. V tem oziru sme sodišče, na katero se obrnejo, za obveznosti vsake vrste brez ozira, kedaj so nastale, dovoliti odgoditev izvršb.

Posebne ugodnosti imajo poleg tega kreditni za-vodi, ki imajo svoj sedež v Dalmaciji, na Primorskem ali v okrožnosodnih okrajih Rovereto in Trient glede plačilnih obveznosti iz tekočega računa in vložnih knjižic.

Za Galicijo in Bukovino je v veljavi poseben mo-ratorij, vsled katerega so denarne terjatve moratoriju

podvržene vrste zazdaj docela odgodene do 31. decembra 1916. Poleg tega obstoji za ti kronovini uredba sodne odgoditve, vendar izpopolnjena, da smejo sodišča razveljaviti tudi zakonito odgoditev. Upnik lahko pri pristojnem sodišču predlaga, da se razveljavi za njegovo določeno terjatev zakonita odgoditev. Temu predlogu se po izvršeni razpravi lahko ugodí, če upnik dokaže, da gospodarski položaj sploh ali vsaj v polni meri ne opravičuje zakonite odgoditve. Tak predlog se sme staviti v sodnih okrožjih Krakovo, Vačovice in Novi Sonč šele od 1. februarja 1916, pri drugih sodiščih Galicije in Bukovine pa šele od 1. maja 1916. Poleg tega se sme razveljavljanje zakonite odgoditve izvršiti za gotove zakonito predpisane delne zneske. Ta sodna pravica razveljavljanja odgoditve se je vsled tega določila, ker je vlada spričo nepojasnjene gospodarskega položaja v Galiciji in Bukovini smatrala splošno odpravo moratorija za prezgodnjo. Ako pa posamezni dolžniki vsled njih ugodnega položaja nimajo več pravice do ugodnosti, naj se da upnikom možnost, da še pred odpravo moratorija lahko izterjajo delne zneske svojih terjatev.

Ogrska. Na Ogrskem se odpravlja moratorij v 10 odstotnih delnih zneskih. V nasprotju z Avstrijo in Bosno ter Hercegovino še ni izvršena odprava moratorija za noben del dežele popolnoma. Kajti meseca marca 1916 bodo šele zapadle terjatve s plačljivostjo oktobra 1914, dočim se bo končna odprava vseh moratoriju podvrženih terjatev izvršila šele koncem oktobra 1916.

Tudi na Ogrskem obstaja uredba sodne odgoditve. Po tozadevnih določbah sme sodišče prve stopnje na prošnjo dolžnika podaljšati po moratoriju določene izpolnilne roke, če je to vsled premoženjskega položaja dolžnika vtemeljeno in upnik nima neprimerne škode. Izvzemši določenih slučajev ne sme takšno podaljšanje prekoračiti dobe treh mesecev.

Bosna in Hercegovina. Odprava moratorija v teh deželah se je izvzemši obmejne kraje že končala leta 1915. Za obmejne okraje so pa podobno kakor na Avstrijskem za vojno ozemlje ostale posebne določbe v veljavi. V okrajih Bjela, Zvornik, Sarajevo in Mostar se odpravi moratorij koncem marca 1916, dočim se je za okraje Foča, Višegrad in Čajnica moratorij podaljšal.

Podaljšanje poletenskega dneva.

Vojna nas je naučila hraniti in štediti z živili, surovinami, obleko in z vsem, kar je mogoče prihraniti. Prišli smo že tako daleč, da se mora celo astronomični čas zavreči in ustvariti nov, torej različen od tega.

Nemški zvezni svet je sklenil, da mora za poletenski čas, to je od 1. maja do 30. septembra veljati

srednji solnčni čas, da se morajo torej ure za to dobo premakniti za eno uro naprej. Dne 30. aprila ob 11. uri ponoči se bodo kazalci vseh ur pomaknili na polnoč in vsi ljudje bodo mahoma postali za eno uro starejši. Zato bo pa jutro tem zgodneje napočilo: Kdor je bil vaju, spati do sedmih, bo zdaj vstal ob šestih, čeprav ga bo budilka varala, da je njegova navadna ura — sedem. Astronomični čas bo ostal, toda živelo se bo po meščanskem — ukaznem.

Vzrok te novosti je prihranitev časa in denarja. Trгоvec, obrtnik, zasebni delavec, ki je navajen od sedme ure zjutraj do mraka delati, bo zdaj v resnici delal od šeste ure zjutraj do mraka, torej bo pridobil eno uro delavnega časa. Pri tovarnah in drugih obratih, ki imajo določen delovni čas, se sicer ne bo prihranil čas, pač pa luč. Osem ur se bo pravtako delalo, toda luč se bo prihranila v tem, da bo poprej pričetek in poprej konec, ki ga ne bo treba razsvetliti. Meseca maja, junija in julija ne bo prihrankov na luči v obratih, ker se itak dela samo po dnevu, pač pa v mesecih april, avgust in september. Ako se vpoštevajo ti trije meseci, računani na 26 dni, se dobi 78 prihranjenih ur, ki bi morale biti razsvetljene, in če se pomisli, koliko obratov je na svetu, ki delajo pri večernih urah, narastejo te ure v neizmernost. Nekdo je izračunal, da bo prihranila Nemčija s tem umetnim podaljšanjem dneva en milijon mark na leto.

Za zgodnje vstajalce bo ta novost jako prikladna, zato bodo pa zabavljali oni, ki radi dolgo spijo, zaspanci, krokarji in ponočevalci, pa tudi lastniki, ki izdelujejo svetilne predmete in trgovci s surovinami za razsvetljavo. Vsaka novost ima svoje privrženice in svoje nasprotnike, tudi v tem oziru bo zadnjih jako veliko, ker se bo marsikje prekucnil in spremenil stari red.

Tudi nekaj težkoč bo nastalo pri tej spremembi. Vse železnice bodo morale predruščiti ure in torej tudi vozne rede, toda to pojde v času vojne lažje, ker ne obstaja naval potnikov radi zabave in tudi ni — preveč vlakov.

Premenitev časa bo na vsak način veljala tudi za cestne železnice, šole, gledališča in poslednja bodo mesto ob sedmih ali pol osmih že ob šestih ali pol sedmih začela s predstavami. Tudi gostilne in kavarne se bodo eno uro poprej zapirale, toda ljudje ne bodo mrmrali, saj jih bo premaknjena ura varala, kazala bo tisto uro kakor so jo navajeni, da gredo spat ali da jih stražnik vrže iz gostilne ali kavarne. Seveda se bodo morali držati tudi stare ure prihajanja v gostilno, sicer si ne bodo napili potrebne teže za postelj.

Temeljna misel cele novosti pa je približanje k naravi. Mestjan ne spi po solnčnem dnevu, spi namreč kakor pravi govornica, tja v beli dan. Drugače pa kmetovalec, ki vstaja že s prvim solnčnim žarkom in neha delati z zadnjim. Umetno podaljšani poletni dan privede

naravi odtujenega človeka tej bližje. Stori, da se vrši dihanje in življenje v luči in spravi delavnega človeka za celo uro poprej pod milo nebo. Tisoči in tisoči delavcev, nastavljenecv in uradnikov si pridobi po končanem delu eno uro, ki jo lahko v najlepših poletenskih mesecih porabijo za razvedrilo, dočim zapuščajo zdaj delavnice in urade že skoro o mraku, ko se marsikomu ne ljubi izprehoda — to je tudi socialna pridobitev, ki je ni podcenjevati.

Sicer pa odgovarja podaljšanje tudi duhu časa, naglici in po delu hlepeči množici. S podaljšanjem se bo dalo dalj časa delati in več zaslužiti, za marsikoga se bo na ta način delovni čas za eno uro podaljšal.

Skoro ni nobenega dvoma, da se bo tudi v naši monarhiji uvedel podaljšani čas že s prvim majem, ker vlada že pretresuje to vprašanje. Poleg splošnih razlogov, ki govorijo za podaljšanje, je pri nas uvaževati še mnoge prometne zveze pri železnici in pošti z Nemčijo, kar pride zlasti zdaj v vojnem času zelo v poštev. Tudi na Francoskem so že premostrivali to vprašanje in zato bodo nemškemu vzgledu sledile tudi mnoge druge države.

Avstro-ogrška nagodba.

Ker se že dalj časa razpravlja vprašanje o podaljšanju nagodbe, ki poteče koncem leta 1917 med obema državnima polovicama, ne bo odveč, ako priobčimo bistvene točke, ki jih vsebuje ta nagodba. Ker naših bralcev ne zanimajo toliko skupne zadeve glede zunanjega zastopstva, vojne sile, skupnega dolga, se omejimo danes na one zadeve, ki se tičejo trgovine in prometa. Vzeli smo pa te stvari iz dr. Zabukovškove brošure.*)

Pravkar omenjene zadeve se urejujejo v obeh državnih polovicah po enakih od slučaja do slučaja dogovorjenih načelih.

Sem spadajoče zadeve so se sprejele v ogrski zakon šele vsled reskripta z dne 17. novembra 1866, dočim jih Ogrji v dotedanjih pogajanjih sploh niso priznavali za skupne. Primerjaje pa dotična določila avstrijskega in ogrskega zakona najdemo, da se razlikujeta malone načelno.

Dočim pravi avstrijski zakon, da je sem prištevati 1. trgovske zadeve, zlasti zakonodajstvo o carini; 2. zakonodajstvo o neposrednih davkih; 3. določitev denarstva in valute; 4. naredbe tičooe se železničnih prog, ki se dotikajo interesov obeh državnih polovic; 5. določitev vojnega sistema — poslednje le pomotoma v to vrsto prišteto.

Ogrski zakon, ki omenja semkaj spadajoče zadeve le splošno, ne priznava v tem oziru nobene sile, marveč

se izreka le pripravljenim o teh zadevah od slučaja do slučaja z Avstrijo sklepati pogodbe. Dosledno more torej vsaka polovica to skupnost prekiniti.

Prvotno l. 1867. se je določila doba za veljavo teh predpisov na deset let in tako se je v poznejših dobah ponavljalo. Uspeh teh vsakokratnih dogovorov se imenuje nagodba med Avstrijo in Ogrsko. Doslej imamo prvo nagodbo iz l. 1867., drugo iz l. 1878., tretjo iz l. 1887. Od takrat ni prišlo vsled parlamentarnih razmer do nobenih dogovorov več, tako da se jih je moralo s provizoriji namestovati. Prvi provizorij je veljal za l. 1897., drugi za l. 1898., tretji za dobo od 1899 do konca 1907 in zadnji velja do konca 1917.

Nekateri sem spadajoči predmeti se urejujejo s samostojnimi zakoni, tako da se obravnava o njih tudi izven rednih nagodbenih dob (n. pr. zakon o neposrednih davkih, o varstvu patentov in vzorcev, o denarstvu in valuti ter dr.).

1. Carinska in trgovinska zveza med Avstrijo in Ogrsko se je sklenila, ko je bila leta 1867. nagodba dokončana, najprej l. 1867., potem l. 1878., tretjič pa l. 1887., vsakokrat za dobo desetih let. Do te dobe se je obnavljala carinska in trgovinska zveza vobče gladko. Od tedaj pa so nastale take težkoče, da je parlamentarno ni bilo mogoče več skleniti. Zato se je podaljševala veljavnost carinske in trgovinske zveze provizorično po eno leto (ces. naredba z dne 30. decembra 1897, št. 308 dz., in ogrski člen I iz l. 1898. oz. ces. naredbe z dne 30. decembra 1898, št. 239 dz., in ogrski člen IV. iz l. 1899). Ta provizorija se niso dotikala stvarnega obsega carinske in trgovinske zveze, le formalno so pomenila bistveno izpremembo.

L. 1867., 1878. in 1887. so se semkaj spadajoče zadeve urejevale s pogodbami, tako da je bila vsaka polovica na pogodbo vezana. Od provizorija l. 1897. sem pa se urejujejo te zadeve po načelu samostojnosti in vzajemnosti (reciprocitete), t. j. vsaka polovica je podaljšala veljavnost prejšnjih pogodbenih predpisov v obliki samostojnih zakonov, seveda pod pogojem, da se sočasno tudi v drugi polovici podaljša.

Za Ogre je pa s tem nastopil trenutek, ko jim je bilo na voljo dano, urediti si samostojno carinsko mejo. Na tej podlagi sloni nagodbeni provizorij iz l. 1899. Glasom tega je uredila vsaka polovica sem spadajoče zadeve samostojno s pogojem reciprocitete — enake ureditve v drugi polovici. Ta ureditev je imela veljati do konca 1907, ako bi ne bila do l. 1903. obnovljena carinska in trgovinska zveza (kar se ni zgodilo), v katerem slučaju se ima seveda za novo zvezo določiti nova doba. Za slučaj, da bi se načelo reciprocitete kršilo, je določil ogrski člen XXX., da ima vlada takoj storiti primerne korake naredbenim putem: ko bi se namreč v Avstriji od kake točke tega provizorija oddaljili, mogla bi ogrska vlada neutegoma izvesti ločitev v

*) Avstro-ogrška nagodba. Spisal dr. Ivan Zabukovšek. V Ljubljani 1908.

področju zadev, katerih se tika provizorij. In k temu členu so še pristavili, da se morajo trgovinske pogodbe s tujimi državami vbodoče sklepati v imenu obeh držav.

V svrhu obnovitve carinske in trgovinske zveze sta predložila obojestranska ministrska predsednika meseca januarja 1903 parlamentoma v obeh polovicah predloge, sloneče na takozvanem silvestrovskem dogovoru. Te predloge pa niso bile parlamentarno rešene.

Glavni predmeti, ki so bili s carinsko in trgovinsko zvezo v zmislu nagodbe iz l. 1867. in naslednjih ter nagodbenih provizorijev urejeni so sledeči:

1. Obe državni polovici imata tvoriti enotno carinsko ozemlje obkroženo s skupno carinsko mejo, vsled česar se ne sme od blaga uvažanega iz ene državne polovice v drugo pobirati nobenih davkov. Od predmetov uvažanih iz druge polovice sme vsaka polovica pobirati samo take notranje davke, ki jih nalaga na enake domače predmete. S tujimi državami sklenjene pogodbe, kakor carinske, trgovinske, plovstvene, konzulatne, poštna in brzojavna imajo za obe polovici veljavo. To pogodbo sklepa zunanji minister na podlagi dogovora s strokovnimi ministri obeh polovic. Ako je v takih pogodbah pridržan odpovedni rok, sme vsaka polovica zahtevati, da jo odpove zunanji minister. Ko bi se do l. 1903. med obema polovicama ne obnovila carinska in trgovinska zveza, se mednarodne pogodbe ne smejo sklepati za delj nego do l. 1907. Na to določbo iz l. 1899., imenovano Szellova formula, se pa glasom obojestranskega dogovora ni treba ozirati. In res so bile pogodbe z Italijo, Nemčijo i. dr. sklenjene na dvanajst let, toraj dalje čez l. 1907.

2. Enotnost carinskega ozemlja ima za pogoj enotno carinsko tarifo. Preden se prično s tujimi državami pogajanja zaradi trgovinskih pogodb, mora se izdelati novo carinsko tarifo, ki ima enakomerno varovati poljedelske in industrialne interese obeh polovic; pri tem je bil odpravljen takozvani promet z mlinskimi izdelki (ministrska naredba z dne 22. septembra 1899, št. 177. dz.). V smislu predloge iz l. 1903. se ima odpraviti tudi takozvana tirolska žitna doklada, kar se pa v zadnji nagodbi ni zgodilo.

Radi enotnosti carinskega ozemlja in tarife ne sme biti med obema polovicama nobene carinske pregraje.

Četudi se pobira od blaga prehajajočega iz ene polovice v drugo neke pristojbine, ni tega smatrati za carino že zategadelj ne, ker ima le namen dognati medsebojni promet med obema državama. Tudi takozvane sladkorne surtakse od l. 1903. ni smatrati za carino, ampak le za užitninski davek pripadajoč pravno državi, kjer se sladkor uživa.

Formalno je pa enotnost carinskega ozemlja in enotnost carinske tarife iz meseca junija 1906 priznana samo v avstrijskem, ne pa tudi v ogrskem zakonodajstvu.

Novi avstrijski carinski zakon z dne 13. februarja 1906, št. 20 dz., proglašja v členu I. določno, da velja ta zakon za celo državno ozemlje kot celoto. Ogrski člen III. ogrskih zakonov iz l. 1906. pa ne govori o »skupni«, ampak o »avtonomni carinski tarifi«, ki velja samo za Ogrsko. S tem je rečeno, da se je proglasila na Ogrskem carinska samostojnost ozemlja ogrske krone. To pravico so utemeljevali Ogrji s svojimi zakoni iz leta 1899. Ker pa so se sklenile trgovinske in carinske pogodbe s tujimi državami, zlasti z Nemčijo, še na podlagi enotne, skupne carinske tarife, velja glede pogodb, sklenjenih že s tujimi državami, enotna skupna tarifa, dokler ne poteče doba teh pogodb.

V Avstriji se je to postopanje Ogrov smatralo za kršenje reciprocitete, dogovorjene med obema polovicama, češ, da velja sedanji stan, t. j. iz l. 1899. do l. 1907., to se pravi, da ima do tega leta veljati za obe polovici enotna, skupna carinska tarifa. Po mnenju ogrskem pa je smatrati za sedanji stan oni, ki ga ima v mislih člen IV. zak. iz l. 1899., po katerem je nastal za dežele ogrske krone pravni stan samostojnosti carinskega ozemlja.

Ker je cesar ogrsko avtonomno carinsko tarifo (člen III. iz l. 1906.) potrdil, je bil spor rešen v prid Ogrov. Iz tega pa izvira za Avstrijo pravica, da more svojo skupno carinsko tarifo z dne 13. februarja 1906 izpremeniti v samostojno avstrijsko tarifo.

Trgovinske in carinske pogodbe avstro - ogrske monarhije s tujimi državami (n. pr. z Nemčijo 25. januarja 1905, Italijo 11. februarja 1906, Rusijo 15. februarja 1906, Belgijo 12. februarja 1906, s Švico 9. marca 1906) so bile sklenjene še na podlagi enotne skupne tarife. Zato velja ta tarifa tudi za Ogrsko, tako da veljata tam pravzaprav dve tarifi. (Dalje prih.)

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar. *)

(Dalje.)

Dragulji tretjega reda so:

10. Granat, ki ima 7. trdotno stopnjo in 3—4 gostote je zmes različnih silikatov, namreč poleg aluminijevega, kalcijevega ali magnezijevega tudi vedno nekaj železovega silikata. Kristalizira teseralno, največkrat v rombskih dvanajstercih (dodelkaedrih). Granat se dobiva, razen v omenjenih kristalih tudi v zrnatih in jedrnatih gruclah.

*) V letošnji 1. številki na 6. strani naj se v predzadnji vrstici namesto „Rez“ čita „Raza“. V 3. številki na strani 26. v četrti vrstici za besedo akvamarin naj se čita: „Navadni beril je zamazano zelenkast, neprozoren kristal, ki napravlja večkrat zelo velike kristale.“ Za točko 5. naj se vstavi: Neprosojne različke krizolita zovemo olivin.

Barve je različne, večinoma temnordeče ali rujave, včasih je kot steklo prozoren pa tudi neprosojen, toda značilno — vsekdar beleraze.

Najznamenitejši granatovi različki so:

Almadin ali dragi granat, ki je 7.5 trdotne stopnje, prozoren, črešnjevordeč, včasih na vijoličasto cikajoč dragocen kamen, ki se dobiva na otoku Ceylonu; — pri nas pa ga dobivamo blizu Kolina na Češkem in pa na Tirolskem.

Češki granat ali pirop (böhmischer Granat) je 7. trdotne stopnje, krvavordeče barve, in se čisti, okroglasti kameni v veliki množini nahajajo na Češkem, odkoder imajo tudi ime.

Grosular imenujemo čisti kalcijaluminijev granat, kakor kosmuljine jagode (*Ribes grossularia*) zelenkaste barve, ki se dobiva v Sibiriji.

Melanit imenujemo črni, kalcijželezov granat.

Navadni granat (gemeiner Granat) je neprozoren, rdeč ali rujav in najde se redkeje črn ali zelen, jedernat v mogočnih skladih po nekaterih krajih toliko, da sestavlja posebno kamenino, tako imenovano granatovec (Granatfeld). Na Slovenskem ga imamo ob desnem dravskem bregu na koroškoštirski meji.

11. Turmalin (Der Turmalin), dobivamo večinoma v stebrastih, vzdolž brazdstih kristalih, ki so vrasli včasih tudi v zraslih kristalih, ali pa je gručav, navadno pa stebelčastega zloga. Popolni kristali imajo vedno različno razvit zgornji in spodnji konec, in take like imenujemo hemiforme (polulike) kristale. Raznobarven, ponajveč vendar je žolt, zelen, rujav, redkejša plemenitejša rdeča barva se dražje ceni.

Dravit, imenovan po reki Dravi, se dobiva največkrat črne barve; včasih pa tudi brezbarven.

Na Slov. Pohorju se dobiva temni in neprozoren navaden turmalin ali skoril.

Na Uralu dobivajo rdeči turmalin t. zv. rubelit, v Braziliji pa modrega t. zv. indigolit.

Turmalin ima 7. trdoto in 3. gostoto. Rabijo ga za lišp, iz njega režejo tudi ploščice za optične priprave.

12. Tirkiz (Der Türkis) je višnjeve, včasih zelenovišnjeve (galične) barve, ki ima pogostokrat vmešane železnoprstene drobce ter nikdar ne kristalizira. Trdote je 6., gostote 2.7. Dobiva se v Perziji in v Šleziji. Večkrat prodajajo namesto pristnega koščeni tirkiz (Knochentürkis), ki pa je mehkejši in se ga lahko spozna od pristnega, če se vlije nanj solno kislino, ki zašumi in se ga oprijemlje, pristnega pa ne.

13. Obsidian, lomi se školjkasto, dobiva se v lavah ognjenikov, ki prihaja že razvit iz globočine, povsem troskaste prodornine, se imenuje naravno steklo, vulkaničnega izvora (obsidian).

Ob vznožju ognjenika Vezuvi se dobiva vulkansko steklo t. zv. Vezuvijsko, ki ima 6.—7. trdotno stopnjo in je 2.6 gost, rumene, temnorujave, zelene ali črne barve. Temne barve so neprozorne.

Najdejo ga tudi na Ogrskem, v Sibiriji, v Peru, Indiji in Meksiki.

Dragulji četrtega reda:

14. Labradorec ali labradorit je troklinski živec, zelenkaste, sivkasto živomodre ali rdečkasto sive barve, in izpreminja krasno svoje barve.

Najlepši se dobiva na Labradorskem polotoku, ki se imenuje labradovec, in pa v Kijevu na Ruskem.

15. Kremenjak (Quarz) kristalizira v šesterostrano prizmo, ki je od vzgoraj in spodaj pokrita s šesterostrano piramido. Ploskve so navadno gladke, prizmine pa povprek razkave ter se svetijo kakor steklo. Kristali so pogosto zbrani v kopuče. Trdoto ima 7. gostoto pa 2.6. — Glede barve in prozornosti se pa kremenjakovi kristali močno med seboj razlikujejo. Najnavadnejši različki so:

a) Kamena strela (Bergkrystall) je vodenočista in prozorna. Najlepše, male kristale dobivajo v Marmarošu ter jim pravimo Marmaroški demanti. Tudi na Črnem vrhu pri Polhovemgradu in na Slivnici pri Cerknici se nahaja lepa kamena strela.

b) Čadavec (Der Rauchquarz) imenujejo sivkaste ali rujavkaste kristale, kakor da bi bili okajeni. Lepi čadavci se dobé v švicarskih alpah.

c) Ametist je kristal vijoličaste, modre barve, in zelo priljubljen dragulj. —

č) Morion je povsem črn kristal.

d) Čisti, prozorni in kakor vino rumeni kristali se zovejo citrin.

e) Avanturin je svetlo, rujavordečkast kristal, ki vsebuje v notranjosti zlato svetlikaste pikice in reze ali rise.

f) Mačje oko (Katzenauge) ima pupilam podobne, belo rumenkaste sijaje, svilene sljude.

Dobiva se na Malabarju. —

Na razkolnih ploskvah je sljuda sijajna in če je neprozorna, spominja nje podobnost na srebro, če je bela, zovemo jo mačje srebro (Katzensilber) rumeno pa mačje zlato (Katzengold).

g) Drobno luskav rdeč različek zovemo luskavec (Lepidolith). Razžarjena sljuda (Glimmer) se tali v steklasto trosko (Schlacke). Sljuda, samanasebi ne dela skalovja, je pa zelo razširjena rudninska zmesnina (Gemengteil), ki pomaga sestavljati različno kamenje. (Dalje prih.)

Raznoterosti.

Zglaševalna dolžnost za vreče. Po odredbi trgovskega in poljedelskega ministra z dne 14. marca 1916 je treba po stanju 31. marca, 31. maja, 31. julija in 30. septembra 1916 do 10. sledečega meseca prigrasiti trgovinskemu ministrstvu število bodisi novih ali že rabljenih vreč za žito, moko, otrobe, ovčjo volno, sladkor, cement, umetna gnojila, sol, kemične produkte, riž, kavo itd., v kolikor so te vreče izdelane iz jute, prediva, lanu ali bombaža brez ozira na to, ali so vreče prazne ali napolnjene. Zglaševalni dolžnosti so podvrženi trgovci, izposojevalci vreč, izdelovalci in prodajalci vreč, kmetovalci ter skladišča, prevozniki itd. Oni, ki nimajo več kot 500 vreč v zalogi, niso obvezani k zglačitvi. Vsak, ki je podvržen zglaševalni dolžnosti, mora voditi skladiščno knjigo ali zapiske, v katere mora vpisati zalogo naznanjeno 31. marca, ter vsak prirastek ali zmanjšanje zaloge (vsled prodaje, porabe itd.) Prestopki iz odredbe se kaznujejo z denarnimi globami do 5000 kron ali z zaporom do 6 mesecev.

*

Nakup žita, ki je pod zaporo. Najvišje sodišče se je dne 8. t. m. pečalo z ničnostno pritožbo nekega trgovca z deželnimi pridelki, ki je bil obsojen radi nakupa žitnih zalog, ki so bile pod zaporo, in odstranjenja teh. Neka tvrdka je trgovcu naročila, naj nakupi zanjo več žitnih vrst. To je storil na podlagi potrdila okrajnega glavarstva v Gradcu, ne da bi imel dovoljenja okrajnega glavarstva v Feldbachu, kjer se je nakup vršil: Po nakupu je spravil zaloge iz skladišča na kolodvor. V ničnostni pritožbi navaja, da nakup zalog, ki so pod zaporo, ne spada pod določbe zakona oziroma ces. naredbe z dne 21. februarja 1915. Kupec ni kazniv, kajti zakon govori le o prodajalcu, o konzumentu in o predelovalcu, ne pa o kupcu. S tem da je speljal zalogo iz skladišča na kolodvor, še ni odstranil in skril zalog, kajti kot tako bi se moralo smatrati, če bi skrivaj, ne da bi kdo vedel ali videl, žito odpeljal, dočim se je to zgodilo po dnevu, ko so vsi videli; poleg tega je pa oblast zabranila transport v Gradcu. Kasacijsko sodišče je v zmislu ničnostne pritožbe obtožbenca oprostilo.

*

Trgovski tečaji za nezmožne vojaške osebe. Pred kratkim se je končal drugi štirimesečni tečaj o bančnem in zavarovalnem poslovanju za vojnenezmožne častnike, ki ga je priredilo vojaško poveljstvo v Gradcu v zvezi s trgovsko akademijo. Od 14 obiskovalcev je dobilo 10 prvi red z odliko pri končnem izpitu. V kratkem se prične tretji trgovski tečaj za vojnenezmožne podčastnike, ki bo trajal tri mesece, obenem pa tudi štirimesečni tečaj o bančnem in zavarovalnem poslovanju za vojnenezmožne častnike. Pravila in učni red teh tečajev se dobe brezplačno v ravnateljski pisarni trgovske akademije v Gradcu, prigrasiti se je pa pri vojaškem poveljstvu v Gradcu.

*

Prodajalec je le radi zahtevanja očitno čezmernih cen kazniv. Kasacijski sodni dvor je pred kratkim izdal glede navijanja cen značilno razsodbo. Trгоvec H. F. je aprila preteklega leta dal v občini javno razglasiti, da kupi rumen krompir po 14 kron in mešan krompir po 12 kron 100 kg. Na to ponudbo se je zglasilo sedem občanov, ki so za navedeno ceno prodali trgovcu krompir. Z razsodbo okrajnega sodišča je bilo teh sedem prodajalcev in pa kupec obsojenih, da so krivi prestopka cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914, zakriviljenega s tem, da so v izkoriščanju vsled vojne nastalih izrednih razmer zahtevali za nepogrešne potrebščine očitno čezmerno ceno, trгоvec pa radi tega, da je čin sedmih soobtožencev namenoma povzročil. Obsojeni so bili v denarno globo po 30 kron oziroma 3 dni zapore, trгоvec pa na 200 kron ali deset dni zapore. Obenem je sodišče izreklo, da zapadejo krompirjeve zaloge obtožencev v korist državi. Obtoženi

so se pritožili in prizivno sodišče je oprostilo trgovca, priziv obtoženih prodajalcev pa zavrnilo kot nevtemeljen. Najvišje sodišče je pa izreklo, da se je vsled razsodbe okrajnega sodišča kršil zakon.

Razsodba se je glede izreka krivde razveljavila in obtoženci so se oprostili prestopka ces. naredbe. Razsodba se vtemeljuje: Predpogoj navijanja cen po § 7 ces. naredbe z dne 1. avgusta 1914 je, da prodajalec v izkoriščanju vojnega položaja zahteva očitno čezmerno ceno. To zahtevanje se lahko izvrši tudi po konkludentnih dejanjih. V danem slučaju je kupujoči trгоvec iz lastnega nagiba brez sodelovanja prodajalcev ponudil očitno čezmerno ceno. Prodajalci so le prodali za javno ponujeno ceno svoje zaloge, trgovcu. Pa tudi po ces. naredbi z dne 7. avgusta 1915 je prodajalec le radi zahtevanja očitno čezmernih cen kazniv, dočim se hoče navijanju cen po trgovcih ravno z utesnitvijo zahtevanja čezmernih cen v okom priti. Vsled tega izključuje kaznovanje enega drugega pogodnika radi sokrivde, ko izrecno omeji zagroženje kazni le na enega pogodnika tako, da je sokrivda mogoča le pri udeleženih tretjih osebah.

*

Ponudba prosta. Lastniku žage L. je ponudil lesni trгоvec G. 300 m³ hlodov v nakup. Po daljših pismenih pogajanjih je kupec sprejel ponudbo. Pozneje je pa G. sporočil, da zaradi težkoč v prevažanju ne more hlodov dobaviti. Ker je pa L. obstojal pri pogodbi, je G. pisal, da sploh ni sklenil določene pogodbe, kajti na njegovih papirjih stoji klavzula „Offerte freibleibend“, vsled česar tudi ni vezan. Kupec je nato tožil na dobavo ali na odškodnino. Sodišče je zaslislalo izvedenca, ki je izjavil, da po trgovskih običajih pogodba obstoja. Okrožno sodišče je tožbi ugodilo z vtemeljevanjem, da ponujajoči del ni vezan na ponudbo, dokler nasprotnik ponudbe ne sprejme. S sprejemom ponudbe pa postane klavzula brezpomembna. Zoper to razsodbo je obtoženec vložil priziv na višje deželno sodišče, ki pa je potrdilo prvotno sodbo z razlogi, da izhaja iz vsebine medsebojne korespondence, da je prodajalec prevzel obveznost za dobavo ponudene množine lesa za slučaj, ko bi kupec stavljene pogoje brezpogojno odobril. To se je pismeno zgodilo in dobavna pogodba se mora kot sklenjena smatrati. Tiskana klavzula „ponudba prosta“ nima v stadiju sklepa pogodbe sploh nobenega pravnega pomena, ker tu ne gre več za še ne sprejeto ponudbo, ampak že za prevzete obveznosti. Obtoženec torej nikakor ni bil opravičen odstopiti od pogodbe.

*

Delovanje neveste v ženinovem obrtu ne vtemeljuje mezdne razmerja. Tožiteljica M. K. je bila zaročena z gostilničarjem A. Z. Dne 1. decembra 1915 sta skupaj vzela v najem gostilno ter sta sredstva za nabavo zalog in najemščino založila iz skupnega premoženja. Dogovorila sta se tudi, da se bo obrat vršil na skupni račun. Delovanje tožiteljice je obstajalo v strežbi gostov, oskrbovanju kuhinje in v pospravljanju. S tožencem se ni nič zgovorila, da bi za svoje delo dobivala plačo, ker sta si bila edina v tem, da se v kratkem poročita. Dne 29. februarja t. l. se je razmerje med njima razdrlo in tožiteljica je stopila iz službe, ker gostilna ni donášala dobička. Zdaj je tožiteljica tožbenim potom zahtevala plačo za delo v gostilni za čas od 1. decembra 1915 do 29. februarja 1916 v skupnem znesku 120 K. Obrtno sodišče je tožbo zavrnilo, češ, da v tem slučaju ne more biti govora o obrtnem mezdnem razmerju in zato ni dana pristojnost obrtnega sodišča.

*

Japonska trgovina 1915. Uvoz v Japonsko je znašal v letu 1915. 532 milijonov jenov, izvoz pa 708 milijonov jenov, torej se je uvoz proti prejšnjemu letu zmanjšal za 63 milijonov, izvoz pa zvišal za 108 milijonov jenov. V zadnji številki smo omenjali ameriško trgovino, danes japonsko, pri obeh vidimo, kakšne koristi imata od vojne.

Društvene vesti.

Društveni redni občni zbor. XV. redni občni zbor Slovenskega trgovskega društva Merkur se je vršil dne 22. marca ob pol 9. uri zvečer v društvenih prostorih. Predsednik g. Lilleg konstatira sklepčnost ter se v toplih besedah spominja v vojni padlega II. podpredsednika Josipa Drčarja, ki je bil od ustanovitve društva član odbora ter dolgo vrsto let II. podpredsednik društva. Predsednik omenja posebne zasluge Drčarjeve, ki si jih je pridobil kot načelnik društvenega pevskega zbora. Dragi naš Drčar je posvetil ves svoj prosti čas društvu. Bil je priljubljen in vseobče spoštovan vsled svoje smotrene delavnosti tako pri trgovcih kot pri nastavljenicah. Nastavljenecem je bil dober svetovalec in izboren voditelj. V znak sožalja se dvignejo navzoči raz sedeže ter kličejo prerano umrlemu podpredsedniku, ki je padel junaške smrti za domovino, trikratno „Slava“. Dalje se spominja g. predsednik v boju padlega dolgoletnega člana in bivšega odbornika g. Alberta Gabra ter v boju padlega člana g. Dominika Cizelja. Dalje se spominja predsednik umrlih članov gg. Ivana Müllerja, trgovca v Zagorju in Ignacija Kesslerja, trgovca v Ljubljani, ki je bil več let odbornik, oziroma podpredsednik našega društva. Slednjič se spominja predsednik umrlega odbornika našega društva g. Ljudevita Vasiča. V znak sožalja vzamejo navzoči posmrtni nagovor predsednika stoje na znanje.

Za tem je sledilo sledeče poročilo o delovanju odbora v preteklem letu:

Slavni občni zbor!

V preteklem vojnem letu je bilo delovanje našega društva naravno jako utesnjeno. Omejili smo se na izdajanje društvenega glasila, vzdrževanje posredovalnice in dajanje pojasnil in pravnih nasvetov. Trgovskega koledarja po osmih letih prvič nismo izdali, ker bi ob manjši nakladi morali gotovo računati z izgubo. — Meseca oktobra lanskega leta se je moralo naše društvo izseliti iz „Narodnega doma“, v katerem se je nastanilo vojaštvo. — Društveni odbor je imel v preteklem letu 7 sej. Predmet odborovih sej je bilo večinoma podeljevanje podpor ženam oziroma rodbinam vpoklicanih članov. — Naše društvo je izgubilo tekom leta 1915 vsled vojaških vpoklicev mnogo članov, tako da smo šteli koncem leta 1915 3 ustanovne člane, 42 podpornih članov, 270 rednih članov in 111 naročnikov „Trgovskega Vestnika“. Seveda je med vpoklicanimi veliko število takih, ki bodo po vojni zopet postali člani, oziroma so še člani, a ne morejo plačevati članarine vsled vojaške službe. — Posredovalnica je imela v letu 1915 1069 poslovnih števil. Prostih služb je bilo prijavljenih 426, ponudnikov je bilo priglasičenih 336. O uspešnem posredovanju je prejela posredovalnica 90 obvestil. Mesečno se je poslalo poslovno poročilo posredovalnice „Delovnemu statističnemu uradu v c. kr. trgovinskem ministrstvu“ na Dunaju. Kosmatih dohodkov posredovalnice je bilo K 475.22. Za člane, delodajalce, učence in učenke posluje posredovalnica brezplačno. — Kakor prejšnja leta dajali smo tudi l. 1915 članom brezplačno pravna pojasnila in nasvete, tako glede moratorija, glede kupčijskih sklepov, glede tožb in zarubitve, glede mešanja moke, glede nabave žita in moke, glede pravice vpoklicanega trgovskega nastavljenca do službenih prejemkov, glede penzijskega zavarovanja, glede pravice trgovskega nastavljenca do službenih prejemkov v primeru bolezni, glede odpovedi, glede učne dobe, glede dopusta, glede povračila zavarovalnih premij, glede dobavne pogodbe, glede postopanja, če delojemalec brez važnega vzroka odstopi od pogodbe, glede nedeljskega počitka, glede maksimalnih cen i. t. d. Trgovski in obrtniški zbornici smo podali izjavo o listi konkurznih in poravnavalnih upravnikov. — Iz podpornega sklada smo dali v l. 1915 ženam oziroma rodbinam vpoklicanih članov 6120 K podpore ter 251 K podpore vsled brezposelnosti. — Trgovska in obrtniška zbornica je naklonila našemu

društvu 500 K podpore, Kolinska tovarna v Ljubljani 1200 K, dalje je izročila bl. gospa Helena Suyer v spomin svojega očeta gospoda Vaso Petričiča 300 K. Bodi izrečena tem potom navedenim kakor tudi vsem drugim, ki so količkej pripomogli k procvitu društva topla zahvala občnega zbora. Iz mojega poročila uvidi slavni občni zbor, da je društvo vršilo v teh težkih časih po najboljših močeh svojo dolžnost. Precej članov je društvo izgubilo vsled smrti ali pa vsled vpoklicanja. Da smo kljub veliko manjšim dohodkom mogli izplačati samo v preteklem letu skoro 6500 K podpor je pripisovati dejstvu, da smo v boljših časih znali denar ceniti in štediti. Člani bodo vedeli gotovo po končani vojni še bolj ceniti pomen in namen našega društva. Upamo, da bodo ne samo z dosedanjim marveč še z večjim navdušenjem zastavili svoje moči v prid društva. Ko se spominjamo naših članov na bojnem polju, ki vrše domovinsko dolžnost, naj nam bo dovoljeno pozivljati gospode člane, ki niso bili vpoklicani, da se ob danih prilikah spominjajo s prispevki za naš podporni zaklad, saj s tem bodo vršili dobro delo svojim v vojni se nahajajočim tovarišem in jih navdajali z zavestjo, da na njihove rodbine stanovski tovariši niso pozabili. S tem končam in prosim slavni občni zbor, da vzame moje skromno poročilo na znanje in ga odobri.

Po odobritvi tega poročila je sledilo detajlirano poročilo blagajnika gospoda podravnatelja Krofta. Društvo je imelo v preteklem letu 10.851 K 75 h prejemkov, izdatkov pa 13.778 K 54 h. Izdatki so torej presegali prejeme za 2926 K 79 h. Glavni izdatek so bile podpore družin v vojsko vpoklicanih članov, ki so znašale v preteklem letu okoli 6500 K. Od početka vojne do sedaj je društvo izplačalo na podporah skoro 10.000 K. Društveni podpredsednik g. dr. Fran Windischer v daljših izvajanjih omenja, s kako marljivostjo in vestnostjo je gospod blagajnik vršil svoje v preteklem letu jako narasle posle. Društvo je svojemu izvrstnemu gospodarju dolžno posebno hvaležnost. Njegov predlog, da se gospodu blagajniku izreče najtoplejša zahvala, je bil z odobravanjem soglasno sprejet. Blagajniško poročilo se je soglasno odobrilo.

Na predlog predsednika odpadejo letos volitve v odbor ter opravlja v tekočem letu vodstvo društva dosednji odbor.

Pri raznoterostih omenja g. dr. Windischer, da se je društvo moralo vsled vojaške nastanitve preseliti v sedanje prostore, ki so mnogo dražji, kot so bili prejšnji, v katerih je tekla zibelka našega društva. Dalje ima društvo velike izdatke za podpore družin v vojni vpoklicanih. To mu daje povod, da apelira na vse trgovske kroge, naj se pri danih prilikah in posebno pri volilih za razne namene spominjajo svoje stanovske organizacije, ki je že tako mnogo dobrega storila v prid trgovskega stanu. Število prošelj družin vpoklicanih narašča. Radi reda čuti potrebo, staviti na današnji občni zbor vprašanje, ali da odboru pooblastilo, da daje podpore tudi v letu 1916 po dosedanjih načelih. Občni zbor soglasno pooblasti odbor, da po svojem preudarku nadaljuje s podporami v letu 1916.

Nato zaključí predsednik občni zbor ob 10. uri zvečer.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kon-torist, 6 pomočnikov mešane stroke, 1 pomočnik špecerijske stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 1 pomočnik železninske stroke, 1 pomočnik modne stroke, 1 kontoristka, 13 prodajalk, 9 učencev in 4 učenke. — Službe išče: 11 pomočnikov, 7 kontoristk, 35 prodajalk, 4 učenci in 6 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, * vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.
IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditivne na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja
vse vrste rent, zastavnih pisem,
prioritet, komunalnih obligacij,
srečk, delnic, valut, novcev in
deviz.

Promese izdaja k vsakemu
žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje
izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne
knjižice proti ugodnim obrestim.
Vloženi denar obrestuje od dne
vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi** : **FRANCKOV** :
kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz **zagrebške tovarne.**

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000**—

Rezervnega zaklada „ **1,330.000**—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in posopja na Kranjskem proti 5 1/4 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/2 % obrestim in proti najmanj 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Podpisujte četrto vojno posojilo!
- 2.) *Dr. Rudolf Marn*: Obdačenje vojnih dobičkov.
- 3.) *V. Ž.*: Najvažnejše zakonite naredbe gospodarske vsebine v letošnjem letu.
- 4.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 5.) Avstro-ogrška nagodba.
- 6.) Raznoterosti:

Kaj je poštna posredovalna trgovina? — Kaznivost čezmerne dobička pri prodaji pod dnevno ceno. —

Dopustnost registriranja industrijskih kartelov. — Pre-skrba članov bolniških blagajn, ki so postali delanezmožni. — Prepoved pospešenega prodajanja tkanega, pletenega in birkanega blaga. — Rudnine na balkanskem polotoku. — Stanje setve na Ogrskem. — Prodaja delnic in dohodnina. — Draginja in trgovina.

7.) Društvene vesti.

Poroka. — Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petiti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

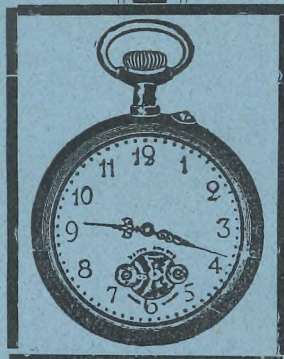

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine

po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
eksportna (tvrdba).

Zahtevajte moj nov
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“

Tovarniška
znamka

„IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica

di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdba

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
===== v treh delih. =====

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

===== **J. KUŠLAN** =====

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

☞ priporoča svoja svetla in črna piva. ☜

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo,
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

☞ $4\frac{3}{4}\%$ ☜

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

C eniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

30

TRGOVSKI SLOVENSKI VESTNIK.

Glasiło slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. maja 1916.

Štev. 5.

Podpisujte četrto vojno posojilo!

Vnovič se obrača država do vseh slojev prebivalstva ter jih pozivlja, da se udeleže četrtega vojnega posojila. Po treh sijajno uspehlih vojnih posojilih, ki so dokazala finančno moč naše države in gorko domoljublje njenih državljanov, nastaja vsled dolgotrajnega vojnega položaja vnovič potreba, da apelira država na požrtvovalnost vseh slojev. Bolj še kakor pri predidocih posojilih zadeva pri sedanjem posojilu celokupno prebivalstvo sveta dolžnost, da se z vso pripravljenostjo odzove apelu ter da državi v tem preresnem času v čim obilnejši meri na razpolago denarna sredstva, ki jih potrebuje za krepko nadaljevanje te velikanske borbe za čast in ohranitev domovine. Vse naše prizadevanje bodi obrnjeno v teh dneh enemu velikemu cilju, ki je dan v tem, da se doseže po skoro dveletnem gigantskem boju čim sijajnejši rezultat četrtega vojnega posojila. Dokazati treba sovražnikom, da je naša gospodarska moč neizrabljena in neizčrpana. Če da domovini vsak, kar zmore po svojih sredstvih, mora sedanje vojno posojilo predidoci še nadkriliti ter dokazati prepričevalno sovražnemu inozemstvu, da je naša notranja fronta po svoji krepkosti in odporni sili vredna vrstnica naše vnanje fronte. Velikanskim uspehom, ki so jih dosegle naše junaške armade na bojnem polju tekom zadnjih mesecev, naj se pridruži sedaj sijajni uspeh na finančnem polju. Četrto vojno posojilo nudi najlepšo priliko za izvrstno naložitev denarja pod tako ugodnimi pogoji, da je udeležba mogoča tudi manj premožnim. Trgovska in obrtniška zbornica se obrača do industrialcev, trgovcev in obrtnikov v deželi ter jih pozivlja nujno, da se kakor pri predidocih prilikah tudi pri četrtem vojnem posojilu odzovejo apelu v kar največji meri ter se udeleže podpisovanja četrtega vojnega posojila čim izdatnejše.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko :

Predsednik:

Ivan Knez

Tainik:

Dr. Fr. Windischer

Obdačenje vojnih dobičkov.

Priobčil dr. Rudolf Marn.

S cesarsko naredbo z dne 18. aprila 1916, drž. zak. št. 103, se je pri nas uvedlo izredno obdačenje čeznormálnih, v vojni dobi doseženih dobičkov, takomenovani davek na vojne dobičke. Ta davek se je v nekatereh državah že uvedel in tudi v Nemčiji se že razpravlja v državnem zboru. Uvaževati je pri tem davku tendenco, naj finančne žrtve vojne zadenejo predvsem onega, čigar dohodki se vsled vojne niso zmanjšali, ampak zvišali.

Novi davek pa ne obdači le dobičkov iz vojnih dav-
 jatev, ampak vse višje prejemke v vojni, v kolikor pre-
 segajo gotove minimalne postavke.

Obdačijo se višji poslovni dobički treh vojnih let: 1914, 1915 in 1916, primerjani z dobički in dohodki pred idočo petletno dobo v mirnem času. Razločevati pa je dve skupini in sicer: a) podjetja, ki so podvržena javnemu dajanju računov, t. j. delniške družbe, delniška društva, komanditne delniške družbe, družbe z omejeno zavezo, rudokopne družbe ter gospodarske in pridobitne zadruge, ter b) posamezne osebe. Pri prvih se obdačijo višji poslovni d o n e s k i, pri drugih pa višji d o h o d e k.

Zaradi popolnosti te razprave se držim vsebine zakona in razporedbe v njem in bom pristavil le potrebna pojasnila.

1. Obdačenie družb.

Pri družbah, ki imajo svoj sedež v tuzemstvu, tvori obdačbeno podlago višji donos, ki so ga dosegle v posameznih, docela ali delno v dobo od 1. avgusta 1914 do 31. decembra 1916 spadajočih poslovnih letih proti povprečnemu čistemu donosu iz zadnjih petih poslovnih let v mirnem času. Pri tem je pa izločiti oni dve leti, v katerih se je dosegel najvišji in najnižji čisti donos. Davek znaša pri tuzemskih družbah za oni del višjega donosa, ki ne presega pet odstotkov osnovne glavnice, deset odstotkov, za oni del višjega donosa, ki presega pet, toda ne 10 odstotkov osnovne glavnice, 15 odstotkov, za

nadaljne pričete ali polne pet odstotke z za pet odstotkov višjim postavkom do najvišje izmere 35 odstotkov. Višji donos do zneska 10.000 K je davka prost.

Pri inozemskih družbah je davek večji in znaša ne glede na rentabiliteto pri višjem donosu do 200.000 K 20 odstotkov in se zviša do 40 odstotkov. Tudi tukaj je večji donos do 10.000 K prost.

Med vojno nastale nove družbe se obdači večji donos v toliko, v kolikor presega 6% osnovne glavnice, t. j. temeljne glavnice, prištevši bilančno izkazane rezerve.

Kakor vidimo torej, je znaten del čistega dobička družb davku podvržen in če se vse vpoštevata, so odstotki še višji kakor 35, kajti naredba izrecno določuje, da se ta davek ne sme vpoštevati kot odbitek niti pri odmeri tega davka, niti pri odmeri dohodnine in pridobnine. Tako lahko doseže obdačenje čistega dobička kake delniške družbe, ki mora od pridobnine plačevati velike doklade, čez 60 odstotkov Pripomniti je seveda, da se bo davek na vojne dobičke odmerjal brez vsakih doklad.

Družbe, ki imajo več kakor petino vseh delnic ali deležev kake druge družbe, smejo v izogib dvojnemu obdačenju odbiti od čistega danosa večje prejemke, ki so jih prejeli od teh delnic ali deležev.

2. Obdačenje posameznih oseb.

Pri posameznih osebah je obdačiti večji dohodek, ki so ga dosegli v letih 1914 1915 in 1916 v primeri z dohodkom leta 1913., na željo davčnega obvezanca v primeri s povprečnim dohodkom leta 1911, 1912 in 1913. Ako znaša dohodek leta 1913., oziroma povprečni dohodek manj kot 10.000 K, je vzeti pri vgotovitvi večjega dohodka 10.000 K. Večji dohodki do 3000 K so prosti davka. Iz tega sledi, da mora najmanjši dohodek, ki je podvržen davku, v vojnih letih presegati znesek 13.000 kron, sicer se sploh ne obdači.

Primere: Dohodek leta 1913.: 8000 K, leta 1914.: 17.000 K, torej znaša večji dohodek 9000 K, obdači se pa le 7000 K, ker je vzeti kot dohodek leta 1913. 10.000 K. Dohodek leta 1913.: 7000 K, dohodek leta 1914.: 12.800 K, tukaj se davek sploh ne predpiše. Kot dohodek je vzeti oni znesek, ki se je vzel za podlago dohodnini ali osebnemu davku v posameznih letih. Ako se dohodnina ni odmerila na podlagi dejanskega dohodka, se izvrši komisijska poizvedba tega dohodka.

Dohodek premoženja, ki se je podedoval po pričetku leta 1913., pride kot višji dohodek v poštev le z onim zneskom, za katerega presega dohodek, ki se je iz tega premoženja v letu 1913. dosegel.

Dohodek, ki izhaja kot višji dohodek iz poslovnih deležev kake tuzemske družbe z omejeno zavezo, se vračuni kot odbitek, če pri družbi ni bilo vdeleženih več kot šest družabnikov.

Za uradnike obstoje olajšave. Državni, deželni, okrajni in občinski uradniki sploh niso z večjimi dohodki podvrženi davku na vojne dobičke, privatni uradniki pa tedaj, če presega večji dohodek 4000 kron.

3. Višina davka.

Davek znaša za prvih 10.000 K večjega dohodka 5 odstotkov, za naslednjih 10.000 K 10 odstotkov, za naslednjih 20.000 K 15 odstotkov, za naslednjih 20.000 kron 20 odstotkov, za naslednjih 20.000 K 25 odstotkov, za naslednjih 20.000 30 odstotkov, za naslednjih 200.000 K 35 odstotkov, za naslednjih 200.000 K 40 odstotkov, od večjih zneskov (čez 500.000 K) 45 odstotkov.

Primere:

A. Večji dohodek 50.000 K.

Za prvih 10.000 K 5 odstotkov	500 K
za naslednjih 10.000 K 10%	1.000 »
za naslednjih 20.000 K 15%	3.000 »
za naslednjih pričetih 20.000 K 20%, torej od 10.000 K	2.000 »
skupaj	6.500 K ali 13%.

B. Večji dohodek 70.000 K.

Za prvih 50.000 K 5%	6.500 K
za naslednjih 10.000 K 20%	2000 »
za naslednjih 20.000 K 25%, torej od 10.000 K 25%	2.500 »
skupaj	11.000 K ali 15,7%.

4. Skupne določbe za družbe in posamezne osebe.

Za davek na vojne dobičke ni treba vlagati posebnih napovedi. Obdačba se izvrši na podlagi dohodninskih, oziroma pridobninskih napovedi. Davek se odmeri za vsako leto posebej, toda izguba v enem vojnem letu se šteje kot odbitek od večjega dohodka drugih let. Davek je plačati v dveh obrokih kakor dohodnino in sicer prvi obrok tekom 30 dni po dostavitvi plačilnega naloga, drugi po preteku nadaljnjih šestih mesecev.

Doklade k temu davku se sploh ne pobirajo, enako kakor pri dohodnini. Istotako se ta davek ne všteje niti pri odmeri tega davka, niti pri odmeri pridobnine, oziroma dohodnine v odbitek.

S cesarsko naredbo se vlada pooblašča, da naredbenimptom izda nadaljne meritornične podrobne določbe, zlasti tedaj, če je bil dohodek v mirovnem času vsled izrednih elementarnih nezgod, kupčijskih izgub itd., nenormalno nizek ali če so v dohodkih vojnih let taki prejemki, ki izhajajo iz daljše preddobe in so le slučajno dospeli v vojnih letih, n. pr. izkupila za sekanje gozdov itd. Zlasti če bo davčni zavezanec verjetno dokazal, da izha-

jajo prejemki iz prenizke ocenitve blagovnih zalog, ki se je vzela zadnji bilanci v mirnem času za podlago, ker odgovarja to trgovskim načelom. Ako so se te zaloge med vojno prodajale za višje cene, tedaj ni pri primerjavi vzeti bilančna vrednost za podlago, ampak efektivna vrednost mirovne dobe, ki se po izvedencih določi. Na to okolnost opozarjamo še posebno naše trgovce.

Vse do konca 1918. nezaračunane donose vojnih poslovnih let je treba posebej izkazati davčni oblasti do 31. januarja 1919.

Glede zavarovanja davka na vojne dobičke pri družbah so v citirani cesarski naredbi izdane obširne odredbe, v katere se pa danes ne spuščamo.

Informarani krogi so mnenja, da bo znašal davek na vojne dobičke v treh vojnih letih najmanj 300 milijonov kron, lahko pa doseže znesek 500 milijonov in čez.

Najvažnejše zakonite naredbe gospodarske vsebine v letošnjem letu.

Z odredbo finančnega ministra i. dr. z dne 6. januarja 1916, drž. zak. št. 10, se prepoveduje uvažanje cvečic iz sovražnega ozemlja.

Z odredbo poljedelskega ministrstva z dne 10. januarja 1916, drž. zak. št. 12, so se uvedle maksimalne cene za seno in slamo, in sicer obsegajo določbe te odredbe vse navadne vrste sena (travniško seno, otavo, domačo in nemško deteljo itd.), ter pšenično, rženo, ječmenovo in ovseno slamo. Pri prodaji sena in slame iz skednja po pridelovalcu se ne smejo prekoračiti te najvišje cene za 1 met. stot: pri senu 13 K, pri slami, zmlačeni s cepcem, 9 K, slami, zmlačeni s strojem 8 K. Če se seno ali slama prodaja stisnena ali sprešana, sme se pri metriskem stotu pribiti 1 K 50 v. Veletržci ali kmetijske organizacije smejo prišteti enkratni pribitek v znesku 2 K 50 v za metriski stot k zgoraj naštetim maksimalnim cenam. V tej ceni, ki se računa od nakladalne postaje, so pa zapopadene že vse komisijske, posredovanijske in podobne pristojbine, kakor tudi stroški pripeljave. Če kmet neposredno od nakladalne postaje proda konsumentu, sme zaračunati 2 K pribitka. Cene na drobno, to je v množinah do 20 centov, določa deželna politična oblast.

Z odredbo ministra za notranje zadeve z dne 20. januarja 1916, drž. zak. št. 19, se je uravnalo javno zbiranje za vojnooskrbovalne namene.

S cesarsko naredbo z dne 8. februarja 1916, drž. zak. št. 32, se je dovolila eksekucijska prostost za draginjske doklade državnih uslužbencev.

S cesarsko naredbo z dne 15. februarja 1916, drž. zak. št. 43, se določa, da imajo pri prisilnih prodajah posestev, ki so se prodala pred 1. julijem 1918, obresti in druge ponavljajoče se postranske pristojbine (režijski doneski itd.) od terjatev, ki jih

upnik ni mogel izterjati, ker je bil dolжник v vojaški službi, enako prednost kakor glavnica, v kolikor niso zastale dalj nego pet let od dneva domika.

Do vštetvega 30. junija 1918 more sodišče gotovim osebam dovoliti, če niso vsled vojnih dogokov mogle pravočasno plačevati obresti vknjiženih terjatev, da se na njihov predlog zaostale obresti in druge ponavljajoče se stranske terjatve premene v glavniško terjatev (obrestno glavnico, in se zato vknjiži zastavna pravica v istem redu kakor glavna terjatev. Take premembe se morejo dovoliti:

a) osebam in podjetjem, ki dokažejo, da so pretežno navezana na tujski promet,

b) vojaškim osebam,

c) zakonskim drugom označenih oseb, če so skupaj lastniki zastavljene nepremičnine.

Tudi se smejo zastanki na glavnici in obrestih (pri anuitetah) na predlog dolžnikov premeniti v novo terjatev.

S cesarsko naredbo z dne 18. februarja 1916 drž. zak. št. 46, se je zvišala priklada k d a v k u n a ž g a n j e za 40 vin., to je na 1 K 50 v od litra alkohola. Ves povišek pripade državi. Pri produkcijski davščini je torej odslej pobirati 2 K 40 v, pri konsumni davščini pa 2 K 60 vin.

Z odredbo ministra za notranje zadeve z dne 20. februarja 1916, drž. zak. št. 48, se uravnava trgovina z jajci. Jajca, ki pridejo v Avstrijo, se morajo ponuditi posebni, od notranjega ministrstva legitimirani kupovalnici (Miles); iz ene dežele v drugo pošiljati jajca je dovoljeno le s privoljenjem deželne vlade (cesarskega namestništva). Železnice smejo sprejemati jajčne pošiljke v druge dežele le, če se priloži voznemu listu še posebno prevozno potrdilo deželnega političnega oblastva. Nakupovanje jajc od kraja do kraja in od hiše do hiše na račun tvrdke, ki ima sedež v drugi deželi, je dovoljeno le tistim osebam, ki se morejo izkazati s pisnim dovoljenjem ministrstva za notranje zadeve. Prestopki zoper spredaj naštete predpise se od okrajnih političnih oblasti kaznujejo z denarnimi globami do 5000 K ali z zaporom do šestih mesecev, jajca, ki se odpošljejo proti naštetim predpisom, se smejo zaseči po političnih oblastih za preskrbo prebivalstva.

Po odredbi poljedelskega ministra z dne 25. februarja 1916, drž. zak. št. 54, se sme deteljno seme pošiljati po železnici ali po ladjah le, če se voznemu listu priloži še posebno, od okrajne politične oblasti izdano prevzemno potrdilo.

Po odredbi finančnega ministra z dne 29. februarja 1916, drž. zak. št. 57, se sme sladkor na Ogrsko in v Bosno odpošiljati le, če donese določilavec od sladkorne centrale na Dunaju izdano prevzemno potrdilo. Po pošti se sladkor na Ogrsko in v Bosno ne sme odpošiljati.

S cesarsko naredbo z dne 29. februarja 1916, drž. zak. št. 58, se uravnava službeno razmerje trgovskih uslužbencev, ki so vsled vojne morali zapustiti službo, pa jim pristoji pravica, da zopet nastopijo službo pri svojem delodajalcu po izstopu iz vojaške službe. O tej za trgovce in pomočnike zelo važni odredbi se je v našem listu že pisalo.

Po odredbi ministra za notranje zadeve z dne 8. marca 1916, drž. zak. št. 62, se sme kava iz ene dežele v drugo prevažati le z dovoljenjem deželne vlade. Voznemu listu ali poštni spremnici se mora priložiti od deželne vlade izdano prevozno potrdilo. Kavo, ki bi se prevažala proti temu predpisu v drugo deželo, sme politično oblastvo za preskrbo prebivalstva zaseči.

S cesarsko naredbo z dne 22. marca 1916, drž. zak. št. 76, se določa, da se ne smejo eksekvirati draginske doklade, ki se izdajo vsled izrednih, po vojni provzročenih razmer, v zasebnih službah trajno ali ne-trajno nameščenim osebam, kakor se je to odredilo s cesarsko naredbo z dne 8. februarja 1916, drž. zak. št. 32, glede državnih uslužbencev.

Odredba trgovskega ministra z dne 22. marca 1916, drž. zak. št. 78, uravnava dobavo svinjske masti, špeha in svinjskega mesa z Ogrskega.

Z odredbo finančnega ministrstva z dne 27. marca 1916, drž. zak. št. 84, so se raztegnile nekatere olajšave, ki so se izdale glede odpisov in priredbe neposrednih davkov in glede pobiranja davščin v krajih, po vojni prizadetih, tudi na te-le okraje na Kranjskem: mesto Ljubljana, Kamnik, Kranj, Radovljica, Logatec in Postojna. Glede teh določb se izdado posebni razglasi po finalnem ravnateljstvu.

S cesarsko naredbo z dne 16. aprila 1916, drž. zak. št. 103, se je uvedel zakon o davku od vojnih dobičkov, o katerem obširnejše govorimo na drugem mestu.

Z odredbo finančnega ministrstva i. dr. z dne 17. aprila 1916 drž. zak. št. 105, se je začasno odpravila carina na slad.

Z razglasom z dne 18. aprila 1916, drž. zak. št. 109, finančno ministrstvo naznanja, da se smejo titri četrtega avstrijskega vojnega posojila porabljati za plačevanje davka od vojnih dobičkov, in sicer se bodo sprejemale kot plačilo zadolžnice 40letnega posojila z 92 K 50 vin., državnozakladni listi pa s 95 K za vsakih 100 K imenske (nominalne) vrednosti, toda le za davčne zneske, ki niso manjši nego spredaj označena vrednost plačil v vrednostnih papirjih. Iz plačil v zadolžnicah se torej pri plačevanju vojnega davka ne bo nič vrnilo v gotovini.

Z odredbo celotnega ministrstva z dne 21. aprila 1916, drž. zak. št. 111, se je uvedel poletni čas za leto 1916.

V št. 118 do 123 drž. zak. se nahajajo razne odredbe glede uporabe, naznanila in oddaje kovin in zlitin (aluminija, centimona, svinca, bakra, bakrenih zlitin, cina, cinka itd.).

V. Ž.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.*)

(Dalje.)

B. Poldragulji.

Semkaj spadajo one lepo barvane, neprozorne rude vobče, ki se na naši zemlji v večji množini nahajajo in se iz njih režejo, brusijo in delajo razni galanterijski ali lepotični predmeti, kakor vaze, nakiti, lišp, tehniški predmeti ter razne stvari in reči.

1.) **L a z u r** (Lapis lazuli — Lasurstein) se dobi v jedrnatih gručah ali manjših drobcih, vraslih v bel apnenec.

Spozna se po krasno modri (lazurni) barvi in trdoti, ki je 5·5 trdote in 2·4 gostote; raze je modre. Razžarjen obledi in se stali v belo steklo. Zaradi lepote ga brusijo za lišp ali v mozaik; svojčas so napravljali dragoceno modro barvo tkzv. ultramarin, danes pa slednjo izdelujejo cenejše umetno.

Dobiva se v Sibiriji ob Bajkalskem jezeru, v Buhari in na Kitajskem.

2.) **J a n t a r** (der Bernstein) ima 2·0 do 2·5 trdotno stopnjo in se dobi dostikrat blizu rujavega premoga. Med drevesi, ki so izogljenela v premog, je bilo mnogo iglastega drevja (jantarjeve smreke — Pinus succinifera), iz katerega se je cedila smola, kakor dandanašnji. To smola se je porudninila ali strčila pod zemljo v jantar, kar nam tudi dokazujejo razne žuželke, pajki, trohe drevesnega luba, ki se še nahajajo v njem.

Jantar se dobiva vedno samo v brezlikih kosih, gomoljih in nakupinah in se lomi školjkasto.

Rumen je in svitlorujav tudi marogast ter prozoren, včasih pa moten. Če ga tremo s suknom, postane negativno električen. Pri 287° C se tali, vpaljen pa gori s svetlim zubljem in prijetnim vonjem. Največ ga ima Pruska ob Vzhodnem morju, kjer ga kopljejo, pa tudi vzburkani valovi ga mečejo na suho.

Iz jantara izdelujejo vsakovrstni lišp, za ustnike kadilcem in neki jantarjev pakost.

Najdražje se ceni čist rumenozelenkaste barve. Tudi iz jantarjevega prahu in drobcev stiskajo umetni jantar.

3.) **K a l c e d o n** (die Chalcedone) je zmes kremenjaka in opala in spada po svojih lastnostih v sredo med obe rudnini. Navaden kalcedon je nekoliko prosojen, belkast, rumenkast ali modrikast, očitno barvani različni kalcedona pa imajo svoja imena.

Rdečkast kalcedon zovemo karneol, svitlozelen, kakor nezrelo jabolko je krizopras, temnozelen in rdeče pikast je heliotrop, na oniksu pa se menjavajo beli in črni pasovi.

Iz oniksa in barvanih agatov so rezali v starih časih glasovite kaméje.

4.) Agat (Achate) zovemo gomolje in kepe, ki so zložene od raznih kremenjakov različkov, zlasti kalcedona, karneola, jašme, ametista in navadnega kremenjaka. Ti različki so se nanizali drug vrh drugega in zato so agati navadno progasti ali šareni.

5.) Jašma (Jaspis) je jedrnat, neprozoren rogoličnik, ki ima tudi nekoliko gline primešane. Barve je rdeče ali rujave, redkeje zelene ali sive, včasih tudi progasto pisane.

Prelomne ploskve so školjkaste ali obličaste podobe in se rabi za lepotiče.

6.) Hematit ali rusi železovec (Roteisenstein) je črne ali rujave barve, razlo ima vedno rdečo. Na tak način se izmenjava rujavi svitloglav v rusi svitloglav (roter Glatzkopf), lepo vlaknati kosi se brusijo in so znani pod imenom krvavec (Blutstein).

Rujavi glinasti železovec se prekraja v rusi glinasti železovec, rujava okra nam daje rusokredo (Rötol).

Na otoku Elba, v švicarskem Št. Gothardu in pri Železni kaplji na Koroškem se nahajajo v gredah tudi kristali, ki spadajo k romboederskemu oddelku sedmersomernege sestava. Kristali imajo kovinski sijaj in so ploščnati; radi tega je tudi kristalni hematit navadno plenast (luskasti železovec — Eisenglimmer).

Rahle luske kose pa imenujemo železna pena (Eisenrahm).

Kristale in jasno kristalaste kose, ki odsevajo kovinsko, pa nazivljemo skupno železni sijajnik (Eisenglanz).

7. Malahit (der Malachit) je navadno vlaknast in jedrnat ter se dobiva v obličastih, ledvičastih, grazdastih in kapničastih posnemkih. Pri ledvičastih posnemkih sestoji vsaka posamezna oblica iz jedra in več plasti ali lupin.

Ta slog zovemo sosredno lupinast (konzentrisch schalige Struktur). Malahit je zelene barve, razlo tudi zelena, samo malo bledejša. Trdota je 4 stopnje in specifično je 4krat težji od vode.

Razžarjen počrni in na oglju pred puhalnico dá malahit od sebe zrno kovinskega bakra. V kislinah se raztaplja s šumom.

9.) Serpentin (der Serpentin) ne kristaluje, temveč je navadno jedrnat in dela velike grmade in pečine. Največkrat je zelene jasnejše ali temnejše barve, pogosto

tudi pegast in lisast kakor kačja koža, šaren, sveti se tolščeno, razlo je bela.

Trd in težak je kakor apnenec. Jasno obarvan in prosojen se imenuje plemeniti ali dragi serpentin (Edler Serpent).

Vporabljajo in stružijo ga za vaze, svečnike, tobaknice, krožnike itd.

(Dalje prih.)

Avstro-ogrška nagodba.

(Dalje.)

3. Vsaka polovica pobira in upravlja carine v svojem območju in pokriva s tem spojene stroške iz svojih sredstev. Vsaki polovici pa pristojna pravica imenovati nadzornike, ki se morejo uveriti, je-li se v drugi polovici carina pravilno pobira in upravlja.

Carinski dohodek se uporablja sledeče: Najprej se morajo pokriti stroški, spojeni s pobiranjem carine. Ti stroški so bili povprečno preračunjeni in se je z zakonom z dne 27. marca 1869, št. 117 d., določil za Predlitavsko letni pavšal 2,800.000 K, za Ogrsko pa 900.000 K. Glasom predloge iz leta 1903. se ima ta pavšal za Predlitavsko zvišati na 5 milijonov, za Ogrsko pa na 1.6 milij. kron.

Potem se imajo iz carinskih dohodkov poplačati davčne restitucije. Če se namreč pobira od davku podvrženih predmetov užitninski davek že pri produkciji in če se potem tako obdačeni predmet izvažajo v tujino, mora se od producenta pobirani davek njemu vrniti. V zmislu carinske in trgovinske zveze iz leta 1867. so se plačevale restitucije iz carinskih dohodkov, ne glede koliko blaga je izvozila ena in koliko druga polovica. To je bilo v Avstriji, ki neprimerno več izvažajo, v korist in njeno odškodbo za neugodni kvotni ključ. V nagodbi leta 1878. pa je bilo ustanovljeno, da se imajo restitucije plačevati iz dohodkov vsake polovice v tem razmerju, v katerem je bila vsaka deležna skupnih dohodkov dotičnih užitninskih davkov. S provizorično nagodbo iz leta 1899. je bilo v tem oziru ustanovljeno, da ina od davčnih restitucij plačevati vsaka polovica onidel, ki pripada na njen izvoz te vrste. Škoda, katero ima Avstrija zaradi te izpremembe, se razvidi iz sledečega: Leta 1902. so znašale davčne restitucije skupaj 39,634.000 kron. Od teh je moralo plačati Predlitavsko 31,838.000 K, Ogrska pa 7,696.000 K. Ko bi se pa davčne restitucije zaračunale na skupni račun, kakor je bilo temu od leta 1867. do 1878., padlo bi po kvotnem ključu 65:6:34:4 na Predlitavsko, 25,998.000, na Ogrsko pa 13,636.000 kron. Vsled navedenih izprememb je bila torej Avstrija l. 1902. prikrajšana za 5,940.000 kron.

Potem ko se je od carinskih dohodkov odštelo pavšale za obe polovici, deleže davčnih restitucij in končno še carinski pavšal za Bosno in Hercegovino po 1,200.000 kron, se ostanek določi za pokritje skupnih stroškov. V

kolikor ne zadostuje za te carina, se razdele po kvotnem ključu med obe polovici.

4. Kar se tiče pomorskega plovstva, mora se upravljati pristanišča in zdravstveno policijo v obeh polovicah po enakih načelih in če mogoče soglasno. Trgovinske in ribiške ladje uživajo v pristaniščih in na morju v vsaki polovici iste pravice kot domače. Interese trgovinskih ladij zastopajo v tujini konzulatni uradi in zunanji minister. Pristaniščne pristojbine se imajo odmerjati v obeh polovicah po enakih načelih. Svetilniki v pristaniščih se stavijo na skupne stroške. V obeh polovicah ima veljati isto zasebno pomorsko pravo.

5. Glede plovstva po suhozemeljskih vodah je stvar zunanjega ministra, da izvaja mednarodne predpise dunajskih kongresnih in donavskih aktov iz leta 1857. Ako se dotikajo suhozemeljske vode s svojim tokom ozemlja obeh polovic, morajo biti predpisi o brodarstvu, rečni policiji, o vzdrževanju struge sporazumno določeni; brodniki obeh polovic uživajo enake pravice

6. Glavne železnice se imajo z ozirom na vojaške in splošne prometne interese graditi, obratovati in upravljati v obeh polovicah po istih načelih. Gotovi predpisi glede prevažanja se morejo izpremeniti samo sporazumno. O železnicah nižje vrste odločuje vsaka polovica samostojno. Kar se tiče tarif, so državne železnice v obeh polovicah obvezane določiti neposredne tarife za prevažanje blaga, katero se prevaža iz druge polovice po njenih progah v tujino. Tajne tarife so izključene. Za železnično prevažanje med obema polovicama imajo veljati določbe člena 15. sklepnega zapisnika o trgovinski pogodbi z Nemčijo, t. j. popusti in olajšave, dovoljene izdelkom lastnega ozemlja, se morajo dovoliti v enakem obsegu pošiljatkam iz druge polovice. Ti predpisi so se provedli z naredbo železniškega ministrstva z dne 22. oktobra 1899, št. 178 dz. V zadnji nagodbi sta se dogovorili obe državi, da zgradita železnico Novo mesto-Karlovac-Knin in Avstrija se je zavezala Ogrski, da izpopolni železnično progo Košice-Bohumini.

7. Konzulatne stvari vodi zunanji minister sporazumno z obema trgovinskima ministroma. Zaradi ustanovitve kakega c. kr. konzularnega urada v tujini in zaradi personalij se mora zunanji minister z obema trgovinskima ministroma sporazumeti. Vsak trgovinski minister, po predlogi iz leta 1903. tudi vsak poljedelski minister, ima pravico v zadevah svojega delokroga dopisovati neposredno s konzulati; periodični izkazi le-teh se morajo tem ministrom vpošiljati. Ustanavljati tuje konzulate v eni ali drugi državni polovici dovoljuje zunanji minister dogovorno z dotično tujo državo.

8. Statistično gradivo o trgovinskih in prevoznih zadevah v tujino si morata obe ministrstvi med seboj prijaviti in delati na to, da se to gradivo enotno sestavlja in objavlja. Po ogrskem zgledu iz leta 1895. se je tudi v

Avstriji uvedla posebna statistika o medsebojnih kupcijah.

9. Solni in tobačni monopol ter užitninski davek od špirta, piva, sladkorja in petroleja se morajo upravljati v obeh polovicah po enakih zakonih in izvršilnih predpisih.

Užitninski davek se pobira ob produkciji. Producent ga potem zvali na konsumenta v obliki višje cene dotičnih predmetov. V kolikor se ti predmeti, obdačeni že v Avstriji, izvažajo na Ogrsko, so Ogri za ta davek prikrajšani. Zato so zahtevali, da se jim odstopi davek od teh na Ogrsko izvoženih predmetov. Njih zahtevi se je ugodilo najprej glede špirta. Uvedlo se je z zakonom z dne 18. junija 1894, št. 121 dz., in ogrskim členom XV. iz leta 1894. takozvano *preodkazno postopanje*, obstoječe v tem, da se dožene izvoz špirta iz ene polovice v drugo, in se potem na podlagi dotičnih izkazov izračuni davek od špirta tako, da pripade davek od izvoženih predmetov oni polovici, v kateri se konsumirajo. Ker se je na Ogrskem vsled napačne kontingentacije več špirta produciralo nego v Avstriji, je pomenil ta dogovor za Avstrijo nekako odškodnino za to, ker se ni že leta 1878. avstrijska kvota znižala. Ogri so se s tem zadovoljili, nadejaje se, da se mora v kratkem uvesti tudi glede sladkorja, piva in petroleja preodkazno postopanje in da bode imela Ogrska, kamor se le-ti predmeti v večji meri izvažajo, veliko koristi. Njih nade so se kmalu izpolnile. Ko je bil s cesarsko naredbo z dne 17. julija 1899, št. 120 dz., in ogrskim členom XVII. iz leta 1899. zvišan davek na sladkor d 26 na 38 K, je bilo sočasno določeno, da se preodkazno postopanje, ki se je tikalo samo davka na špirit, razširi na oni del sladkornega davka, za kateri je bil zvišan, t. j. za 12 K od 100 kg. Kmalu nato je bilo s cesarsko naredbo z dne 29. decembra 1899, št. 267 dz., preodkazno postopanje razširjeno tudi na pivo in petrolej.

Zato so pa Ogri dovolili, da se je zvišal njihov kvotni prispevek za 3%. Vkljub temu pa dobivajo od teh njim preodkazanih davkov še vedno več nego znaša zvišani prispevek, tako da je Avstrija vendarle še oškodovana.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Kaj je poštena posredovalna trgovina? Za presojo tega vprašanja je najvišji sodni in kasacijski dvor povodom ničnostne pritožbe v varstvo zakona izrekel naslednja načela: Pošteno pre kupčevanje, oziroma posredovalna kupčija je ona, ki hoče ekonomično nalogo, dovesti blago od producenta ali veletrgovca malemu trgovcu ali konzumentu, pošteno izpolnjevati. Kdor se v tem prometu med temi začetnimi in končnimi točkami blagovnega gibanja še dalje vriva, more imeti le namen, delati kupčijo in zvišati cene; njegovo delovanje je z ekonomičnega stališča odveč, celo škodljivo, ker tak trgovec zavira tempo blagovnega gibanja. Vsak nakup blaga v dosego vmesnega dobička je pokupovanje; namen zakona je, da

se konzumenta štiti pred škodljivim prekupovanjem. Trgovina v čisti prvotni obliki naj se izvršuje kot koristna vez med izdelovateljem in konsumentom. Zdravo težnjo po doseg čim močnejše večje menjalne koristi, ki ne ovira prometa s potrebščinami, noče in ne more cesarska naredba o navijanju cen zavreči, ker delovanje s tako težnjo le ugodno vpliva na trgovino s potrebščinami. Posredovalna trgovina v podobi čistih spekulacijskih kupčij, ki izziva umetna, ne po razmerju vpraševanja in ponudbe potrebna gibanja cen in vsled tega škoduje konzumentom in neposredno državi in njeni vojni moči, je kot zločest izrastek trgovine prepovedan in kazniv.

*

Kaznivost čezmernega dobička pri prodaji pod dnevno ceno. Najvišji sodni in kasacijski dvor je pred kratkim razpravljal o ničnostni pritožbi, ki jo je dvignilo tržaško državno pravdnništvo zoper oprostilno razsodbo kazenskega sodišča v Trstu. Obtožba obdoljuje trgovca Marcelja v Istri, da je prodajal vinogradnikom bakreni vitriol, ki ga je koncem leta 1914 kupil kilogram po 88 v, po 2 K 40 vin., torej da je imel pri kilogramu dobička 1 K 52 v. Obtožuje se ga, da je izkoriščajoč po vojnem stanju povzročene izredne razmere zahteval za nepogrešno potrebščino očitno čezmerno ceno. Obtoženec se je zagovarjal s tem, da je kupil bakreni vitriol ob času, ko ni bilo posebnega povpraševanja po tem predmetu, in ga ob času, ko so cene zanj poskočile in je vladalo povpraševanje, prodajal vsakemu, ki je hotel blago kupiti; bil je vedno pripravljen blago vsak čas in vsakemu prodati in ga ne zadržavati. Pri tem pa ni nikoli prekoračil dnevne cene, ampak nasprotno, dajal je blago še pod ceno. Ne glede na to, se pa bakreni vitriol ne more smatrati kot nepogrešna potrebščina, ker je še mnogo prav tako uspešnih nadomestkov v prometu. Prvo sodišče je obtoženca oprostilo, ker se ni moglo uveriti, da bi bil bakreni vitriol nepogrešna potrebščina. Pri razpravi pri najvišjem sodišču je zastopnik generalne prokurature poudarjal, da izgovor, da obtoženec ni prekoračil dnevne cene, še ne oprošča tega kazni, kajti čezmerni dobiček, ki ga je dosegel, ga napravi kaznivega. Tudi mnenje prvega sodišča, da bi ne bil bakreni vitriol nepogrešna potrebščina, je napačno. Kasacijsko sodišče je v zmislu ničnostne pritožbe razveljavilo oprostilno razsodbo in obsodilo obtoženca na sedem dni strogega zapor, na denarno globo 200 K in na stroške kazenskega postopanja. Kasacijsko sodišče je bilo mnenja, da je bila z ozirom na čezmerni dobiček prodajna cena očitno čezmerna.

*

Dopustnost registriranja industrijskih kartelov. Najvišje sodišče je izdalo glede pogodbene prostosti pridobitnih in gospodarskih zadrug važno razsodbo v tem zmislu, da je smatrati obveznost za izključno prodajo pridelkov zadrugnih članov po posredovanju zadruga kot dopusten in za registriranje sposoben del zadrugne pogodbe. Nižje instance so izrekle takšno obveznost članov kot nedopustno omejitev njih dejanske prostosti. Dunajsko trgovsko sodišče je odklonilo vpis „Mlekarske zveze, reg. zadruga z o. z.“ na Dunaju v trgovski register, ker so imela zadruga pravila določbo, da ima vsak član dolžnost, izvrševati prodajo mleka le potom zveze in da je drugačna prodaja mleka podvržena kazni. Te določbe so nedopustne, ker se s tem uniči gospodarska samostojnost članov in se ne izpolni od zakona željeni namen (pospeševanje pridobitka in gospodarska članov). Tudi višje deželno sodišče je potrdilo to odločbo. Najvišje sodišče je pa ugodilo rekurzu in naložilo trgovskemu sodišču, da vpiše zadrugo v trgovski register. Svojo razsodbo vtemeljuje s tem, da se ne more reči, da bi bilo vsako od zadrugnih združb izvršeno poseganje v individualno produkcijo od zakona prepovedano. Treba je temveč vprašati, če zahteva zadruga zakonito delovanje, ki se mora razvijati v doseg namena pospeševanja članov, takšno poseganje. Če je

to slučaj, potem se tako poseganje ne more načeloma odkloniti. Tu se pa mora kot popolnoma izključeno in nezdružljivo z namenom in pomenom mlekarske zadruga kot kmetijske prodajne zadruga smatrati, da bi dobava mleka od zadrugnikov bila izven zadrugnih dolžnosti. Pač je pa bistveno, da se članom naloži dolžnost mleko dobaviti. Brez te dolžnosti si je nemogoče predstavljati uspešno, gospodarstvo članov v resnici pospešujočo delavnost zadruga. Ako stremi zadruga po tem, da oddaja vse od njenih članov pridelano mleko, odgovarja temu namenu dolžnost zadrugnikov, da ves pridelek dobavljajo zadrugi. Zato je članom naložena dolžnost, prodajati mleko le potom zveze, dopustna določba zadrugnih pravil.

*

Preskrba članov bolniških blagajn, ki so postali delanezmožni. Ministrska naredba z dne 1. maja t. l. določuje, da je po zakonu z dne 30. marca 1888, drž. zak. št. 33, ustanovljenim bolniškim blagajnam dovoljeno, urediti za člane, ki so postali delanezmožni in katerim dajejo delodajalci prispevek k preživetju, z dovoljenjem nadzorovalne oblasti prostovoljno delno zavarovanje, ki je omejeno na gotove dajatve in na pogrebščino.

*

Prepoved pospešenega prodajanja tkanega, pletenega in birkanege blaga. Po ministrskem ukazu z dne 5. maja 1916 je prepovedana vsaka priredba, ki ima namen pospešiti prodajo tkanega, pletenega in birkanege blaga. Prepovedane so za označeno blago zlasti vse razprodaje brez razlike, ali spadajo pod zakon o razprodajah ali ne. Prepovedane so nadalje takozvane inventurne in sezonske prodaje, priredbe takozvanih serijskih tednov in dni, tednov in dni za ostanke, nadalje „beli tedni“ in „beli dnevi“, propagandni in reklamni tedni in dnevi, nadalje prodaje blaga v partijah ter prostovoljne dražbe brez razlike, ali se vrše javno ali je dostop k dražbam dovoljen le takim, ki so bili posebej povabljeni. Prepovedana so vsakevrste oznanila, okrožnice, pozivi, hvalitve v pismih ali tiskovinah. Prepovedano je tudi razpošiljanje in javno nabiranje takih objav. Za prepovedano hvalitev je smatrati tudi napovedovanje in izobešanje napisov, ki navajajo znižane ali inventurne cene. Izjeme more dovoliti c. kr. trgovinsko ministrstvo v posebnega ozira vrednih primerih, tako n. pr. če gre za smrt, prenehanje kupčije, konkurz. Ta prepoved ne prizadeva pravice zastavnega upnika in drugih upnikov, da smejo dati stvari javno prodati. Ta prepoved tudi ne prizadeva prodaj po določenih člena 343. trgovinskega zakonika. Zavodi in podjetja, ki po svoji uredbi javno prodajajo zastavljene stvari kakor n. pr. zastavljalnice, so dolžni, da vsak termin, ob katerem pride na prodaj blago, ki je više označeno, tri tedne prej pismeno naznanijo c. kr. trgovinskemu ministrstvu ter hkratu navedejo vrsto in množino blaga. Prestopki tega ukaza se kaznujejo z globo do 5000 K ali zaporom do šestih mesecev.

*

Rudnine na balkanskem polotoku. Pred kratkim je predaval profesor na tehniki dr. Tornquist o važnih rudninah, ki jih je najti na Balkanu, ter o njih pomenu za potrebo avstro-ogrške monarhije na premogu in rudah. Predavatelj je najprej razpravljal o vprašanju pridobivanja surovin pred in med vojno, pri čemer je poudarjal, da se je treba visoko razvitim rudokopom centralnih držav in uspehom njih junaških armad zahvaliti, da nam v vojni ne manjka najvažnejših rudninskih surovin, železa in premoga. Uspehom na bojišču je pripisovati, da delajo danes železni in premogovni revirji Belgije in Severne Francoske, ki predstavljajo nič manj kakor 70 odstotkov francoskih rudokopov, kakor tudi najvažnejši premogovni, železni, cinkovi in svinčeni revirji Poljske za naše potrebe. Za uvoz železa, srebra in bakra nam je pridelek Skandinavije na razpolago, dočim je Romunska z izvozom petroleja vsled ločitve od ostale zahodne Evrope na nas navezana.

Po politični priklopitvi Bolgarske in Turčije k nam in po zavzetju Srbije in Albanske se moramo ozreti zdaj in v bodoče na rudninska skladišča na Balkanu in v turški Mali Aziji. Iz premotrivanja dosedanjega uvoza rud in premoga v monarhijo in iz dosedanjih rudokopskih poizvedb na Balkanu in v orientu sledi, da so za bodočnost naslednja rudninska skladišča važna: Srbija je zlata bogata dežela, čeprav niti izdaleka ne bo mogla pokrivati potrebo centralnih držav; bakrenih rud je v obilici v Srbiji, predvsem pa v Mali Aziji, kjer je pri Arghana-Madén eno najbogatejših bakrenih skladišč na svetu. Skladišča manganovca so pri Vratcih v zahodni Bolgarski, pri Brusi v Mali Aziji in na Sinajskem polotoku, ki zadostujejo za potrebo centralnih držav, istotako je dovolj hromovega železa pri Brusi, Makriju in Aleksandreti v Mali Aziji in v še ne poizvedenih skladiščih v Srbiji in Albaniji. Koliko je tukaj tudi nikelnastih rudnin, še ni znano. Glede potrebe nikla in cina smo še nadalje odvisni od Angleške, Holandske in Bolivije. Železnih rud je tudi v veliki množini izkazanih na Balkanu in v Turčiji, toda nadaljni razvoj železnih rudokopov v lastni deželi ter rudokopov cinkovih in svinčenih rud obljublja znatno zvišano preskrbovanje na domačih tleh. Premogovna ležišča v orientu in na Balkanu imajo pomen le za te dežele. Zvišano pridobivanje izbornega premoga v Ostravskem revirju do Karpatov in Poljskega premoga bi lahko pokrivalo še danes uvažani premog (eno četrtno potrebe v monarhiji) v lastni deželi.

Za izkoriščanje oddaljenih rudninskih ležišč bi bilo predvsem potrebno graditi mnogobrojne železnice in ceste v dotičnih deželah. Zlasti važno bi bilo zvezati Kosovo polje v jugozahodni Srbiji in okraj Küstendil na Bolgarskem s kakim sredozemskim pristaniščem. Za uvoz v Avstro-Ogrsko bi bila cenejša morska pot do Trsta kakor iz Črnega morja po Donavi. Važna naloga sedanjosti je, v interesu avstrijskih alpskih dežel pripravljati ceneno prometno pot do Trsta z isto vnemo, ki so jo pokazali Nemci za gradnjo kanala od Maina do Donave in Ogri za regulacijo Donave. Rude Balkana in orientu bi potem lahko po tem potu prihajale v naše plavže in alpske dežele bi bile odprte za ogromen uvoz in izvoz.

*

Stanje setve na Ogrskem. Ogrsko poljedelsko ministrstvo poroča: Od 1. do 4. maja t. l. se je dognal dober razvoj pšenice-ozimne. Vsled nezmerne deževja so došle sporadično pritožbe o nastopu rje na listih, ki pa začasno ne ogroža setve. Ne glede na te le v posameznih okrajih nastopajoče pomanjkljivosti so zimske setve lepe, se močno razvijajo in so v razvoju za dva tedna naprej kakor v normalnih letih. Ozimna rž se krepko razvija, že dela klasje in bo kmalu cvetela. Sporadično nastopa smetnjavost. Pomladanske setve kalijo dobro in so zadovoljive. Mrzlo aprilsko vreme je učinilo stagnacijo v razvoju. V ječmenovih setvah se vsled nezmerne vlage opaža razraščanje plevla. Saditev krompirja in turščice se vrši sedaj pospeševano po lepem vremenu.

*

Prodaja delnic in dohodnina. Kakor znano so spekulacijski dobički docela podvrženi dohodnini. Upravno sodišče je pa pred kratkim izdalo za lastnike spekulacijskih papirjev jako važno razsodbo. Nekemu dunajskemu zasebniku so pri odmeri dohodnine vzeli pri kapitalni imovini za podlago ves dobiček iz prodaje delnic praške železne industrije v višini 75.000 K. Zoper to se je davčni zavezanec pritožil, češ da pri nakupu in prodaji teh vrednostnih papirjev ni imel spekulacijskega namena. Da tu ne gre za spekulacijski dobiček je jasno že iz tega, da je imel te papirje že pet let v shrambi. Dohodninska prizivna komisija je pritožbo zavrnila, ker so delnice praške železne industrije notorično spekulacijski papirji prve vrste in da je torej že a priori smatrati njihov nakup kot spekulacijski namen. V pritožbi proti tej odločbi na upravno sodišče se je uveljavljalo, da samo dejstvo, da bi bile

te delnice „spekulacijski papirji prve vrste“, še ne zadostuje, da bi se prodaja takih vrednostnih papirjev smatrala kot prodaja v spekulacijskem namenu. Zato je nedopustno, obdačiti dobiček iz take prodaje kot spekulacijski dobiček. Upravno sodišče je ugodilo pritožbi in razveljavilo odločbo kot nezakonito. Vtemeljevanje pravi. Davku podvržen spekulacijski dobiček vsled prodaje vrednostnih papirjev je le takrat dan, če je že pri nakupu obstajal namen takega dobička. Okolnost sama, da so delnice praške železne industrije notorično spekulacijski papirji, ne zadostuje, da bi bil dan spekulacijski namen. Končno je vsak industrijski papir, vsaka bančna delnica spekulacijski papir, če se jih nakupi z namenom, jih za višji kurz zopet prodati. Kljub temu pa ne bo nihče dvomil, da so vsi ti papirji prikladni za stalno naložbo glavnice in da se jih v gospodarskem življenju tudi zato izbere.

*

Draginja in trgovina. Da vlada danes taka draginja, je gotovo kriva vojna oziroma posledice vojne; namen sovražnih držav izstradati nas in zato zaprtje dovoza, nizek kurz in zato podražanje onega blaga, ki ga še dobivamo iz inozemstva itd. V prav veliki meri je pa krivo prekupovanje v spekulacijskem namenu od ljudi, ki do vojne niso nikoli bili trgovci.

Pravi in pristni trgovci bi morda z nekaterimi izjemami delali kupčije z istimi dobički kakor pred vojno, toda danes hoče že biti vsakdo trgovec, vsak hoče obogateti izkoriščajoč izredne razmere. Blago gre iz rok v roke in predno pride do konzumenta je prehodilo že 10 prekupcev in vsak je več ali manj profitiral. Potem seveda ni čuda, da mora končno detajlni trgovec prodajati blago za neverjetno visoko ceno.

Producent proda vagon mila trgovcu speceristu v manjšem mestu na deželi. Njegov sosed trgovec z železnino, ki se še nikoli ni pečal s specerijo, izve to, pride k speceristu in mu ponudi 10 vinarjev več pri kilogramu. Specerist proda rad, saj je v hipu zaslužil 1000 K. Železninar ima že kupca v sosednjem kraju in mu z istim dobičkom proda milo, ne da bi blaga sploh videl ali imel kake stroške z njim. Slučajno izve v gostilni to manipulacijo gostilničar, ki ima nekaj kapitala. Takoj gre k sedanjemu lastniku mila, ki še videl ni vagona na železnici, in mu ponudi recimo 800 K dobička. Ta je zadovoljen. Gostilničar se pelje v večje mesto, poišče prekupčevalca in mu ponudi vagon, seveda že z dobičkom 2000 K. Ta ga rad vzame in v 24 urah že proda naprej z istim dobičkom.

Takih slučajev mi je obilo znanih in se vrše zlasti pri živilih, ki niso pred zaporo. To ni prava trgovina, to je škodljiv izrastek na nji, ki ga more le vojna roditi. Priznati pa moram našim trgovcem, da se le malo vdeležujejo tega premetavanja, ampak da so prekupci vse kaj drugega kakor trgovci. Človeka, ki se še v svojem življenju ni pečal s trgovino in ki ima nekaj kapitala, premoti hiter in lahek zaslužek, zato se vdajajo različni stanovi prekupovanju. To podraži, v kolikor niso druge razmere krive, vse naše življenje.

Društvene vesti.

Poroka. Dne 2. maja 1916 se je poročil naš dragi član gospod Makso Sever, solastnik dobroznane firme Sever & Urbanič, z gospodično Elzo Svetek. Pristrčno čestitamo novoporočencema ter želimo najboljše sreče. Pri tej priliki je izročil gospod Makso Sever našemu društvu za dobrodelne namene znesek petdeset kron. Pristrčna hvala mu za velikodušno darilo!

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 poslovodja, 5 pomočnikov mešane stroke, 2 pomočnika specerijske stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 1 pomočnik modne stroke, 4 kontoristke, 19 prodajalk, 11 učencev in 5 učenk. — Službe iščejo: 3 pomočniki, 7 kontoristk, 29 prodajalk, 3 učenci in 10 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica: K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve. okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 $\frac{1}{2}$ %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.
IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzovjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezevni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 $\frac{1}{2}$ % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo ka-
vino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVC

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča. svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000—**

Rezervnega zaklada **„ 1,330.000—**

Sprejema vloge vsak delavnik in ji obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 1/4 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/2 % obrestim in proti najmanj 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

1.) <i>F. C.</i> : Gospodarski položaj med vojno.	5.) Raznoterosti:
Važno vprašanje za trgovske nastavljenice. — Terjatve do sovražnih inozemcev veljajo za neizterljive. Podraženje tobačnih izdelkov. — Stoletnica avstro-ogrske banke. — Gospodarski razgled v bodočnost.
2.) <i>T. V.</i> : Določbe o službenih razmerjih po vojni noveli k zakonu o trgovskih pomočnikih.	6.) Društvene vesti.
Izkaz društvene posredovalnice.
3.) <i>H. Sevar</i> : Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)	
4.) <i>Dr. J. Z.</i> : Avstro-ogrska nagodba.	

===== Izhaja petnajstega dne vsakega meseca. =====

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravištvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

„IRO“ Tovarniška **„IRO“**
znamka

Izdellovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Blagovoli se naj povprašati.

Ivan Perdan

v Ljubljani.

1883
c
300018194, 6

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. junija 1916.

Štev. 6.

Gospodarski položaj med vojno.*)

(Vtisi in opazovanja.)

Vojna je prinesla na nekaterih poljih našega gospodarstva velik preobrat, česar bi v normalnih razmerah nikoli ne mogli pričakovati. Imam odprte oči in gledam; praktičen človek sem tudi in ne bo napačno, če te vtise in opazovanja nudim bralcem »Slovenskega Trgovskega Vestnika«. Ker so ti bralci večinoma trgovci, torej inteligentni ljudje, so najbrž sami tudi vse to opazili, toda odveč ne bo, če to tudi napišem za prihodnost.

Vojna prinese s seboj draginjo, lakoto, kugo, revščino in ne vem, kaj vse. Nikjer pa še ni bilo zapisano, da prinaša vojna tudi bogastvo s seboj in kar po listih čitamo: v tem in tem mestu je toliko in toliko novih milijonarjev med vojno postalo. Vojna pritiska v gospodarstvu, če abstrahiramo krvne žrtve, le nekatere stanove, drugim pa da veliko možnost, da si pridobe blagostanje ali celo bogastvo. Neproduktivni stanovi od uradnika do odvetnika kakor tudi delavski sloji trpe in je čuda, da se morejo preživljati pri tej draginji. Pa o tem nisem mislil pisati.

Govoriti hočem o produktivnih stanovih in o uredbah, ki posegajo v gospodarsko življenje.

Na čem je naš kmetovalec? Gospodarsko stoji danes tako dobro kakor morda še nikoli. Res je, da je večina moških v vojni, da morajo doma ostali trdo in naporno delati, da so stroški pri obdelovanju dvakrat, trikrat večji, toda denarja je tu dovolj in hipoteke izginjajo s kmečkih posestev, da je veselje. Vsak najslabši pridelek, najzanimarnejši rep v hlevu se plača z neverjetno vrednostjo in najsijo postavljene maksimalne cene, preplača se vsaka stvar in denar se nabira in nosi v hranilnice, da so te v zadregi, kam z njim. Lakote ni v hiši, saj se za dom živila prihrani. Ko bi ne bilo treba dati može in mladeniče domovini na razpolago, bi bil naš poljedelec z vojno zadovoljen! Da so tudi izjeme, je gotovo in umevno, toda v splošnem in po veliki večini

odgovarjajo moja opazovanja dejanskim razmeram.

Izmed produktivnih stanov so obrtniki ali vsaj nekatere stroke obrtov najnaslabšem. Stavbeni obrti popolnoma stagnirajo: zidarji, mizarji, tesarji in tudi ključavničarji ter kleparji. Po deželi so rokodelci po večini v vojaški službi, zato so obrti ustavljeni in se ne izvršujejo. Po mestih je nekoliko na boljšem za one, ki niso pri vojaki. Seveda skušajo obrtniki prevaliti draginjo, pod katero prav tako trpe kakor drugi stanovi, na svoje odjemalce. Umevno je, da za prejšnje cene ne morejo več delati. Usnjarski obrt še dobro uspeva, zlasti usnjarska industrija; tudi mlinarji se nimajo še preveč pritoževati. Vobče je pa obrt na zelo nizki stopnji in do konca vojne ni pričakovati razvoja na boljše, poprej še nazadovanje.

Preidimo na trgovca! Branjevci, mali trgovci brez zaloge blaga, brez kapitala so morali iti rakom žvižgat ali pa še pojdejo. Za te ni mesta v tem vrvenju, v tem živahnem premetavanju blaga skozi deset rok. Kdor je pa imel bogato zalogo blaga, nekaj kapitala ali pri denarnem zavodu odprt kredit, poleg tega pa še precej kupčijskega duha v sebi, si je ali si bo — bodimo odkriti — napravil denar kakor se po domače pove. Prilik je bilo polno in kamor je vtaknil roko, je dobro zaslužil in če je bil poprej dolжник banke, je postal zdaj njen upnik.

Razen pri trgovcih z živili je ob pričetku vojne nastala stagnacija pri drugih strokah trgovine, v kolikor niso bile deležne vojaških dobav. Tu pride v poštev modna in manufakturna trgovina. Ko je pa prišlo obilo denarja med ljudi, je tudi ta stroka izvrstno uspevala in lahko so se prodale stare, skoro zavržene zaloge. Žal, da primanjkuje tej stroki danes blaga, ker se ga v veliko manjši meri producira kakor pred vojno.

V splošnem se torej trgovina nima pritoževati čez vojno, čeprav velja za nekatere trgovce vojna hud udarec; to so prvotno zgoraj omenjeni in pa oni, ki so morali v vojaško službovanje ter zapreti trgovino.

V majevi številki »Sloven. Trgovskega Vestnika« je o prekupovanju jako primerna notica, ki jo z obema

*) G. pisatelju dovolimo prosto besedo, čeprav se povsem ne strinjamo z nekaterimi izvajanj. Uredništvo.

rokama podpišem. Draginja delajo ljudje, ki niso bili nikoli trgovci, toda jim zdaj prekupovanje nosi lepe dobičke. Žal le, da morajo naši trgovci od takih ljudi kupovati blago, zlasti živila. Vem, da bi si v drugačnih razmerah vsak trgovec štel v sveto dolžnost, ne kupovati od ljudi, ki se očitno le v svrhu špekulacijskega dobička pečajo s prekupovanjem. Ko bi se že zadovoljili z navadnimi odstotki dobička kakor jih ima trgovec! O ne, takoj mora biti par tisočakov čistega pri enem vagonu. Stroškov pa tak prekupec itak nima nič, ker niti davka ne plačuje in največkrat blaga ne vidi.

Saj se še banke pečajo v veliki meri s prekupovanjem, kajti poslovanje bank je popolnoma premenilo svoj značaj. Posredovanje kredita industriji in trgovini je stopilo v ozadje. Neštevilni milijoni kredita so se bankam vrnili in zato ostaja tem veliko razpoložljivega denarja. Tega porabljajo za podpisovanje vojnih posojil, ali da same podpisujejo ali da dajejo svojim klientom predujme na posojila. Bančne vloge so poskočile na sto in stotilijone, zato se je pa menični portfelj pri vseh bankah zmanjšal. Zlasti trgovskih menic je prav malo v prometu, ker se danes vse plačuje v gotovini. Torej bankam ne preostaja drugega kakor dajati kredit državi in financirati različne dobave. Včasih pa banka tudi sama rada napravi kupčijo.

Drugi denarni zavodi: hranilnice in posojilnice imajo čimdalje več vlog in morajo znižati obrestno mero za vloge. Vesele so, če le morejo dobiti kako terjatev, ki je hipotečno zavarovana, nasprotno jim pa nič ni všeč, če se vknjižene terjatve vračajo. Zgodilo se je pred kratkim, da je neka stranka hotela vrniti hipotečno posojilo v večjem znesku, toda uradnik denarnega zavoda ji je rekel, da mora na pol leta odpovedati, sicer ne sprejme plačila.

Denarja je torej dovolj in se ni prav nič bati, da bi država ne dobila sredstev za vojno. Po mojem mnenju bo vsako vojno posojilo bolje uspelo in kakor smo videli, je četrto vojno posojilo presegalo vsako izmed prvih treh.

V splošnem je torej gospodarska moč naše države v denarnem oziru neizčrpna in bilo bi tudi v drugem oziru bolje, ko bi se prekupovanje nepogrešnih potrebščin tako bujno ne razcvetelo. Poleg tega se pa še danes dogaja, da se pridržujejo zaloge in se še vedno čaka na še večje dobičke. Zato pa pravim: brezvestni ljudje postajajo danes milijonarji in ta slaba spremljevalka vojne se ne izboljšuje, tudi če se zaseže take »poštenjake« in jih zapre v ječo. Vsaj velika večina se ne da prijeti in lahko nemoteno bogati in neprimerno draži življenjske potrebščine.

Moral sem povedati, kar mi je bilo na srcu, in zdaj se lažje oddahnem.

F. C.

Določbe o službenih razmerjih po vojni noveli k zakonu o trgovskih pomočnikih.

Glasom § 8 odst. 4 zakona o trgovskih pomočnikih od 16. januarja 1910, št. 20 drž. zak., je uslužbenec obdržal zahtevek do svojih denarnih prejemkov za dobo štirih tednov, kadar je trajalo zadevno službeno razmerje nepretrgoma že eno leto, če je bil vsled poklica k vojakom oviran dalje službe razen, če je bil poklican v dejansko vojaško službovanje za postavno določeno ali enoletno ali daljšo dobo. Ta določba je veljala torej tudi za slučaj vpoklica pri mobilizaciji ali v vojne namene ter je bilo nemerodavno, za koliko časa je bil uslužbenec vpoklican, odnosno, če je bil poklican na nedoločen čas. Ta uslužbenecev zahtevek je bilo računati od dneva, ko je uslužbenec nehal služiti gospodarju in je ugasnil najkasneje s končanim 28. dnevom, dasi je morda gotovo bilo, da bo moral uslužbenec ostati pri vojakihi več kakor 4 tedne. Za delodajalca ta obtežitev ni bila posebno občutna, zlasti ne, ker je bila omejena na primerno kratek rok. Precej prizadet pa je bil mobilizirani ali po zakonu o vojnih dajatvah vpoklicani uslužbenec, ki je imel skrbeti za družino. Priznane so bile njemu, oziroma njegovu družini le neznatne in nezadostne zahteve do države po zakonih od 13. junija 1880, št. 70 drž. zak. (o vojaških taksah), od 21. julija 1908, št. 141 drž. zak. in končno od 26. decembra 1912, št. 237 drž. zak. (o državnih preskrbovalnih prispevkih). Preskrbljeno pa ni bilo za take uslužbence za dobo po vojni prav nič. Dolgotrajna svetovna vojna in po njej povzročene izvanredne, v vseh ozirih zelo težavne razmere pa so bile povod, da je izdala država cesarsko naredbo od 29. februarja 1916, št. 58 drž. zak. o vzdržbi službenih razmerij uslužbencev, podvrženih zakonu o trgovskih pomočnikih kot novelo k zadnje imenovanemu zakonu. S to novelo so gori navedene določbe § 8, odst. 4 zakona o trgovskih pomočnikih dopolnjene, deloma pa premenjene. Namen te cesarske naredbe je pač ta, da olajša in ščiti stališče navedenih uslužbencev, ki so po vojni ovirani v svojem zasebnem službovanju. Pri tem pa sega naredba precej izdatno v zasebnopravne razmere in nalaga delodajalcu precejšnja bremena, ki pač niso povsem v pravem razmerju z dobičkom, ki ga nudi uslužbencu.

Iz tega besedila novele izhaja predvsem, da se naredba ne tiče tistih uslužbencev, ki so vstopili v zadevno službo po 25. juniju 1914, pa tudi ne tistih, ki bodo vstopili v službo tekom vojne. Ti so izvzeti ter velja zanje, če so vstopili po 25. juliju 1914 v vojno službovanje zgolj zakon o trgovskih pomočnikih, zlasti določba § 8 odst. 4. Ti uslužbenci smejo torej zahtevati v slučaju, da so primorani zapustiti zasebno službo vsled vojaškega vpoklica, za dobo 4 tednov plačilo svojih do-

sedanjih denarnih, ne pa tudi naturalnih prejemkov in sicer pod pogoji, navedenimi zgoraj t. j. predvsem le, če je trajalo njih službovanje že več nego eno leto tisti dan, ko so morali zapustiti službo vsled vpoklica. Utegne se pripetiti, da pride tak vpoklicani uslužbenec po preteku štirih tednov nazaj v službo, ker je bil odpuščen od vojakov po novični zdravstveni presoji (superarbitraciji) ali iz kateregakoli drugega razloga. Sedaj sme delodajalec to službeno razmerje razrušiti n. pr. po pravilni odpovedi, ne da bi bil dolžan, plačati še kako nadaljnjo odškodnino. Ob sebi se razume, da mora uslužbenec zaznati tako delodajalčevo izjavo, s katero se razruši dosedanje službeno razmerje.

Povsem drugačen in ugodnejši pa je položaj za tiste uslužbence, ki so vstopili v službeno razmerje pred 25. junijem 1914 ali ki so bili, če tudi so vstopili kasneje, dne 25. julija 1914, katerega določa ces. naredba kot merodajen dan, že najmanj en mesec v službi. Za te velja nova ces. naredba v polni meri pod nastopnimi pogoji:

1. Službeno razmerje ne sme biti razrušeno že pred 1. januarjem 1916 na način, ki je bil dopusten pred tem dnem n. pr. z odpustom uslužbenca ali z izstopno izjavo, izrečeno delodajalcu.

Pripomniti pa je, da takih službenih razmerij za časa uslužbenčevega vojaškega službovanja ne smeta odpovedati ne delodajalec ne uslužbenec. Ta določba je obče v korist uslužbencu, dasi se mora reči, da ne bo ugajala vselej uslužbencu, kajti utegnili bi se zgoditi, da bi uslužbenec kaj rad razrušil prejšnje službeno razmerje, ker je dobil drugo boljšo službo. Ta prepoved velja za one, ki so bili vpoklicani že po začetku vojne, od dneva, ko so bili vpoklicani, potrjeni ali sposobnim spoznani za črnovojniško službo z orožjem ali so bili obveščeni, da bodo pritegnjeni v osebno službovanje po vojnem dajatenem zakonu. Tej določbi so skušali delodajalci v okom priti s tem, da so odpovedali službo uslužbencem pred dnevom pregledov, ki so bila odrejena let. leto. Glede na to in ker bi tako ravnanje težko oškodovalo uslužbenca zlasti starejših letnikov, je bila izdana naredba pravosodnega ministrstva od 16. majnika 1916, št. 141 drž. zak., ki izreka, da so take, z ozirom na bodoče prebiranje podane odpovedi neveljavne. Določbe te nove naredbe veljajo vzratno tudi za odpovedi, podane od 1. aprila dalje.

2. Če ni delodajalec trajno opustil po 25. juliju 1914 obratovanje svojega podjetja popolnoma ali vsaj po večini radi vojnih razmer. Ni torej merodajno, če je delodajalec ustavil obratovanje le deloma ali pa iz drugih razlogov radi vojnih dogodkov.

Ti uslužbenci pa imajo te-le pravice:

1. Gre jim pogojeno denarno plačilo za dobo štirih tednov v zmislu § 8 od št. 4 zakona o trg. pomočnikih, kakor uvodom povedano.

Seveda pa je to dvomljivo za službena razmerja, ki so trajala 25. julija 1914 že en mesec, a ne več kot eno leto, ker § 8 zakona o trgovskih pomočnikih ni razveljavljen in ker velja 4 tedenska plača le za slučaj razrušitve, ki pa je prepovedana po noveli za časa vojne (glej niže točko 2).

Nikakor pa ne pritiče uslužbencu, ki gre v vojake, naturalno plačilo, ne stanovanje, ne hrana. Če je združeno z mezdo prosto stanovanje, ga mora uslužbenec kajpada zapustiti, a ni treba, da bi ga izpraznil pri priči, pač pa mora v zmislu § 24 od št. 2 zakona o trgovskih pomočnikih prepustiti delodajalcu tolikšen del stanovanja, kolikoršen je potreben za porabo uslužbencu, najetemu mesto odhajajočega in za njegovo pohištvo. Enako ne gre hrana uslužbencu, dasi bi morda bila prilika za dajanje in prejemanje hrane, zato mu tudi odškodnina v denarju za hrano ne gre.

2. V času vojaškega službovanja ni moči razdreti službenega razmerja ne z odpovedjo ne z odpustitvijo in sicer od trenutka, ko je bil uslužbenec pritegnen vojaškemu službovanju katerekoli vrste (vpoklic, izbiranje). (Seveda pa ne more zahtevati uslužbenec po preteku navedenih 4 tednov nadaljnega plačila.). S tem je vzdržano službeno razmerje, kakor bi še nadalje trajalo, dasi v resnici ne obstoji ter se mora po § 3 novele pri računu službene dobe vračunati čas vojaškega službovanja, če je bilo pri vstopu v službo pogojeno, da dobi uslužbenec po preteku določenega časa višje prejemke. V tem pa tiči precej občutna obremenitev za delodajalca. Uslužbencu so tako zasigurani višji prejemki, dasi službe ne opravlja in se morda niti presoditi ne da, ali se bode uslužbenec izkazal v službi, kakor se je domnevalo pri sklepanju pogodbe. Vrh tega mora gospodar morda najeti drago plačanega namestnika mesto v vojaško službovanje vpoklicanega uslužbenca.

Pri tem je pripomniti, da utegne biti določba § 4 novele dvorezen meč, ki zadene obe stranki morda kaj neljubo. Po tej določbi se podaljša službeno razmerje, ki je bilo pogojeno za več kakor 1 leto in ki ni še poteklo ob početku vojaškega službovanja, dasi uslužbenec pogojene službe ne opravlja. To je ugodno za uslužbenca iz socialno političnega stališča. Kaj pa, če je preostajal od pogojene službene dobe le še kratek čas n. pr. le še 14 dni? V tem slučaju je stvar za obe strani težavna. Z ozirom na to namreč, da so po § 13 novele brez učinka izjave in dogovori, ki so uslužbencu na kvar in se ne strinjajo z določbami te novele, se utegne zgoditi, da je ugodno za uslužbenca, če se odpove določbi §-a 4 novele. Če pa pride od vojaškega službovanja in če nima službe, bi se moralo smatrati, da je njegova prejšnja odpoved zanj neugodna in bi bila kot neugodna po § 13 brez učinka. Take odpovedi torej delodajalec najbolje nikdar sprejel ne bo.

3. Ko neha vojaško službovanje imajo uslužbenec pravico, zadene jih pa tudi dolžnost, da nastopijo zopet svojo prejšnjo službo. Če tega uslužbenec tekom 14 dni ne stori iz kateregakoli vzroka, velja ta opustitev v vsakem slučaju kot izstopna izjava uslužbenčeva, ne da bi bil zaradi tega odgovoren za morebitno škodo. Vendar pa je treba razločevati. Če je namreč uslužbenec sam zakrivil, da ni mogel zopet nastopiti službe ali jo opravljati, odpade za delodajalca seveda vsaka nadaljna obveznost. Ne tako, če pri tem uslužbenca ne zadene nobena krivda. Če je bilo vojaško službovanje vzrok (pohabljenost vsled ran, bolezen itd.) krivo, da uslužbenec ni mogel službe nastopiti ali jo opravljati, ima vendar pravico ne glede na to, da je službeno razmerje razrušeno, vsikdar zahtevati za dobo šestih tednov popolno plačilo, torej ne le denarno ampak tudi naturalno plačilo. Dopustna je v tem slučaju prememba naturalnih prejemkov s plačilom v denarju in sicer v znesku plače, ki odpade na zadevni dan, najmanj pa 2 K 50 v za stanovanje; 10 K pa za hrano na teden. Te določbe veljajo pa tudi za večino drugih slučajev, kadar uslužbenec ni sam kriv, da uslužbenec ne more službe nastopiti ali jo opravljati (§ 8 novele).

Reči se mora, da je določeni 14 dnevni rok za nastop službe za delodajalca kaj neugoden ne le zato, ker je povsem negotovo, kedaj bo vojna končala in kedaj bo torej začel teči rok, ampak tudi zato, ker mora čakati 14 dni na uslužbenčevo odločitev. V tem času pride delodajalec lahko v čudne zadrege, n. pr. če je uslužbenec oviran službo opravljati, ker je moral v drugo službo, ki je v zvezi z njegovim vojaškim službovanjem, kajti uslužbenec služi drugod, delodajalec ga pa mora plačevati.

4. Kadar je uslužbenec službo v istini zopet nastopil, velja za zopet vzpostavljeno službeno razmerje tekom prvega meseca medsebojni šesttedenski odpovedni rok, če ni bila že popreje pogodbeno določena daljša odpovedna doba. Te odpovedi so dopustne vrh tega katerikoli dan in ne le kakor sicer, da neha razmerje 15. in oziroma zadnji dan meseca. Po preteku prvega meseca zopet vpostavljenega službenega razmerja veljajo pogojeni odpovedni roki, ki naj ne hajo (§ 20 odst. 2 zak. o trg. pomočnikih) 15. ali zadnji dan koledarskega meseca.

5. Za navidezna službena razmerja, katere vzdržuje novela, delodajalcu ni plačevati prispevkov za bolniško zavarovanje in za zavarovanje zoper nezgode, dokler uslužbenec dejansko službe zopet ne nastopi. Ta določba pač ni ugodna za uslužbenca, ker neha s tem zavarovanje.

6. Po § 17 novele ima uslužbenec, ki je nastopil staro službo po končanem vojnem službovanju, pravico do dopusta še le čez 6 mesecev. Tudi to ni ugodno zanj. Boljša bi bila pač določba, da bi moral uslužbenec

po končanem vojnem službovanju izjaviti, ali bo v 14 dneh nastopil službo in teh 14 dni naj bi imel dopust. To bi bilo ugodno za obe strani, za delojemalca, da se odpočije po vojni službi in da vredi svoje zasebne razmere, za delodajalca, ker ima med tem priliko, da napravi prostor za zopet vstoplega uslužbenca.

T. V.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

II. Oddelek.

Gradilno, stavbno in kiparsko kamenje.
(Baumaterialien und Verzierungssteine.)

1. Apnenec ali apnenik (Kalkstein — Kalcit,) je naš najnavadnejši kamen, ki ne tvori le posameznih skladov, ampak cela gorovja.

Pri nas ni kamna, ki bi se kazal v toliko različnih oblikah ali podobah kot apnenec.

Prav pogosto se nahaja v pravilnih likih in oblikah, ki so omejeni z ravnimi in gladkimi, kakor steklo sijajnimi ploskvami.

Take like in pravilne podobe imenujemo kristale.

Izmed njegovih kristalnih likov je najvažnejši romboeder ter kombinacija romboedra in šesterostrane prizme.

Romboeder je omejen kakor kocka s 6 ploskvami ter ima 12 robov in 8 oglov. Če ga držimo pravilno v roki, ima zgoraj in spodaj po en ogel, ta dva ogla imenujemo posebno tudi rogla.

Ploskve niso kvadrati, temveč rombi in zategadelj oglji niso vsi enaki, ampak le šest jih je med seboj enakih in sicer so ti ostrejši ali pa bolj topi nego ostala dva, ki sta si enaka. Ako sta ta dva ogla, ki ju tudi rogla imenujemo, ostrejša od ostalih šestih, potem zovemo tak romboeder oster, ako sta pa bolj topa pa top romboeder.

Največkrat so apnenčevi kristali na kaki podstavi vzrasli drug poleg drugega ter so med seboj več ali manj zrasli in tako skupino zovemo: kopučo (Kry-stalldruse).

Apnenčeve kristale, ki so več ali manj razviti in so pogosto združeni v kopuče, zovemo drstev (Kalkspat).

Drstev ima osobito to svojstvo, da se da vzporedno z romboedrovimi ploskvami prav lahko klati. Njegove razkolne ploskve so svetle, sijajne kristalne ploskve. Ako udarimo s kladivom po kakršnemkoli apnenčevem kristalu, razdrobi se na romboedre.

Drstev se tedaj da prav popolno ali lahko klati (sehr vollkommen spaltbar) vzporedno z romboedrovimi ploskvami.

Apnenec, ki ima 3 trdotno stopnjo in 2·7 gostote, je brezbarven, ali pa kaže različne barve.

Na prozornih kristalih ali razkolkih opazujemo še neko drugo prikazen. Ako položimo brezbarven in prozoren drstev (kristal) na pismo, vidimo skozi njega vsako črko ali reč dvojno. Zaradi te lastnosti imenujemo tak prozoren drstev (kalcit) tudi dvolomec (Doppelspat).

Naivečkrat se nahaja apnenec v popolnoma gručavem, zrnatem, jedrnatem ali protastem zlogu; te tvorbe skalovja in pečevja imenujemo gručave apnenike (derbe Kalksteine). Razbijemo li take kose, opazujemo na njih večkrat gladke in svetle ploskve iz nepopolno razvitih kristalov, ker so bili drug drugemu pri razvitku napoti in se zato niso mogli razviti ali usovršiti; tak sicer ne očitno kristaliziran, a vendar iz nepopolnih kristalov zložen apnenec zovemo: kristalast apnenec (kristallinischer Kalkstein). Ti nepopolni kristali so včasih v vse tri smeri skoro enako razviti in zrnatom podobni, včasih pa bi jih lahko primerjali protom (Stengel) ali če so posebno drobni tudi vlaknom (Fasern), zato govorimo o:

zrnato kristalastem apnencu (körnig-krystallinisch. K.) in o:

protastem in vlaknato kristalastem apnencu (stengelig und fasriger Krystall).

Gručavega apnenca je v prirodi mnogo več nego kristaliziranega. Zloga je tedaj ali zrnatega ali jedrnatega (dicht).

Gručavi apnenec zovemo apnik ali apnenec (Kalkstein), ki ga žgemo in dobivamo kot luknjičavo, belo žgano ali živo apno (Ätzkalk) iz katerega zopet dobimo z nekoliko vode razgret, ugašeno apno (gelöschter Kalk) in z večjo množino vode zmešan dobimo apneno mleko za belež, dalje se uporablja za različne kemijske tvorbe, za razkuževanje itd.

Zrnati apnenec pa nazivljemo mramor ali marmor, ki ga rabijo kiparji ter kamnoseki. Imamo beli in pisani marmor. Najlepši beli marmor lomijo pri mestu Carrara v Gornji Italiji.

V starih časih so slavni grški umetniki klesali svoje umetnine iz marmorja, ki so ga dobivali z otoka Paros.

Jedrnati apnenec ima včasih razne lepe pisane barve in se da lepo gladiti.

Imenujemo ga šareni ali pisani marmor (bunter Marmor). Dobiva se pod Ljubeljem, v Nabrežini pri Trstu in v Laasu na Tirolskem.

Na Obiru in v Pliberku na Koroškem nahajamo jedrnat apnenec, ki ima vse polno školičnih lupin in jako krasno izpreminjajočo barvo. Zovemo ga kristalizirani, izpreminasti marmor (muscheliger Marmor).

Jedrnatemu apnencu je večkrat primešana glina (Thon). Čim več gline je v njem, tem mehkejši je in pravimo mu: lapor (Mergel). Ako je pa pleniv, to se pravi, da se rad kolje v ploskve, pa opoka (Mergelschiefer).

Ako na laporno opoko dihnemo, ali ga zmočimo, vonja lapor po glini.

Iz laporja izdelujejo in žgejo hidravlično apno ali podvodni cement, ki v vodi skrepeni in se strdi ter se rabi za stavbe ob vodi in pod vodo (n. pr. mostove, jezove itd.)

Debelo ploščati lapor, ki se lahko lomi v skrli, se rabi za pisanje (litografiranje) in tiskanje na kamen in se zove: kamenopisni apnenec (lithographische Steine, Platten).

Kreda (Kreide) je mehek, melk in prhek apnenik, ki sestoji iz večinoma samo živalskih ostankov (ogljenčevokislo apno pomešano s kremenčevo kislino, glino in železnim oksidom). Dobiva se na Angleškem, na otoku Rujana (Rügen), na Danskem in v Champagni na Francoskem.

Ako jedrnat apnenec stolčemo, bodisi katerekoli barve, ima vedno belkast prah in če razno barvanega obrazimo s kakšno trdo stvarjo, je tudi v razprahu belkast. Zato pravimo, da je v razprahu brezbarven.

Apneniki so močno razpokani in špiljasti n. pr. na našem Krasu. Skoro vsa padavina (dež) pronicava v zemljo po razpokah apnenih skladov, raztaplja v sebi nekoliko apnenca ter ga polagoma odnaša. Ker se to godi že tisočletja, so nastale v teh gorah velike podzemske votline, jame, špilje, pečinke ali ščeri imenovane. Mestoma namreč raztopi voda mnogo apnenca, ker ima v sebi ogljenčevo kislino. Kadar pride ta voda na zrak, izgublja svoj ogljenčev dvokis in iz nje se izloča apnenec v silno majhnih mrvicah. Če se to vrši med tem, ko se voda cedi po stropu, steni, ali po tleh, se seseda in tvori neka bela, siva ali rumena lesketajoča skorja, siga (Kalksinter) imenovana.

Kjer kaplja voda od stropa, se delajo navzdol ledene sveče ali kapniki (Tropfsteine). Navzdol viseče kapnike zovemo stalaktite in od tal navadno nasproti kakor sveče, rasto in se vzdigujejo drugi z vrhom navzgor obrnjeni takozvani stalagmiti.

Ako se oba kapnika zlijeta skupaj, napravita steber.

Kapniki se nahajajo v različnih podobah vzrastih oblic, grozdnatih, ledvičastih, grmičastih, rogljastih in koralastih podobah in jih zovemo prirodne posnetke (nachahmende Gestalten).

Lepe in čudեսno ustvarjene kapnike vidimo pri nas v Škocjanu, v Križni jami pri Ložu, a najlepše v svetovnoznani Postojnski jami.

Koraljnik (Korallenstock) raste v morju. Reke nosijo vedno v morje apno. V dnu morja žive premnoge živali, polži, korenonožci, iglokožci, polipi, raki, polži in školjke, ki rabijo in izločajo apno in iz teh morskih živali in rastlin se tvori koraljnik.

Na morskem dnu se nagomilijo ogromne plasti in skladi mrtvih polžev in školjk. Sčasoma je nastal iz teh organskih usedlin apnenec, ki ga zovemo školjkasti apnenec (Muschelkalk).

Lehnjak ali apneni maček (der Kalktuff) imenujemo apnenik, ki se nabira in seseda na mahovih, ki ob vodi in vrelih v posebni obilici rastejo, ker se hranijo z ogljenčevim dvokisom, ki ga odjemljejo vodi. Tu se kalcijev karbonat oprijemlje mahovja, napravljaja se skorja, ki mah popolnoma uduši in zamori. S prvega je luknast in prsten, sčasoma pa se vse votlinice zamašijo in ako dalj časa leži na zraku, postane precej trd in rabljiv za zid. Dobiva se pri Okroglem na Gorenjskem in ob Plitvičkih jezerih na Hrvaškem.

Travertin zovemo lehnjak, ki se dela ob slapu reke Arno pri Tivoliju na Laškem.

(Dalje prih.)

Avstro-ogrska nagodba.

(Dalje.)

Surtaksa na sladkor.

Spričo bruselske sladkorne konvencije z dne 5. marca 1902, s katero so se odpravile sladkorne premije, se je morala sladkorna produkcija v obeh državnih polovicah domačim producentom zavarovati. To se je zgodilo s kontingentiranjem, to je s tem, da se je osiguralo obojestranskim cukrovarjem gotovo količino. (Zakon z dne 31. januarja 1908, št. 26 in 27 drž. zak.) Ta kontingentacija pa se je morala, ker je bila v nasprotju z bruseljsko konvencijo, razveljaviti (cesarska naredba z dne 1. avgusta 1903, št. 160 drž. zak.). Ker pa so zastopali Ogri stališče, da se mora domači konsum kriti samo z domačimi produkti, so dosegli pri avstrijski vladi, da se je uvedna začasna prehodna pristojbina (surtaksa), ki se ima pozneje zakonito določiti. V zmislu tega dogovora bi imeli avstrijski cukrovarji od vsakih 100 kg sladkorja, ki ga izvažajo čez svoj kontingent na Ogrsko, od 1. septembra 1903 naprej plačevati po 3 K 50 h ozir. 3 K 20 h. Dokler se pa zadeva surtakse zakonito ne uredi, se ima v svrhu naknadnega izplačila samo zaračunavati. Ker je pa moč to zadevo rešiti samo zaeno s celo nagodbo, je avstrijska vlada umaknila svojo dotično zakonsko predlogo iz leta 1903.

Medsebojni promet z obdačenim sladkorjem se je končno v nagodbi uredil po sledečih načelih. Glasom

statističnih izkazov izvažaja Avstrija na Ogrsko 225.000 meterskih stotov. Ti količini sta surtakse prosti. Kar ga pa ena država v drugo več izvažja, plača od vsakih 100 kg zavžitnega sladkorja 3 K 50 h, surovega sladkorja pa 3 K 20 h surtakse. Obenem se je določilo, da so pošiljlatve sladkorja do 50 kg proste surtakse.

Ta surtaksa se pa ima plačevati samo dotlej, ko bo bruselska konvencija v veljavi in samo od 1. januarja 1908 naprej.

10. Sprejeti meterski sistem mer in vag se more le z obojestranskim dovoljenjem izpremeniti.

11. Kar se tiče izvrševanja obrtov in trgovine, imajo glede pričetka in izvrševanja obrtov, davčnih obveznosti, obiskovanja sejmov državljani vsake polovice v obeh polovicah enake pravice z domačini. Obrtniki ene polovice so upravičeni dajati svoje izdelke v drugo polovico v komisijo, ustanavljati tam podružnice in skladišča pod istimi pogoji kakor domačini, iskati si tam dela in odjemalcev. Za krošnjarstvo morajo veljati soglasni predpisi. Delniške, zavarovalne družbe in društva ene polovice morejo svoj delokrog razširiti tudi na drugo polovico in ustanavljati tam svoje podružnice. Zavarovalnice so podvržene v vsaki polovici istemu nadzorstvu kakor domače.

12. Glede patentnega prava so veljali prvotno v obeh polovicah isti predpisi, in sicer cesarski patent z dne 15. avgusta 1852, št. 184 drž. zak. V zmislu dogovora iz l. 1867. se patenti na iznajdbe niso v vsaki polovici posebej podeljevali, ampak po trgovinskih ministrstvih v obeh polovicah sočasno. Vsled težkoč, izvirajočih iz tega skupnega postopanja, je bila ureditev patentnega prava z zakonom z dne 27. decembra 1893, št. 193 drž. z., in ogrskega člana XLI iz leta 1893. izločena iz skupine skupnih zadev. V bodoče odločuje o podelitvi patentov vsaka polovica zase in veljajo ta prava samo v dotični polovici. Ako pa je prosil ta, ki se mu je priznala patentna pravica v eni državi, tekom 90 dni za podelitev patenta tudi v drugi polovici, uživa patent prednost od tega dne, ko se je prijavil v prvi polovici. Te določbe je ohranil tudi nagodbeni provizorij iz l. 1903., oziroma so bile sprejete v zadnjo nagodbo.

13. Varstvo znamk in vzorcev je v celi državi enotno in se morejo tozadevni predpisi le sporazumno izpremeniti. Vpis vzorcev ali znamk v register kake trgovske zbornice zagotavlja jim varstvo v celi državi. Pristojni so uradi tiste polovice, h kateri spada prosilec, oziroma v kateri prebiva ali ima svoj zavod; glede inozemcev so pa pristojni uradi, pri katerih se je registriranje najprej prosilo. Prednost znamk in vzorcev v slučaju njih registriranja v obeh polovicah se pričinja s časom, ko se je izvršila prva registracija. Varstvo pa velja, dokler se ni poslednja registracija izvršila. Nobena državna polovica pa ne registrira znamk in vzorcev, ki so okrašeni z narodnimi barvami druge polovice ali

nosijo ime kake sloveče osebe te polovice, ako ni obenem izvor dotičnega blaga označen.

14. Poštne, brzojavne in telefonske stvari urejuje in upravlja vsaka državna polovica v svojem območju samostojno; medsebojni promet pa je urejen dogovorno. Dogovor je moč vsako leto preklicati.

15. Glede živinskega prometa se ima v obeh polovicah enako postopati. Pošiljatve iz kuge prostih krajev se morajo pripustiti v svobodno trgovino, ako so dospele v zdravem stanju. Če se pa dožene pri pošiljlatvi tekom prevoznje nalezljiva bolezen, se mora pošiljatev vrniti. Ako je nastala v obmejnem okraju kaka živinska bolezen, se sme uvoz živine, ki je podvržena tej bolezni, popolnoma prepovedati.

V zmislu predloge iz l. 1903. sta dogovorili obe vladi za vzajemno trgovino z živino strožje veterinarne odredbe. Razentega se imajo dogovoriti soglasna načela glede prepuščanja umetnega vina kakor tudi glede omejitve ponarejanja važnih poljedelskih pridelkov in izdelkov, ki se uporabljajo pri poljedelski produkciji.

16. V svrhu priprav enakih temeljev za trgovinske pogodbe, zakonodajstvo in upravo carin in vseh zadev, katerih se tiče carinska in trgovinska zveza, zdaj pogodba, je ustanovljena carinska in trgovinska konferenca, katere člani so obojestranska trgovinska, finančna, poljedelska, event. tudi druga resortna ministra in, če je predmet posvetovanja kaka zadeva s tujo državo, tudi skupni zunanji minister. Ako je potrebno, pritegnejo se tej konferenci tudi strokovnjaki iz obeh polovic, zlasti člani trgovskih in obrtnih zbornic in poljedelskih korporacij. Konferenca se more sklicati, kadarkoli se izkaže potreba.

17. Ako sta vladi obeh držav glede tolmačenja ali izvrševanja te nagodbe različnega mnenja in se ne moreta neposredno zediniti, odloči zadevo na zahtevo te ali druge države razsodišče.

Razsodišče obstoji iz štirih članov, dveh avstrijskih in dveh ogrskih. Za predsednika predlagata avstrijska in ogrska vlada po petero svojih najvišjih sodnikov. Od teh si izbere izmed ogrskih avstrijska vlada dva, ogrska pa izmed avstrijskih dva sodnika. In od teh štirih predseduje v danem slučaju, kogar zadene žreb.

Določbe razsodišča so v toliko pomanjkljive, ker ni nikjer rečeno, kdo in kako naj obsojeno državo prisili, da izvrši sodbo razsodišča.

So še druge stvari, ki se urejujejo med obema polovicama pogodbenim potom, ki pa niso uvrščene v carinsko in trgovinsko zvezo. Sem spada zadeva bankovčne banke, ureditev valute; razentega se imajo v zmislu nagodbenih predlog iz leta 1903. še nekatera finančna vprašanja semkaj uvrstiti.

Ko so se leta 1867. urejevale skupne razmere, se med nje ni pritegnilo ureditve razmer takratne avstrijske narodne banke, ki je bila upravičena izdajati

za celo monarhijo veljavne bankovce. Začasno je bilo med obema vladama 8. marca in 12. septembra 1867 dogovorjeno, da ostanejo razmere te banke nedotakljive, dokler se obe polovici končno veljavno ne pogodita. To se je zgodilo šele ob drugi nagodbi l. 1878. Takrat se je priznalo, da ima vsaka polovica pravico ustanoviti si lastno samostojno bankovčno banko, da se pa ne bo nobena poslužila te pravice, dokler bo trajal privilegij avstrijsko-ogrske banke, — kakor se je naslov izpremenil — podeljen ji do konca l. 1887. Ob tretji nagodbi 1887. se je obnovil bankin privilegij brez izprememb do konca l. 1897. Z nagodbenimi provizoriji iz l. 1897. in 1898. se je njegova veljavnost vsakokrat za eno leto podaljšala. S provizorijem iz l. 1899. se je podaljšal bankin privilegij do konca l. 1910. in potem zopet naprej.

Valuta je bila s prvotno nagodbo iz l. 1867. proglašena za skupno zadevo. Ob obnovah carinske in trgovinske zveze leta 1878. in 1887. je bilo vsakokrat obljubljeno valuto z uvedbo nove avstro-ogrske veljave urediti. To se je zgodilo, ko se je z zakoni z dne 2. avgusta 1892, št. 126 do 131 drž. zak., in ogrskimi členi XVIII do XXII iz l. 1892. uvedla zlata krona veljava. Potem se je z zakoni z dne 9. julija 1894, št. 154 do 156 drž. zak., in ogrskimi členi XXIV do XXV iz l. 1894, zamenilo državni papirnati denar s kovinskimi novci, zmanjšalo kroženje salink in uredilo kovinske novce. Dokončana pa je bila reforma, ko se je vzelo državni papirnati denar in salinke popolnoma iz prometa (ces. naredba z dne 21. septembra 1899, št. 176 drž. zak., in ogrski člen XXX iz l. 1899.). Stroški te reforme so se razdelili med obe polovici v razmerju 70 : 30.

Po prejšnjih štatutih je bila avstro-ogrska banka obvezana zamenjavati izdane bankovce za drago kovino. Te obveznosti pa je bila povodom zgoraj omenjene valutne reforme oproščena. Sicer zamenjava banka od l. 1901. svoje bankovce za drago kovino vsakomur. Toda štatuti je k temu ne silijo. V nagodbenih pogajanjih iz l. 1900 je bilo dogovorjeno, da ima banka uvesti plačila v gotovini.

(Konec.)

Raznoterosti.

Važno vprašanje za trgovske nastavlence. Prodajalki neke veletrgovine v Gradcu sta dne 1. maja t. l. odpovedali službo, da bi torej, ker je bila dogovorjena šesttedenska odpoved, sredi junija t. l. izstopili iz službe. Dne 11. maja nista prodajalki prišli v popoldansko službo, ki se je ob 2. uri pričela, ter sta ob 4. uri popoldne telefonirali firmi in prosili, naj se oprostí njiju odsotnost, ker sta se obe morali peljati v Lipnico, da se dogovorita glede nove službe. Šef je telefonično odgovoril, da ne gre, da bi obe prodajalki ob istem času izostali, na kar sta prodajalki odgovorili, da sta se morali peljati, če sta hoteli dobiti novo službo. Nato je šef odgovoril: „Dobro, potem bomo jutri nadalje govorili.“ Drugi dan je šef izjavil prodajalkama, da sta odpuščeni, ker sta brez do-

voljenja izostali iz službe. Prodajalki sta tožili firmo na plačilo ostale štiritedenske odpovedne odškodnine v znesku po 120 kron. Tožena tvrdka je ugovarjala, da sta prodajalki brez dovoljenja in brez nujnega vzroka izostali od dela in šele zakasnjeno ter nezadostno opravičili svojo odsotnost. Čeprav se jima je reklo, da istčasna odsotnost obeh prodajalk ni dopustna, sta vendar demonstrativno izostali. Tožbeni zahtevek se je zavrnil. Razsodba se utemeljuje s tem, da mora po paragrafu 22 sotrudniškega zakona delodajalec dati delojemalcu na tega zahtevanje ob delavnikih primeren čas prosto, da si poišče novo službo, ne da bi mu krutil plačo. Ta pravica delojemalca se pa ne sme na ta način porabiti, da bi o poljubnem času, kadar je ravno delojemalcu prav, zapustil službo in s tem spravil delodajalca v zadrego. Dokler ni odpovedni rok potekel, je delodajalec v neprestanem obveznem razmerju, da sme delodajalec zahtevati, da ga delojemalec z nenadno in nenapovedano odsotnostjo spravi v zadrego. Načeloma torej delojemalec ne sme svojevoljno in ne da bi poprej zahteval, da se mu da prosto, izostati od dela.

*

Terjatve do sovražnih inozemcev veljajo za neizterljive.

Upravno sodišče je povodom konkretnega slučaja izreklo pravno načelo, da morajo terjatve do sovražnih inozemcev veljati kot neizterljive, ker je izključena njih izterljivost v sovražni deželi. Šlo je pri tem za pritožbo proti odločbi finančnega ministrstva glede zapuščinskih pristojb in premoženja novembra 1914 umrle gospe A. N. na Dunaju. Med aktivni zapuščine so bile terjatve do dolžnikov na Ruskem, na Francoskem, dalje v Ameriki, Romunski in na Ogrskem. Za te terjatve so se na enak način, kakor za druge predpisale zapuščinske prestopbine, kljub temu da so jih dediči označili kot neizterljive. Finančno ministrstvo je ta predpis vzdržalo, dočim je upravno sodišče odločbo finančnega ministrstva, ki pravi, da neizterljivost terjatev do dolžnikov na Ruskem in Francoskem ni dokazana, kot zakonito nevtemeljeno razveljavilo, pritožbo glede terjatev v nevtralnih državah Ameriki in Romunski ter na Ogrskem pa odbilo.

*

Podraženje tobačnih izdelkov. S 1. tega meseca so se podražili z izjemo njuhalnega tobaka vsi tobačni izdelki in sicer pri najboljših vrstah za 30 do 40, pri srednjih za 20 do 30 in pri slabših vrstah za 9 do 16 odstotkov. Izkupilo za tobačne izdelke je leta 1913 — za poznejša leta nimamo zanesljivih statističnih podatkov — znašalo okroglo 340 milijonov kron in sicer na tuzemstvo 330 milijonov. Promet se je pa od takrat zlasti od pričetka vojne znatno zvišal, ker potrebuje vojska zelo veliko tobaka. Sicer se bo poraba vsled podraženja omejila, vendar bo država dobila izredne dohodke od tega. Ti višji kosmati dohodki se cenijo od 36 do 72 milijonov kron. Danes je pa tudi izdelovanje dražje, ker mora država iz drugih držav uvažati gotove tobačne vrste, kajti tobak iz Galicije je lansko leto izostal, v Dalmaciji se je izdelovanje omejilo in tudi na Ogrskem se tobaka veliko manj producira.

*

Stoletnica avstro-ogrske banke. Ta mesec je preteklo sto let od ustanovitve te naše banke za izdajo bankovcev. Že v januarski številki našega lista smo se spominjali tega jubileja, zato opozarjamo danes na to notico, v kateri smo poudarjali važnost zavoda za našo denarno veljavo. Banka je kot varovalka denarne uprave zelo uspešno delovala ter blagonsno vplivala na narodno gospodarstvo monarhije: v miru kot središče vsega kupčijskega prometa, v vojni kot fundament finančnega oboroženja, ki preiskrbuje zmagovite armade z denarnimi sredstvi ter jih preživlja. Banka je bila vedno opora življenske moči in narodnega gospodarstva obeh držav. Pravkar je banka otvorila svojo podružnico v

Belgradu, kakor jo tudi že ima v zasedeni ruski Poljski. Stoletnica se je na Dunaju v krogu finančnikov in najvišjih oblasti slovesno praznovala.

*

Gospodarski razgled v bodočnost. Ublaženje političnih in narodnih nasprotstev nam daje upanje, da se bo tudi gospodarski razvoj pospešil. Pomisliti je treba, da so ravno brezplodni politični boji ovirali v največji meri, da se gospodarstvo ni moglo povspeti do tiste višine, kakor v drugih državah. Zlasti velja to za kmetijstvo, ki potrebuje intenzivnejšega obdelovanja. Ako primerjamo povprečni donos pšenice na obdelanem enem hektarju v letih 1908 do 1912, vidimo naslednje:

na Ogrskem znaša donos	12:3
na Avstrijskem „ „	13:7
v Nemčiji „ „	20:7
na Angleškem „ „	21:4
v Belgiji „ „	24:5

Res je, da je treba pri nas vpoštevati klimatične razmere, toda so drugi faktorji, ki zmanjšajo donosnost našega zemljišča. Pomanjkanje kmetijskih strojev, nezadostna izobrazba naših poljedelcev, premajhna poraba umetnih gnojil, pomanjkanje cenega kredita in posebnost v razdelitvi zemljišč so glavni vzroki manjše donosnosti. Treba bo tudi več investirati v kmetijstvo, kar ne bo brez uspeha, kajti računati moramo, da bodo visoke žitne cene še dalj časa vladale.

Industrija se je med vojno znatno razvila in okrepila kar nam kažejo že znatna zvišanja glavnice industrijskih družb. Zato bo pa tudi zmožna, da se bo po končani vojni lahko kosala z industrijami drugih držav in si zopet pridobila ona odjemališča, ki jih je vsled vojne izgubila. Kajpada ne pojde tako gladko, ker se ne bodo mogle dobiti surovine iz inozemstva, kar tiče onih industrij, ki so na te surovine navezane. Toda ona podjetja, — in ta so se med vojno jako pomnožila — ki so neodvisna glede tvarine, ki jo obdelujejo, bodo svojo delazmožnost takoj po končani vojni v polni meri izkoristila. Zato bodo pa tudi lahko konkurirala z onimi deželami, ki so navezana na morja in ki bodo vsled pomanjkanja ladij le v mali meri mogla izvrševati izvažanje izdelkov. Gospodarske konference nam sovražnih držav, ki imajo namen, popolnoma izolirati centralni državi, ne smejo in ne morejo vplivati na nas, ker končno je vsaka država kolikor toliko odvisna v gospodarskem oziru od sosedne države. Državne finance se morajo ustaliti, o tem ni govora. To se bo zgodilo s tem, da se bodo otvorili novi dohodni viri in pa da se bo uvedlo varčevanje z gotovimi izdatki. Nič nam pa ne more omajati nade, da bomo, kakor na vojnem tako tudi na gospodarskem polju uspevali in našli dobro rešitev sedanjega zamotanega položaja.

*

Sprememba mej širšega vojnega ozemlja. Z razglasom notranjega ministrstva so bile meje jugozapadnega vojnega ozemlja tako spremenjene, da so bili okrajji Gröbning, Lietzen, Ljubno, Bruck, Mürrzuschlag, Gradec, Weiz, Hartberg in Feldbach iz širšega vojnega ozemlja izločeni. Meje ožjega vojnega ozemlja so ostale neizpremenjene.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 poslovodja, 9 pomočnikov mešane stroke, 3 pomočniki špecerijske stroke, 2 kontoristki, 17 prodajalk, 11 učencev in 2 učenki. — Službe išče: 6 pomočnikov, 33 prodajalk, 5 učencev in 7 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja
vse vrste rent, zastavnih pisem,
prioritet, komunalnih obligacij,
srečk, delnic, valut, novcev in
deviz.

Promese izdaja k vsakemu
žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—
Zamenjava in eskomptuje
izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.
Daje predujme na vrednostne papirje.
Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.
Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema
v tekočem računu ali na vložne
knjižice proti ugodnim obrestim.
Vloženi denar obrestuje od dne
vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi** : **FRANCKOV** :
kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz zagrebske tovarne.

Varstvena znamka.

**„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za
kavne surogate v Ljubljani**

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

 Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVC

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000—**

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/2 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 1/4 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/2 %
obrestim in proti najmanj 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

1.) Letina 1916.2.) Reekspedicija.3.) <i>V. Ž.</i>: Nove sodne pristojbine.4.) <i>H. Sevar</i>: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)5.) Raznoterosti:
Kupčije in pogodbe z navijalci cen — so neveljavne.
— Založitev industrije s premogom tekom poletnih | <ul style="list-style-type: none">mesecev. — Priredba občne pridobnine. — Napovedi za hišnonajemni davek. — Oddaja kovin v vojne namene. — Cene za prevzemanje žita. — Najvišji sodni dvor proti kupčijski izrabi naraščanja cen v vojnem času. — Prvi podmorski čoln kot trgovska ladja.6.) Društvene vesti.
Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani. — Izkaz društvene posredovalnice. |
|--|---|

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Peti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravištvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

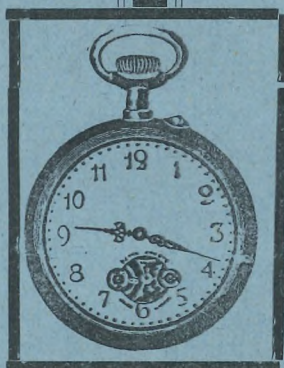

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: **Ivan Volk**.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna tvrdka.

Zahtevajte moj nov
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštne
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici.

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Dunajski cesti štev. 13
priporoča svojo izborni zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn,
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke,
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete.

Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

**Škatlje
Kartoni**

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

za razpošiljanje :.
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

**Riunione Adriatica
di Sicurta.**

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,

izpitani pomladanski :: :: ::

čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“

===== v Ljubljani =====

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
===== v treh delih. =====

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavcu nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

===== **J. KUŠLAN** =====

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriki umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

se vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej n druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

300018194, 7

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. julija 1916.

Štev. 7.

Letina 1916.

Glavno vprašanje v današnjem položaju, ko smo večinoma od inozemstva odrezani, je naša prehranitev. Vprašanje, kakšna bo letošnja žetev v naši monarhiji, je največje važnosti in zato ne bo odveč, ako napravimo iz zadnjih žetnih poročil nekak pregled.

Mesec julij je po celi monarhiji naravnost vroč in le od slučaja do slučaja nastopi viharen dež. Vsled tega zore vsi poljski sadeži dobro in se tudi že pričeta, delonja v ozimni po mnogih krajih že končana žetev žita zelo pospešuje. Zato so pa bila poročila o stanju setve v zadnjem času povsod ugodna, čeprav so vremenske nezgode meseca junija precej slabo prorokovale.

Po najnovejših poročilih se pričakuje v najvažnejši agrarni deželi totranske državne polovice, to je na Češkem, taka žetev kakor je že leta ni bilo. Jesenska setev se je nekoliko zakasnila, zato je pa pomladanska pravočasno uspela. Obdelana ploskev za poletno žito, zlasti za ječmen in oves, je zelo velika in obetajo sadeži izreden donos. Želo se bo na Češkem v 14 dneh, toda lahko se reče, da bi le nenavadne vremenske nezgode mogle donos skrčiti pod srednjedober.

Tudi iz drugih dežel prihajajo dobra poročila, zlasti iz Nižje Avstrijskega, iz južne Moravske in južne Češke, kjer se rž že žanje. Tudi poročila iz planinskih dežel se glase ugodno in le suša, ki zdaj grozi, bi mogla slabo vplivati, zlasti na Kranjskem. Kot posebnost je označiti, da je bilo obdelovanje na Koroškem, torej v deželi, ki leži v vojnem ozemlju, jako intenzivno in da obetajo tam polja donos, ki bo presegal onega v letih pred vojno. V zahodni Galiciji zelo hvalijo stanje polja in obdelovana ploskev v ozimnem in jarem žitu ni nič manjša kot je bila v mirnem času.

Manj ugodna so poročila iz Ogrske in mnenje je splošno, da bo žetev po dosednji cenitvi zaostala za pričakovanjem. Oficijelna poročila so redka, toda po drugih zanesljivih poročilih je skrb, da bo žetev neugodna, neupravičena. Vedno se ponavlja trditev, da bo donos pod vsakimi okolnostmi pri vseh žitih znatno boljši kakor

je bil v zadnjih dveh letih. Rž se je po večini že požela in poskusi kažejo, da je kakovost rži izborna. Pridelovanje rži je na Ogrskem znatno manjše kakor v tostranski državni polovici, toda z gotovostjo se računa, da se bo do dva milijona meterskih stotov rži več priželo kakor v preteklem letu. Tudi ječmen, oves in koruza bodo to leto veliko več donesli kakor prejšnje, ker se je več obdelalo in bolj obneslo. Trava in detelja sta v obeh državnih polovicah dobro uspeli in ker bosta tudi ječmen in oves v našem delu monarhije boljšega donosa, se ni bati pomanjkanja krme.

Zadostna množina krmilnih sredstev je prvi in poglavitni pogoj za uravnavo vprašanja mleka, mesa in masti. Zato je bila tudi naredba o maksimalnih cenah svinjske masti umestna, ker se je pričakovala dobra letina krmil in torej nikako oškodovanje agrarnih interesov.

Ogrska je in ostane žitnica monarhije glede pšenice, zato je posebno važno, kako izpade pšenična žetev. Preveč optimistični v tem oziru ne smemo biti. Pričakovati je dobro srednje letino, ki bo gotovo presegala povprečje zadnjih pet let, torej bo boljša nego zadnji dve leti. Najneugodnejša poročila govore o večjem donosu osmih milijonov meterskih stotov, najugodnejša pa o večjem donosu 12 do 13 milijonov meterskih stotov. Najvažnejša produkcijska ozemlja na Ogrskem so sicer trpela pod povodnijo, toda računati je tudi s srednjodobro letino in z boljšo kvaliteto, kar so že poskusi omlačene pšenice pokazali.

Na Hrvatskem in v Slavoniji se kaže tudi mnogo boljša letina kakor prejšnje leto. Jesen 1914 je bila vsled vojnih razmer za obdelovanje zelo neugodna, toda to leto se je skoro še več obdelovalo kakor v mirnem času. Stanje je zelo dobro in pričakovati je najboljšo letino. V sosednji Srbiji razmere niso tako slabe. Sicer se je res jesenska obdelava slabo obnesla, toda vsled energije vojaške uprave se je spomladi v tem oziru veliko popravilo, ker se je žito razdelilo, vprežno živino dalo na razpolago in se sploh skrbelo za intenzivno obdelovanje. Tudi v Srbiji se je, kakor v monarhiji, dala žetev

pod zaporo. Z donosom se bo preskrbelo prebivalstvo Srbije in Črne gore ter vojaštvo in morda bo presežek prišel tudi monarhiji v dobro.

V letih 1914 in 1915 je letina zelo zaostala za pričakovani in vendar se je prebivalstvo prehranilo. Le ker se živina ni mogla obdržati vsled pomanjkanja krmil, so se glede vprašanja mleka in masti pokazale posledice neugodne letine. Potrebščina monarhije na žitu znaša v normalnem času okrog 100 milijonov meterskih stotov. Ta množina se bo to leto le v pšenici in rži nekoliko prekoračila, zato bo domača potrebščina ob redni uravnavi porabe in razdelitve gladko krita in morda bodo še naši zavezniki deležni presežka. Ker je tudi krma obilna, se ni bati poslabšanja razmer glede mesa, masti in divjačine. Tudi sadje je uspelo z malimi izjemami dobro in zelenjave se je veliko več nasadilo in nasejalo kakor prejšnja leta.

Brez vsakega optimizma se torej lahko trdi, da je vsled letine 1916 izstradanje izključeno in da bomo še nadalje vzdržali glede prehranitve.

Reekspedicija.

Železniška voznina je dražja na majhne razdalje, kakor na velike. To se pravi: na vsak kilometer odpade tem več voznine, čim bliže je namenjena pošiljatev. Oa 100 kg pšenice, ki se ima prevažati recimo 31 km daleč, plačamo 31 v, tedaj en vinar za en kilometer. Če pa gre pošiljatev desetkrat tako daleč, to je 310 km, ne plačamo desetkrat toliko, temveč le 172 vinarjev. Na daljavo 1000 kilometrov se plača za 100 kg samo 500 vinarjev ali pol vinarja za 1 km.

Iz tega se razvidi, da je vsaka tarifna tabela v začetku, kjer je določena voznina na male daljave, dražja kakor spodaj, kjer so izračunani tarifni postavki za višje število kilometrov. Nadalje je tudi očito, koliko se plača takorekoč po nepotrebnem, če se pošiljatev na poti od producentov do končnih konzumentov večkrat ustavi ter odpošlje vsakokrat z novim voznim listom proti novemu cilju. Za take pošiljatve je treba namreč plačati sestavljeno, iz samih gornjih delov raznih tarifnih obrazcev sestoečo voznino.

Za 100 q moke se plača v relaciji Sisek-Gorica 212 kron. Če se prekine vožnja v Ljubljani in nato odda blago z drugim voznim listom v Gorico, naraste voznina na 241 kron in znaša 29 kron več, kakor če bi se bila vozila moka naravnost.

Še večji razloček se nam kaže v »Avstrijsko-jadranskem zveznem prometu«. Za 100 q koruze stane prevažanje iz Trsta ali iz Reke v Prago 296 kron. Če bi se pa ustavila pošiljatev v Ljubljani in vozila od tod v Prago z novim voznim listom, recimo, ker se je blago prodalo šele po prihodu v Ljubljano, stane sestavljena voznina do Prage 480 kron.

S tem pa še ni rečeno, da se mora nehati vsako prekupovanje in ustavljanje blaga na železnici, predno ga dobi v roke tisti, ki ga res porabi. Odprto vprašanje nastane le, pod katerimi pogoji bi povrnila železnica ono, za kolikor se podraži prevoz vsled prekinjenja vožnje. Na to vprašanje sledi odgovor: Železniške uprave vračajo razloček med direktno in lomljeno voznino za nekatere vrste blaga, ki je bilo, prišedši v celih vagonih iz prvotne postaje, spravljeno pod železniško-uradnim nadzorstvom v javna skladišča in ki se odpošlje najpozneje v teku dvanajstih mesecev do končne namembne postaje. In to zopetno izvažanje med potjo ustavljene in v javnem skladišču spravljene pošiljatve do končne namembne postaje ob istočasnem obračunu vozninskega razločka med direktno in lomljeno voznino, v dobro odpošiljatelja se imenuje reekspedicija.

Obračun se izvrši po tarifah, ki veljajo ob času zopetnega izvažanja med prvotno oddajno in končno namembno postajo. Reekspedicijska ugodnost se priznava tudi pošiljatkam, ki dojdejo v reekspedicijsko postajo pod naslovom javnega skladišča in ki se vnovič odpošljejo po železnici brez prekladanja.

Kakor že omenjeno, uživa le ono blago ugodnost zopetnega izvažanja, ki je v raznih železniških tarifah za to določeno, kakor: žito in mlevski izdelki, fižol, leča, slad, riž, suho sadje, sladkor, oljnata semena, oljnate pogače (preše, oljatopogačna moka, cement in drugo. Pošiljatve morajo obsegati cele vagone, to je vsaj 10.000 kg, in se imajo nasloviti na javna, — na posebno prošnjo v železniške tarife sprejeta skladišča. Odpošiljatelj ob reekspediciji mora biti tudi dotično javno skladišče.

Na Kranjskem imamo le eno tako skladišče. To je »Prvo ljubljansko skladišče Krisper & Tomažič v Ljubljani«.

Pošiljatve lesa v celih vagonih so deležne neke posebne vrste reekspedicijske ugodnosti v »Avstrijsko-jadranskem zveznem prometu« in ni treba, da bi bile naslovljene na javna skladišča. Za debela, za obtesan ali za rezan les se izplača reekspedicijska ugodnost na ta način, da se naknadno potom povračila prizna direktna »jadranska tarifa«, n. pr. za pošiljatve iz Novega mesta v Trst, če prav se prekine vožnja, recimo v Ljubljani.

Za dosego te ugodnosti se morajo posamezne tvrdke same pobrigati. Take prošnje je nasloviti na komercialno ravnateljstvo južne železnice na Dunaju. Reekspedicijski rok znaša 12 mesecev.

V Ljubljani se reekspedirajo pošiljatve lesa, ki prihajajo iz prog Ljubljana-Kočevje, Grosuplje-Straža Toplice, Trebnje-Št. Janž, Ljubljana-Kamnik in Medvode-Ljubljana za Trst, Pulj in Rovinj.

V Logatcu in na Rakeku se reekspedira les, ki se dovažata za Trst iz proge Špital na Severniku-Bruck-Gradec-Verd, Maribor-Vuzenica, Zidan most-Dobova in Ljubljana-Kamnik. Razen tega je mogoča reekspedicija za Reko namenjenega lesa, ki prekine vožnjo v Ljubljani, prvotno odposlan iz prog Špital na Severniku-Bruck-Zalog in v Logatcu in na Rakeku za les iz prog Špital na Severniku-Verd, Maribor-Vuzenica, Zidan most-Dobova in Ljubljana-Kamnik.

Nove sodne pristojbine.

S cesarsko naredbo z dne 15. septembra 1915, drž. zak. št. 279 so se izdale nove določbe o sodnih pristojbinah, ki so deloma popolnoma prevrgle do sedaj veljavna načila o pristojbinah in obtežile zelo občutno civilne pravde; poleg tega so se pa raztegnile tudi na kazensko postopanje, kolikor se to naslanja na zasebno obtožbo, torej posebno na kazensko postopanje radi žaljenja časti. Tej cesarski naredbi je pridejana posebna tarifa o pristojbinah, katerim so podvrženi spisi, uradna dejanja in listine v spornem, izvršilnem, konkurznem in poravnalnem ter nespornem postopanju in pa v kazenskem postopanju na podlagi zasebnih obtožb. Pri spornem postopanju se morajo plačati te pristojbine, naj se že vrši pred rednimi civilnimi sodišči, pred obrtnimi sodišči, pred razsodišči ali pred razsodniki, ki so se postavili za odločitev kakega pravnega spora. Glede razsodišč in razsodnikov zakon dela le to izjemo, da ni podvržen vlog, zapisnikov in prilog pristojbinam, ki jih sicer določuje za sporno postopanje sploh.

Kdaj se podvrže kako dejanje pred sodišči pristojbini? Pri vlogah in prilogah tedaj, ko jih vložimo pred sodiščem, pri sodnih prepisih in duplikatih sodnih izdatkov ter pri zapisnikih tedaj, ko se prično pisati, pri razpravnih zapisnikih pričetkom razprave, pri sodnih odločbah (razsodilih, sodbah, sklepih) tedaj, ko se naznani, pri sodnih poravnava pa tedaj, ko se sklenejo.

I. Civilnopravno in izvršilno postopanje.

A.) Vloge razen zemljiškoknjižnih vlog, če je sporni predmet vreden

	do	100 K	— K 30 v
čez	100 „	1.000 „	1 „ — „
„	1.000 „	5.000 „	2 „ — „
„	5.000 „	10.000 „	2 „ 50 „
„	10.000 „		3 „ — „

in sicer se mora plačati od vsake pričete pole označena pristojbina.

Če pa vloge vsebujejo tožbe in je sporni predmet več vreden nego 100 K, se plača pristojbina od prve pole

v še enkrat večjem znesku, kakor smo jih ravnokar navedli, torej 2, 4, 5, 6 kron. Pri prizivnih, rekurzivnih in ničnostnih pritožbah znaša pristojbina od prve pole petkrat toliko, kakor smo navedli spredaj pri vlogah, pri prizivnih odgovorih dvakrat toliko, pri revizijskih spisih dvajsetkrat in pri revizijskih odgovorih petkrat toliko. Vsak nadaljni izvod in vsako nadaljno polo je treba kolkovati kakor vloge. Ako se kaka vloga znova predloži, kolkovati jo je kakor vloge vobče, ako se prvotna vloga ni stvarno rešila. Če se v kaki vlogi prosi, da se izda javni oklic ali razglas, ali če je po zakonu treba izdati oklic (n. pr. ker se je postavil skrbnik ali ker se mora dražba javno razglasiti), treba je prvo polo vloge kolkovati za 2 K višje, kakor smo videli spredaj.

Zemljiškoknjižne vloge se kolkujejo, ako pravica, ki jo je treba vknjižiti, ni vredna čez 100 kron, po 1 K pri vsaki poli, če je pa pravica vredna

čez	100 K do 200 K	2 K
„	200 „ „ 500 „	3 „
„	500 „ „ 1000 „	4 „
„	1000 „	5 „

ako se pa pravica ne da ceniti ali kadar se predlaga le vpis predznanbe, 3 K, in sicer le od prve pole, od vsake nadaljne pole pa 1 K.

Predlog za rubež knjižnozavarovane terjatve je kolkovati le s polovico za zemljiškoknjižne vloge navedenih zneskov.

V civilnopravnem in izvršilnem postopanju pa ni treba kolkovati:

1. vlog za podelitev pravice ubogih, istotako ne rekurzov in pritožb zoper ukrepe, ki so se izdali na take vloge;

2. prošnji stranke, ki je zmagala za prvi izdatek odpovedne, priznalne, zamudne in malotne sodbe, ki bi se ji sicer ne izdala pismeno, dalje za potrdilo pravnomočnosti in izvršljivosti, za prvi izdatek sodnih poravnav in za potrdilo pravnomočnosti na teh izdatkih;

3. pismenih zaprosil, ki se lahko podajo v sodni pisarnici na zapisnik, in ki ne obsegajo nobenega predloga, o katerem bi moralo sodišče odločiti;

4. prošnji za popravilo sodnih sodb in sklepov;

5. nadpisov (rubrik) vlog in pa njih izdatkov, ki se predlože le mesto nadpisov

6. vlog na obrtna sodišča, ako sporni predmet ni vreden čez 100 K.

B.) Zapisnike je treba kolkovati, kolikor nadomeščajo pod A.) označene vloge, tožbe in pravna sredstva, tako kakor smo povedali glede teh vlog.

Razpravni zapisniki, ako je prisotna vsaj ena stranka, dalje zapisniki o sprejemanju dokazov in pa zapisniki o zavarovanju dokazov izven civilne pravde, se kolkujejo v celoti ne glede na število pol pred sodišči prve stopnje:

Vrednost spornega predmeta:

		od prve pol ure :		od vsake daljše, če tudi le začete pol ure :	
do		100 K	— K 30 v	60 v	
čez	100 » »	1.000 »	1 » — »	2 » — »	
»	1.000 » »	5.000 »	2 » — »	4 » — »	
»	5.000 » »	10.000 »	2 » 50 »	5 » — »	
»	10.000 » »		3 » — »	6 » — »	

Če se pa tudi zapisniki pišejo pred sodišči višje stopnje, kolkujejo se od vsake, če tudi le začete pol ure, s petkratnim zneskom spredaj pri sodiščih prve stopnje za prve pol ure navedenih zneskov.

Čas posvetovanju zbornega sodišča se glede odmere pristojbine ne vračuna v čas, kolikor traja razprava. Ako se je preložila razprava ali narok za sprejemanje dokazov, je pri vsakem nadaljevanem naroku plačati že od prve pol ure tisto pristojbino, ki je določena sicer za daljše pol ure.

Če se je razprava vršila pred sodiščem višje stopnje ali pa je razprava pred sodiščem prve stopnje trajala več nego pol ure, je vendar treba plačati pristojbino, čeprav se zapisnik ne sestavi.

Dražbeni zapisniki so kakor doslej, kolikor obsegajo pravna opravila, glede teh podvrženi pristojbinam, ki so predpisane za taka pravna opravila; poleg tega pa jih je treba kolkovati, kakor je navedeno zgoraj glede zapisnikov. Zapisnik o razdelbni razpravi je treba kolkovati po višini celega zneska, ki ga je treba razdeliti.

Vpise v sodne registre je kolkovati kakor zapisnike, sodbene zaznamek pa prav tako, kakor bi bilo kolkovati zapisnik, ki ga zaznamek nadomešča.

Kolkovati pa ni treba:

- posvetovalnih zapisnikov;
- zapisnikov o ustnih prizivnih in revizijskih razpravah, ako ni nobena stranka prišla k razpravi in se tudi niso izvršili nobeni dokazi;
- zapisnikov, ki se napravijo v sodni pisarnici in ne obsegajo nobenega predloga, o katerem bi moralo sodišče odločevati;
- zapisnikov, ki nadomeščajo vloge, katerih ni treba kolkovati, n. pr. zapisnikov za podelitev pravice ubogih. Pač pa je treba vedno kolkovati upore v opominjevalnem postopanju in zapisnike o upravi izvršilnih dejanjih;
- nadpisov ali rubrik, ki se prilože zapisniku, ki nadomešča vlogo;
- razpravnih zapisnikov v postopanju pred obrtnimi sodišči, ako sporni predmet ni vreden čez 100 kron.

C.) **Priloge** pristojbinam podvrženih vlog in zapisnikov, ako niso po svoji vsebini obstojni deli vloge ali zapisnika, v katerem slučaju se morajo kolkovati kot vloga ali zapisnik, se morajo kolkovati takole:

a) ako sporni predmet ni vreden čez 100 K z 20 vin. za vsako polo, če je pa sporni predmet več vreden, s kolkom za 50 v za vsako polo;

b) knjige, brošure, situacijski načrti in drugi predmeti, ki niso spisi, za vsak komad s kolkom za 50 vin.

Kolkovati ni treba:

a) tuzemskih in inozemskih javnih kreditnih papirjev, njih kuponov in talonov, denar nadomestujočih papirjev in drugačnih javnih vrednostnic;

b) ubožnih izpričeval;

c) listov in spisov, ki so za določeno rabo prosti pristojbin, ako se jih porablja kot prilogo ravno v ta namen.

Č.) **Duplikati (triplikati)** sodnih izdatkov, ako vrednost spornega predmeta ne presega 100 kron, se kolkujejo s kolkom za 1 krono od vsake pole, če je pa sporni predmet vreden več, s kolkom za 2 kron. Za tretji in vsak nadaljni izdatek plačilnega povelja v opominjevalnem postopanju, znaša pristojbina od vsake pole le 50 vin., ako se ne toži za več nego za 50 kron.

Za stranke določeni izdatki sodnih odločb so redoma prosti pristojbin. Od tistih izdatkov sodnih odločb, ki se strankam izdajajo le na njihovo posebno zahtevo, pa je plačati pristojbino za duplikate; istotako je treba tako pristojbino plačati tudi od tretjega in vsakega daljnega izdatka plačilnih povelj v opominjevalnem postopanju, plačilnih nalogov v mandatnem in sindikatnem postopanju in pa plačilnih in zavarovalnih nalogov v meničnem in čekovnem regresnem postopanju. Sodbene dejanski stan in razlogi se smatrajo za obstojne dele izdatka sodbe in niso torej posebej podvrženi pristojbini.

Prvi izdatek odpovedne, priznalne ali zamudne sodbe in pa sodbe obrtnega sodišča, ako sporni predmet ni vreden čez sto kron, kakor tudi potrdilo izvršljivosti na prvem izdatku izvršilnega naslova, se izdajajo brez pristojbin.

Izvečke iz sodnih izdatkov je kolkovati kot duplikate.

D.) **Prepisi**, ki jih sodišče napravi strankam na njih zahtevo, se kolkujejo za vsako polo s kolkom za 50 vin., ako vrednost spornega predmeta ne presega 100 kron, v vseh drugih slučajih pa za vsako polo s kolkom za 2 K.

Od prepisov, ki se napravijo na zahtevo stranke mesto nadpisov, ni treba plačati pristojbine.

Pristojbina za duplikate in prepise se ravna po vrednosti predmeta pravde, h kateri spada izvirnik. Ako se pa duplikati in prepisi, za katere bi bilo plačati višjo pristojbino, rabijo kot priloge le v pravdi, v kateri ne gre za 100 kron presegajočo vrednost, se plača le nižja pristojbina po 50 v ali 1 K, vendar se mora na duplikatu pripomniti, za katero pravdo se je izdal. Ako se pa tak duplikat ali prepis rabi kasneje v druge svrhe, treba je, predno se rabi, prvotno plačano pristojbino dopolniti do dveh kron.

E.) **Sodne odločbe** (razsodila, sodbe, sklepi) in sicer:

1. tale rozsodila prve stopnje:

a) sodbe vobče, b) končni sklepi v pravnih zaradi motenja posesti in c) plačilni nalogi v mandatnem in sindikatnem postopanju, plačilni in zavarovalni nalogi v meničnem in čekovnem regresnem postopanju, se kolkujejo:

če je sporni predmet vreden:

	do	50 K	s	kolkom	za	1 K
čez	50 K	»	100	»	»	» 2 »
»	100	»	»	400	»	» 5 »
»	400	»	»	1000	»	» 10 »
»	1000	»	»	2000	»	» 20 »

če je pa sporni predmet vreden več nego 2000 kron, znaša odstotna pristojbina 1 odstotek od vrednosti spornega predmeta;

2. tele sodbe in sklepi prve stopnje:

- a) sodbe o tožbah za obnovo in o tožbah zaradi ničnosti,
- b) sklepi, s katerimi se tožba zavrne zaradi nedopustnosti pravne poti, zaradi nepristojnosti sodišča, zaradi tekoče pravde, zaradi pravnomočnosti, zaradi pravdne nezmožnosti ene sporne stranke ali zaradi nedostajajoče upravičbe zastopniku, ali pa s katerimi se zaradi nepristojnosti tožba predkaže drugemu sodišču,
- c) sklepi o uporih zoper začasne odredbe

so podvrženi polovici pod 1. navedenih pristojbin, toda pri sklepih, označenih pod b) in c) nikdar več nego 50 kronam;

3. plačilna povelja v opominjevalnem postopanju se kolkujejo s kolkom za 50 v, 1, 2, 4, 8, 10 K, ako znaša vrednost spornega predmeta do 50 K, čez 50 do 100 K, čez 100 do 400, čez 400 do 600, čez 600 do 800, čez 800 do 1000 kron;

4. od prvih izvršilnih dovolil na podlagi inozemskih (neavstrijskih) izvršilnih naslovov znaša pristojbina kakor pri rozsodilih prve stopnje ad 1., če se pa izvršilna dovolila izdado na podlagi drugih izvršilnih naslovov, polovico tega, toda nikdar čez 10 kron;

5. začasne odredbe se kolkujejo s kolkom za 5 K, če je sporni predmet vreden do 1000 kron, sicer pa s kolkom za 10 kron.

Za odločbe sodišč višjih stopenj je treba plačati iste pristojbine kakor za odločbe sodišč prve stopnje; le tedaj, kadar se stvar vrne sodišču nižje stopnje v vnovično razpravo in razsojo, ne znaša pristojbina nikdar več nego 25 kron.

Pristojbine, ki smo jih navedli pri rozsodilih prve stopnje pod 1., je plačati tudi od odločb rozsodišč in rozsodnikov.

F.) Pri sodnih poravnava h tekom civilne pravde ali v izvršilnem postopanju znaša pristojbina na $\frac{1}{2}\%$ od vrednosti, na katero se je poravnalo, če se pa predmet poravnave ne da ceniti, se plača od vsake pole 2 kroni.

(Konec prih.)

V. Ž.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

1.) Apnenec ali apnenik (Kalkstein) ima 3. trdotno stopnjo ter 2-7 gostote in je navadno temnosive barve. Včasih pa je različnih barv, kakršne barvne snovi so se mu primešale. Za apno, kadar ga žgemo, se vedno izbira čisto, svitlobojno kamenje.

V velikih množinah žarijo apnenec v posebnih pečeh (apnenicah), da ga razkrojijo v ogljenčev dvokis ($C O_2$) in kalcijev oksid ($Ca O$). Kalcijev oksid je bela, prhka in jedka snov, ki se ne tali niti v najhujšem ognju in je zelo higroskopičen, t. j., da vpija tekočine, ter mu navadno pravimo žgano ali živo apno (Ätzkalk).

Žgano apno, ki je belo in luknjičavo, se spaja z vodo in tvori z njo kemijsko spojino, ki se zove ugašeno apno, katero vporabljamo za gradbo suhih, zračnih stavb.

Z več vode pomešano ugašeno apno daje nam apneno mleko, ki ga rabimo za beljenje, za različne kemijske tvorbe in razkuževanje.

Z vodo ter peskom zmešano ugašeno apno pa daje neko kašo, ki jo nazivljemo malto ali mort.

Hidravlično apno je ugašeno apno, neučiščeno, ki ima primešano glino, železov oksid, kremenico in magnezijo, ter ima to dobro lastnost, da se v vodi ne razredči.

Iz laporja žgano hidravlično apno ali podvodni cement daje s čistim peskom pomešano tkzv. cement, ki se v vodi strdi, okameni ali skrepni ter rabi pri stavbah, mostovih i. t. d., ob vodi in pod vodo.

K prirodnim cementom prištevamo še Puzzolansko zemljo ali rimski cement in trasovo zemljo.

Puzzolana je vulkanski pesek, ki se dobiva v bližini kraja Pozzuoli blizu Neapolja, je rujavoridečkaste barve in daje z apnom zmešano izvrstno malto za zidanje.

Enakovrstna vulkanska snov, ki služi tudi kot cement, je na grškem otoku dobavljen naravni santorin.

Enakovrsten mu je tudi cement tkzv. tras, ki se nahaja v Brohlthalu ob reki Reni, kot naravni ognjeniški groh (Tuff) sive ali žolte barve.

Izdeluje se pa tudi umetni cement.

Prvega zovemo »Portlandski cement«, in drugega angleški »Romancement«.

Romancement je svitlo ali temno rjavkast prah, ki vpija ali nateguje (privlačuje) rad mokroto in ogljenčevo kislino nase ter ga zato spravljamo skrbno v sodih na suhem, da se ne pokvari.

Portlandski cement je luskinasto kristalni prah temnozelenosive barve, je težji in tudi boljše kakovosti kot romanski cement.

Cement rabimo tudi za beton, t. j. zmes cementa z vodo, peskom in gramozom. Poleg betonskih stavb služi cement za vlito umetno kamenje, cevi ali razne stavbne okraske in kipe. Čim drobnejši, temboljši je. Tudi za po francoskem arhitektu Monierju nanovo izumljeni sistem železobetonskih stavb, ki so zelo trdne in trpežne, se rabi cement.

Pri nas imamo cementne tovarne v Kamniku, Dovjem — Kranjski gori — v Zagorji ob Savi, Trbovljah. Na Angleškem je začel prvi leta 1796. iz ilovnatga apnenca umetno žgati John Parker romancement.

Cement se razpošilja v sodčkih okoli 200 do 250 kg ali v vrečah po 60 kg teže, na katerih je razvidna kakovost, vrsta cementa in ime tovarne.

2.) Sadra ali malec (Gyps). Trdota je 2., gostota pa 23.

Kalcijev sulfat se dobiva v prirodi v dveh oblikah; čist kot rudnina pod imenom anhidrit in spojen z vodo, ki nam je znan kot rudnina pod imenom sadra ali malec.

Večinoma je navadna sadra nečiste sivkaste ali rdečkaste barve, najrajši v družbi slankamena, gline in apnenca, pri nas se nahaja v velikih množinah in jo zovemo navadni sadrenec (Gipsstein) ali malec. Žgan in v moko zdrobljen mavec pride pod imenom »mavčeve moke« (Gypsmehl) v promet.

Ker rad vsrkava vlago in mokroto, ga vestno skrbno na varnem, suhem prostoru spravljamo, da se ne spridi.

Ako je drobnnozrnata, čisto bela sadra in nekoliko prosojna, jo imenujemo alabaster (Alabaster), iz katerega delajo kipe.

Velike, nepravilno omejene kristale, vzporedno z eno ploskvijo, jako popolno razkolne, ki se dajo klati v velike prozorne kose ali ploščice, imenujemo marijno steklo (Marienglas) ali selenit.

Ponekod se dobi tudi vlaknata sadra (Fasergyps) in pa neko vrsto, ki se sveti, to je svileni sadro (Seidenglanz).

Navadno zmlet, surovi malec, se rabi kot dobro umetno gnojilo.

Iz bele, žgane sadrene moke ali kaše pa vlivajo kiparji kipe in odtiske, livarji razne vlitke, okraske za stavbe itd.

Sadro dobimo v Zagorju ob Savi; na Dovjem in na Koroškem,

Barit ali težec (Barium, der Schwerspat) je dobil svoje ime, ker je precej težji od ostalih podobnih kamnov, zlasti od apnenca, s katerim se sklada v trdoti, 3—4 trdotne stopnje in je 45 težji od vode; od tod ime težec.

Barit je rudnina, kemijsko barijevega sulfata, kristalizira v ploščatih likih romskega sistema, včasih pa je gručav.

Pri nas je težec redek kamen, dobiva se samo v Rablju in v Pliberku pod Dobračem na Koroškem, več pa ga imajo na Češkem in Ogrskem.

Beli težec meljejo v trpežno belo barvilo ali permanentno belilo (Permanentweiss) in ga tudi mešajo med svinčeno belino.

V kislinah se težec ne topi; brezbarven plamen, v katerem ga razžarimo, pa pozeleni; to dela kovina barij (Ba), ki je v njem, zakaj kemijsko je ta rudnina: barijev sulfat ($BaSO_4$).

Rabi se za različne kemikalije in tudi za umetni ogenj. Raztopljen je strupen.

4.) Stiva (morska pena, Meerschäum) je silikat magnezije z vodo, ne kristalizira nikoli, pojavlja se v belih, rumeno ali sivo belkastih, jedrnatih, nepravilnih luknjičavih kepar. Trdota ji je 2. stopinja, gostota pa 11. Če je suha, je sicer malo težja od vode, vendar plava na njej; dokler se je ne napije. Ker je zelo higroskopična, obvisi tudi rada na jeziku ter jako hlastno vpija vodo; pod prsti se čuti malo mastna, a se ne sveti.

Najlepšo turško stivo dobivamo iz Anatolije v Mali Aziji in na Grškem, ki jo dovažajo po morju v Trst; dalje na Španskem, v Hrubšicah (Moravsko) in v Bosni.

Pri obdelavanju stive odpadlo žaganje in koščke iz nečiste in trše stivine zmeljejo in pridenejo fine gline ter goluna. Iz take skuhane zmesi (mase) iztisnejo v modelih vzorce. Ko se posuše in strde, jih obrežejo, nato v olju ali stearinu še vkuhajo, očedijo in polikajo (polirajo) ter spravijo kot nepristno stivo blago na prodaj, — ki je pristnemu zelo podobno, vendar cenejše. Od prave stive se loči, ker je enako-barvna, trša in težja.

5. Lojevec (der Talk), mastnec (Federweiss), ne kristalizira skoro nikoli razločno, navadno je gručav, plevivega, luskastega, protastega zloga. V rokah se čuti gladek, opolzec in masten kakor loj.

Barve je belkaste ali zelenkaste, pod nožem ne škriplje in mu pravimo, da je melek (milde). Pod trdotno gredo spada na prvo stopnjo, a od vode je skoro trikrat težji.

Z lojevčevim prahom (moko) (Federweiss) mažejo jermena ter dele pri strojih; tudi ga sipljejo v rokavice in obuvala, da se laglje oblečejo. Rabijo

ga tudi pri izdelovanju kartonskega ter satiniranega papirja in tapet. Dobiva se na Pohorju, v solnograških Alpah in na Češkem.

Salovec ali steatit (der Speckstein), od gručavega lojevca malo trši, je drobnozrnat in jedrat, v drugih svojstvih pa enak lojevcu. Z njim pišemo na tablice, na steklo in krojači (šivilje) rišejo kroje po suknu, ter čistimo tudi z maščobo zamazano obleko.

6. Skrilavec (Tonschiefer) se je utrdil vsled glinaste sljude (brne). Je trši od gomolje, a kakor ta, se kroji ali razkolje tudi povsem lahko v gladke in tenke skrole ali strešnike (Dachschiefer). Od tod ime.

Navadna barva je črnika, a se večkrat nagiblje v modro in sivo, — včasih pa je tudi zelen ali rdečkast.

Nadalje še razločujemo: brusnik ali brusni škrlinik (Wetzschiefer), ki je mnogo trši zaradi obilnega kremenjaka in ga rabimo za brušenje rezil.

Glinasti škrlavec je pri nas precej razširjen po različnih krajih.

Brusila, loščila in mlinski kamni (Schleif-, Poliermittel- und Mühlsteine).

1.) Smirek (der Schmirgel) je drobnozrnat, črnkasta zmes korunda in magnetovca ter se rabi kot brusilo za drage kamenje, za fina rezila iz jekla in zoper rjō.

Največ ga dobivamo z grškega otoka Naksosa. Iz smirka vlivajo tudi s šelakom in gumijem zmešano umetne bruse ter delajo šmirkovo platno in šmirkov papir. Namesto šmirka se rabi danes, začetkom v Ameriki, sedaj tudi že na Češkem, umetno izdelan karborund (Carborundum). Napravljajo ga tako, da stale v peči zmes kōksa in kremenčevega praška. Po svoji sestavini je silicijev karbid (C Si). Iz tega se naredi črni, svitli, lečnati listi, ki so trdi skoro kot diamant.

2. Tripelj (der Tripel) je siva, suha zemlja (ime ima po mestu Tripolis), ki sestoji samo od kremenčevih spojin (sklepov) iz pradobe distomacea, zmešan z ilovico, železooksidom in vodo, ter ima rumenkasto ali sivo barvo. Dobiva se na otoku Krf, dalje v Levanti, Franciji, Angliji, pa tudi na Češkem.

Ta rudninska zemlja se mora najprej zmleti, presejati in sploviti, predno pride na trg.

Rabi se kot čistilo kovin, ogledal itd.

3.) Plovec (der Bimsstein) se dobiva v naravi v bližini bljuvajočih ali že ugaslih vulkanov, poleg obsidiana, steklenasta penasto naduta (napihnjena) troska, ki se imenuje plovec.

Barve je sivkaste, nitkaste, poln luknjic, kakor goba (spužva) in je tako lahek, da plava na vodi.

Ker je oster, služi mizarjem kot gladilo za likanje lesa, za brušenje kamnov in kovin.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Kupčije in pogodbe z navijalci cen — so neveljavne.

V junijevi številki smo priobčili članek o gospodarskem položaju posameznih stanov med vojno, v katerem se je povdarjalo, da povzročijo draginjo po večini prekupovalci, ki niso nikaki trgovci ali vsaj ne v stroki živil. 14. julija t. l. je izdalo najvišje sodišče na Dunaju jako važno razsodbo, ki zavzema edino pravo stališče in s katero se bo vsaj nekoliko omejilo delovanje prekupčevalcev živil, ker jih zakon ne bo ščitil pri dobavnih pogodbah. Budapeštanski trgovec H. Zucker je tožil vinskega veletržca v Bocnu J. Fürsta na plačilo 81.000 K, ker mu ta ni dobavil 3000 hl vina, ki se je naročilo vsled kupne pogodbe. Toženec je ugovarjal, da je kupna pogodba neveljavna in da za to ni obvezan, naročeno vino dobaviti, ker se je naročitelj izkazal kot navijalec cen, ki je hotel tako veliko množino vina nakupiti le za izrabo konjunktura, da bi iz poznejšega zvišanja cen imel dobiček, ne pa da bi vino naprej prodal že določenim trgovcem ali konzumentom. Tožitelj se pred pričetkom vojne ni bavil z vinsko trgovino, ampak je izvrševal trgovino s steklom in svetilkami. Tožitelj je odgovoril, da toženca nič ne briga, za kak namen naročitelj vino kupi. Prekupovanje je v vojni in miru dovoljeno. Naročena vina so pa sicer namenjena za prodajo na Ogrskem in ne v Avstriji. Trgovsko sodišče je tožbo zavrnilo, ker je tožitelj že kupil 4200 hl in da že v tem — tudi če bi ne napravil nadaljnjih naročil — leži vsled odredbe prepovedan nakup večjih množin blaga. Jasni namen tožiteljevih kupcij ni, da bi spravil blago v promet, ampak da bi pri kakih ob času kupa morda popolnoma nedoločeni, toda pri vladajočih abnormnih razmerah dosegel priliki blago z dobičkom prodal. Priziv se je kot neutemeljen zavrnil in razsodba najvišjega sodišča povdarja, da vsebuje zadevna kupna pogodba v resnici kaznivo dejanje vsled nakupa nepogrešne potrebščine, da bi se nje cena zvišala, to je zato, ker je tožitelj šele med vojno, marca 1915, priglasil vinsko trgovino, toda še vedno izvršuje svojo prejšnjo obrt (trgovino s svetilkami in steklom); ako torej uveljavlja, da je vsled vojnih razmer veliko podjetnikov prisiljenih, da se na drug način kakor pred vojno gospodarsko pečajo, to ne velja za tožitelja, kajti v dejstvu, ker si je izvolil vinsko trgovino kot posel, leži vtemeljeno domnevanje, da mu ni šlo pri tem za to, da bi prebivalstvo preskrboval z vinom, ampak zato, da bi v kratkem času dosegel izreden dobiček v breme splošnosti. To je tembolj gotovo, če se vpoštevata, da je tožitelj pred naročilom teh 3000 hl v kratki dobi treh dni že 4200 hl vina od toženca kupil. Nakup tako velike blagovne množine vpliva brez vsakega dvoma v visoki meri na zvišanje cen.

*

Založitev industrije s premogom tekom poletnih mesecev. Pravočasna založitev industrije in obrta s premogom je potrebna v ta namen, da ne trpi redni tek produkcije. Je pa tudi zategadel največjega pomena, da se kar moč razbremeni jesenski promet na železnicah. Železi je zategadel v občem interesu, da se industrija in obrtna podjetja pravočasno preskrbe s premogom za ono dobo, v kateri je, kakor izkušnje uče, redno in točno dobavljanje premoga vsled pomnoženega prometa na železnicah celo v normalnih časih često zvezano s težavami. Opozarjamo zategadel industrialce in obrtnike na to okolnost ter jim priporočamo, da se tekom poletnih mesecev založe s potrebnim premogom.

*

*** Priredba občne pridobnine.** Občna pridobnina ali obrtni davek se je doslej vedno določil in predpisal za dve leti naprej v kontingentu. Za leti 1916 in 1917 pa še doslej ni bil predpisan ta davek, ker so vsled vojnih razmer nastale v obrtih velike spremembe, deloma zvišanje skokoma ali nenaden padec, da torej ni bilo nobene stalnosti v obrtnem poslovanju in prometu. Vlada je

precej dolgo premišljevala, kako naj uredi to stvar, in je zdaj s cesarsko naredbo z dne 2. t. m. odredila, naj se občna pridobnina predpiše le za eno leto, t. j. za 1916, torej ne za zakonito priredbeno dobo dveh let. Ta naredba pa še nadalje določuje, da se kontingentirana priredba za letos v nekaterih okrajih vojnega ozemlja sploh opusti, ako temu nasprotujejo nepremagljive ovire in obrtni davek le izven kontingenta predpiše davčna oblast n. pr. tako, kakor bi se obrt iznova pričel. Ta rešitev je najbolj primerna in odgovarja sedanjim razmeram.

*

Napovedi za hišnonajemni davek je oddati do 31. avgusta t. l. po stanju meseca avgusta, oziroma celega leta.

*

Oddaja kovin v vojne namene. V času od 18. julija t. l. naprej se bodo oddajale kovine, oziroma orodja iz bakra, bakrovih zlitin in nikla v vojne namene in sicer so obvezani nele trgovci, ampak vsakdo, ki ima take predmete. Odredba o oddaji kovin je zelo obširna in je radi pomanjkanja prostora ne moremo objaviti, vendar pa opozarjamo, da je jako važna in da jo mora vsakdo prebrati in se o nji poučiti, kar ni težko, ker je povsod nabita in jo imajo tudi posamezne tvrdke. Posoda se bo plačala po cenah, ki jih zakon določuje. Na vsak način naj vsakdo to odredbo dobro prečita.

*

Cene za prevzemanje žita. Državni žitnoprometni zavod bo prevzemal žito letos po naslednjih cenah: pšenico pri dobavi do 15. decembra 1916 po 38 K, pri poznejši dobavi po 35 kron; rž po 31, oziroma 29 kron; zmes pšenice in rži po 31, oziroma 33 kron; ječmen za varenje po 36, oziroma 33 kron; ječmen za krmenje po 32, oziroma 29 kron; oves po 30, oziroma 28 kron; nadalje proso po 28 kron, leča in grah po 55 kron, fižol vseh vrst po 40 kron, leča, grah in fižol slabe vrste po 30 kron, graščica po 26 kron.

*

*** Najvišji sodni dvor proti kupčijski izrabi naraščanja cen v vojnem času.** Najvišji sodni dvor je pred kratkim v neki razsodbi izrekel, da je obogatitev vsled dolgem vojnem stanju nastalega skoro nezmerne zvišanja cen nedovoljeno in nenravno, da je torej v takih slučajih sodišče upravičeno, višino škode po lastnem prevdanku določiti. Dunajsko trgovsko sodišče je obtoženo stranko obsodilo, da mora tožitelju dobaviti pšenični škrob vrste 00 po 145 K za 100 kg. Ker obtoženec ni zadostil tej dobavni dolžnosti, je tožitelj pri izvršilnem sodišču zahteval odškodnino radi neizpolnitve obveznosti. Ta odškodnina obstoji v razliki med kupno ceno 145 K za 100 kg in med tržno ceno ob preteku dobavnega roka t. j. 8. junija preth. leta, ki znaša 600 K pri 100 kg, torej za 445 K več, kakor kupna cena. Odškodnina tožiteljeva je znašala torej pri 80 balah po 50 kg 18.200 kron. Obtoženec je ugovarjal razen nemožnosti dobave vsled vojnih dogodkov tudi čezmeren dobiček tožitelja, ki je zato nedovoljen, ker sledi ravno iz izrabljanja razmer vsled vojnega stanja. Izvedenec je vgotovil, da se je z omenjenim blagom kljub velikemu vplivu, ki so ga imeli vojni dogodki na promet z žitnimi pridelki, vseeno trgovalo. Odpad dobička tožitelja je izvedenec izračunal s 16.200 K. Izvršilno sodišče je obsodilo toženca v plačilo tega zneska. Prizivno sodišče in v zadnji instanci najvišje sodišče je pa razsodilo, da je izračun odškodnine in v tej višini nedopusten in da je odpad dobička tožitelja določiti po prostem prevdanku sodišča. Razsodba se vtemeljuje: Odpad dobička, ki ga je tožitelj izračunal s 18.200 K, znaša ako se se vzame izvedensko mnenje in dne 6. junija vgotovljeno tržno ceno po 550 K, še vedno 16.200 K, torej 280 odstotkov. Tolik odpad dobička zahtevati kot odškodnino za zamudo dobave,

ki jo je obtoženec sicer res zakrivil, toda po večini vsled vojnih razmer, ne odgovarja dobri nravi in trgovskim običajem, katerim nasprotuje okolnost, da bi trgovec le zato, da ni v izvanrednem času, kakor je sedanji, postopal proti svojemu dobavitelju z brezobzirno strogostjo, brez ozira na njegov neugoden položaj, moral trpeti neprimerno škodo, da bi se s tem njegov odjemalec vsled dolgem vojnem stanju nastalega, takorekoč nezmerne zvišanja cen obogatil. Izračun škode po tržni ceni z dne 6. junija bi zato dovedel do nedopustnega in nedovoljenega izida in zato je določiti odškodninski znesek v zmislu § 272 civ. prav. reda od sodišča po prostem prevdanku.

*

Prvi podmorski čoln kot trgovska ladja. Prihod prve kot podmorski čoln zgrajene trgovske ladje v Baltimoru v Severni Ameriki je vzbudil splošno pozornost in je po sebi umevno tudi predmet razmotrivanja v trgovskih in industrijskih krogih. Angleška blokada je vsled tega zlomljena in bodočnost bo odločila, do katere stopnje popolnosti in zmožnosti se bo mogel podmorski čoln kot trgovska ladja razviti. V nemških in tudi v drugih gospodarskih krogih so mnenja, da je tekom časa vsled zadostnega števila takih ladij lahko mogoč znaten trgovski promet v dragem blagu kakor so zdaj barvne snovi in druge kemikalije v Ameriki. Nemškoamerikanski promet se v normalnem času ceni na dve in pol milijardi mark na leto, za kar je z ozirom na množino bombaža in žita potrebno celo ladjevje modernih orjaških parnikov od 30.000 do 50.000 ton. Iz tega sledi, da se bo vsaj v doglednem času podmorski čoln kot trgovska ladja pri obvladanju tega velikankega trgovskega prometa pritegnil le za dopolnjujoče sodelovanje. Vendar bo ta podmorska prometna proga le nekaj vrst dragocenih predmetov lahko prevažala med Nemčijo in Ameriko. Podmorski čoln, ki je odplul iz Bremna v Baltimore, je imel veliko množino barvnih snovi na krovu. Nemčija je v zadnjih letih pred vojno dobavila v Ameriko letno okrog 9000 ton barvnih snovi. Pri tem ne igra tovarnina nobene vloge, ker Amerika takorekoč vsako ceno plačuje za smolne barve. Meseca februarja n. pr. se je v New-Yorku zahtevalo za sod manj vredne vialne barvne snovi, ki je pred vojno stala manj kot 400 dol., 12.000 dol. in se je ta cena tudi plačala. Kljub vsem naporom je ameriška industrija barvnih snovi skoro docela odrekla in ni mogla niti po množini niti po kakovosti nadomestiti nemške dobave. Tudi povratna vožnja se bo nemškim podmorskim trgovskim ladjam lahko izplačala, zato je vožnja prve trgovske podmorske ladje zaznamovati kot zmago tehnike in nemške vztrajnosti. Zato je tudi napravila mogočen vtis povsod.

Društvene vesti.

Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani. Seja dne 7. julija 1916: Obolenje je prijavilo 16 članov. Bolniških stroškov se je izplačalo 12 članom v znesku K 1715/27. Raznih dopisov se je rešilo 48. Umrli so sledeči gg. člani: Pleiweis Josip, zasebnik, Felber Friderik, trgovec v Mariboru, Kessler Ignacij, trgovec v Ljubljani, Lappain Karl, zasebnik v Ljubljani, Wašič Ljudovik, trgovski pomočnik v Ljubljani, Ledenig Alfred, zasebnik v Ljubljani, Weber Karl, častni član v Ljubljani, je volil v svoji oporoki društvu K 250.—

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontorist, 1 poslovodja, 6 pomočnikov mešane stroke, 1 pomočnik manufakturne stroke, 1 pomočnik špecerijske stroke, 2 pomočnika špecerijske in železninske stroke, 1 kontoristka, 7 prodajalk, 12 učencev in 3 učenke. — Službe iščejo: 1 kontorist, 3 kontoristke, 20 prodajalk, 5 pomočnikov, 3 učenci in 3 učenke. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica: K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve. okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 0/0.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.
IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzovjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni sklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavicje.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 0/0 čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

 Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, posredstvo točno.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000.—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000.—**

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 1/4 %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/4 % obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *Rudolf Šega*: Koncentracija bank.
- 2.) Omejitev porabe mesa in masti.
- 3.) Prevzemne cene za žito in sočivje.
- 4.) *V. Ž.*: Nove sodne pristojbine.
- 5.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 6.) Raznoterosti:
Sprejetje ponudene čezmerne cene ni navijanje cen.
— Razlaga vojne klavzule. — Gospodarska vojna

četverozveze proti Avstro-Ogrski. — Pristojbinska prostost prilog k trgovskim ponudbam. — Prodaje s pridržkom v vojnem času. — Banke in trgovina. — Rekord izvoza in vojnih dobav v Združenih državah. — Davek na vojne dobičke in napovedi.

- 7.) Društvene vesti.
Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

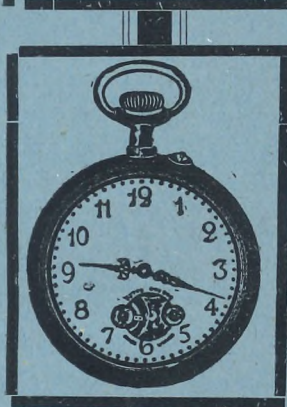
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
eksportna tvrdka.

Zahtevajte moj nov
povečani cenik, ka-
teregeta dobite' za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Duajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete
Izdelovatelji cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje .:
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica

di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznano najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavniku nujno potrebne.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

➡ priporoča svoja svetla in črna piva. ➡

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Kmetska posojilnica - ljubljanske okolice - v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

➡ **4³/₄ %** ➡

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna kmečka posestva, radi tega je tudi ves denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps), olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče, steklarski in mizarski klej in druge v to stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

SLOVENSKI **TRGOVSKI** **VESTNIK.**

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1916.

Štev. 8.

Koncentracija bank.

Spisal Rudolf Šega.

V vseh panogah narodnogospodarskega delovanja vidimo stremljenje po koncentraciji. Mala podjetja polagoma izginjajo v velikih podjetjih, ki kakor polipi segajo s svojimi tipalnicami po majhnih konkurentih. In tako neprenehoma naraščajo velika podjetja. Gospodarsko neodvisna manjša in srednja podjetja pa izgubljajo neodvisnost. In ta razvoj se je pričel pojavljati tudi pri bankah. Nastajajo velike banke, ki s svojo konkurenco ubijajo manjše. V zvezi s tem procesom je drama izumiranja privatnih bankirjev, ki so igrali poprej odločilno vlogo v socialnem življenju.

Koncentracija se pa ni pričela, kakor znano, pri bankah, marveč v industriji. Če se je hotela velika industrija koncentrirati, je bilo treba v to svrhu tudi velikih finančnih sredstev. V industriji za elektricitetne priprave je pred časom v kratkem nastalo par velikih podjetij. Toda majhne banke so bile mnogo preslabe in nezmožne, da bi zadoščale zahtevam teh velikih podjetij. Čim večja so postajala torej industrialna podjetja, tem večjih bank je bilo treba. Da je to koncentracijo bank povzročila industrija, razvidimo tudi iz tega, da se hipotekne banke in banke, ki izdajajo bankovce in ki nimajo z industrijo nobene zveze, niso v tej meri razširile in zvečale.

Pri vsaki koncentraciji gre posredno ali neposredno za to, da se izloči konkurenca. Prvi povod k temu so dale velike državne in mednarodne finančne emisije. Banke so se združile v konzorcij. Vzrok temu je bilo začetkoma predvsem nedostajanje kapitala in pa porazdelitev rizika na več bank. V novejšem času se je temu še pridružilo stremljenje, s skupnim postopanjem doseči medsebojne koristi.

Obrat se je v prvi vrsti s tem razširil, da so se zbrale velike kapitalije. V drugi vrsti se pojavlja to stremljenje po velikem obratu v snovanju komanditov, filialk, agentur in depozitnih blagajnic, kakor tudi sestrskih bank v tu- in inozemstvu. Razvije se daleč naokoli

razrastla bančna organizacija, ki so jo povzročile potrebe industrialnega kredita. Industrija in trgovina rabita kredit v tekočem računu. Izstavlja moreta akcepte na svojo banko ter pri njej diskontirati menice na tuzemstvo in inozemstvo. Da morejo banke ta promet z menicami v velikem urejevati ter presojati varnost menic, morajo imeti organizacijo, ki ni samo lokalna, marveč ki presega meje domače dežele. Industrialni kontokorentni posel torej pospešuje koncentracijo bank.

Komandite nastajajo s tem, da se banke udeležujejo pri drugih privatnih bankah z vlogami. Banki, ki ima take komandite, mnogo koristi, če potem svojih komandit spoznava svoje komitente in pa lokalne razmere na tujih trgih. Vendar je pa za banko precej težko kontrolirati poslovanje svojih komandit in popolnoma nemogoče poseči v poslovanje komandite, če je njeno poslovanje slabo. Z eno besedo: banka ima premalo vpliva na komandite. Vsled tega se komandite niso nič kaj razvile.

Nadalje pridejo v poštev filialke. Filialke so juristično nesamostojni priveski banke, deli cellega podjetja, lokalno pa ločeni od glavnega podjetja. Filialke razširjajo in dopolnjujejo delovanje glavne banke, oziroma centrale v drugih pokrajinah ter tako množe njene posle in kupčije.

Razmeroma redke so agenture. To so zastopstva banke z različnimi pravicami, ki se ravna po pooblastilu, ki ga da banka, torej fizične ali juristične osebe, ki niso identične z banko. Agentura prevzema naročila in jih odkazuje banki ali jih pa izvršuje na njen račun. S tem banka množi število svojih odjemalcev in dobiva zanesljive informacije o kupčijem položaju v kraju, kjer je agentura.

Drugačno stališče zavzemajo depozitne blagajnice. V te blagajnice se lahko nalagajo tudi manjši zneski, ki se obrestujejo. Odtod njihovo ime. Depozitne blagajnice vrše mali promet velikih bank z občinstvom. Depozitnih blagajnic ne smemo zamenjati s filialkami. Depozitne blagajnice ne morejo samostojno disponirati, ker morajo vse odkazati centrali. Tako n. pr. ne morejo komitentu samostojno dovoliti blankokredita. Depozitne blagajnice so

popolnoma odvisne od centrale v vseh svojih poslih. In značilno je, da si banke, ki gredo pri emisijah in drugih večjih finančnih kupčijah roko v roki, kar najbolj konkurirajo pri ustanavljanju depozitnih blagajnic. Glavni namen teh depozitnih blagajnic je pač ta, privabiti kolikor mogoče kapitalij v obliki hranilnih vlog.

Velike banke ustanavljajo nadalje sestrške banke, da razširijo predvsem v inozemstvu svoje kupčijske odnošaje. Take sestrške banke v inozemstvu ustanovi časih več bank ali pa tudi le ena sama banka. V prvem primeru gre za centralizacijske točke, ki jih ustanavljajo velike banke za svoje skupne interese v inozemstvu. Mobilni kapital ima ravnotako kakor industrija tendenco, razširiti se mednarodno. Te inozemske banke nudijo eksporterjem velike olajšave in imajo predvsem namen, pospeševati eksport domačega blaga in domačih pridelkov ter izdelkov.

Največjega pomena v vsem tem koncentracijskem procesu bank so pa interesne skupnosti. V letnih zaključkih bank jih označujejo kot trajne udeležbe. Njihov namen je, razširiti kupčijske odnošaje. To skušajo doseči z vplivom, ki ga izvršujejo udeležene banke na občnih zborih in potem teh na sestavo nadzorovalnega sveta in ravnateljstva.

Imamo tri vrste interesnih skupnosti: 1. Večja banka se udeležuje le z relativno majhnim zneskom, s katerim je kupila akcije manjše banke ali pa za katerega je zamenjala svoje akcije za akcije manjše banke. 2. Večja banka si je pridobila večino akcijskih manjše banke. 3. Večja banka je kupila vse akcije manjše banke.

V zadnjem primeru lahko interesna skupnost dovede do fuzije. Manjša banka izgubi potem svojo juristično samostojnost, svoje ime, svojo tradicijo. Banko razpuste in njene posle prevzame filialka večje banke, ki je prevzela vse njene akcije.

Ni pa treba, da se ta interesna skupnost izvrši z izmenjavo akcijskih. Izvršiti se more tudi potom pogodbe. Najbolj značilna v tem oziru je interesna skupnost dveh berlinskih bank, namreč »Dresdner Bank« in »Schaafhausenscher Bankverein«. Tu ni šlo za zvezo majhne banke z veliko banko, marveč za zvezo dveh enako močnih zavodov, ki imata oba svoj sedež v Berlinu. Ta dva enako velika zavoda pa se nista zvezala na podlagi izmenjave akcijskih, marveč potom pogodbe. Wallich pravi v svojem spisu »Die Konzentration im deutschen Bankwesen«: »Veliki pomen te interesne skupnosti je v tej okoliščini, da so tu prvič v krogu berlinskih zavodov popolnoma izključili konkurenco, ne z nasilnim zatiranjem ene banke, marveč potom pogodbeno dogovorjene enakopravnosti obeh bank.«

Kaj dovaja banke do tega, da sklepajo take interesne skupnosti, da se udeležujejo pri drugih bankah?

Glavno točko smo že omenili. Odstraniti ali vsaj zmanjšati hočejo konkurenco. Dogaja se, da hočeta dve

banki v istem mestu ustanoviti filialki. To se čestokrat prepreči z interesno skupnostjo. In tako je taka interesna skupnost obrambno orožje v gospodarskem boju na denarnem in kreditnem trgu.

Nadalje hočejo banke z interesnimi skupnostmi ustvariti ali pomnožiti svoje odnošaje napram industriji.

Pri ustanavljanju interesnih skupnosti lahko dosežejo banke z ažijskim nanovo izdanih akcijskih velike dobičke v svojih knjigah ter s temi poravnajo eventuelne izgube. Take alianse so navadno za udeležene banke zelo dobra kupčija. Navadno stoje akcije večjega zavoda višje v kurzu nego akcije manjše banke. Če se namerava združiti velika banka, katere akcije notirajo n. pr. 160 odstotkov, z manjšo banko, katere akcije notirajo le 100 odstotkov, tedaj bodo to transakcijo na ta način izvršili, da bodo ponudili tri akcije manjše banke za dve akciji večje banke. Akcionarji majhne banke napravijo pri tem še dobro kupčijo, kajti dobe za tri akcije v vrednosti 300 dve akciji v vrednosti 320 in bodo zaradi tega brezdvomno glasovali za fuzijo. Večja banka pa dobi akcije male banke v vrednosti 3000 kron za akcije v nominalni vrednosti 2000 kron, ima torej efektiven dobiček 50 odstotkov, ki se prišteje njenim javnim rezervam ali se pa uporabi kot del takozvanih skritih rezerv, ki se morejo v neugodnih letih uporabiti za kritje izgub ali v svrhu stabilizacije dividende. Dobiček je seveda tem večji, čim večji je akcijski kapital male banke in čim večja je razlika med kurzom obeh bančnih akcijskih. Seveda ni vedno ažijskega dobička pri takih interesnih skupnostih in sicer tedaj ne, če se fuzija izvrši potom pogodbe, ne pa z izmenjavo akcijskih.

Banke ostanejo na zunaj samostojne. Komitent niti ne opazi, da so se temelji obeh bank izpremenili.

Te fuzije imajo pa tudi svoje slabe strani. Predvsem pridejo v poštev bančni uslužbenci. L. 1906. so sklenile štiri berlinske banke (Deutsche Bank, Diskontogesellschaft, Dresdner Bank in Darmstädter Bank) pogodbo, s katero so se obvezale, da ne bodo sprejele nobenega uradnika, ki je pri enem izmed omenjenih zavodov v še neodpovedani službi. Ta pogodba je zelo omejevala svobodo bančnih uradnikov in je tedaj povzročila mnogo hrupa. Vsled opozicije bančnih uradnikov so jo pa precej modificirali.

Te fuzije so pa tudi izpodrinile manjše in srednje eksistence v bankovništvu. Te izgube svojo samostojnost, privatni bankirji se pa obsodijo takorekoč na smrt. Svoječasno je največjo senzacijo vzbujalo, ko je prenehala samostojno poslovati Rothschildova banka v Frankobrodu. Frankobrodski Rothschild je umrl l. 1901., ne da bi bil zapustil moških dedičev. Ker ni hotel noben član rodbine prevzeti banke, je prišlo do likvidacije in dedščino je prevzela banka Diskontogesellschaft.

Na Nemškem so n. pr. vsi večji provinčni zavodi, ki so bili poprej samostojni, odvisni od berlinskih veli-

kih bank. Navzlic temu so se pa na Nemškem žrtve tega razvoja mirno združile z velikimi bankami v eni skupni zvezi, v takozvanem »Zentralverbandu des deutschen Bank- und Bankiergewerbes«, ki baje zasleduje skupne interese.

Bančna koncentracija pa tudi slabo učinkuje na borzo, kajti vedno bolj se množi število kupov in prodaj, ki se sklepajo med bankami in ki sploh ne pridejo na borzo. Vsled tega postaja pa gibanje na borzi vedno slabše, tvoritev cen ni več tako natančna, predvsem pa trpi značaj borze, to fino precizijsko orodje za ponudbo in povpraševanje.

Grozi pa tudi monopol bank. Na to delajo posebno na Nemškem efektne banke. V Berolinu se je že izvršila krajevna koncentracija največjih zavodov cele Nemčije. Ti zavodi so deloma v Berolinu ustanovljeni, kakor Deutsche Bank in Diskontogesellschaft, ali pa v kakem drugem mestu. Zavodi, ki niso bili v Berolinu ustanovljeni, so preložili svoje težišče v Berolin ter tam ustanovili filialke, ki so kmalu nadkrilile centralo, kakor Darmstädter Bank, Dresdner Bank, Schaaffhausenscher Bankverein. To ni slučaj. Berolin je največje nemško tranzitno mesto med vzhodno in zahodno Evropo, politično središče Nemčije, sedež največje nemške borze in državne banke.

Štiri koncerni vedno bolj obvladujejo iz Berolina nemški denarni trg. In že danes se pri njih koncentrija skoro vsa nemška bančna kupčija. Zgodovina nemških efektnih bank bo govorila v bodoče le o teh štirih velikanških skupinah, ki že danes reprezentirajo s svojim akcijskim kapitalom več nego tri četrti združenega akcijskega kapitala vseh milionskih bank na Nemškem. Te štiri skupine tvorijo Deutsche Bank, Diskontogesellschaft, Dresdner Bank z banko Schaaffhausenscher Bankverein in Bank für Handel und Industrie. Kaj se ima v bodoče dogoditi, kaže pač najbolj zveza Dresdner Banke in pa zavoda Schaaffhausenscher Bankverein.

Taki monopoli morejo različno učinkovati na občinstvo. Če namerava n. pr. kako mesto najeti posojilo, tedaj ne konkurira več bank, marveč le ena skupina. In ta skupina napravi ponudbo, ki je morda za dotično mesto časih zelo težka. Na drugi strani ima pa taka koncentracija tudi dobre strani, ker se z ogromno denarno močjo mnogo več doseže, posebno pri mednarodni konkurenci, nego pa z malimi kapitalijami.

Koncentracija, značilno znamenje našega časa, je neizogibno potrebno sredstvo za bodoči kulturni napredek. S sveta je ne moremo odpraviti. Paziti moramo samo na to, da ne uniči s svojo silo nedolžnih, ki pridejo v dotiko z njo.

Omejitev porabe mesa in masti.

(Min. ukaz z dne 14. julija 1916, drž. zak. št. 218.)

Prodajati meso sirovo ali pripravljeno (kuhano, pečeno, prekajeno, osoljeno i. dr.) ter oddajati meso in jedila, ki so docela ali deloma iz mesa, je dovoljeno le ob petih dnevih v tednu. Tudi v zasebnih gospodarstvih (gospodinjstvih) se sme uživati meso in jedila, ki so docela ali deloma iz mesa, le ob petih dnevih v tednu.

Z mesom se umejo vsi užitni deli goved, telet, svinj, ovc, koz, konj, domačih zajcev, perutnine in divjačine, nadalje mesne konzerve, prekajeno blago všteti gnjat (šunko) in — z omejitvijo, navedeno v tretjem odstavku — tudi klobase.

Prepoved se ne razteza na mast, sirovo in stopljeno, tudi slanino brez mesa, kri, mozeg, mesno juho in na tiste vrste klobas, ki jih posebej označeni politično deželno oblastvo in ki se narejajo le z uporabo krvi in notranjih delov zaklanih živali.

V posebnega ozira vrednih primerih, zlasti za zdravilišča, lahko dovoli politično okrajno oblastvo od primera do primera na prošnjo izjeme.

Obrtniki, ki oddajajo meso drugim osebam na podstavi takega dovoljenja, morajo pisati knjigo zabeležnico, iz katere mora biti razvidno oblastvo, ki je podelilo dovoljenje, ime in stanovališče stranke ter množina in vrsta mesa, ki se je oddala vsaki stranki.

Zgoraj omenjena določila se ne uporabljajo na prodajanje mesa za prehranjevanje vojaških oseb, ki prejemajo naturalno prehrano, ter na uživanje mesa in mesnih jedil po takih osebah. Meso se pa sme prodajati le proti potrdilu, ki ga je vpisati v knjigo zabeležnico.

Ob dnevih, ob katerih ni dovoljeno prodajati meso in mesna jedila, obrtniki ne smejo imeti mesa in mesnih jedil v zalogi v svojih opravičnih prostorih, ki so dostopni odjemalcem, oziroma gostom.

V gostilnah, točilnicah in jedilnicah, ter v zavodih vsake vrste, v katerih se oddajajo jedila osebam izven njihovega lastnega gospodarstva, torej tudi v sanatorijih in v takozvanih rodbinskih domih, penzijah, kazinih, društvenih prostorih itd. se smejo za prehranjevanje, in sicer tudi nameščencev jedila postavljati na izbiro v jedilnem listu in oddajati le z nastopnimi omejitvami:

1. Za eno pojedino se smejo pripravljati in ponujati v uživanje mesna jedila le iz dveh mesnih vrst (meso od goved, telet, svinj, ovc, koz, konj, domačih zajcev, divjačine in perutnine). Pri tem veljajo klobase, gnjat (šunka), ter vsaka posamezna vrsta divjačine ali perutnine za posebno mesno vrsto.

2. Ako se pri eni pojedini ponujajo v uživanje ribja jedila, ki se pripravljajo uporabljaje mast, sirovo maslo ali olje, se smejo narejati in ponujati mesna jedila le iz ene mesne vrste.

3. Prepovedano je oddajati vsa jedila, ki so ocvrta v stopljeni masti kakršnekoli vrste ali v olju; ravnotako oddajati vse omake, ki so narejene z uporabo olja.

4. Prepovedano je oddajati krompir, ki je pripravljen z mastjo ali surovim maslom.

5. Prepovedano je oddajati surovo maslo tudi spuščeno.

6. Za eno pojedino se sme oddajati le ena vrsta močnatih jedi. Za daljšo dobo pripravljene torte in pecivo ne spadajo pod to določilo.

7. Ob sobotah se ne sme uporabljati mast kakršnekoli vrste za pripravljanje rib, mesnih jedil vsake vrste in sveže narejenih močnatih jedi. Ob tem dnevu se ne smejo oddajati na ta način pripravljena jedila.

V posebnega ozira vrednih primerih lahko dovoli politično okrajno oblastvo za posamezne v sanatorijih nastanjene bolnike izjeme.

V gostilnah in povsod, kjer se oddajajo jedila, se sme oddati eni osebi za eno pojedino le ena mesna ali ribja jed, bodisi topla ali mrzla. To določilo se razteza tudi na nameščence takih obratov.

Mesna teža oddane mesne ali ribje jedi naj znaša približno 11 dkg, pri oddaji pečenke približno 15 dkg.

Ravnotako je prepovedano oddajati topla jedila na prodajalnih krožnikih ali skledah, ako se to ne zgodi skupno nasproti dvema ali več osebam.

V obratih je tudi prepovedano postavljati na mize shranke z oljem ali gorčico (ženofo) v prosto rabo.

Gostilniški in točilni obrtniki imajo dolžnost postaviti seznamek jedil, ki jih vsakočasno ponujajo v oddajo, in njihovih cen na razločno vidnem mestu obratnih prostorov tako, da se lahko čita že s ceste.

Konzerve iz mesa ali z mesnim pridatkom, ki so se razgrele, da ostanejo užitne, se ne smejo obrtniško narejati za namene prehrane civilnega prebivalstva.

Za meso veljajo začetkom navedene vrste, nadalje slanina.

Določilo predzadnjega odstavka se uporablja na narejanje mesnih konzerv po združbah porabnikov tudi tedaj, ako se ne izdelujejo obrtniško.

Politično deželno oblastvo ima pravico omejiti izdelovanje klobas na določene vrste.

Prepovedano je uporabljati mastne napolnilne snovi (kreme i.dr.) za obrtniško narejanje slaščičarskega blaga, ter obrtniško pripravljati močnate jedi, ki se ocvrejo v spuščeni masti vsake vrste.

Prestopke tega ukaza ter predpisov, ki so jih izdala politična deželna oblastva na njegovi podstavi, kaznujejo politična okrajna oblastva z denarnimi kaznimi do 500 K ali z zaporom do šest mesecev.

Ako se stori prestopke ob izvrševanju obrti se more razen tega odrediti, da se odvzame obrtna pravica za vedno ali za določen čas, ako so dani pogoji § 1333, odstavek 1, lit. a) obrtnega reda.

Politično okrajno glavarstvo in v krajih, kjer je posebno cesarsko policijsko oblastvo, tudi to oblastvo ima pravico vsak čas pregledovati prostore, kjer se obrtniško prodaja meso, oddajajo jedila ali obrtniško izdeluje, oziroma obrtniško prodaja slaščičarsko blago ter zasebna gospodarstva. Imajo tudi pravico vsak čas vpogledovati poslovne zapiske podjetij omenjene vrste, všteti obrate, ki se pečajo z izdelovanjem konzerv.

Občine so dolžne sodelovati v izvrševanju tega ukaza in predpisov, ki so jih politična deželna oblastva izdala na njegovi podstavi.

Zoper odredbe, ki so se ukrenile na podstavi predpisa, ki so ga izdala politična deželna oblastva, ni pravnega pomočka. Predstojnemu političnemu oblastvu pa je pridržano, da take odredbe uradoma preskusi.

Ta ukaz je stopil v veljavo dne 25. julija 1916 in so prejšnje tozadevne odredbe izgubile svojo moč.

Prevzemne cene za žito in sočivje.

(Min. ukaz z dne 15. julija 1916, drž. zak. št. 219.)

Za spodaj imenovane, v letu 1916. pridelane vrste žita in sočivja se določajo prevzemne cene vojnega prometnega zavoda za žito tako - le:

I. Za tiste množine žita, ki so se do 15. decembra 1916. l. dejansko oddale k postaji za nakladanje ali k mlinu ali skladišču, ki ga je določil vojni prometni zavod za žito, in sicer za vsakih 100 kilogramov

pšenice ali pire z	38 K
rži z	31 »
napolice (pšenica in rž mešana) z	31 »
pivovarskega ječmena s	36 »
ječmena za krmo z	32 »
ovsa s	30 »

Oddajo je izkazati z duplikatom voznega lista ali s potrdilom prevoznega podjetja, mлина ali skladišča.

II. Za tiste množine žita, ki so se oddale po roku, oznanjenem pod I., in sicer za vsakih 100 kilogramov

pšenice ali pire s	35 K
napolice (pšenica in rž mešana) z	29 »
rži z	29 »
pivovarskega ječmena s	33 »
ječmena za krmo z	28 »

III. Nadalje se določajo prevzemne cene za vsakih 100 kilogramov

prosa z	28 K
graha ali leče s	55 »
fižola vsake vrste, izvzemši fižolove odpadke (fižol za krmo) s	40 »
odpadkov fižola, graha in leče s	30 »
graišice s	26 »

Pri mešanici velja za prevzemno ceno cena najcenejše primešane vrste pridelka.

Za celo prevzemno ceno je prevzeti tisto žito, ki je zdravo, očiščeno in suho in nima več nego 2 odstotka smeti (nesnaga, ki ni slična žitu), računjeno po teži.

Za žito, ki glede kakovosti ne ustreza tem pogojem, je odbiti primeren znesek od prevzemne cene.

Za naravno primes tujih žitnih zrn ni ničesar odbiti, ako njena izmera ne presega 3 odstotkov, računjeno po preštetju. Ako presega naravna primes tujih žitnih zrn to izmero, je odbiti primeren znesek od prevzemne cene. Ta odbitek ne sme znašati več nego 15 odstotkov prevzemne cene.

Ako se ne doseže dogovor o višini odbitka, odloči o sporih med kmetovalci in prevzemnimi organi, ki jih je postavil vojni prometni zavod za žito, okrajno sodišče, v čigar okolišu se nahaja blago, v izvenspornem postopku, zaslišavši izvedence.

V tem primeru mora vojni prometni zavod za žito ob prevzetju z navadnimi pogoji začasno plačati kupno ceno, ki jo je ponudil njegov prevzemni organ.

Odločba okrajnega sodišča se more izpodbijati v osmih dneh z rekurzom. Zoper odločbo II. stopnje ni nadaljnega pravnega pomočka.

Sodišče odloči po svobodnem preudarku, kolikor more stranka povrniti stroške postopka ali kolikor se razdele med stranke.

Dolžnost dobave se ne odloži s sodnim postopkom.

O sporih radi višine odbitka med prevzemnimi organi, ki jih je postavil vojni prometni zavod za žito, in med mlinom ali drugim prevzemnikom blaga, odloči izvedeniška komisija borze za poljedelske pridelke tistega upravnega ozemlja, v čigar okolišu se je oddalo blago. Ako v tistem upravnem ozemlju ni izvedeniške komisije, odloči izvedeniška komisija borze za poljedelske pridelke na Dunaju. Zoper odločbo izvedeniške komisije ni pravnega pomočka.

Prevzemne cene se umevajo od postaje za nakladanje, ako ni mlin, ki prevzame blago, da ga zmelje, ali skladišče, ki ga je vojni prometni zavod za žito določil za shrambo, bližje kraju dobave, in v njih so zapopadeni stroški nakladanja in prevoza do bližnje železniške ali plovstvene postaje mlina ali skladišča.

Ta ukaz je stopil v veljavo dne 16. julija 1916.

Nove sodne pristojbine.

(Dalje.)

II. Konkurno in poravnalno postopanje.

V l o g e.

a) Kolikor ne velja kaka druga določba tarife:

1. vloge upnikov, s katerimi oglašajo svoje terjatve h konkurzu ali v poravnalnem postopanju, ali pa utes-

nujejo, dopolnujejo ali drugače izpreminjajo svoje oglase, ako znaša oglašena terjatev do 100 K, od vsake pole 30 vin., če znaša oglašena terjatev čez 100 K do 1000 K, od vsake pole 1 K, če pa znaša čez 1000 K, od vsake pole 2 K;

2. od vlog prezadolženca in upravnika konkurzne mase kakor tudi od vlog dolžnika in poravnalnega upnika v poravnalnem postopanju, se ne plača nobena pristojbina, od drugačnih vlog se pa plača od vsake pole po 1 krono;

b) predlogi upnika, da se razglasi konkurz, se kolkujejo s 5 K, ako njegova terjatev znaša do 1000 K, sicer pa z 10 K od prve pole, za vsako nadaljno polo znaša kolek le 1 K;

c) predlogi prezadolženca, oziroma dolžnika, da se razglasi konkurz ali uvede poravnalno postopanje, se ne kolkujejo;

č) pravna sredstva na zbornu sodišče prve ali druge stopnje se kolkujejo od prve pole s kolkom za 5 K, na vrhovno sodišče pa s kolkom za 10 K; za vsako nadaljno polo znaša kolek le 1 K.

Zapisnike v konkurznem in poravnalnem postopanju je le tedaj kolkovati, in sicer tako, kakor vloge, ako nadomeščajo vloge, sicer so pa prosti vsake pristojbine.

Priloge se kolkujejo s kolkom za 50 vin. od vsake pole, oziroma od vsakega kosa, **duplikati** sodnih izgovitev in **prepisi** s kolkom za 2 K od vsake pole, **uradna potrdila**, ki jih izda sodišče upravniku konkurzne mase ali poravnalnemu upravniku, so kolka prosta, v vseh drugih slučajih pa znaša pristojbina 2 K od vsake pole.

Poprečne ali pavšalne pristojbine znašajo v konkurznem postopanju, ako se konkurz konča z razdelbo mase ali s prisilno poravnavo, 1 odstotek (1%) od vsote zneskov, ki so se porabili ali so na razpolago za poplačilo stroškov konkurznega postopanja in poplačilo konkurznih terjatev, če se pa konkurz konča zato, ker je udeležen samo en konkurzni upnik ali pa se konča konkurz v sporazumu z upniki, 1% od prodajne vrednosti konkurzne mase, pri poravnalnem postopanju, ako sodišče potrdi poravnavo, pa znašajo te pristojbine le $\frac{1}{2}\%$ od vsote zneskov, ki so se porabili ali so na razpolago za poplačilo upnikov.

Poravnave v konkurznem in poravnalnem postopanju je kolkovati kakor sodne poravnave tekom civilne pravde ali izvršilnega postopanja.

III. Nesporno postopanje.

Vloge se kolkujejo splošno od vsake pole s kolkom po 1 K, rekurzi in pritožbe in sicer na zbornu sodišče prve ali druge stopnje s kolkom za 5 K, na vrhovno sodišče pa s kolkom za 10 K od prve pole, vsaka nadaljna pola se pa kolkuje s kolkom za 1 K.

Zemljiškoknjižne vloge za vpis ali izbris nepremič-

nih stvari ali enakih pravic, se kolkujejo, ako je pravica, ki jo je vknjižiti, vredna:

ne čez	100 K	z 1 K	od vsake pole
»	100 » do	200 K	z 2 K od prve pole
»	200 » »	500 »	s 3 » » »
»	500 » »	1000 »	» 4 » » »
»	1000 »	» 5 «	» » » »

Ako se pa pravica ne da ceniti in v slučajih, če se predlaga le vpis predznambe, s kolkom za 3 K od prve pole, druga in poznejše pole se pa kolkujejo vedno le s kolkom za 1 K.

(Vknjižnino je seveda treba plačati še posebej.)

Vloge za vpise v trgovinski register se kolkujejo tako-le:

1. a vpis tvrdke ali za vpis izpremembe že vpisane tvrdke ali njenih imetnikov, če tvrdka nima podružnice, s kolkom za 15 K, sicer pa s kolkom za 20 K;

2. za vpis družabne pogodbe, potem za vpis zvišanja družabne glavnice ali podaljšanja družabne dobe pri delniški družbi ali komand. družbi na delnice s 100 K » družbi z omejeno zavezo » 60 » » drugih družbah » 40 » če se pa vpišejo kake druge izpremembe družabne pogodbe, s polovico ravnokar navedenih zneskov;

3. za vpis podružnice tvrdke, ki je v tuzemstvu že vpisana v trgovinski register, z 20 K;

4. za vpis ali izbris prokure, potem udov predstojništva delniške družbe ali komanditne družbe na delnice in poslovodij družbe z omejeno zavezo od vsake osebe, ki jo je vpisati ali izbrisati, z 20 K;

5. za vpis ali izbris likvidatorjev od vsake osebe, ki jo je vpisati ali izbrisati, z 20 K;

6. za vpis trgovčevi ženi z ženitno pogodbo podeljenih imovinskih pravic, tudi z 20 K.

Našteti zneski veljajo le za prvo polo; vsaka nadaljna pola se kolkuje s kolkom za 1 K.

Zapisnike v nespornih stvareh je kolkovati s kolkom za 1 K od pole, ako pa nadomeščajo v predstojenih odstavkih označene vloge, kakor te vloge same.

Priloge se kolkujejo s kolkom za 50 vin., **duplikati**, ki se izdajo stranki na zahtevo, s kolkom za 2 K od vsake pole (sicer so kolka prosti), to velja tudi za **prepise**, ki se izdajo na strankino zahtevo, dočim se za zemljiškoknjižne in depozitne izvlečke, ki jih zahteva stranka, plača po 3 K od pole.

Pri prostovoljnih sodnih cenitvah se plača $\frac{1}{4}\%$ od ugotovljene cenilne vrednosti, istotako pri prostovoljnih dražbah $\frac{1}{4}\%$ od dosežene cene, pri vgotovitvi odškodnine v slučajih razlastitve pa $\frac{1}{2}\%$ od vgotovljenega odškodninskega donosa.

V. Ž.

(Konec prih.)

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

Dobiva se na Liparskih otokih (Sicilija), odkoder ga v velikih kosih v slamo zavitega — v sodih razpošiljajo.

Napravljajo pa tudi v Evropi umetni plovec, ki se loči v tem, da je trši, enakomernejši in gostejši.

4.) **Brusi** (Schleifsteine), katere v podobi okroglih plošč nasajamo na ósi, okoli katere se vrtijo, so z večine drobnozrnati peščenč'i.

Za trgovino jih nabavljajo iz Saške (Pirna), Tirolske, Angleške in Francoske.

Neke fine vrste brusil, drobno zrnati ilnati kvarec, za brušenje z vodo in oljem, se dobi v Sonneber na Türiškem.

5.) **Osle** in **brusilniki** (Wetzsteine), s katerimi se óstri fina jeklena roba, kakor noži, britve itd., se dobivajo za kupčijo navadno v dolgih, štirioglatih kosih.

Posebno so dobri belgijski brusilniki.

Izdelujejo se pa poleg pristnih pri nas iz laškega vvoženih dobrih bergamoških óslíc ali brusilnikov (Bergamo), tudi še umetna brusila ali kamena.

Glina, pesek, šmirek in za lepilo tudi kavčuk, topljivo steklo in magnezija skupaj zvarjeno, daje trd in fin umetni brusilni kamen.

V Severni Ameriki dobivamo iz Arkansasa od nekega belkastega kamna prav dobro vrsto belih brusilnikov ali ósla za brušenje.

6.) **Mlinsko kamenje** (Mühlsteine) sestoji iz trde, luknjičave ali puhličaste lave in pa kremenca, labore ali od drugovrstnih kamnov, ki imajo dobre mlevske lastnosti, t. j. da ostanejo luknjičasti robovi vedno óstri.

Dobro mlinsko kamenje se dobiva iz črnkasto sive lave ob reki Reni (Rhein), ki je tako trda, da jeklu iskre kreše.

Dalje dobroznani francoski kremenjakovi kamni iz La Ferté sous Jouarre.

Na slovenski zemlji se nahaja mnogo labore (konglomerata) ob Savi, Soči, Ljubljani, ki je deloma jako čvrsta in klešejo iz nje mlinske kamne, n. pr. v Okroglem pri Kranju, Radovljici itd.

Mineralne surovine za razno uporabo. (Mineralische Rohstoffe.)

1.) **Sljuda** (Glimmer).

Od vseh vrst zmesnin sljude, kakor granita, gnajsa in mnogo znanih sljud, se za industrijo uporablja edinole muskovit ali kalijeva sljuda (Muskowit, Kaliglimmer).

Čista kalijeva sljuda je vedno prozorne, svetle barve, ki redko kristalizira, navadno jo dobivamo luskasto ali pleskasto.

Velike prozorne plošče, takozvano rusko steklo, nahajamo v Uralu, v Sibiriji in v Ameriki (Severna Karolina in Kanada).

Ker je muskovit izvrstno samilo (izolator), zato se uporablja pri električnih dinamo-strojih in na ladjah za okna ter turistovskih svetilkah itd.

2.) Magnezit se uporablja v novjšem času kot ognjavarna snov; dobivamo ga v gručavo kristalnih zrnih bele ali rjavkaste barve in sestoji iz ogljenčevokisle magnezije ($MgCO_3$) ter ima 4. trdotno stopinjo in 3kratno gostoto. Radi svoje neizgorljivosti in trpežnosti napram ognju uporabljajo magnezit, ko mu primešajo dolomita, za neizgorljivo opeko (feuerfeste Ziegel) in kamen.

Iz zmesi apnenca in magnezita pa delajo topilne lonce za plavže.

Tudi po Thomasovemu načinu čistijo jeklene izdelke in fosforati grodelj, kakor tudi za magnezijevo kovino rabijo magnezit.

Dobljeni kalcijev sulfat rabijo kot umetno gnojilo (tkzv. Tomaževa žlindra).

3.) Azbest je znan mineralni sovrstnik, ki se odlikuje radi svoje posebne neizgorljivosti in izhaja iz dveh različnih mineralnih vrst, kateri delimo v rogovičin azbest (Amionth-Hornblende Asbest), ki sestoji iz tenkih vlaken in se svetli svilen, uporablja se za izdelovanje neizgorljivih predmetov, n. pr. izoliranih plošč pri električnih strojih ali parnih kotlih, vendar se ne da tkati, ker je prekrhek.

Dobiva se v Sondrio (Italija) in na Sołnograškem.

Veliko važnejši v tehničnem oziru pa je serpentinov azbest (Serpentinasbest-Chrysotil), ki je zelo drobno vlaknat in tkejo iz njega neizgorljivo tkanino. Dobiva se v veliki množini v Montrealu (Kanada) in v Novi Fundlandiji.

Najbolj razvita industrija te stroke je v Ameriki in pa na Angleškem.

Pri nas imamo tako tovarno na Spodnjem Avstrijskem v Schoendorfu pri Voeklabrucku.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Sprejetje ponudene čezmerne cene ni navijanje cen. Pri nekem prizivnem sodišču je bila gospodinja Alojzija B. zaradi navijanja cen obsojena v denarno kazen 40 K, ker je za 18 jajc vzela od kupovalke same ponudeno ceno dveh kron. V vtemeljevanju se je povdarjalo, da pod „zahtevanje čezmerne cene“ v zmislu ces. naredbe o navijanju cen ni razumeti le direktno zahtevanje take cene, ampak tudi sprejetje take cene od strani prodajalca. Zoper to razsodbo je generalna prokuratura vložila ničnostno pritožbo v varstvo zakona, ker le sprejetje ponudene čezmerne cene ne spada pod pojem zahtevanja, ako prodajalčevo postopanje ni bilo tako, da bi dalo povod k ponudbi. Kasacijsko sodišče je v

zmislu predloga razsodilo, da se je vsled obsodbe prodajalke zakon kršil in da se obtoženka oprosti obtožbe radi navijanja cen. Razlogi pravijo: Čezmerna cena se sicer res ne sme vedno izrecno zahtevati, kajti tudi zahtevanju enako obnašanje prodajalčevo zadostuje, za takšno obnašanje je n. pr. smatrati, ako prodajalec s tem, da se brani imenovati določeno ceno, pokaže, da namerava le za čezmerno ceno prodati, dalje če blago zadrži, z določitvijo prodajne cene namenoma čaka in tako ali z drugimi sredstvi kupca takorekoč prisili, da mu ponudi čezmerno ceno. Po vgotovitvi te obsodbe je pa razvidno, da je kupovalka sama stavila ponudbe, ne da bi jo obnašanje obtoženke do tega privedlo. Pod takimi okolnostmi torej sprejetje ponudene čezmerne cene ne spada pod pojem zahtevanja čezmerne cene.

*

Razlaga vojne klavzule. Vprašanje, ali je vojno klavzulo razlagati tako, da odveže izbruh vojne od dobavne dolžnosti, ne da bi bilo treba dobavitelju dokazati nemogućnost dobave, se je za Nemčijo rešilo z razsodbo nemškega državnega sodišča z dne 7. julija t. l., kjer se izrecno izjavlja, da je vojna klavzula brezpogojno pravnoveljavna. Razsodba se utemeljuje: S klavzulo: „V slučaju vojne s pridržkom“ (Krieg vorbehalten) izjavlja prodajalec, da v slučaju vojne noče biti vezan na dobavno pogodbo. S tem se hoče oprostiti dobavne dolžnosti nele takrat, če povzroči vojna nemogućnost dobave, ampak če vojna sploh nastane. Izbruh vojne je izpremenil vse predpogoje, pod katerimi poslujejo dobavitelj in za njim stoječi tovarnarji. Da pomenijo dobavne dolžnosti, ki se raztezajo na več mesecev, vse drugačno breme kot v navadnih časih, je popolnoma jasno. Če je dobavitelj po zalogah, ki jih ima na razpolago, v stanu, izpolniti tekoče pogodbe, je vseeno. Pogojeni pridržek izključuje, da bi se s kupci spuščal v razmotrivanja o kupčijskih zadevah. Popolnoma enaka z vojno klavzulo je po judikaturi državnega sodišča tudi klavzula „force majeure“ (vis maior, višja sila), ki prav tako oprasča dobavne dolžnosti. Ta principierna razsodba državnega sodišča soglaša popolnoma s pravno prakso razsodišča budimpeštanske blagovne in efektne borze, ki se je tudi tako izjavilo.

*

Gospodarska vojna četverozveze proti Avstro-Ogrski. V zadnji številki smo objavili pregled letine, ki se letos pričakuje. Ker pa četverozveza v svojih listih in objavah vedno kaže, v kakšni gospodarski stiski glede živil je naša monarhija, hočemo na podlagi letin prejšnjih let pokazati, da prebivalstvo naše monarhije še celo hujše čase lahko preživi. Že dvajset let ni bila letina v monarhiji tako neugodna kakor v letu 1915. Kljub temu je prebivalstvo vzdržalo in s tem preživelo eno največjih težav v vojni, kajti na vsak način bo letošnja letina veliko boljša. Avstrijsko poljedelsko ministrstvo je izdalo zdaj pregled o obdelani zemlji in uspehih letine 1915. Te številke so jako poučne in nas lahko pomirijo v bodočnosti. Letina 1915 je skoro v vseh kronovinah glede pšenice, rži, ječmena in ovsu zaostala za petletnim presežkom, tako, da se mora skupni uspeh označiti daleko pod srednji. Isto velja za sočivje in celo za slamo, dalje krompir, repo in deteljo. Izpad je bil znaten. Petletno povprečje znaša na Avstrijskem, izvzemši Galicijo in Bukovino, v žitu skoro 10 milijonov metrskih stotov, v letu 1915 je znašala pšenična letina le $7\frac{1}{2}$ milijonov metrskih stotov. Povprečje rži je bilo $18\frac{1}{2}$ milijonov q, letina 1915 13 milijonov q, ječmen povprečje 12 milijonov q, v letu 1915 10 milijonov q, povprečje ovsu 15 milijonov q, l. 1915 $8\frac{1}{2}$ milijonov. Krompirja se je proti petletnemu povprečju 1915 11 milijonov q manj pridelalo. Ako se primerja zadnjih 20 let, je bila lanska letina najneugodnejša. Kljub temu se je s porazdelitvijo in organizacijo posrečilo, da smo v kampanji 1915/16 vzdržali. Brez vsakega dvoma je pa letina 1916 v vseh žitnih vrstah znatno boljša kot ona v letu 1915, tudi če bi se vsa pričakovanja na še večjo

ugodnost ne izpolnila. Na vsak način bo pa letošnja letina najmanj dosegla petletno povprečje. To bi bil le v pšenici, ječmenu in rži pridobitek okrog 8 milijonov q. Zato se lahko glede preskrbe kruha in krmil brez skrbi gleda v bodočnost.

*

Pristojbinska prostost prilog k trgovskim ponudbam. Upravno sodišče je izdalo za trgovce in obrtnike jako važno razsodbo, ki se tiče pristojbinske prostosti prilog k trgovskim ponudbam. Doslej so se te priloge, zlasti češče zelo obsežni splošni in posebni pogoji in posamezni proračuni kolkovali z 1 K za vsako polo. Neka firma je pa, kateri se je povodom neke ponudbe za gradbo državnega mostu predpisala pristojbina 15 K in povišek 30 K zato, ker imenovanih prilog ni kolkovala, vložila pritožbo pri upravnem sodišču, in to je zdaj priznalo tem spisom pristojbinsko prostost trgovske korespondence. Vtemeljevanje pravi med drugim, da okolnost, ker niso ti spisi izdelani v pri korespondencah običajni obliki, ne nasprotuje pristojbinski prostosti, ker zakon ne zahteva določene oblike korespondence kot pogoj pristojbinske prostosti. Zakon hoče temveč po smotru vsak spis trgovca ali obrtnika oprostiti pristojbinske obveznosti, ki ga ta v predmetih svojega trgovskega ali obrtnega obrata enostransko naslovi na drugo osebo. To je pa tudi slučaj pri prilogah, ki so se obdačile s pristojbinami.

*

Prodaje s pridržkom v vojnem času. Najvišji sodni dvor je koncem preteklega meseca izdal za trgovce zelo važno razsodbo o pravnem učinku klavzule „prosto“ (freibleibend) pri blagovnih ponudbah v vojnem času. Te takozvane proste ponudbe („freibleibende Offerte“) so, kakor znano, vsled vednega zvišanja cen v vojnem času jako pogoste. Dejanski stan je sledeč: Neka dunajska firma je ponudila po svojem agentu praški firmi blago s pridržkom „prosto“. Praška firma je bila s kupom zadovoljna, nakar ji je dunajska firma poslala interimno noto zopet s klavzulo „freibleibend“; v računu je bila navedena množina in cena blaga. Ko je nato praška firma na podlagi tega računa poslala kupno ceno, je dunajska tvrdka vrnila denar in odklonila dobavo, ker se je smatrala da je vsled klavzule freibleibend v to opravičena. Praška firma je nato tožila dunajsko na plačilo razlike v ceni in utemeljevala tožbo s tem, da je ponudba kakega blaga kljub pridržku „freibleibend“ reden predlog k sklepu kupne pogodbe; klavzula „freibleibend“ ne razruši lastnosti ponudbe kot oferte. Trgovsko sodišče je tožbo zavrnilo, toda višje deželno sodišče je ugodilo pritožbi in najvišji sodni dvor je potrdil to razsodbo ter poudarjal, da je po klavzuli „freibleibend“ sklep pogodbe le v toliko pogojen, oziroma omejen, da sme prodajalec le takrat odstopiti od pogodbe, če se posluži te pravice takoj po dospelju sprejemne izjave kupca, sicer je pa kupčija sklenjena. V tem slučaju bi torej dunajska firma morala takoj odstopiti od ponudbe, kakor hitro ji je praška izjavila, da sprejme ponudbo. — Pri tem opozarjamo na notico „Razlaga vojne klavzule“.

*

Banke in trgovina. Že parkrat smo v noticah opozarjali, da se banke pečajo s trgovino in tako delajo na eni strani konkurenco pravim trgovcem, na drugi strani pa povzročujejo zvišanje cen živilom in drugim potrebščinam, ker zbirajo velike zaloge. Na denarnem trgu so tudi banke veliko krive, da je naša plačilna bilanca tako slaba, ker zahtevajo vedno večje kurze za inozemske valute, ki jih rabijo importerji. Da so imele vse banke v pretečenem letu velikanske dobičke, ne more nihče tajiti. To pa, da so se vrgle na blagovno kupčijo, trgovcem nikakor ne more biti prav. Res je, da so sedaj izjemne razmere in da banke v inozemstvu v nevtralnih deželah lahko lažje kupijo živila kakor zasebniki, toda bati se je, da se bodo banke tudi po končani vojni pečale z blagovno kupčijo in namesto da bi trgovcem kredit dajale, ta ka-

pital za trgovino porabliale. To so nezdrave razmere in trgovci moramo odločno protestirati proti takozvanim blagovnim oddelkom različnih bank.

*

Rekord izvoza in vojnih dobav v Združenih državah. Iz objavljene statistike ameriške zunanje trgovine v mesecu maju t. l. je razvidno zopetno zvišanje izvoza Združenih držav, ki znaša v tem mesecu 472 milijonov dolarjev proti 404 v aprilu in proti 274 v maju 1915. Presežek izvoza znaša 243 milijonov dolarjev proti 132 v maju preteklega leta. Kakor se vidi, bo ameriška trgovska bilanca za koncem junija preteklo računsko leto dosegla še veliko večji aktivum kot 1914/15, v katerem je znašal 1095 milijonov dolarjev (proti 436 v letu 1913/14). Ker je že koledarsko leto 1915 izkazalo presežek izvoza proti uvozu za 1772,3 milijonov, se bo presežek za zadnje računsko leto zvišal za najmanj dve milijardi dolarjev. Kakor v prejšnjem letu, zavzemajo tudi letos vojne dajatve v ameriškem izvozu največ prostora in se je uvoz na Anglesko, Francosko in Italijo letos iznova zvišal. Del višjih izvoznih števil je res pripisati znatno zvišanju cenam, ki znašajo pri jeklu čez 100 in pri drugih železnih izdelkih skoro 200 odstotkov, pa tudi izvažane množine presegajo neprestano one v l. 1915. Odkar se je pričela vojna, je znašal aktivum ameriške zunanje trgovine okroglo tri milijarde dolarjev. Od tega so Združene države doslej okrog 1200 dolarjev naložile v kreditih in posojilih, ki so jih dale inozemstvu. Kako velik je bil povratek ameriških efektov v Združene države, se ne da preračunati; po cenitvah pa gotovo znaša milijardo dolarjev. Ameriška plačilna bilanca bo po vojni znatno drugo lice imela kakor pred vojno.

*

Davek na vojne dobičke in napovedi. Izšel je izvršitveni predpis k davku na vojne dobičke, ki ga podrobno ne bomo objavili, ampak hočemo danes le razmotrivati vprašanje o vložitvi napovedi za ta davek. Ali obstoji dolžnost vložiti napoved? V splošnem ne obstoji, ker se bo davek na vojne dobičke odmeril na podlagi dohodnine, torej na podlagi odmer dohodnine za leto 1914 in 1915 oziroma tudi 1916. Izvršitveni predpis pa vendar določuje nekaj slučajev, ko se mora napoved za davek na vojne dobičke vložiti. To so prvič slučaji, v katerih je za davek na vojne dobičke merodajen drug dohodek kot oni, ki se je vgotovil pri prireditvi dohodnine. Tako je na primer podvržen davku inozemski dohodek, za katerega se plača v inozemstvu dohodnina ne pa davek na vojne dobičke. Drugi slučaj je, ako so nastali novi dohodninski viri ali taki ugasnili. Če je n. pr. kdo prodal v oktobru 1915 hišo, je moral za dohodnino 1916 napovedati predvidne letne obresti iz kupnine. Davek na vojne dobičke se pa odmeri le od dejansko prejetih dohodkov, torej bi bilo treba napovedati tukaj deloma dohodek iz hiše, deloma faktično do 1. januarja 1916 prejete obresti od kupnine. Če je dalje kdo zgradil tovarno, ki je pričela obratovati 1. julija 1915, mora za l. 1916 napovedati za drugo polovico l. 1915 dohodek tovarne, za prvo polovico leta pa še dohodek iz kapitala, ki ga je porabil za tovarno. Tretji slučaj je, če pride kdo iz inozemstva v Avstrijo, ta mora tudi vložiti napoved. Sicer pa kakor zgoraj rečeno ni treba posameznim osebam vlagati za davek na vojne dobičke napovedi. Tudi družbam ni treba vlagati napovedi izvzemši družbe z omejeno zavezo. Davek je plačati v dveh rokih.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejmejo se: 3 pomočniki mešane stroke, 2 pomočnika manufakturne stroke, 3 pomočniki špecerijske stroke, 2 pomočnika špecerijske in železninske stroke, 2 kontoristki, 9 prodajalk, 8 učencev in 2 učenki. Službe iščeta: 2 kontorista, 11 pomočnikov, 7 kontoristk, 38 prodajalk, 5 učencev in 11 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve. okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.
IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s špecerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi** : **FRANCKOV** :

kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :

iz zagrebske tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000—**

Rezervnega zaklada **„ 1,330.000—**

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 $\frac{1}{4}$ %

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike.**

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjskem pa proti 5 $\frac{1}{4}$ %
obrestim in proti najmanj 1 % oziroma $\frac{3}{4}$ % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) *Dr. R. M.*: Novi davki.
- 2.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 3.) *Just Piščanec*: Carinstvo.
- 4.) Raznoterosti:
Omejitev varenja piva in porabe ječmena za to. — Omejitev točenja piva. — Centrala v varstvo upnikov za južnovzhodno ozemlje. — Dopustnost otvoritve konkurza o premoženju vpoklicancev. — Nove pri-

stojbinske lestvice. — Omejitve predelave in prodajanja bomboževinastega blaga ter moškega perila. — Slovenska trgovska šola v Trstu s pravico javnosti. — Brezmesni dnevi na Kranjskem. — Naročilo romunskega finančnega ministra v Avstriji pred vojno.

5.) Društvene vesti.

V Ptuj na Spodnjem Štajerskem. — Trgovina. — Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brez plačno.

Cena oglasom: Peti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in **upravnništvo**: Ljubljana, „Narodni dom“.

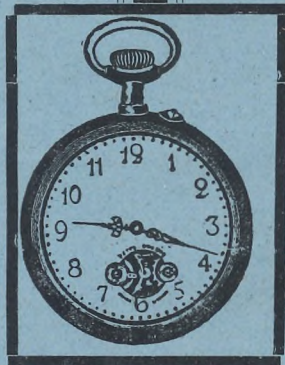

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine

po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
eksportna tvrdka.

Zahtevajte moj nov
povečani cenik, ka-
terege dobite za-
stoj in poštne
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Duajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete
Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.

II. del: Cena vezani knjigi 2 K.

III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

**Kmetska posojilnica
- ljubljanske okolice -
v Ljubljani**

R. Z. Z. N. Z.

Obreštuje hranilne vloge po

4³/₄%

brez odbitka rentnega davka, katerega pla-
čuje posojilnica sama za svoje vložnike.

**Posojilnica posojuje svoj denar na varna
kmečka posestva, radi tega je tudi ves
denar pri njej popolnoma varno naložen.**

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19.000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Trgovski pomočnik

*špecerijske stroke, soliden in trezen, se sprejme takoj
in pod ugodnimi pogoji pri firmi:*

Trgovina špecerije in deželnih pridelkov

J. KUŠLAN

KRANJ.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški
umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši
nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do
6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljate, suhe, emajlne in fasadne
barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps),
olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče,
steklarski in mizarski klej in druge v to
stroko spadajoče stvari

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

300048194, 9

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilov slovenskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1916.

Štev. 9.

Novi davki.

Ta naslov člankov inotic se v našem listu večkrat ponavlja in kolikor vemo, niti ne razburja občinstva tako kakor bi se v normalnem času zgodilo. Vsakdo si je namreč svest, da potrebuje država denar, denar in zopet denar, da more zmagovati velikanske izdatke, ki so potrebni za vojno. Saj so tudi meje naše ožje domovine ogrožene in če damo kri za domovino, bomo dali tem ložje denar.

Poleg davka na vojne dobičke se je naložilo več drugih davkov, ki jih hočemo danes kolikor mogoče vestno razpravljati.

I. Vojni pribitek.

Najbolj občuten je vojni pribitek k direktnim davkom.

Vlada namreč ni hotela brez parlamenta izpremeniti bistvo sedanjih direktnih davkov, oziroma dosedanje izmero, ampak je uvedla le pribitek k obstoječim davkom.

Pobiralo se bo kot vojni pribitek:

a) pri zemljiškem davku 80 odstotkov rednega davka. Z ozirom na draginjo vseh zemljiških pridelkov se bo ta pribitek najbrž najmanj občutil.

b) K občni pridobnini se bo k rednemu davku pobiralo 60 odstotkov pri davčnih zavezancih, ki spadajo v III. in IV. pridobninski razred, to je pri onih, ki plačujejo največ 300 K pridobnine. Pri davčnih zavezancih I. in II. pridobninskega razreda z davkom, ki je večji kot 300 K, se bo pobiral 100odstotni vojni pribitek.

c) Vojni pribitek k posebni pridobnini, ki jo plačujejo javnemu polaganju računov podvržena podjetja — izvzemši podjetja države in avstro-ogrske banke, znaša 20 odstotkov. Poleg tega se bo pri delniških družbah in društvih, komanditnih delniških družbah, rudarskih družbah, pridobitnih in gospodarskih družbah ter družbah z omejeno zavezo pobiral rentabilitetni pribitek od 8 do 80 odstotkov, ki bo odvisen od višje ali manjše rentabilitete v podjetje naložene glavnice.

Rentabiliteta se izračuna iz razmerja davku podvrženega čistega dobička do glavnice, ki je v podjetju naložena, vračunši prave v bilanci izkazane rezerve po stanju ob pričetku davčnega leta merodajnega pravnega leta. Pri deloma oproščenih podjetjih je vračunati le kapital, ki odpade na davku podvrženi del.

d) Pri rentnem davku znaša vojni pribitek 100 odstotkov.

e) Vojni pribitek pri osebnem davku ali dohodnini je različen in se stopnjuje v odstotkih navzgor po višini dohodkov. Pripomniti je, da se pribitek računa tudi od 10-, oziroma 15 odstotnega pribitka k manj obteženim gospodarstvom. Zaradi razvidnosti in pomembnosti navedemo lestvico vojnega pribitka k dohodnini, ki znaša pri dohodku

od več kakor	do vštrevši	pribitek
kron		
3.000 . . .	5.200 . . .	15 odstotkov
5.200 . . .	7.200 . . .	20 »
7.200 . . .	10.000 . . .	25 »
10.000 . . .	14.000 . . .	30 »
14.000 . . .	20.000 . . .	35 »
20.000 . . .	26.000 . . .	40 »
26.000 . . .	32.000 . . .	45 »
32.000 . . .	40.000 . . .	50 »
40.000 . . .	48.000 . . .	55 »
48.000 . . .	56.000 . . .	60 »
56.000 . . .	64.000 . . .	65 »
64.000 . . .	76.000 . . .	70 »
76.000 . . .	100.000 . . .	80 »
100.000 . . .	140.000 . . .	90 »
140.000 . . .	200.000 . . .	100 »
čez 200.000 . . .		120 »

rednega davka.

f) K davku na tantieme se pobira 100 odstotkov, toda le na dohodke, ki zapadejo po 31. decembru 1916.

Vojni pribitek je le državni davek in se od njega ne predpišejo nikake doklade, n. pr. deželne, občinske itd.

Plačilni nalogi za vojni pribitek se izvzemši rentabilitetnega pribitka, ne bodo izdajali, ampak je davčni zavezanec, ako se mu je za leto 1916. redni davek že odmeril, obvezan, da pribitek sam vplača, ne da bi bil posebej v to pozvan. Za vplačilo pribitka se bodo davčni zavezanci le potom javnih razglasov pozvali. Kdor pa še ni dobil plačilnega naloga za redni davek, se mu bo pribitek obenem z rednim davkom predpisal.

Plačati pa je vojni pribitek k dohodnini za l. 1916. najkasneje dne 1. decembra 1916, oziroma ako se bo plačilni nalog rednega davka pozneje dostavil, na dan dostavitve.

Le pri delodajalcih, ki plačujejo dohodnino za uslužbenca, je dovoljeno odplačevati pribitek za poslednje v šestmesečnih obrokih, začenši z oktobrom 1916.

Pribitek k zemljiškemu davku je za leto 1916. plačati ob zadnjem za ta davek veljavnem roku. Pribitek za občno in posebno pridobnino zapade 1. oktobra 1916 v plačilo.

Le na posebno prošnjo je dovoliti vplačevanje pribitka k zemljiškemu in pridobninskemu davku v enakih obrokih tekom enega leta, računši od dneva veljavnosti te naredbe, t. j. od 28. avgusta 1916.

Pribitek k rentnemu davku je plačati najkasneje do 1. decembra 1916.

V prihodnje se bodo vojni pribitki pobirali obenem z rednim davkom.

Pri naknadnih spremembah davčnega predpisa (n. pr. vsled priziva itd.), se popravi tudi predpis vojnega pribitka.

Cesarska naredba, s katero se predpiše vojni pribitek, je stopila dne 28. avgusta 1916 v veljavo.

II. Zvišanje pristojbin.

Od indirektnih davkov so se v prvi vrsti pristojbine zvišale. Pristojbine so se uvedle z zakonom, oziroma cesarskim patentom iz leta 1850. in se zvišale z izvanrednim pribitkom (tudi vsled vojne) l. 1858. in 1859.

Pristojbine po lestvici I. (za menice) so se zvišale za 100 odstotkov, torej so se podvojile z edino izjemo, da ostane od odmerne podlage 100 K pristojbinski znesek isti, t. j. 10 h.

Pristojbine po lestvici II. (za pobotnice in druge listine) so se zaokrožile in znaša povišek okrog 75 odstotkov prejšnje pristojbine.

Pristojbine po lestvici III. (za pogodbe) so se tudi zaokrožile in znaša povišek istotako okrog 75 odstotkov prejšnje pristojbine.

Zaradi preglednosti priobčujemo nove lestvice pod »Raznoterostimi«.

Pristojbine za emisije delnic so plačati zdržema po lestvici III. brez ozira, če se delniška družba ustanovi za največ deset let ali če se delnice glase na ime.

Pristojbine za pogodbe glede vojnih dobav se ravnaajo po novih lestvicah, toda za pogodbe, ki so se pred veljavnostjo te naredbe sklenile od 1. avgusta 1914 dalje, se doplačajo poviški po novih lestvicah.

Imobiliarne pristojbine za prenose proti plačilu (n. pr. vsled kupnih pogodb) se zvišajo za 25 odstotkov.

Istotako izvanredni pribitek se bo pobiral pri vknjižbeninah (vpisnih pristojbinah).

Pri pristojbinskem ekvivalentu, pri pridobitvah stvarnih pravic (n. pr. služnosti) in pri pavšalni pristojbini za imenovanje predstojnikov v komunitntah se dosedaj veljavni izredni pribitek 25% zviša na 50 odstotkov redne pristojbine.

Pristojbina za dobitke pri državnih loterijah se zviša na 25 odstotkov in pri navadni loteriji (na številke) na 20 odstotkov.

Pristojbine na obresti v tekočem računu se od 2 odstotkov na 4 odstotke zviša pri zavodih, ki imajo pravico sprejemati denar v tekočem računu (n. pr. banke).

Stalne pristojbine se zvišajo od 30 h (kolek za priloge) na 50 h, od 20 h na 50 h, od 72 h na 1 K, od 2 K na 3 K ter vse druge stalne pristojbine kakor tudi pristojbine za vozne legitimacije se zvišajo za 100 odstotkov dosedanje izmere.

Temu povišku niso podvržene: a) sodne pristojbine v zmislu cesarske naredbe z dne 15. septembra 1915, drž. zak. št. 279; b) pristojbine za uradno vidimirane prepise, uradne legalizacije in za duplikate uradnih izpiskov; c) pristojbine za vloge za dovoljenje obrtnih in pridobitnih pravic (n. pr. za obrtni list); d) pristojbine za osobne karte pri železnicah in paroplovnih podjetjih; e) pristojbine za trgovske in obrtne zapiske (trgovske knjige); f) pristojbine za šeke in trgovske nakaznice, katerih plačljivost je omejena na največ osem dni.

Kolek za račune znaša do 20 K 2 h, do 100 K 10 h, do 1000 K 20 h in od več kakor 1000 K 50 h od vsake pole.

Pristojbina za vozne liste znaša pri pošiljativah po železnicah v teži več kot 5000 kg 1 K 20 h od vsakega voznega lista, v ladijeplovnem prometu tudi 1 K 20 h za težo najmanj 10.000 kg, pri drugih pošiljativah 30 h od vsakega voznega lista. Za vsak vložni list v vozni list je plačati isto pristojbino kot za vozni list. Duplikati in prepisi voznih listov so pristojbine prosti. Voznim listom je smatrati za enake vse druge pripomočke, ki so namesto voznih listov določene za spremstvo pošiljatev (n. pr. spremnice).

Pristojbine za tovarne karte, t. j. ako se pošiljatev ne odpošlje z voznim listom ali s kako drugo enako listino, znaša 20 h.

Za pošiljativne živile sme vlada, dokler obstoji potreba, znižati prej imenovane pristojbine.

Za pošiljatve potom c. kr. pošte se pristojbine s to naredbo ne zvišajo.

Veljavnost cesarske naredbe o zvišanju pristojbin bo določila naredba finančnega ministra, ki izide v kratkem.

III. Davek na vžigalna sredstva.

Izmed ostalih novih indirektnih davkov se trgovstva najbolj tiče davek na vžigalna sredstva. Cesarska odredba, oziroma izvršitveni predpis o uvedbi tega davka je zelo obširen, zato se omejimo le na one važne stvari, ki jih mora trgovec neobhodno vedeti, da se obvaruje kakega prestopka ali škode.

Temu davku so podvržene vžigalice, h katerim je prišteti tudi vžigalne trščice, palčice iz slamnatih bilk, papirja, šote ali pletilnih vlaken, potem vžigalne svečice iz stearina, voska ali podobnih snovi.

Davek znaša: a) za žveplaste vžigalice 2 h za vsak ovojek, ki nima več nego 90 kosov, za vsak večji ovojek 2 h več za 90 kosov ali delne množine tega; b) za druge vžigalice 2 h za vsak ovojek (škatljico), ki nima več kot 60 kosov vsebine; za večjo vsebino se plača po 2 h od 60 kosov ali delne množine tega; c) za vžigalne svečice 10 h za ovojek, ki nima več kakor 60 kosov vsebine, za večjo vsebino je plačati po 10 h od 60 kosov ali delne množine tega.

Vžigalice, ki imajo na obeh koncih vžigalno maso, je obdačiti dvojno.

Vžigalice se bodo obdačile na enak način kakor sladkor, t. j. že v tovarni, predno se jih iz izdelovalnice odpošlje. Tozadevnih predpisov ne bomo navajali, ker itak ni na Slovenskem nobene tovarne za vžigalice. Vsak ovoj vžigalic bo dobil tovarniško znamko, ki bo za vsako tovarno drugačna. V promet pridejo vžigalice le v ovojih in na vsakem ovoju mora biti ime in bivališče izdelovalca ter tovarniška znamka. Pozneje se bo zakonitim potom določil način in velikost ovojev za vse vžigalice enako. Pod finančnouradno kontrolo so tudi vse izdelovalnice škatelj in klinčkov.

Poleg vžigalic so podvržena davku tudi druga vžigalna sredstva in sicer: 1. žepni vžigalniki v teži največ 25 gramov s 50 h, 2. težji vžigalniki z 1 K, 3. namizni in stenski vžigalniki s 3 K od kosa.

Obdačili se bodo vžigalniki istotako v izdelovalnicah in se bo obdačenje označilo s trajno vtisnjeno znamko.

Naslednje določbe so posebno važne za trgovce. Vsa zaloga vžigalic na dan 18. septembra 1916 je podvržena davku, zato mora vsakdo do 21. septembra 1916 priglasiti najbližnjemu oddelku finančne straže svojo zalogo, dovoliti, da se zaloga vžigalic poizve in plačati davek.

Od priglasitve so oproščene osebe, ki imajo le toliko zalogo, da bi davek od te zaloge ne znašal več kakor 10 kron.

Trgovci z vžigalicami in vžigalniki morajo istotako priglasiti zalogo, dovoliti poizvedbo in plačati davek do označenega roka. Opustitev priglasitve ali nepravilnost priglasitve se kaznuje kot dohodarstvene prikrajšbe s štiri do osemkratnim zneskom prikrajšanega ali prikrajšbi izpostavljenega davka na vžigalna sredstva.

Kupovalci vžigalic (trgovci), ki so pred razglasitvijo te cesarske naredbe pogodbeno prevzeli obveznost, prevzeti tekom prvih treh mesecev po veljavnosti davka vžigalice, so, ako temu izrecno ne nasprotujejo pogodbene določbe, oproščeni te obveznosti glede polovice one množine vžigalic, ki bi jo morali prevzeti, vendar pa morajo za prevzeto blago prodajalcu plačati pribitek v višini davka, ki odpade na dobavljene vžigalice.

Kdor dobiva vžigalice iz kraja, za katerega ne velja ta cesarska naredba, mora pošiljatev priglasiti finančni straži ter plačati davek na vžigalice. Kdor dobi vžigalice iz inozemstva, plača davek obenem s carino.

To bi bile v glavnem vse bistvene določbe novega davka. Glavna stvar je, da se zaloge do 21. septembra 1916 priglasijo pri finančni straži in da se od 18. septembra 1916 naprej ne mejo več prodajati ne vžigalice, ne vžigalniki brez davčnega znaka ali davčne marke, ki mora biti na vsaki škatljici kakor tudi na vsakem vžigalniku. Vžigalice ali vžigalniki brez davčnega znaka ali s potvorjenim, ponarejenim ali prenešenim davčnim znakom zapadejo državi in se proti dotičnemu uvede tudi lahko kazenska preiskava.

Naredba stopi dne 18. septembra 1916 v veljavo.

Dr. R. M.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

Steklovina ali hyalurgični izdelki. Steklo (das Glas).

Steklo je trda, lomljiva, več ali manj prozorna kemična tvarina, brezbarvna, včasih barvana in posebnega sijaja.

V vodi in kislini se ne razkaja, razen v fluorovodeni kislini, ki ga razjeda, tali se pri hudi vročini v nalašč za to pripravljenih loncih steklarskih pečij.

Steklo sestavljajo dvosilikati, to so dvosoli kremenčeve kisline.

Poznamo več vrst stekla.

Drobno zdrobljen kremenjak (kvarec), zmešan s sodo (natrijevim karbonatom) in razžarjen, daje steklu podobno, v vroči vodi topljivo snov (topilo) ($\text{Na}_4 \text{Si}_4$),

ki se imenuje topljivo kalijevo steklo (Natrium Wasserglas).

Če pa primešamo kremencu (silicijevemu dioksidu) pepeliko ali kalijev karbonat in to zmes v loncih žarimo, dobimo topljivo kalijevo steklo (Kali Wasserglas).

Pri tem, katere tvarine in zmesi ter v koliki meri jih vzamemo kot tekočino, topilo steklovini, razločujemo več vrst stekla.

Natrijevo steklo je dvóstroki silikat natrija in kalija, ki nastane, ako raztalimo zmes kremenjaka in sode (natri, karbonat). To steklo je modrikasto, lahko taljivo in mehkejše nego kalijevo steklo.

Iz njega izdelujejo navadne steklenice, šipe za okna in sploh cenejše stekleno blago.

Kalijevo steklo ali češko steklo je dvo-stroki silikat kalija in kalcija. To steklo je brez barve, trdo in se nerado táli.

Iz njega izdelujejo dragocenejše stekleno blago in steklene posode za kemijske priprave tkzv. retorte. Ako je steklo iz popolnoma čistih snovi pripravljeno, tako, da ne vsebuje nič svinca, ga imenujemo kronsko ali kronovo steklo, iz katerega izdelujejo razno optiško orodje, n. pr. očala, daljnogleda itd.

Svinčevo steklo je svinčeno kalijev, to je dvóstroki silikat. To steklo je težje, ni prvovrstno steklo, se lahko tali, je mehko in lomi svetlobne žarke jako močno. Te vrste steklo, ki izdelujejo, oziroma vli-vajo iz njega leče za fotografične aparate, prizme itd., se zove flintovo steklo (Flintenglas).

Če pa izdelujejo iz njega ponarejene drage kamne (Pierres de Strass.), mu pravimo štrasovo steklo (Strassglas), ako pa narejajo iz njega predmete za nakit, n. pr. umetne bisere, kristale, se imenuje kri-stalno steklo (Krystallglas). Take fine steklene predmete raznih vrst izdelujejo v steklarnah na Češkem in v Parizu.

Ako se uporablja pri fabrikaciji stekla neočiščene snovi, nastane zmes raznih silikatov, ki tvorijo zeleno ali rjavo steklenino. Iz iste izdelujejo preprosto stekleno blago, n. pr. rjave buteljke, zelene steklenice (zelenke) itd.

Ako se primeša steklovini kostni pepel, daje isti steklu mlečno barvo, kositrov oksid pa naredi s svinčenim steklom lojšč, email (Email), s katerim napravljajo kovinskim posodam belo stekleno prevlakó (Glasemailglasur).

Barvano steklo. Steklo se da s primesjo raznih kovinskih oksidov različno in poljubno barvati.

Rdeče pobarvano steklo dobimo, ako steklovini primešamo nekoliko raztopnine zlata ali bakro-oksida. Višnjevo barvano s kobaltovim oksidulom.

Stekleno robo ali blago, katero se izdeluje z napihovanjem in stiskovanjem v razne modele ter vzorce, kakor razne steklenice, retorte, vaze, kozarce, čaše, stožce, zovemo vótló steklo (Hohlglas); nasprotno pa ono steklo, ki ga vlivajo in stiskajo za šipe in zrcala, pa ploščnato steklo (Tafelglas).

Ogledalovo steklo se navadno še gladi in obrusi in zadnjo stran pološči z živim srebrom ali pa kositrovim emailom. Posebno lepe šipe izdelujejo v nekaterih steklarnicah na Češkem, v Belgiji, v Petrogradu in v Benetkah. V trgovini se računa za manjše vrste šip = 60 tabel za en zvezek ali šok, in 25 zvezkov ali šokov dá en zaboj ali eno balo.

Iz stekla izdelujejo tudi razne figure, igrače, krog-ljice, gumbe, bisere in drugi lišp za luksus.

Tudi lepe, umetne mozaične slike (Mosaik) sestavljajo iz barvanega stekla.

Pri nekaterih stavbah uporabljajo za svetlobna okna v kletih, pri pragih ali za strehe pri verandah itd. trpežno steklo z vpleteno žico (Drahtglas-geflecht).

Steklarska obrt je dosegla najvišjo stopnjo na Češkem, za njo pride Amerika, Angleška, Francija in Belgija. Fino, veliko, ploščnato steklo dobivamo iz Češkega ali iz Belgije.

Tudi v Muranu pri Benetkah, kjer so že v srednjem veku izdelovali razne umetnine iz stekla, se istotako še danes s stekleno umetno industrijo, posebno biserno- in kristalno industrijo odlikujejo.

Na Slovenskem so znamenite steklarne za vótló steklo v Zagorju ob Savi, v Trbovljah, na Hrastniku, v Rušah in na Hrvaškem v Straži pri Varaždinu.

(Dalje prih.)

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

XI. Carinsko odpravljanje blaga v železniškem prometu.

(Železniško-carinski red.)

193. **Carinski promet na železnica.** Vse železnice, ki prekoračijo carinsko črto ter služijo javnemu pro-metu, se smatrajo v železniškem prevozu za ca-rinske ceste. Na takih železnicah je dovoljeno prevažanje oseb, blaga in prtljage čez carinsko črto z rednimi ali naprej napovedanimi vlaki po dnevu in po noči.

Pri sestavi voznih redov se morajo železnice ozirati na zamude, potrebne za carinsko odprav-ljanje.

Železnice morajo naznaniti vozne rede za redne carinsko črto prekorakujoče vlake (celotne vlake,

prazne in vožnje strojev) ter naznaniti vsako premembo teh voznih redov, mejnim carinskim uradom, ako mogoče osem dni, predno stopijo v veljavo, večje zamude ali izpad rednih vlakov pa čimprej mogoče. Zahtevane, posebne in pomožne vlake mora mejna stacija naznaniti tako pravočasno, da more carinski urad ukreniti potrebno za odpravo teh vlakov.

Na enak način se morajo naznaniti tudi cariniščem, ki se nahajajo v notranjosti pogodbenega carinskega ozemlja na osebnih kolodvorih ter imajo nalogo carinsko odpravljati prtljago popotnikov, prihod zadevnih vlakov, njih odpad ali večje zamude.

V prometu čez carinsko črto se smejo na lokomotivah in tenderjih prevažati samo taki predmeti, ki jih rabi osobje lokomotive pri vožnji za službene namene ali lastno potrebo, v osebnih vozovih pa razen opremljenih predmetov vlaka in potrebščin vlakovih spremljevalcev, samo še ročna prtljaga popotnikov.

Prtljaga popotnikov, ekspresno, brzovozno in tovarno blago se sme prevažati samo v službenih in blagovnih vozovih, ali pa v posebnih oddelkih osebnih vozov, ki so posebno pripravljene za prevažanje blaga in prtljage.

Vožnja med carinsko črto in carinsko mejno stacijo se mora vršiti brez postanka in ne da bi se premenil tovor (prekladanje), razen v primerih, ako je tak postanek ali menjava tovara finančno ministrstvo enkrat za zmirom dovolilo ali če je iz obratnih vzrokov tak postanek potreben; ako bi nedvomljivi povodi zahtevali premembo tovara na tej črti, je to najkrajšim potom naznaniti mejnemu carinskemu uradu. Če so se o premembi tovara (prekladanju) sestavili dejanski opisi, se ti v prepisu predlože mejnemu carinišču.

194. Obratna sredstva. V železniških vozovih, lokomotivah in tenderjih se ne smejo nahajati skrivni, težko najdljivi prostori, ki bi bili sposobni za sprejemanje (skrivanje) blaga. Taki prostori se morajo posebno označiti po nadpisih, načrtih i. d.

V ostalem so veljavni za kakovost tovarnih vozov in za privolitev odprtih vozov predpisi o carinsko-gotovi opremi železniških vozov. (Določila tretje mednarodne konference v Bernu z dne 18. maja 1907.)

Carinski urad ima pravico vsikdar zahtevati, da se mu v navzočnosti železniškega nameščenca predstavijo v ogled lokomotive, tenderji in vozovi, v kolikor se ta obrtna sredstva nahajajo na kolodvoru ter se promet vlakov — izvzemši sumljive slučaje — s tem ne moti.

Če se pri teh ogledih ali pri drugih prilikah zapazijo kršitve omenjenih mednarodnih določil, se to naznani železnici, da pomanjkljivosti odpravi. Železnica mora na zaseženem vozilu zaseženje, kakor tudi morebitno prepoved carinskega urada, da se vozil do odprave pomanjkljivosti ne sme rabiti za prevažanje carinskega blaga, vidno in trajno zaznamovati. Specialni vozovi, katerih uredba čutno otežkoča carinsko pregledovanje, se smejo rabiti v prometu čez carinsko črto šele po preizkušnji načrtov in na izrečno privolitev finančnega ministrstva

195. Carinska odpravišča na železnicah. Carinsko odpravo v železniškem prometu izvršujejo načeloma na kolodvorih postavljeni carinski uradi ali carinski oddelki (železniški carinski uradi) ali pa carinski uradi, poslujoči v področju železniške stacije, če se je stalno poskrbelo, da je dotični urad združen z železnico s tračnicami ali da se mu carinsko blago iz kolodvora dostavi.

Uradi, ki pridejo v obzir za odpravo železniškega prometa, se objavljajo v državnem zakoniku z navedbo njih odpravnih pravic.

Prenos carinskih uradov na železniške kolodvore, dalje ustanovitev novih carinskih uradov na kolodvorih se sme izvršiti samo v dogovoru med carinsko in železniško upravo.

196. Uradni prostor, odpravišni in službeni prostori železniških carinišč. Pri železniških cariniščih tvori uradni prostor vsa kolodvorska naprava, izvzemši privatna ležišča in skladišča, ki so si jih napravile ali vzele v najem privatne stranke izven kolodvorskih skladišč. Za carinsko odpravo na uradnem prostoru tekom uradnih ur carinskih uradov, se ne smejo pobirati posebne pristojbine.

Železnica določuje v sporazumu s carinskim uradom za redni promet kraje, kjer se vrši pregledovanje vlakov; ta določitev velja enkrat za vselej ter se morajo morebitne spremembe pravočasno naznaniti carinskemu uradu.

V kolikor se carinski pregledi morejo vršiti, ne da bi se blago raztovorilo, — kakor pri končni odpravi celih voznih tovorov z blagom, ki se lahko pregleduje, pri izvozni odpravi izvoznega ali prevoznega blaga, — se določajo za to v sporazumu s carinskim uradom, in ogibajoč se pri tem kolikor mogoče posebnemu premikanju vozov, posebni kraji kolikor mogoče blizu carinskega urada.

Pošiljatve, ki se v svrhu carinske odprave razlože ter ne preidejo takoj po razložitvi v prosti promet, se smejo vložiti redoma samo v za to, v sporazumu s carinskim uradom določena skladišča, oziroma na take rampe in ležišča (železniška skladišča, železniška carinska ležišča). Poslednja veljajo

za zasebna carinska ležišča; premembo sedanjega razmerja glede carinskih skladišč na kolodvorih smeta ukreniti carinska in železniška uprava v medsebojnem sporazumu.

Železniška carinska skladišča in železniška carinska ležišča se po potrebi in v sporazumljenju s carinskim uradom smejo vporabiti tudi za vkladanje tuzemskega, carinskemu ravnanju ne podvrženega blaga; dalje se sme vkladati pod enakimi pogoji carinsko blago v železniška skladišča, namenjena za vkladanje tuzemskega blaga, s pogojem, da to blago ni v nevarnosti, da bi se zamenjalo z drugim. V tem primeru se carinsko in tuzemsko blago mora pregledno vkladati, ločeno drugo od drugega, ter razlikovati s primernimi napisi na blagu samem ali njega ležiščih.

Železnica sme dati v sporazumu s carinskim uradom dele železniških carinskih skladišč ali ležišč trajno ali začasno v najem strankam proti primernemu nadzorstvu in izključljivo za vlaganje blaga, ki je podvrženo carinski odpravi.

Železniško-carinska skladišča se morajo sigurno zapirati ter so pod zaporo železnice. V primerih nujne potrebe sme finančna uprava po lastnem preudarku zaukazati ob posebnih izjemnih razmerah tudi carinsko sozapore.

Ogledovanje, previjanje, razdelitev, preznemanje, dolivanje, denaturiranje, jemanje vzorcev i. t. d. pri carinskem blagu je dovoljeno le po dvigu tovarnega lista s pritrdilom železnice in carinskega urada pod nadzorstvom poslednjega.

Pušcanje in nadomeščanje privatnih carinskih agentov pri železniških carinskih uradih je vezano na predidni sporazum z železnico.

Železnica jamči za carinske in užitninske pristojbine, ki odpadejo na carinsko blago, vloženo v skladišča, določa za ta in za carinska železniška ležišča ležnino in druge pogoje za vlaganje ter prejema ležnino na lasten račun.

Železnica preskrbuje pri železniških cariniščih tehna sredstva (tehtnice, uteži) za vse pretehtovanje, ki je zahteva carinska odprava ter prejema tehtalnino po svojem železniškem tarifu na svoj račun.

Ako je na krajevnem mestu železniškega carinišča kako carinsko skladišče ali javno skladišče podvrženo carinskemu nadzorstvu (privatno carinsko skladišče), se smejo po preudarku in na določitev železnice oddajne pošiljatve, ki se niso dvignile ob času ležnineprostega roka, na stroške pošiljatelja ali prejemnika prenesti s kolodvora v carinsko skladišče, oziroma javno skladišče, v kolikor ni zapreke proti vložitvi.

Železnici je brez nadaljnjega dovoljeno po predidnem obvestilu carinskega urada železniško carini podvrženo blago prodati na dražbi, ki je dopuščena po železniških predpisih proti vplačilu odpadajočih carinskih pristojbin, izpolnitvi dvigalnih pogojev ali proti zopetnemu izvozu ali obvezilu, da bo blago ostalo pod carinskim nadzorstvom; dražbe proti celotnemu ali delnemu popustu od plačila carinskih pristojbin, odpadajočih na blago, je vezana na dovoljenje pristojnega finančnega oblastva, ki se sme nadomestiti pri kvarljivem blagu tudi z naknadnim odobrilom.

Uničenje neocarinenega carinskega blaga je železnici tudi dovoljeno proti naznanilu na carinski urad in pod nadzorstvom slednjega.

Ob izdraženju carini zavezanega blaga brez, ali proti delnemu vplačilu odpadajočih carinskih pristojbin, dalje ob uničenju neocarinenega železniškega blaga mora železnica v sporazumu s carinskim uradom sestaviti železniško uradne protokole, katerih prepisi se vpošljejo z drugimi carinskimi papirji carinskemu cenzurnemu oblastvu.

Ako se ima v dosego carinske oprostitev uničiti blago, ki je bilo s posredovanjem železnice oocarinjeno, a se je, pred izročitvijo prejemniku, popolnoma pokvarilo, mora železnica to okolnost javiti bližnjemu carinskemu uradu ali bližnjemu oddelku finančne straže, da ta nadzoruje uničenje. Carinski urad ali oddelk finančne straže vpošlje v tem primeru carinsko pobotnico (duplikat deklaracije) in prepis železniško-uradnega protokola, ki se je sestavil ob uničenju ter podpisal po navzočem finančnem organu, uradu, ki je blago ocarinil, ki povrne v lastnem delokrogu carinske pristojbine s tem, da jih odpiše od mesečnega dolga železnice. Če bi pritegnitev finančnega organa radi preteče nevarnosti ne bila mogoča, se uničenje izvrši v prisotnosti službo izvršujočega železniškega uradnika in dveh prič; v tem slučaju mora železnica poslati sestavljeni in primerno podpisani zapisnik ocarinjevalnemu uradu.

Železnice so oproščene plačila višjega izdatka, ki provzročata finančni upravi carinsko nadzorovanje in odprava železniškega prometa, ako na zahtevo carinskega urada dajo zastoj na razpolago uradne prostore, potrebne za nadzorovanje in odpravljanje železniškega prometa, zaeno tudi potrebne prostore za stranke in potrebna skladišča za vlaganje blaga, ki se takoj carinsko odpravi.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Omejitev varenja piva in porabe ječmena za to. Odslej naprej se ne sme več do preklica te prepovedi porabljati ječmen za izdelovanje slada. Izvzet je le oni ječmen, ki je v ta namen že namočen. Pivovarne smejo v mesecu septembru 1916 največ 35 odstotkov one množine piva izdelati kakor so jo zvarili v istem mesecu v letih 1911 in 1912.

*

Omejitev točenja piva. Ob delavnikih se sme v gostilnah in pivotočih točiti pivo le od 7. do 10. ure zvečer, ob nedeljah in praznikih od 4. ure popoldne do 10. ure zvečer. Med tem časom se sme posameznim osebam v lokalu dati največ pol litra in pri točenju čez ulico enemu odjemalcu največ 1 liter. Kazen radi prestopka te naredbe do 5000 kron ali zapor do 6 mesecev.

*

Centrala v varstvo upnikov za južnovzhodno ozemlje. V svrhu enotnega in skupnega postopanja avstrijskih, ogrskih in nemških upnikov v interesu varstva njih pred vojnim pričetkom nastalih terjatev v Srbiji in drugem južnovzhodnem ozemlju se je ustanovila nemško-avstrijska-ogrška centrala za varstvo upnikov za južnovzhodno okupacijsko ozemlje. Združenje zasleduje le splošno-koristne namene in ne meri na dobiček. Tej centrali pripadajo avstrijske in ogrske trgovske in obrtne zbornice ter zbornica v Sarajevu, avstrijski in ogrski trgovski muzej in avstrijske, ogrske in nemške varstvene zveze upnikov. Centrala prevzame varstvo terjatev, ki so se prijavile pri korporacijah, ki so njene članice, in odredi, da se zavarujejo oziroma izterjajo te terjatve. Pravice vseh upnikov kaknega dolžnika se bodo enakomerno brez vsake prednosti varovale in vplačani zneski enakomerno na posamezne upnike razdelili. Upniki, ki se hočejo poslužiti posredovanja centrala, naj prijavijo vse svoje terjatve v južnovzhodnem okupacijskem ozemlju in naj se vzdrže vsakega samostojnega izterjevalnega koraka. Centrala sestavi terjatve do enega dolžnika, vrši po svojih organih poizvedbe, posreduje med upniki in dolžniki in skrbi za izvedbo upniških sklepov. Upniki prijavljajo v naši državi terjatve pri trgovski in obrtniški zbornici.

*

Dopustnost otvoritve konkurza o premoženju vpoklicancev. Višje deželno sodišče v Gradcu je v nasprotju z razsodbo prve instance dovolilo, da se otvori konkurz o premoženju dveh v vojno službovanje vpoklicanih bratov, ki sta imela javno trgovsko družbo. Zopet to odločbo sta vložila brata revizijski rekurz na najvišje sodišče, v katerem je zastopnik izjavil, da je otvoritev konkurza o premoženju vpoklicanih nedopustna, ker je konkurz isto kakor izvršba na premoženju, ki je pa v zmislu cesarske naredbe z dne 29. julija 1914 nedopustna. Najvišje sodišče ni ugodilo prizivu, ampak je potrdilo razsodbo graškega sodišča. Utemeljevanje izvaja: Cesarska naredba z dne 29. julija 1914 govori le o eksekucijskih korakih, začasnih odredbah in o izvršitvi izterjavanja denarnih terjatev, torej se nanaša izključno le na izvršilna dejanja v zmislu eksekucije. Če je tudi odredba konkurza v gospodarskem učinku enaka eksekuciji na celo premoženje, vendar ne da ta okolnost nikake pravice, da bi se otvoritev konkurza v zmislu označene naredbe smatrala kot nedopustna. Že njeno besedilo izključuje uvrstitev konkurza v pojem izvršbe v zmislu izvršilnega reda. Takšna obsežna razlaga je zato nedopustna, ker vsebuje ta naredba, kakor pojasnjuje to vsa vsebina in naslov, „Izjemne določbe na polju postopanja v državljskih pravnih zadevah za vojaške in njim enake osebe“ in kot izjemna določba ne prenese razteznejšo razlago. Naredbi služi za podlago misel, da se vojaške in tem enake osebe ščitijo med dobo vojnih dogodkov pred gospodarsko škodo, zato se ne more porabiti za nasprotno mnenje, dokler omejuje naredba sama to varstvo na izvršilna dejanja.

Nove pristojbinske lestvice.*)

Lestvica I.

Računska podlaga				Pristojbinski znesek	
				K	h
čez	do	100 K		—	10
100	150	150		—	20
150	300	300		—	40
300	600	600		—	80
600	900	900		1	20
900	1.200	1.200		1	60
1.200	1.500	1.500		2	—
1.500	1.800	1.800		2	40
1.800	2.400	2.400		3	20
2.400	3.000	3.000		4	—
3.000	4.500	4.500		6	—
4.500	6.000	6.000		8	—

Za vsakih nadaljnih 3000 K znaša pristojbina 4 K več, pri čemer je vzeti zneske pod 3000 K za polne.

Lestvica II.

Računska podlaga				Pristojbinski znesek	
				K	h
čez	do	40 K		—	20
40	80	80		—	40
80	120	120		—	60
120	200	200		1	—
200	400	400		2	—
400	600	600		3	—
600	800	800		4	—
800	1.600	1.600		8	—
1.600	2.400	2.400		12	—
2.400	3.200	3.200		16	—
3.200	4.000	4.000		20	—
4.000	4.800	4.800		24	—

Za vsakih nadaljnih 1.600 K znaša pristojbina 8 K več, pri čemer je vzeti zneske pod 1.600 K za polne.

Lestvica III.

Računska podlaga				Pristojbinski znesek	
				K	h
čez	do	20 K		—	20
20	40	40		—	40
40	60	60		—	60
60	100	100		1	—
100	200	200		2	—
200	300	300		3	—
300	400	400		4	—
400	800	800		8	—
800	1.200	1.200		12	—
1.200	1.600	1.600		16	—
1.600	2.000	2.000		20	—
2.000	2.400	2.400		24	—

Za vsakih nadaljnih 800 K znaša pristojbina 8 K več, pri čemer je vzeti zneske pod 800 K za polne.

*) Glej prvi članek „Novi davki“.

Omejitve predelave in prodajanja bombaževinastega blaga ter moškega perila. Cesarska naredba z dne 31. avgusta 1916 določuje, da se sme bombaževinasto blago, bodisi tkano ali birkano, kakor tudi bombaževinasto ali polvolneno, bodisi tkano ali birkano moško perilo le takrat predelavati ali podelavati, če se dobi od slučaja do slučaja dovoljenje. Prav tako se imenovano blago in perilo ne sme prodati ne oddati brez posebnega dovoljenja, ako n so določene kake izjeme. Za prva dva meseca po nastopu veljavnosti te naredbe, t. j. za september in oktober t. l., se da prosto: 10 odstotkov zaloge beljenega ali merceriziranega blaga, 10 odstotkov zaloge pisanotkanega blaga, 10 odstotkov zaloge barvanega in potiskanega blaga, vendar najmanj 600 metrov obeh teh kategorij, 10 odstotkov zaloge moškega perila, vendar najmanj 10 tucatov srajc in hlač skupaj. Od tega prosto danega blaga se sme v maloprodaji prodati: a) posameznim konzumentom le v množinah do največ 20 metrov blaga, oziroma pol tucata perilnih kosov. b) Cene za maloprodajo prostodanega blaga ne smejo biti višje kakor so bile pred veljavnostjo te naredbe. O teh prodajah se morajo voditi posebni zapiski, ki jih smejo vsak čas vpogledati kontrolni organi, ki jih nastavi trgovsko ministrstvo. Izjemne določbe veljajo za konfekcijske obrate in splošnokoristne šivalnice. Lastniki pod zaporo danega blaga morajo to do nadaljnjega spraviti s skrbjo rednega trgovca. Blago, ki je dano v prosto prodajo, se mora ločiti od ostalega blaga in kot tako zaznamovati z listki ali napisi. V varstvo in izpolnjevanje določb te naredbe nastavi trgovsko ministrstvo kontrolne organe, ki imajo do vseh obratov vsak čas dostop in katerim se mora na zahtevo dovoliti vpogled v vse tozadavne kupčijske knjige, korespondence in druge zapiske. Prestopki naredb se kaznujejo z denarnimi kaznimi do 5000 kron ali z zaporom do 6 mesecev.

*

Slovenska trgovska šola v Trstu s pravico javnosti. Vpisovanje se bo vršilo v šolskih prostorih v ulici Stadion št. 21, I. nadstropje, dne 16. in 18. septembra od 9. do 11. dopoldne in od 3. do 5. popoldne. Učencem se je zgledati v spremstvu staršev, oziroma njih namestnikov, ali jim je pa prinesli njih pismo dovoljenje. Nanovo vstopajoči učenci morajo prinesiti s seboj rojstni list, zadnje šolsko spričevalo, spričevalo o cepljenju koz in o očeh. Onim, ki zadnje leto niso obiskovali šole, je prinesiti vrhutega navrstveno spričevalo, izdano od županstva ali policije. V pripravljani tečaj vstopijo lahko učenci, ki so dopolnili 13 leto in dokažejo z zadnjim šolskim spričevalom zadostno predizobrazbo. V prvi tečaj se sprejemajo vsi 14 let stari absolventi meščanskih in nižjih srednjih šol ter pripravljanih tečajev na trgovskih šolah. Tisti učenci, ki nimajo te predizobrazbe, se morajo podvreči sprejemnemu izpitu, s katerim naj dokažejo, da jim bo mogoče s pridom slediti pouku. V drugi tečaj vstopijo lahko absolventi prvega letnika dvorazrednih trgovskih šol; drugim je delati izpit čez učno snov prvega letnika. Absolventje šole dobe po dovršenih naukih odhodno spričevalo, ki nadomešča predpisano učno dobo v kaki trgovski obrti in jim po § 20, 1. odst. b) brambnega zakona z dne 5. julija 1912 drž. zak. št. 118, daje pravico do dveletne vojaške službe, eventualno z naknadnim izpitom do enoletnega prostovoljstva. Vsi učenci plačajo pri vstopu prispevek za učila v znesku 4 K, nanovo vstopajoči vrhutega 5 K vstopnine. Šolnina znaša za I. in II. letnik 200 kron, za pripravljani tečaj pa 80 kron. Revnejši učenci se lahko deloma ali popolnoma oproste šolnine. Šolnina se plačuje ali v enakih dveh semestralnih ali 10mesečnih obrokih. Sprejemni in ponavljalni izpiti se bodo vršili dne 19. in 20. septembra ob 8. zjutraj naprej. Dne 21. septembra ob 8. zjutraj bo skupna otvoritvena sv. maša. Reden pouk se prične dne 22. septembra ob 8. zjutraj. Ako se oglasi vsaj 20 učenek, se otvori prvi tečaj dvorazredne dekliške trgovske šole. V slučaju da se to

število ne doseže, se uvrste dotične učenke, kakor v minulem šolskem letu, kot hospitantke v deški tečaj. Glede pogojev za sprejem učenk v I. tečaj kakor tudi glede denarnih prispevkov velja isto, kar je zgoraj omenjeno za deško šolo. Učenke se ne oproščajo plačevanja šolnine. Za zunanje učence (učenke) preskrbuje ravnateljstvo primerna stanovanja in prosi vse tiste družine, ki imajo zdrava in zračna stanovanja s hrano za dijake, da to javijo vsak dan med 10. in 11. uro dopoldne v Tržaški posojilnici in hranilnici pri ravnateljstvu ustmeno ali pismeno. V pojasnilo bodi povedano, da je Slovenska trgovska šola v Trstu dnevna šola pod nadzorstvom državnih šolskih organov in je ni zamenjati z večernimi trgovskimi tečaji. Nadaljne informacije se dobivajo pri ravnateljstvu v predpoldanskih urah. — Ravnateljstvo.

*

Brezmesni dnevi na Kranjskem. Kakor po celi Avstriji, je tudi deželna vlada kranjska odredila, da je prodaja mesa, survega ali pripravljenega, potem oddaja mesa in jedl, ki so docela ali deloma iz mesa, vobče prepovedana v ponedeljek, sredo in petek vsakega tedna, vendar je v sredo dovoljena prodaja ovčjega mesa. Z enako izjemo se tudi v zasebnih gospodinjstvih ob navedenih dnevih ne smejo uživati meso in jedila, ki so docela ali deloma iz mesa. Ta ukaz je stopil že v veljavo.

*

Naročilo romunskega finančnega ministra v Avstriji pred vojno. Romunski finančni minister Costinescu ima na Romunskem tovarno za vijake in je kratko pred vojnim izbruhom naročil 30 vagonov železa za vijake pri neki avstrijski tvrdki. Neposredno pred napovedjo vojne je avstrijska tvrdka brzojavno obvestila romunskega finančnega ministra, da bo naročilo izvršila le proti predplačilu. Nato je Costinescu brzojavno nakazal dva dni pred vojnim izbruhom 90.000 kron avstrijski tvrdki. Spričo brezprimerne nezvestobe, ki jo je romunska vlada pokazala Avstro-Ogrski, se mora smatrati, da je to postopanje gosp. Costinescu imelo tudi izvor v zlobnem namenu, da se v avstrijskih industrijskih krogih vzdrži mnenje, da ne pride do izdajstva Romunske na Avstro-Ogrski.

Društvene vesti.

V Ptuj na Spodnjem Štajerskem se nudi mladim trgovcem lepa prilika, da si ustvarijo trgovsko samostojnost. Prevzeti bi bilo moč dve trgovini, eno za železnino, drugo za špecerijsko blago in deželne pridelke. Gre za dolgoletni že vpeljani trgovini, Reflektantje naj se obrnejo na naše društvo, kjer dobe natančnejšo informacijo.

*

Trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki ter gostilna se more vzeti v najem v okraju Velike Lašče. Reflektantje zvedo naslov pri našem društvu.

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejmejo se: 7 pomočnikov mešane stroke, 2 pomočnika špecerijske stroke, 2 pomočnika špecerijske in železninske stroke, 2 kontoristki, 11 prodajalk, 7 učencev in 3 učenke. — Službe iščejo: 3 kontoristi, 9 pomočnikov, 6 kontoristk, 41 prodajalk, 6 učencev in 11 učenek. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

— Eskompl in inkasso menic. — Borzna naročila. —

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

 Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in kro-
jaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa
po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo,
naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin
na oglase v našem listu. „Slovenski trgov-
ski Vestnik“ mora postati ognjišče organi-
zacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte
po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000.—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000.—**

Sprejema vloge vsak delavnik.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične

:: domače hranilnike. ::

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/4 %
obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) S. + M.: Prizivi zoper dohodnino.
- 2.) B. Skalický: Letošnja vinska letina in vinske cene na Kranjskem.
- 3.) Kolek na vozne liste.
- 4.) Nove sodne pristojbine. (Konec.)
- 5.) H. Sevar: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 6.) Just Piščanec: Carinstvo.
- 7.) Raznoterosti:
Zamenjava novcev iz niklja po 20 vinarjev pri držav-

nih blagajnah in filijalki avstro-ogrsko banke. — Promet s kavo. — Poštne pristojbin. — Promet s cunjami. Računski kolek. — Promet s surovim oljem, smolo in smolnimi izdelki. — Predpis občne pridobnine. — Zaplenitev vrvic.

- 8.) Književnost.
Navodilo za rejo domačih zajcev na deželi.

- 9.) Društvene vesti.
Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petiti vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

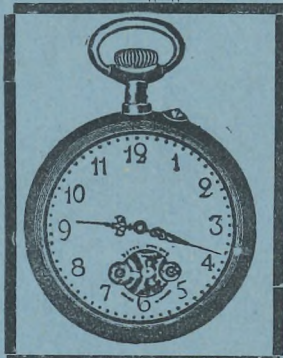
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana štev. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

:: Razpošiljanje ::
blaga na vse kraje
sveta ter največja
ekspozitna tvrdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
terega dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lasna protokolirana tovarna ur v Švici

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Duajski cesti štev. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete
Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.
Kartoni za razpošiljanje .:
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga
Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan
v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

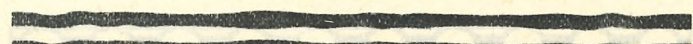
Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

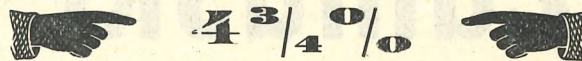
Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Kmetska posojilnica
- ljubljanske okolice -
v Ljubljani

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

brez odbitka rentnega davka, katerega pla-
čuje posojilnica sama za svoje vložnike.

**Posojilnica posojuje svoj denar na varna
kmečka posestva, radi tega je tudi ves
denar pri njej popolnoma varno naložen.**

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000 000.

Ustanovljena leta 1881.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo
lak za usnje, vaselino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Zamaške

nove in stare

kupi

vsako množino tvrdka

Ljubljanska

industrija probkovih zamaškov

Jelačin & Co.

Ljubljana.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški
umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši
nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do
6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne
barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps),
olje za pod in stroje, karbolinej, čop če,
steklarski in mizarski klej in druge v to
stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

300018194, 10

SLOVENSKI **TRGOVSKI** **VESTNIK.**

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1916.

Štev. 10.

Prizivi zoper dohodnino.

V dobi smo, ko prihajajo plačilni nalogi o dohodnini ali osebnem davku za leto 1916 med davkoplačevalce in marsikdo se čudi visokemu davku ter dohodkom, od katerih se mu je osebni davek predpisal.

Letos je predpis dohodnine zelo velike važnosti, ker sta od dohodnine odvisna še dva druga davka, namreč vojni prebitek in pa davek na vojne dobičke. Obe vrsti davkov smo v letošnjem letniku »Vestnika« že razpravljali in kdor je čital dotični razpravi, mora vedeti, da se imenovana davka predpišeta od dohodnine.

Ako se je torej komu krivica godila s predpisom dohodnine od večjih dohodkov kakor jih je v resnici imel, je potem edino sredstvo, da se tekom 30 dni po prejemu plačilnega naloga pritoži pri dotični davčni oblasti, ki mu je plačilni nalog poslala. Misliti je pri tem treba, da se bo, ako bo priziv imel uspeh, znižala nele dohodnina, ampak tudi vojni prebitek in davek na vojne dobičke.

Komur se pa ne dela krivica s predpisanim davkom, naj se nikar ne pritožuje in naj ne skuša, da bi s prizivom dosegel manjši davek, kajti lahko se mu pripeti kaj hujšega in pride celo v kazensko preiskavo. Predno se torej kdo odloči za priziv, naj natančno izpraša vest, če je imel toliko dohodkov, ali če jih ni imel. Vedno naj se vpošteva, da je vse izdatke za preživljanje njega kakor njegove rodbine, stanarina itd. tudi šteti med davku podvržene dohodke. Zato pa odločno odsvetujemo vlagati prizive le zato, da bi se dosegel morda manjši davek, čeprav odgovarja predpisani dohodkom, ki jih je dotični imel, ali da bi hotel kdo s prizivom nasuti davčni oblasti pesek v oči. Davčna oblast se pri odmeri davka ozira le na poizvedbe in svoje predpise in pri reševanju prizivov na resne dokaze, ne brigajoč se prav nič za fraze. V teh hudih časih je tudi treba pomisliti, da se mora davek, če je pravično odmerjen, tudi plačati, ker rabi država denar.

V naslednjem hočemo poljudno in umljivo razložiti potrebne stvari, ako hoče biti priziv uspešen.

Za uspešnost priziva je prvi pogoj, da je davkoplačevalec pri priredbi dohodnine sam sodeloval t. j. da

je vložil pravočasno in pravilno napoved in da je na stavljene mu pomisleke odgovoril. Ako ni vložil napovedi, je kontumaciran in je vsak priziv brezuspešen, razen ako ne navede tehtnih razlogov, da mu napovedi res ni bilo mogoče vložiti ali da poziv za vložitev napovedi ni bil njemu dostavljen, ampak je prejemnico kdo drug podpisal. Skoro prav tak kontumac ga zadene, ako ni odgovoril na pomisleke. Vendar se drugi kontumac milejše sodi in se prizivna komisija dostikrat ozira na prizive, zlasti ako se šele naknadno dokažejo n. pr. plačane dolžne obresti ali ako se nudi vpogled v knjige itd.

Tako ob času, ko je bilo treba vložiti napoved kakor ob času ko je bilo treba odgovarjati na pomisleke, smo v listu opozarjali na nujno potrebo sodelovanja pri priredbi osebnega davka in kdor nas je ubogal, se mu ni bati kontumačnih posledic.

Takoj ko se prejme plačilni nalog, ki pove davkoplačevalcu višino njegovega davka ter prirejenih dohodkov, naj se plačilni nalog natančno pregleda in preizkusi. Najprej naj se pogleda, če odgovarja predpisani davčni postavek višini dohodkov in če je pribitek za manj obtežena gospodarstva pravilen.

Nato naj se preizkusi višina dohodka in če je navedeni dohodek višji kakor se je napovedal, naj se po možnosti razlika najprej dožene. Ta se najbolj jasno razvidi iz pomislekov, ki jih je očitala davčna oblast, ker le na podlagi teh očitkov se je smela priredba davka izvršiti. Seveda kdor ni obdržal ali si ni prepisal pomislekov ter odgovora nanje, si tudi razlike ne bo mogel izračunati.

Zato naj se v vsakem slučaju prosi davčno oblast za odmerno podlago. To se zgodi ustmeno ali pismeno in tudi po pooblaščenju. Nekolekovana vloga se glasi:

C. kr. davčni administraciji v Ljubljani. Ker name ravam vložiti pritožbo zoper predpis dohodnine za leto 1916, prosim, da se mi podrobno naznanijo odmerne podlage. Podpis in naslov.

Pripomniti je, da se z vložitvijo prošnje za odmerno podlago 30dnevni prizivni rok prekine za toliko časa, da se dobi rešitev v roke.

Davčna oblast naznani nato odmerno podlago in v slučaju, da bi ta ne bila dovolj jasna, naj se prosi še enkrat za natančno podlago; tudi za prepise izjav in mnenj zaupnih oseb in izvedencev se sme prositi.

Iz odmerne podlage se potem lahko razvidi, kaj je povzročilo višjo ocenitev ali če se ni vpoštevalo vseh odbitkov in na podlagi tega se potem pritoži zoper te točke. Pritoži se lahko ustmeno na zapisnik ali pismeno brez koleka; zadnje je bolj priporočljivo. Paziti je tudi, da se ne zamudi prizivnega roka 30 dni.

Priziv ni navezan na nikako obliko in ga lahko vsak sam sestavi brez vsakega odvetnika. Vsebina naj bo popolnoma stvarna in logična brez vsakih napadov. V prvi vrsti je treba pobijati ona mnenja in nazore, ki so povzročili višjo ocenitev in drugič dokazati trditve prizivatelja, ako je to mogoče. Mogoče je pa to na ta način, da se ponudi vpogled v zapiske in knjige ter na drugi strani, da se predlaga enega ali dva izvedenca in navede gotova dejstva ali najboljše vprašanja, na katera naj izvedenec odgovori. Imena izvedencev se morajo imenovati. Lahko se predlaga tudi zaslišanje uslužbencev in drugih prič ter sploh navedejo okolnosti, ki podpirajo ali dokazujejo trditve v prizivu. Najbolj uspešen je torej priziv, ki navaja suha dejstva in dokazuje zanje; tak ima na vsak način uspeh.

Sicer ima prizivatelj iste pravice kakor smo jih že omenili v članku »Odgovori na dohodninske pomisleke« v junijevi številki našega lista in jih danes ne bomo ponavljali.

Lahko bi navedli par vzorcev prizivov toda s tem ni dosti pomagano, ker je vsak priziv individualen in različen in ga je prilagoditi okolnostim posameznega davkoplačevalca. Vsakdo najbolje sam ve, v čem je prizadet in bo torej tudi vedel, kako naj pobija dotično točko in s čim lahko dokaže, da ni bilo toliko dohodkov. Priporočati je, da se vsakdo vsaj površno spozna v zakonu o osebnih davkih in kdor pazno čita »Slovenski Trgovski Vestnik«, mora že biti dobro podkovnan, saj se je v listu v poljudni in za vsakega umljiv obliki dovolj o tem pisalo. Opozarjamo zlasti na letnik 1914, ko se je uvedla novela k temu davku.

Dobro je tudi, da se za svet vpraša zakonu večšo osebo, toda te so bolj redke in rekli bi, da bo najbolje vsak sam napravil priziv, če zna pisati in če se ravna po gori označenih navodilih. Stroškov za pravnega zastopnika je škoda.

Omeniti moramo tudi, da se prav tako kot davkoplačevalec lahko pritoži tudi davčna oblast, ako smatra, da je cenilna komisija nepravilno ocenila dohodke. Take pritožbe so redke in se jih davčne oblasti poslužujejo le v slučajih, ako je cenilna komisija po mnenju oblasti veliko prenizko cenila dohodke. Če se pa pritoži davčna oblast, mora davčni zavezanec dobiti prepis pritožbe, na katero lahko potem tekom 14 dni vloži protispis, v ka-

terem navede okolnosti in dokazilne predloge napram vsebini pritožbe.

Sicer pa le ponavljamo, naj vsak davčni zavezanec študira predpise in se vedno briga za vse spise, ki jih dobi od davčne oblasti. Potem se mu tudi ne bo godila krivica, ako bo vedno vestno napovedoval ter gledal, da svoje napovedi tudi z dokazi podkrepi. S. + M.

Letošnja vinska letina in vinske cene na Kranjskem.

Letošnja vinska letina je glede kvalitete in kvantitete na Kranjskem srednja.

Vina se je pridelalo v splošnem približno toliko kot lani. Na Vipavskem ga je sicer manj kot lani, na Dolenjskem mestoma več, mestoma pa tudi nekaj manj kot lani. Vzrok temu je dolgotrajajoča suša, grozdna plesnoba in tudi — ne v mali meri — pomanjkanje delavnih moči in pomanjkanje žvepla.

V splošnem smo pa lahko na Kranjskem z vinsko letino zadovoljni, posebno če primerjamo druge dežele, zlasti pa Nižje Avstrijsko.

Odlični vinarski strokovnjak ravnatelj Reckendorfer na Dunaju mi piše glede vinske letine v tej deželi sledeče: Kakor sem z zadovoljstvom čital v Vašem poročilu, bode imela Kranjska letos primerno dobro vinsko letino. Mi na Nižjem Avstrijskem ne bomo imeli, izvzemši malega ozemlja ob južni železnici in v okolici Dunaja, skoraj nič.

Računam škodo, ki jo letos vsled tega naša dežela utrpí, na 100 milijonov kron, mislim pa, da sem še prenizko segel. Lahko si tedaj predstavite naš trenutni položaj.

Vzrok tej hudi katastrofi je bilo vlažno vreme in pomanjkanje galice.

Medtem ko so se naši vinogradniki po nasvetu podpisanega pomagali z galunom, so škropili na Nižjem Avstrijskem s samo galico in ker te ni bilo, so škropili premalo. Ob vlažnem vremenu je nastopila peronospora in je letino uničila. Na Kranjskem se je porabilo 11 vagonov galuna mesto enake množine galice in že s tem se je vinogradnikom prihranilo nad $\frac{3}{4}$ milijonov kron. Poleg tega se pa je dosegel popoln uspeh pri škropljenju vinogradov.

Tudi na Ogrskem ni situacija posebno dobra. Po večini so uradna poročila iz raznih komitatov prav klaverna.

Gotovo je tedaj, da je letos vina razmeroma malo in da bo njegova cena zelo narastla.

Na Ogrskem in drugod znaša cena novemu vinu že danes od 1 K 30 h do 1 K 80 h za liter.

Če bo šlo tako naprej, tedaj zna vino doseči tako ceno, da ne bo navadnemu občanu sploh dostopno in

ker tudi piva ne bo dobiti, zmanjkalo bo potrebnih okrepčil.

Pogostoma se slišijo pritožbe, da vinogradniki vinske cene močno pretirajo. To je tudi deloma resnica, ampak po večini so visokih cen vina krivi nakupovalci sami in sicer v prvi vrsti tako zvaní »vojni liferanti«.

Podpisanemu je znan n. pr. sledeči slučaj: Glede cen novega vina so bili pred trgatvijo vinogradniki na Dolenjskem še neorientirani. Govorilo se je, da bo novo vino po 1 K 20 h in višje. Tu pride v neki znan vinski kraj na Dolenjskem »vojni liferant« in da razglasiti, da kupi vsako množino starega vina ne glede na kvaliteto po 1 K 60 h liter.

Če se bodo taki slučajji ponavljali, kar je pri splošnem pomanjkanju vina mogoče, se lahko zgodi, da doseže vino zelo pretirano ceno. Zato je verjetno, da bo posegla oblast z določitvijo najvišjih cen za vino vmes, kakor se je zgodilo že na Tirolskem in v Istri.

Določitev najvišjih cen, seveda času in situaciji primernih, bi bila po mnenju podpisanega umestna.

Ž njo bi se zabranilo špekulaciji s tako važnim okrepčilom kot je vino in bi bili obenem vinogradniki zavarovani proti preganjanju od strani sodnih oblasti.

Zato je resnica, da je mnogo inteligentnih in uglednih vinogradnikov, ki primerno nastavljeni najvišji ceni za vino ne ugovarjajo.

Vprašanje je, kake cene naj se nastavijo, da ne bode oškodovan producent in da bo vino dostopno konsumentom.

V tem oziru je podpisani tega-le mnenja: Vzeti samo pridelovalno ceno za podlago določanja najvišjih cen, na katerem stališču stoje danes sodni uradi, ni prav.

Danes, ko je cena vseh najnujnejših potrebščin za vinogradnika galica, žveplo, kakor tudi najnujnejših življenjskih potrebščin narastla na 10krat, se ne more in ne sme siliti vinogradnika, da prodaja vino samo enkrat dražje kot prej. Vsaj si mora ta človek za stržen skupiček nabaviti pri trgovcu usnja, obleke, mila, olja itd. Če je tedaj cena teh za njega neobhodno potrebnih reči tako vratolomno narastla, se mu mora koncedirati, da tudi on svoj pridelek primeroma dražje proda.

Koliko je malih vinogradnikov, ki nimajo drugega kot vinograd in kako njivico za krompir in morajo vse kar potrebujejo, v prodajalni kupiti in drago plačati.

Pri določanju najvišjih cen za vino se tedaj ne sme jemati kot merilo samo pridelovalna cena vina, temveč sedanja kupovalna vrednost denarja.

Poglejmo najprvo v Istri, kako je tam vinska kupčija uradno urejena.

C. kr. namestništvo je tam določilo, da je ves vinski pridelek leta 1916. zasežen in da ne sme nihče prodati vina drugam kot posebni prevzemni komisiji, ki je po-

oblaščen, da s 1. novembrom z nakupovanjem vina prične.

Vino se plačuje po kvaliteti, ki se določa na podlagi vrste (sorte) in na podlagi vsebine (vol % alkohola, določenega po Malligandu).

Prevzemne vinske cene so določene sledeče:

Navadno belo in rdeče vino, ki ima 7·8% volumnih % alkohola, se plača v novembru po 111 K 20 h hl.

Teran, ki ima 9% alkohola, se plača po 140 K, bela malvazija (9·6% alkohola) pa 156 K in sortna vina kakor refoško, burgundec, rulandec, kabernet, rizling, traminec in muškat (z 10·2% alkohola) po 172 K hl.

Vina z manjšo ali višjo vsebino na alkoholu se plačujejo sorazmerno po enotni ceni za vol % alkohola, izračunjeni iz zgoraj nastavljenih cen.

Cena nato raste pri hektolitru vsak mesec za 1 K. Vina, ki imajo kako napako, se plačujejo nižje, po dogovoru. Če se ne doseže sporazuma, odloči od politične oblasti določen, zaprisežen večšak.

Tudi pri nas bi kazalo pri vpeljavi najvišjih cen za vino postopati podobno in določiti vinsko ceno po kvaliteti vina. Najnižje vino do kakih 8% alkohola naj bi se plačevalo po 1 K 30 h in odtod vsak vol % alkohola za 10 K pri hektolitru višje.

Cena naj bi z ozirom na kalo, rastla za 2 K pri hl mesečno. Fina sortna, za buteljke namenjena vina, ki imajo nad 10% alkohola, naj bi se plačala s priklado 10 K pri hektolitru. Buteljska vina, ki jih je smatrati za luksuriozno pijačo, naj bi bila iz določbe najvišjih cen izvzeta.

Z ureditvijo vinskih cen po kvaliteti bi se v bodoče vplivalo tudi na to, da se vinogradniki ne odločijo za prezgodnjo trgatve, kakor se je to letos, žalibog v mnogih krajih zgodilo.

B. Skalický.

Kolek na vozne liste.

Dolga vojna sili vse evropske države, da si zvišajo dohodke. Temu pritisku razmer se tudi naša državna uprava ne more izogniti. Čuje se, da se bodo morale zvišati tudi železniške tarife. Letos s 1. novembrom pa se zviša le kolek za brzovozne in vozne liste.

Za brzovozne in vozne liste, veljavne na razdaljo do 38 kilometrov, je stal do sedaj kolek 2 vinarja; vozni listi, ki so bili veljavni na razdaljo čez 38 kilometrov, so imeli kolek po 10 vinarjev. Po 1. novembru se ne bo več oziralo na razdaljo. Merodajna bo edino teža pošiljatve. Vozni listi, s katerimi se bodo oddajale pošiljatve kosovnega blaga v množini pod 5000 kg, bodo nosili vtisnjen kolek za 30 vinarjev; vagonске pošiljatve pa, ki bodo obsegale 5000 kg ali več, se bodo oddajale z voznimi listi z vtisnjenim kolekom za 1 K 20 vin.

Priloge voznih listov, ki so potrebne takrat, ko vozni list ne zadostuje za označbo cele, več komadov

obsezajoče pošiljatve, se bodo morale kolekovati kakor dotični vozni listi.

Za pošiljatve krompirja, mleka in sočivja v teži do 100 kg bo zadostoval izjemoma vozni list s kolekom po 10 vinarjev, če se bo nahajala dotična namembna postaja v Avstriji; če pa bodo namenjene te pošiljatve v postaje izven Avstrije, ali če bodo presegale 100 kg, bodo podvržene splošni pristojbini po 1 K 20 vin., oziroma po 30 vinarjev.

Pošiljatve živih živali n. pr. konj, goveje živine, prašičev itd., ki se ne prevažajo v zabojih ali zabitkih, so podvržene pristojbini po 1 K 20 vin.; le za pošiljatve prašičev, ovac, koz, oslov, psov in drugih majhnih živali, se plača kolek za 30 vinarjev, če ne obsega vozni list več kakor štiri komade.

Za pošiljatve iz inozemstva se bo plačevala kolkovna pristojbina ob sprejemu blaga v namembni postaji, in sicer za kosovne pošiljatve po 30 vinarjev, za vagnske po 1 K 20 vin.

Prejemnik bo moral plačati tudi kolkovno pristojbino za pošiljatve, došle iz Ogrskega in iz Bosne in Hercegovine. Za te pošiljatve se bo plačalo po 1 K namesto po 1 K 20 vin. in po 10 vinarjev, namesto po 30 vinarjev. Za pošiljatve krompirja, sočivja in mleka v teži do 100 kg iz Ogrskega, se zgoraj omenjena pristojbina po 10 vinarjev ne bo plačevala.

Duplikati novih vozni listov in sprejemna potrdila (recepisi) bodo prosti kolkovne pristojbine.

Pri sprejemu blaga se bo plačevala kolkovna pristojbina na ta način, da bo potrdil naslovljenec prevzete blaga na kolekovani avizi. Železniški uradi bodo rabili avize s kolekom po 1 K 20 vin. in po 30 vin. za inozemsko blago, za ogrsko, bosansko in hercegovinsko blago pa avize po 1 K, oziroma po 10 vinarjev.

Stari vozni listi z vtisnjenim kolekom po 2 vinarja in po 10 vinarjev se bodo smeli rabiti tudi po 1. novembru leta 1916, če se bo kolek še pred porabo voznega lista dopolnil na 1 K 20 vin., oziroma na 30 vinarjev. To se zgodi ali na ta način, da se prilepi na vozni list dopolnilni kolek, ali pa, da se da uradno natisniti dopolnilna pristojbina na vozne liste.

Nove sodne pristojbine.

(Konec.)

Pri zapaščinških obravnavah se plača razen pristojbin za vloge, zapisnike itd., kakor smo jih navedli pri nespornem postopanju sploh, še naslednje povprečne ali pavšalne pristojbine, ne glede na število pol od zapaščinških obravnav:

Ako znaša čista vrednost obravnavane imovine:

a) do	5.000 K	— K — v
b) čez	5.000 » do 10.000 K	2 » — »

c) čez	10.000 K do 25.000 K	5 K — v
č) »	25.000 » » 50.000 »	10 » — »
d) »	50.000 » » 75.000 »	50 » — »
e) »	75.000 » » 100.000 »	125 » — »
f) »	100.000 » » 250.000 »	250 » — »
g) »	250.000 » » 500.000 »	250 » — »
h) »	500.000 » od vsakih,	

če tudi le začetih daljnih 1000 K — » 50 »
toda nikdar ne več nego 10.000 » — »

Pri varstvenih in skrbstvenih se ne plača nobenemu povprečna pristojbina za sodno skrb, ako ne znašajo letni čisti dohodki iz varstvene ali skrbstvene imovine, ki jo ima oskrbovati sodišče, za vsakega varovanca ali oskrbovanca več nego 3000 K. Pri čistih dohodkih čez 3000 K do 4000 K znaša pristojbina 10 K in se stopnjuje pri višjih dohodkih progresivno. Pri ugotovitvi dohodkov, ki so merodajni za odmero povprečne pristojbine, ni všteti vzgojevalnih in vzdrževalnih stroškov.

Pri drugih opraviilih nespornega postopanja navajamo te-le pristojbine:

a) Vloge za sodno dovolilo posinovitve ali pozakonitve po vladarjevi milosti, za sporazumno ločitev zakona od mize in postelje ali razporoko in pa za proglašbo mrtvim ali izrecilo, da je smrt dokazana, 5 kron.

b) Sodne odločbe (razsodila, odloki) o posinovitvi 10 K, o odobrenju izpusta iz očetovske oblasti ali proglašbi polnoletnosti 5 K, o sporazumni ločitvi zakona ali razporoki 10 K, o ustanovitvi zahtevkov na vzdrževanje, doto ali opremo, ako vrednost prisojenega znaša

čez	400 K do 1000 K	5 K
»	1000 » » 2000 »	10 »
»	2000 »	$\frac{1}{2}\%$,

o proglašbi mrtvim ali izrecilno, da je smrt dokazana, 10 K, o razveljavi vrednostnih papirjev 5 K, če znaša njihova vrednost več nego 100 K, sicer brez pristojbine.

Za odločbe sodišč višjih stopenj vsled pravnih sredstev, vloženih zoper tu označene odločbe sodišč prve stopnje, je treba plačati iste pristojbine kakor za izpodbijane odločbe.

Vse druge odločbe v nespornem postopanju so proste vsake pristojbine.

IV. Kazensko postopanje na podlagi zasebnih obtožb.

Kakor že omenjeno, so se s cesarsko naredbo z dne 15. septembra 1915, drž. zak. št. 279, uvedle tudi pristojbine pri kazenskem postopanju na podlagi zasebnih obtožb, kar bo gotovo vplivalo na osebe, ki se za vsako malenkostno razžaljenje zatekajo h kazenskemu sodniku.

I. Vloge se kolkujejo tako-le:

Predlogi zasebnega obtožitelja na uvedbo kazenskega postopanja v prvotnih slučajih (torej pri razžaljenju potom tiska) s kolekom za 15 K, pri drugih pregre-

ških s kolkom za 10 K, pri prestopkih pa s kolkom za 3 K. Ničnostne pritožbe se pa v vsakem slučaju kolkujejo s 15 K, vzklici, ki niso združeni z ničnostno pritožbo, pa z 10 K, ako gre za porotne slučaje ali sploh pregreške, pri prestopkih pa s 3 K. Druge vloge pravnih strank se kolkujejo s kolkom za 3 krone (porotni slučaji), za 2 K (drugi pregreški), za 1 K (prestopki).

Spredaj omenjene pristojbine pa veljajo le za prvo polo prvega izvoda; daljne pole prvega izvoda in cele daljne izvode je kolkovati le z 1 K od pole. Za ničnostne pritožbe in vzklice določene pristojbine je plačati le od njih prijave; izpeljave teh pravnih sredstev je kolkovati na prvi poli tako kakor »druge vloge pravnih strank«.

II. Zapisniki, ki nadomeščajo vloge pravnih strank, se kolkujejo kakor take vloge. Od razpravnih zapisnikov je plačati, ne glede na število pol, ako se razprava vrši:

- 1.) pred okrajnim sodiščem od prve pole . . . 2 K
od vsake daljne, če tudi le začete pol ure 2 »
- 2.) pred zbornim sodiščem od prve pol ure . . . 5 »
od vsake daljne, če tudi le začete pol ure 10 »

III. Priloge se kolkujejo s kolkom za 50 v od vsake pole, če se rabijo kot priloge knjige, brošure, ležni načrti in drugi predmeti, ki niso spisi, se kolkujejo vsak komad tudi s kolkom za 50 v.

III. Sodbe brez razlike stopnje se kolkujejo pri pregreških, o katerih razsojajo porotna sodišča, s kolkom za 30 K, pri drugih pregreških s kolkom za 20 K in pri prestopkih s kolkom za 5 K. Če pa sodba zadeva več kot enega obdolženca, treba je za vsakega nadaljnjega obdolženca plačati eno petino prvotne sodbene pristojbine. Tako se bo torej pri prestopkih, ako obsodba zadene tri obdolžence, morala plačati pristojbina v znesku 7 K (5 + 2).

Kolkovati ni treba vlog za podelitev pravice ubogih in morebitnih pritožb zoper tozadevne sodne naredbes, dalje pismenih zaprosil, ki ne obsegajo nobenega predloga, o katerem bi moralo sodišče odločiti, prošnji za popravilo sodnih sodb in sklep ter prošnji za polajšavo kazni, za pomiloščenje in za odlog nastopa kazni.

Ako se sodba razveljavi vsled ničnostne pritožbe, vzklica, obnove postopanja ali ugovora, je za razveljavljeno sodbo plačano pristojbino vračunati v pristojbino za novo odločbo sodišča iste stopnje. Ako je sodišče v sodbi izreklo svojo nepristojnost se pristojbina, ki se je plačala za to sodbo, vračunava v pristojbino za sodbo pristojnega sodišča.

Pristojbinam so podvržene le sodbe; od vseh drugih odločb v kazenskem postopanju ni plačati nobene pristojbine.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.*)

Glinena roba (Tonwaren).

Glineno robo ali blago zovemo stvari, ki so ročno ali v modelih izgotovljene ter iz žgane gline.

Glina (Ton).

Glina nastaja vsled preperevanja ali razpadanja živcev (ortoklasa) oziroma kaliživčnih kamenin.

Glina je vedno gručava in jedrnata, prhka in melka. Ako manemo suho glino med prsti, čuti se opolzla, odvolgne, zadahne s posebnim vonjem. Suha glina obvisi na jeziku, je brez leska, a pod nohtom se zasveti, če jo z njim obrazimo. Vodo hlastno vpija, potem se napojena omeči ter postane vlačna in gnetna kakor testo; posušena in žgana zelo otrdi.

Kaolin. Popolnoma čista glina je bela in se tali šele pri jako visoki temperaturi okoli 1600° C. Imenuje se kaolin ali porcelanka (Porzellan-erde).

Iz nje se izdeluje porcelan, ki je najlepša in najdražja lončena roba. Ta posoda se od navadne razlikuje, da je bolj bela in trša, da lepo zveni in je v tankih kosih prosojna. Kaolin (porcelanko) kopljejo na Češkem, Saksonskem, Francoskem ter posebno veliko na Kitajskem in Japonskem. V Evropi izdelujejo porcelan šele od leta 1710; na Nemškem ga je pričel prvi izdelovati l. 1709 neki Böttcher v Meissenu, a Kitajcem je bil znan že 200 let pred Kristovim rojstvom in še sedaj slovi kitajska roba za najboljšo in najlepšo.

Glinasto robo delimo v gosto in luknjičavo.

Gosto glineno robo delajo tako, da primešajo glini, preden jo žgejo, zdrobljenega živca, ki se v peči tali in zamaši luknjice. Posode so prevlečene s steklovino ali glazuro, ki jim daje gladko in svetlo lice.

Porcelanbiskvit. Porcelan, ki je dvakrat žgan, trd, brez glazure ali lošča, je medel in hrapav, zovemo ga biskvit. Tak porcelan se rabi za kipe in za določanje raze rudninam.

Kamena roba (Steingut) je podobna porcelanu, ki tudi ne propušča vode, a je neprozorna in se dobiva iz onečiščene ali barvane gline ter ji dajejo glazuro ali pa je tudi brez nje.

Tudi ilovica (Lehm) je glina, samo da ni tako čista, ampak je pomešana z apnom, peskom, železno rjo in še drugimi rudninskimi mrvicami, barve je rumenkaste, žgana pa pordeči.

Iz ilovice žgó tudi navadno lončarsko robo, kakor svinjske lonce, skleda, posode za cvetlice itd., največ pa zidno in strešno opeko.

* Popravek. V 9. številu v prvi vrsti str. 72 naj se čita: topljivo natrijevo steklo.

Glina (Ton) je iz iste snovi, kakor kaolin in nam služi tudi v izdelovanje različne lončene robe. V ribniški okolici na Kranjskem je precej razširjeno domače lončarstvo.

Suknarsko ilo (Walkererde) je sivkasta, opolzla, mastna glina, ki se v razli pod nohtom zasveti. Jezika se ne prime in v vodi namočena razpada, ne da bi se mogla vleči ali gnesti.

Želino vpija maščobo, zato izpravljajo ž njo mastne madeže iz tkanin in lesa. S suknarskim ilom čistijo v valjalnicah suknenih tovarov (Walke) sukno.

Pri Bohinjski Bistrici kopljejo rdečo prst, ki jo zovejo bohinjka ali Bauxit (bosit), iz katere delajo neizgorljivo opeko in zamáz, ki se rabi v plavžih in tudi glinico (Tonerde) izločuje iz nje.

Šamotna opeka (Chamottesteine), ki je ognjavarina iz neizgorljive gline, h kateri primesijo še kvarčev pesek, zmlete glinaste čepinje in drugo, da se prepreči izginjevanje.

Šamote (chamote) opeko rabijo za plavže, peči parnih kotlov, vsled neizgorljivosti jo rabijo tudi za obzidavanje (obloženje) raznih železnih peči in strojev, ki so izpostavljeni žgočemu ognju.

Fajensa (Fayence) je trda iz rdeče ali rjave gline in neprosojna, vendar luknjičava in propušča vodo. Zato jo glazirajo z belim loščem ter jo poznamo pod imenom majolika.

Izdeluje se na Angleškem tudi fina bela fajensa iz bele gline in položena s prosojno glazuro.

Navadna luknjičava lončena roba se izdeluje iz ilovice tudi pri nas v Ribnici na Dolenjskem in na Spodnjem Štajerskem, koder cvete še dandanes lončarstvo kot domač obrt.

Luknjičavo robo žgo in položujejo s cinovim loščem (Silberglätte) in ker je ta domače vrste lončenina cenejša, se jo na kmetih zelo radi poslužujejo.

Imenitne tovarne za porcelan so na Češkem, Spod. Štajerskem, Meissenu, Berlinu, Sévresu, na Kitajskem in Japonskem.

Leta 1913. se je pri kopanju kanala v strugo Ljublanice na Prulah našel 4—6 m globoko rimski zid in v obzidni globočini so našli cele kupe žganih lončarskih čepinj, raznih izdelkov ter igrač rdečkaste barve.

Leta 1914. se je pri kopanju temelja za Št. Jakobski betonski most v strugi Ljublanice našlo več metrov globoko, skoro par metrov debela plast, lepo bele, mastne gline. — Dokaz da je tu nekdaj cvetelo lončarstvo! Tudi v Bravnu pri Rudopolju v Liki na Hrvatskem so našli pred par leti večja ležišča bosita (Bauxit), iz katerega izdelujejo aluminij. Poleg aluminija pridobivajo kot postransko snov (Nebenprodukt) aluminijev nitrat, ki odgovarja popolnoma kot nadomestek čilškega solitra (Chilisalpeter). Nakoplje ga baje neka francosko - angleška družba letno do 60.000 ton.

Tudi v Ribniški dolini leže baje večje množine take gline (Bauxita)? Na čilskih otokih pridobivajo letno okoli 2¹/₂ milj. ton solitra, od katerega se je samo v Avstro - Ogrsko uvažalo letno v vrednosti do 3 milijonov kron!

(Dalje prih.)

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

Železnice morajo gornje prostore vzdržavati in proti povračilu lastnih stroškov uradne prostore in prostore za stranke snažiti, kuriti in razsvetljevati, dalje v primerih, v katerih pristojno ministrstvo to spozna za potrebno, poskrbeti za dostojno stanovanje uradnikov in nameščencev finančne straže. Ako so se dala, z ozirom na krajevne razmere, na razpolago tudi stanovanja za uradnike in nameščence finančne straže, dobi železnica izplačano odškodnino, ki se dotičnim nameščencem zato odteguje.

Glede na obveznost lokalnih železnic za povrnitev višjega potroška za uradno nadzorstvo in glede na dobavo, vzdrževanje potrebnih uradnih prostorov in skrb za nastanitev dotičnih uradnikov in nastavljenecv, veljajo tozadevna zakonska določila, oziroma pogoji v dotični koncesijski listini; ako ne obstojé posebni dogovori, se plačajo primerne obresti kapitala, ki se je dokazno porabil za gradnjo prostorov, ki jih je finančna uprava zahtevala.

Ta določila se uporabijo tudi za že obstoječe železniške carinske urade. Prememba obstoječega stanja glede na nastanitev nastavljenecv finančne uprave se sme vršiti samo s privoljenjem te uprave.

Za revizijo vlakov in carinsko odpravo potrebne priprave in pomočke (ogledne mize, lestvice, svetilke, varnostne svetilke, orodje i. dr.) ter potrebno osebje za pomoč, mora priskrbeti železnica, ki mora tudi v temi skrbeti za zadostno razsvetljavo vlakov, ki se odpravljajo, in železniških tirov.

197. **Uradne ure pri železniških carinskih uradih.** Uradne ure pri železniških carinskih uradih se določijo po razmerju krajevnih razmer v sporazumu z železnico ter se načeloma prilagode obratnim uram pri blagajnah za sprejemanje in oddajo tovarnega blaga.

Ne oziraje se na uradne ure se ima vsikdar tudi ob nedeljah in praznikih, brez odškodnine od strani železnic, vršiti:

a) odprava popotnikov in njih prtljage, potem brzovoznega blaga, ki je prišlo z osebe prevažajočimi vlaki, pri v ta namen obstoječih odpraviliščih; carinsko odpravo je po možnosti izvršiti tako hitro, da se more blago odposlati že z istim vlakom naprej.

b) Pri mejnih carinskih uradih pregled blagovnih vlakov ter z njimi združeno uradovanje (odprava carine prostih vozniških tovornih in predpregled enostavno tarifiranega blaga), vsa nakazila v napovednem prometu (vštevši prožni [Streckenzugs-] promet), končna odprava živih živali in lahko kvarljivega blaga, dalje uvozna odprava prevoznih odpošiljatev, ki se prevažajo z direktnimi tovornimi listi, in odprava izvoznih pošiljatev, izvzemši izvozno blago, ki se je izročilo železnici na mejni postaji in pošiljatev, katerih izvoz se mora dokazati.

Pri drugih uradnih odpravah v obsegu uradnega prostora ali izven uradnih ur mora železnica za vsakega carinskega ali uradnika finančne straže plačati finančni upravi odškodnino 1 K, za finančnega stražnika pa 50 vin. za vsako začeto uro ali pa en naprej dogovorjeni pavšal.

198. Pravice in dolžnosti finančnih organov. Organi carinskih uradov, ki imajo nalogo dohodarstveno-uradno nadzorovati in odpravljati železniški promet, istotako finančni organi, ki imajo nalogo kontrolirati promet na železnicah in carinske urade, so upravičeni v svrhu uradnih poizvedb po predidoci prijavi pri službujočem štacijskem uradniku in na pokaz pismenega službenega ukaza, preiskati vlake, dokler so na postajah in kolikor mogoče tudi med vožnjo ter vlake pridržati na postajah toliko časa, kolikor traja njih odprava, dalje spremiti vlake. Ti organi so dalje upravičeni, stopiti v spremstvu nadzorovalnega železniškega nastavljenca, v svrhu dohodarstveno-uradnih preiskovanj v železniško-službene prostore kakor tudi v vse na kolodvorih se nahajajoče stavbe in druge prostore, vpogledati v spremne papirje pošiljatev in v druge železniške zapiske v prometu s prtljago in blagom ter v sumljivem primeru odpreti pošiljatve, ki so v železniškem skrbstvu, v navzočnosti železnice in dveh prič.

V primeru spremljevanja vlaka se prevažanje spremljevalcev vrši brezplačno ter se jim odkaže eno mesto v službenem vozu ali na praznih zavornikih, odkoder po možnosti pregledajo ves vlak. Na povratku se odkaže spremljevalcem, v kolikor nimajo za nadzorovati drugega blagovnega prevoza, proti pokazu službenega ukaza, ki ga je železnica potrdila, tudi brezplačno mesto v osebnem vozu pripadajočega razreda, pri uporabi tovornih vlakov pa mesto v službenem vozu.

Vsled dohodarstveno-uradnega pregledovanja se železniški promet ne sme več zadržati nego je to neobhodno potrebno.

Finančni organi so v mejah svojih pravic zavezani iti železnici in njenim uslužbencem na roko ter morajo, v kolikor ni utemeljenih dvomov, osobito uporabljati vse dovoljene olajšave.

V vseh primerih, v katerih carinski urad zaznaja nepravilnosti v spremnih papirjih, mora to naznaniti železnici.

Finančne organe, katerih naloga je stalno neposredno nadzorovanje železniškega prometa in carinskih uradov, ki jim je poverjeno odpravljanje tega, dajejo železnicam na znanje finančne deželne oblasti, eventualno finančno ministrstvo z označenjem službenega naslova in prideltene jim proge vsako leto v mesecu novembru ter pri nastalih premembah tudi v teku leta.

Za te organe morajo železnice dati na razpolagočasne proste vožne karte, ki jih opravičujejo izključljivo pri službenih vožnjah na progah, ki so jim odmerjene v nadzorovanje, v brezplačno uporabo na progi zaznamovanih vlakov ter obenem služijo kot izkaznice za kontrolno uradovanje. Te karte se glase navadno na ime, po potrebi na imejtelja z označbo službenega mesta. S pravico uporabljanja tovornih vlakov se opremijo karte samo, ako je uporaba takih vlakov vtemeljena.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Zamenjava novcev iz niklja po 20 vinarjev pri državnih blagajnah in filijalki avstro-ogrske banke. Ker je v interesu splošnosti, da se po najboljši možnosti pospeši dohajanje novcev iz niklja po 20 vin. v državne blagajne in blagajno avstro-ogrske banke, pozivljamo industrialce, trgovce in obrtnike kakor tudi vodstva drugih obratov z večjim denarnim poslovanjem, da prejete novce te vrste redno izročajo c. kr. davčnim uradom in filijalki avstro-ogrske banke v zamenjavo proti 20 vin. železnim novcem, oziroma drugim plačilnim sredstvom kronске veljave. Ker gre pri tej zamenjavi za dosego važnega patriotičnega smotra, je pričakovati, da bode imel poziv popoln uspeh. Zadržavanje, ali celo skrivaje drobiža in zlasti novcev iz niklja je nezmislno ter samo provzroča velike neprijetnosti v prometu.

*

Promet s kavo. Prodajna cena za surovo kavo pri oddaji preprodajalcem in industrijam, ki kavo predelujejo (tovarne za kavne konzerve, za mešanje kav in kavinih nadomestkov) ne sme že ocarinjena prekoračiti cene 5 K 77 vin. za kilogram. Prejemne liste za kavo sme tovarnam za kavine konzerve oddajati le kavina centrala, torej se sme kava prodajati tem podjetjem le s privoljenjem centrale.

*

Poštarne pristojbine so se znatno zvišale. Ker so stopile že 1. oktobra v veljavo, si je itak moral vsakdo nabaviti dotične predpise, zato jih naknadno ne bomo priobčevali. Vsi predpisi, oziroma zvišane postavke so že izšle v tabelah in se jih dobi tudi že v slovenskem jeziku po naših knjigarnah. Poštini red z dne 22. septembra 1916, drž. zak. št. 317, je jako obširen in bomo kasneje enkrat v listu priobčili najvažnejše odstavke.

Promet s cunjami. Za promet s cunjami vsake vrste iz jute, bombaževine, polvolne, platna, konoplje, potem stara oblačila, stare vrvi itd. kakor tudi novi blagovni odpadki, se je ustanovila posebna komisija na Dunaju, ki bo predelovateljem cunj edina smela oddajati cunje. Ta komisija na Dunaju 1. Seitzergasse 1 ima istotam lastno centralo, kateri morajo vsi veletržci s cunjami ponuditi svoje blago v nakup. Podjetja, ki cunje predelujejo ali z njimi kupčujejo, morajo voditi skladiščno knjigo ter vsaka 2 meseca naznaniti komisiji svoje zaloge. Zbiranje cunj ter kupčija z njimi na običajen način od nabiralca do kupca in veletrgovca ni omejena.

*

Računski kolek. V zadnji številki smo že omenili zvišanje pristojbin za trgovske račune ter višino pristojbin. Danes hočemo le še pristaviti, kako se računski kolek plačuje. Tozadevna naredba z dne 18. septembra 1916 pravi glede tega: a) Kolkovne znamke se prilepijo na prvi strani vsake pole računa, ko se ta napiše in se mora kolek prepisati n. pr. z naslovom ali datumom na spodnji strani koleka. Lahko se pritisne štamplja firme na kolek; b) s porabo računskih golic, na katerih je kolek uradno natisnjen. Tudi ni treba kolek prepisati. Če je račun potrjen večji pristojbini kakor je na golic natisnjen kolek vreden, se prilepi dopolnilni kolek, ki ga je treba prepisati. Ta naredba kakor tudi povišek pristojbin je stopila s 1. oktobrom t. l. v veljavo.

*

Promet s surovim oljem, smolo in smolnimi izdelki. Naslednje tvarine so pod zaporo: 1. izdelki mineralnega olja vsake vrste, tudi medprodukti, 2. surova premogova smola, 3. bencol, motorni in trgovski bencol, 4. olje premogove smole in sicer srednje kakor težko olje, motorno gonilno olje. Priglaševalni dolžnosti so pa potrjeni: surovo olje, izdelki mineralnega olja vsake vrste, surova premogova smola, bencol vsake vrste, olje premogove smole. Priglasiti te snovi so obvezani izdelovalci teh izdelkov na vsak način, trgovci in podjetja za skupno nabavo (za druge itd.) pa tedaj, ako znašajo njih zaloge mazalnega olja dne 26. septembra 1916 skupaj 10 meterskih stotov ali več, drugih tvarin vsake posamezne 50 meterskih stotov ali več. Kasneje morda zmanjšane zaloge se morajo tudi priglaševati. Zgoraj označena zgora ima učinek, da se smejo dotične snovi le na podlagi posebnega dovoljenja in le v oni množini in kakovosti ter tekom onega časa oddati, ki je označen v dovoljenju. Dovoljenje daje ali trgovsko ministrstvo, oziroma ako gre za nabavo bencina ali bencola za kmetijske stroje, poljedelsko ministrstvo ali ona mesta, ki so od teh ministrstev poverjena. Obstoječi predpisi o davku prosti nabavi davku potrjenih izdelkov mineralnih olj ostanejo še nadalje v veljavi. — Zglaševati zaloge je treba prvič dne 1., drugič dne 15. oktobra 1916 in potem 1. in 15. vsakega meseca in sicer pri oddelku mineralnih olj trgovskega ministrstva in sicer po vzorcih A in B naredbe z dne 20. septembra 1916, drž. zak. št. 324. Prošnjam za dobavo bencina ali bencola je treba priložiti potrdila politične oblasti prve stopnje ali obrtnega nadzornika, za poljedelske stroje pa potrdilo županstva. Prosnje je napraviti natančno po vzorcu C in D zgoraj navedene naredbe.

*

Predpis občne pridobnine. Ravno ta mesec se dostavljajo plačilni nalogi o občni pridobnini za l. 1916. Za priredbo občne pridobnine veljajo druga načela kakor za dohodnino (glej uvodni članek), ker se pri predpisu tega davka davčna oblast ne ozira na dobiček podjetja, ampak le na obseg obrata in na zunanje znake n. pr. na promet, število osebja, lokalov, strojev itd. Prizivi zoper občno pridobnino so potrjeni koleku, sicer pa nevezani na kako obliko. Ker se odmerja pridobnina primerjajoč druge davčne zavezanke iste davčne družbe, je treba pred vložitvijo priziva pregledati dotični pridobninski register, ki je vsakemu davčnemu zave-

zancu 14 dni na vpogled ali pri županstvu ali pa pri davčni oblasti. Iz tega registra so razvidni davčni postavki davkoplačevalcev in primerjajoč svoj obrt z drugimi, bo prizivatelj lahko tudi primerjal, če odgovarja predpisan davčni postavki obsegu njegovega obrta v primeri davčnemu postavku drugih obrtnikov. Na to primerjavo se je v prizivu najprej ozirati. Seveda se lahko pobija tudi višina prometa ali druge bistvene znake in pri tem se ima iste pravice kakor pri dohodnini n. pr. vpogled v knjige, zaslišanje izvedencev, prič itd. Omenjamo, da se tudi k občni pridobnini plača letos vojni pribitek in če se potem priziva znižanje davčnih postavk, se znižanje vojni pribitek — po sebi umevno tudi različne doklade, ki se plačujejo od občne pridobnine. Torej pred vložitvijo je pregledati pridobninske registre in šele potem pomisliti, če je bil predpis pravičen ali ne.

*

Zaplenitev vrvic. Ministrska naredba z dne 9. t. m. odreja zaplenbo in oddajo konopljenih vrvic (špagat) za vojne namene. Vsi posestniki in hranilci vrvic, do dva milimetra debelih — izvzemši zasebna gospodarstva — so obvezani, svoje zaloge, ako presegajo težo 1 kg, najkasneje do 21. oktobra 1916 oddati. Obrtniki ki predelujejo vrvce v svojem obratu za izdelovanje drugih predmetov, lahko obdrže polovico svoje zaloge. Zaloge je oddati pri pristojnem županstvu, ki mora te zaloge po navodilih političnih okrajnih oblasti odposlati pristojnemu c. in kr. vojaškemu poveljstvu. Odškodnina za vrvce znaša za izdelovalce 8.5 K in za vse druge 9.5 K za 1 kg. Nakaže denar intendantca pristojnega vojaškega poveljstva potom poštne hranilnice.

Književnost.

Navodilo za rejo domačih zajcev na deželi. Sestavil stotnik-avditor dr. Štefan Voszka, vodja zajčarne 5. armadnega poveljstva, prestavil dipl. agr. Alojzij Jamnik, adjunkt c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. Cena 80 vin. Založila Katoliška bukvarna. Čisti dobiček se porabi za „Soški sklad“, v podporo onemoglih borilcev ob Soči. Ta lična knjižica zasluži toplo priporočilo in lahko postane velikega pomena za slovenske kraje, kjer je zajčereja še zelo zaostala, dasi so zanjo dani vsi pogoji in bi se z njo prebivalstvu olajšalo življenje, zajčerejci pa bi imeli lep dohodek. V drugih deželah, zlasti na Francoskem, v Belgiji in v Nemčiji, kjer sicer ljudje v obče dosti bolje živijo in se rede, kakor pri nas na Slovenskem, je zajčereja zelo razvita. Domač zajec ne daje samo dobrega mesa, nego tudi trpežen kožuh, reja zajcev pa je prava igrača ter celo zabava. Armadno poveljstvo je v Ljubljani ustanovilo poseben zavod za rejo domačih zajcev, posebno takih pasem, ki so se dobro obnesle. V tem zavodu je po nizki ceni dobiti mladih zajcev tako, da se lahko skoro vsakdo, zlasti na deželi, bavi z zajčerejo. Knjižica dr. Voszke popisuje natančno, a poljubno in mikavno vse, kar je treba vedeti pri reji zajcev, popisovanje pa izpopolnjuje še lične podobe. Priporočamo torej knjižico prav toplo.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejmejo se: 5 pomočnikov mešane stroke, 1 pomočnik špecerijske in železninske stroke, 1 pomočnik konfekcijske stroke, 3 kontoristke, 8 prodajalk, 4 učenke in 6 učencev. — Službe iščejo: 2 kontorista, 10 pomočnikov, 13 kontoristk, 44 prodajalk, 9 učencev in 20 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenkebrezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica: K 8,000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve. okrog K 1,000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.

Podružnice:

Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8,000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavicje.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi** : **FRANCKOV** :
kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz zagrebske tovarne.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za
kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštnine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000—**

Sprejema vloge vsak delavnik.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične

:: domače hranilnike. ::

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/4 % obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Jamstvo prevzemnika za dolgove prevzete trgovine.
- 2.) *V. Žun*: Najvažnejše zakonite naredbe gospodarske vsebine v zadnjih mesecih.
- 3.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 4.) *Just Piščanec*: Carinstvo. (Dalje.)
- 5.) Raznoterosti:

Pomožno službeno razmerje za gotovo dobo je dopustno. — Izpolnitev obstoječih pogodb. — Pravna

sredstva glede občne pridobnine. — Veljavnost pristojbin po lestvicah. — V. avstrijsko vojno posojilo. — Finančni minister o avstrijskem narodnem gospodarstvu. — Poslovno nadzorstvo. — Pridrzanje delavske knjižice. — Vojna posojila se lahko porabijo za plačilo davkov. — Za pošiljatev civilnega blaga. — Transportna dovoljenja za civilne pošiljatve.

- 6.) Trg. bolniško in podpor. društvo v Ljubljani.
- 7.) Društvene vesti.

† Lavoslav Legat. — Darila. — Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

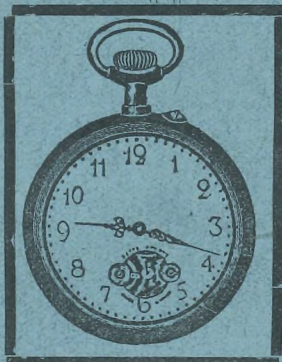
Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

H. Suttner, Ljubljana šte. 19

priporoča svojo **veliko zalogo**
zlatih, srebrnih, nikljastih
in jeklenih ur ter zlatnine
in srebrnine
po najnižjih cenah.

.. Razpošiljanje ..
blaga na vse kraje
sveta ter največja
eksportna trdka.

Zahtevajte moj novi
povečani cenik, ka-
tere dobite za-
stoj in poštnine
prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici

„IKO“ Tovarniška znamka „IKO“

Avgust Agnola

v Ljubljani, na Duajski cesti šte. 13

priporoča svojo izborno zalogo

steklenega blaga za namizje gostiln, kavarn
zasebnikov itd., kakor tudi porcelan, svetilke
okvire, ogledala in vse v to stroko spadajoče predmete
Izdelovatelj cerkvenih oken po nizkih cenah.

Škatlje

za shranjevanje blaga
v trpežni obliki.

Kartoni

za razpošiljanje
klobas, masla,
oblek, perila in
drugega blaga

Škatljice za čaj

nadalje

Trgovske knjižice za odje-
malce v platno vezane

se dobe najceneje pri

Ljubljanski kartonažni tvornici
I. Bonač v Ljubljani.

Blagovoli se naj povprašati.

Slovenci!

zahtevajte povsod

vžigalice

družbe

sv. Cirila in Metoda.

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Riunione Adriatica
di Sicurta.

Zastopstvo za Kranjsko:

tvrdka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznano najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med

jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodelavniku nujno potrebne.

**Kmetska posojilnica
- ljubljanske okolice -
v Ljubljani**

r. z. z n. z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega pla-
čuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Posojilnica posojuje svoj denar na varna
kmečka posestva, radi tega je tudi ves
denar pri njej popolnoma varno naložen.

Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.:

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000 000

Ustanovljena leta 1881.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parketno voščilo
lak za usnje, vazelino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Zamaške

nove in stare

== kupi ==

vsako množino trvdka

Ljubljanska

industrija probkovih zamaškov

Jelačin & Co.

Ljubljana.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo amerikanski
umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši
nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do
6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

C. in kr. dvorni založniki

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne
barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps),
olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče,
steklarski in mizarski klej n druge v to
stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883

c

300018194, 11

SLOVENSKI **TRGOVSKI VESTNIK.**

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1916.

Štev. 11.

Jamstvo prevzemnika za dolgove prevzete trgovine.

Že precej vkoreninjeno goljufijo v krogu blagovnih trgovcev je novela k državljanškemu zakoniku močno zajezila. Star trik nepoštenih trgovcev je bil, da so se ubranili plačilne dolžnosti za dobavljeno blago, ako je saldo vsled izdatnega kredita že močno narasel, s tem, da so trgovino ali v resnici ali le na videz prodali. Novi lastnik je prevzel trgovino z blagom, ki ga je prednik že davno prodal, odklonil pa plačilo blaga navadno z izgovorom, da je kupil trgovino le z aktivni, ne pa s pasivi in da torej ne jamči za prednikove dolgove. Pravno se proti temu stališču ni dalo ugovarjati in upnik je imel vedno dolg nos, če ni pred izvedbo prodaje uveljavil svoje pravice in mu je prodajalec po izvršeni izročitvi ušel.

Zoper tako goljufijo je novela kot § 1409 o. d. zakonika nastopila z naslednjo določbo:

»Ako kdo prevzame kako premoženje ali podjetje, je neglede na nadalje obstoječe jamstvo prodajalca neposredno obvezan upnikom iz dolgov, ki spadajo k premoženju ali podjetju in za katere je pri predaji vedel ali vedeti moral. Jamstva je pa v toliko prost, če je takih dolgov toliko plačal, kolikor znaša vrednost prevzetega premoženja ali podjetja. Nasprotni dogovori med prodajalcem in prevzemnikom v škodo upnikov so tem nasproti neveljavni.«

S to določbo je trgovskim upnikom zdaj dana možnost, da jim jamči nele prodajalec trgovine, ampak tudi kupec za njih blagovne terjatve. Sicer se to načelo ni moglo do zadnjih konsekvenc izvesti, ker bi to skoro onemogočilo prodajo trgovin. Kajti pri neomejenem jamstvu za vse obveznosti prednikove bi gotovo nihče ne hotel kupiti kako trgovino. Z navedeno določbo ugotovljen prevzem dolgov se je omejil v treh ozirih.

Nanaša se:

1. Le na dolgove, ki izvirajo iz premoženja ali podjetja, oziroma so ta obremenjena z njimi (trgovski) dol-

govi. Za zasebne obveznosti prodajalca prevzemnik torej ne jamči;

2. le na one trgovske dolgove, o katerih je prevzemnik ob času dejanske predaje ali vstopa v obrat, za kateri čas stranke tudi navadno obračunijo, vedel ali pri redni skrbi moral vedeti;

3. jamstvo sega le do določene vrednostne meje, namreč do višine vrednosti prevzetih aktiv. Jamstvo neha, če je prevzemnik že plačal dolgove do zneska vrednosti prevzetih aktiv. Dokaz za višino aktiv in njih vrednosti ima donesti prevzemnik, ki se pri odklonitvi nadaljnjega jamstva na to sklicuje.

Tudi ta zadnja omejitev je povsem upravičena, ker bi se sicer nakup trgovine, ne glede na riziko obrata, izkazal kot ena najnevarnejših spekulacij.

Ta omejitev na vrednost prevzetih aktivov pa tudi odpade, če je novi lastnik bližnji sorodnik dolžnika. V tem oziru določuje zakon iz lahko umljivih razlogov naslednje:

»Ako prevzame bližnji pripadnik prodajalca (§ 32 konkurznega reda) kako premoženje ali podjetje, je, ne glede na naprej obstoječe jamstvo prodajalca, upnikom iz k premoženju ali podjetju spadajočih dolgov neposredno in brez omejitve na vrednost prevzetega premoženja ali podjetja obvezan, v kolikor ne dokaže, da o dolgovih pri predaji niti ni vedel, niti ni mogel vedeti.«

Neprestana menjava lastništva med možem in ženo ali drugimi sorodniki je postala s tem napram upnikom brezuspešna. V takih slučajih odpade omejitev jamstva na znesek prevzetega premoženja in prav tako dokazilna dolžnost za upnika, da so bili kupcu dolgovi znani. Zadnji mora pa, če jamstvo odkloni, dokazati, da ni nič vedel o dolgovih in da ni mogel o njih vedeti. Kot bližnji pripadniki veljajo v zmislu konkurznega reda zakonski drug in vsi sorodniki v direktnem pokolenju, torej otroci, vnuki, stari starši itd., dalje sorodniki in svaki do četrtega kolena stranskega pokolenja (bratje, sestre, stričniki, nečaki, pranečaki in njih zakonski drugi), potem tudi adoptivni otroci in rejenci ter osebe, ki žive z dol-

žnikom v izvenzakonski skupnosti. Izjema tega pravila velja le tedaj, če se kupi podjetje iz kakega konkurza ali na dražbi.

Končno je treba še poudarjati, da veljajo poostreni predpisi za jamstvo pri prevzemu trgovine ne le za trgovine same, ampak za vsa podjetja, ker govori zakon splošno o »prevzemu kakega premoženja ali podjetja.«

Najvažnejše zakonite naredbe gospodarske vsebine v zadnjih mesecih. *)

Z odredbo trgovinskega ministra i. dr. z dne 5. maja 1916, drž. zak. št. 130 se prepovedujejo razprodaje in vse druge pospešene prodaje tkanin in pletenin, najsi se take pospeševane prodaje vrše pod tem ali drugim imenom, n. pr. inventurske in sezijske prodaje, dnevi za serije ali ostanke, beli tedni ali dnevi, veliki tedni ali dnevi, reklamni tedni ali dnevi, prodaje vsled cerkvenih praznikov itd. Ta prepoved se nanaša na vse vrste pismenih ali tiskanih naznanil, pozivov in vabil itd. Izjeme more dovoliti trgovinsko ministrstvo v posebnega ozira vrednih slučajih, n. pr. ob smrti, opustitvi trgovine in konkurzi.

Z odredbo ministra notranjih zadev i. dr. z dne 20. maja 1916, drž. zak. št. 146 so se izdale nove določbe o ureditvi trgovine z jajci. Jajca se smejo iz ene dežele v drugo po železnici ali parnih podjetjih pošiljati le tedaj, če se priloži voznemu listu še posebno prevozno potrdilo okrajnega političnega oblastva (ne več deželne vlade ozir. ces. namestništva). Kdor ima več nego en zaboj (= 1440 kosov) svežih ali na kak način konserviranih jajc, mora vsakega 1. in 15. v mesecu svojo zalogo naznaniti političnemu okrajnemu oblastvu.

Odredba trgovinskega ministrstva z dne 21. maja 1916, dr. zak. št. 157 pooblašča državne poštne urade, da smejo izplačevati kupone četrtega avstrijskega vojnega posojila in sicer kosov po 100 K, 200 K, 1000 K in 2000 K davka prostega $5\frac{1}{2}\%$ amortizujočega se posojila kakor tudi kosov po 1000 K davka prostih $5\frac{1}{2}\%$ državnih zakladnic, kakor se je to odredilo že poprej glede drugih vojnih posojil.

S cesarsko naredbo z dne 11. junija 1916, drž. zak. št. 176 se je zaplenilo žito in sočivje letošnje letine. Ta naredba urejuje tudi vporabo, mlatev, spravlanje in mletev žita. Določbe so že splošno znane in večkrat razglašene; zato jih tu ne prinašamo.

Odredba ministra notranjih zadev i. dr. z dne 18. junija 1916, drž. zak. št. 186 urejuje promet s kavo. Notranje ministrstvo se poslužuje zato, da more izvrševati določbe o ureditvi prometa s kavo, vojne kavne centrale,

družbe z omejeno zavezo na Dunaju I. Elisabethstrasse Nr. 1. Kava se sme dajati konsumentom proti posebnim izkaznicam, ki se izdajajo za posamezne osebe in veljajo 8 tednov. Gostilničarji, kavarnarji i. pod. smejo kavo dobivati le proti posebnim prejemalnim listom, ki jih izdajajo okrajna politična oblastva. Z odredbo z dne 22. avgusta 1916, drž. zak. št. 266 so se te določbe deloma izpopolnile (najvišja cena za žgano kavo za konsumente 8 kron).

Z razglasom finančnega ministrstva z dne 16. junija 1916, drž. zak. št. 187 se je s 1. julijem 1916 za mesto Trst in okolico napravil posebni državni davčni urad, ki mesto dosedanje mestne davkarije pobira neposredne davke, vojaško takso in posebno davščino od žganih opojnih pijač.

Z odredbama domobranskega ministrstva z dne 30. junija 1916, drž. zak. št. 202 in št. 203 so se izvršitveni predpisi k zakonu o vojnih dajatah deloma izpremenili in sicer so se izpremenile odškodnine za vožnje in za živino ter odškodnine za naturalno preskrbo in preskrbinske predmete. Posebne tarife določujejo zneske odškodnin.

S cesarsko naredbo z dne 2. julija 1916, drž. zak. št. 210 se je določilo, da se pridobnina (obrti davek) mesto za leti 1916 in 1917 skupaj priredi le za leto 1916, za poznejšo dobo pa zopet posebej.

Odredbo trgovinskega ministra i. dr. z dne 6. julija 1916, drž. zak. št. 211 določa najvišje cene za prašiče in prašičje izdelke. Obrtoma se ne smejo klati pitani prašiči, ki ne tehtajo 60 kg in drugi prašiči, ki ne tehtajo 40 kg. Najvišja cena za 1 kg žive vage je 6 K (pri pitanih prašičih), ozir. 4 K 70 v; 100 kg čiste surove maščobe se ne sme prodajati višje nego po 780 K.

Z odredbo ministra notranjih zadev i. dr. z dne 15. julija 1916, drž. zak. št. 219 so se določile cene, po katerih prevzema urad za promet z žitom v vojni žito in sočivje letošnje letine. Za 100 kg žita, ki se do 15. decembra t. l. odda prevzemni postaji ali določenemu mlinu, se določa cena za pšenico ali piro z 38 K, za rž z 31 K, istotako za sorščico z 31 K, za ječmen s 36 ozir. 32 K (za krmljenje) in za oves s 30 K. Za dobo po 15. decembru padejo te cene na 35, 29, 29, 33, 29, 28 K. Prevzemne cene za 100 kg so se določile pri prosu z 28 K, grahu in leči s 55 K, fižolu s 40 K; fižolu (za krmljenje) s 30 K in grahori s 26 K.

Z odredbo ministra za notranje zadeve i. dr. z dne 4. avgusta 1916, drž. zak. št. 244 se je uredil promet s krompirjem letošnje letine, z odredbo z dne 12. avgusta 1916, drž. zak. št. 256 pa so se določile najvišje cene za prevzemanje krompirja. Z odredbo z dne 30. septembra 1916, drž. zak. št. 336 se zahteva prevozno potrdilo politične oblasti za vsako pošiljatev krompirja po železnici.

*) Glej št. 5 „Slov. Trgovskega Vestnika“ iz 1. 1916.

Z odredbo trgovskega ministra i. dr. z dne 11. avgusta 1916, drž. zak. št. 257 se je zaplenil m a k.

Z odredbo finančnega ministrstva z dne 8. avgusta 1916, drž. zak. št. 247 so se izdali iz vršitveni predpisi k cesarski naredbi o davku na vojne dobičke. Ker bodo ravno v tem času prihajali plačilni nalogi o davku na vojne dobičke, opozarjamo na spis dr. Marna v 5. številki letošnjega letnika našega lista in pa na obširno razpravo pisca tega članka v zadnji številki »Slovenskega Pravnika«.

S cesarsko naredbo z dne 28. avgusta 1916, drž. zak. št. 280 so se uvedli pribitki k neposrednim davkom, o katerih smo obširneje pisali v 9. številki našega lista.

Odredba ministra notranjih zadev i. dr. z dne 30. avgusta 1916, drž. zak. št. 276 urejuje promet z maščobo in redilnimi olji, odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 30. avgusta 1916, drž. zak. št. 277 pa promet s krmili.

S cesarsko naredbo z dne 29. avgusta 1916, drž. zak. št. 278 se je uvedel davek na vžigalna sredstva, s cesarsko naredbo z dne 28. avgusta 1916, drž. zak. št. 281 so se pa zvišale kolkovne in neposredne pristojbine (glej št. 9 našega lista).

Z odredbo trgovskega ministra i. dr. z dne 2. septembra 1916, drž. zak. št. 288 se je omejilo točenje piva (od 7.—10. ure zvečer, ozir. ob nedeljah od 4. popoldne do 10. zvečer, omejena množina). Odredba z dne 8. septembra 1916 prepušča določitev ur deželnim političnim oblastvom (3 ure ob delavnikih, 6 ur ob nedeljah in praznikih); na enega gosta ali čez ulico se sme oddati kvečjemu en liter.

Z odredbo ministrstva notranjih zadev i. dr. z dne 6. septembra 1916, drž. zak. št. 290 so se določile najvišje cene za sveže in posušene češplje ter za čežano. (Glej tudi odredbo z dne 2. oktobra 1916, drž. zak. št. 339).

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 9. septembra 1916, drž. zak. št. 298 omejuje klanje govedi in prašičev.

Odredba trgovskega ministra i. dr. z dne 15. septembra 1916, drž. zak. št. 306 urejuje promet s cunjami.

Odredba finančnega ministra i. dr. z dne 18. septembra 1916, drž. zak. št. 311 ugotavlja najvišje cene za vžigalice.

Odredba finančnega ministrstva z dne 18. septembra 1916, drž. zak. št. 313 določuje, kako se plačuje računski kolek. Kakor smo že v zadnji številki našega lista pripomnili, se kolek pritisne na prvo stran vsake pole računa, ko se ta napiše in se mora kolek prepisati z delom računskega teksta ali pa tudi z naslovom ali predpisom in sicer na spodnjem delu kolka. Lahko se pa tudi kolek pritisne na nepopisani del računa in se nanj napiše

ime ali pritisne štamplja tvrdke. Morejo se pa porabljeni tudi računске golice ali blanketi, na katerih je kolek že uradno natisnen; pri tem ni potreba prepisati ali prekolovati kolka. Če je račun podvržen večji pristojbini, kakor je na golici natisnjeni kolek vreden, se prilepi dopolnilni kolek, ki ga je treba prepisati.

Z odredbo trgovskega ministra i. dr. z dne 21. septembra 1916, drž. zak. št. 315, se je ustanovila vojna zveza za svilno obrt.

Z odredbo trgovskega ministra z dne 22. septembra 1916, drž. zak. št. 317 se je izdal poštni red, z odredbo istega ministrstva z dne 23. septembra 1916, drž. zak. št. 322 pa telefonski red. O obeh priobčimo o priliki najvažnejše določbe.

Odredba trgovskega ministra z dne 6. oktobra 1916, drž. zak. št. 342 odreja zablembo in oddajo konopljenih vrvic (špag) za vojne namene.

Z razglasom finančnega ministrstva z dne 26. septembra 1916, drž. zak. št. 345 se določa, da se smejo uporabljati obligacije avstrijskih in ogrskih vojnih posojil za užitninske in carinske varščine ter za poslovne kavcije in vadije vsake vrste.

Odredba poljedelskega ministra i. dr. z dne 11. oktobra 1916, drž. zak. št. 350 urejuje promet s krmilno repo.

Odredba ministra za notranje zadeve i. dr. z dne 22. oktobra 1916, drž. zak. št. 369 določa, da se smejo slanki iz ene dežele v drugo pošiljati le s privoljenjem avstrijske centralne nakupovalne družbe deln. dr. na Dunaju, I. Am Hof št. 4.

Odredba fin. ministrstva z dne 21. oktobra 1916, drž. zak. št. 370 določa, da stopijo določbe o novih pristojbinah po lestvicah v veljavo, dne 1. decembra 1916 in da se morajo te pristojbine plačati vedno v kolkih, ako njihov znesek ne presega 50 K.

V. Žun.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

Kamena smola, naravni asfalt ali peklin (der Asphalt, das Erdpech) je brezlična, črnorujava tvarina (zmes kamna, petroleja s kislecem), ki se kakor smola tolsto sveti. Lomi se školjkasto, tali se zelo lahko ter gori svetlo z jako dimastim ali čadavim plamenom.

V vodi se ne topi, je 1-2 krat od nje težji, lahko pa se raztopi v petroleju, bencinu, terpentinu in sličnih tekočinah.

Iz asfalta izdelujejo po mestih ulični tlak in hodnike, z njim namažejo ladje, les, ki pokriva zgradbe, namakajo papirno lepenko, dalje se rabi za izjedkanje pri fotogra-

fijah, za dežne pokrivače, iz njega izdelujejo črni pakost (lak) za železo, pečatni vosek, baklje itd.

V promet prihaja v stisnenih šestoglatih, velikih ploščah, okoli 25 kg težkih.

Največ naravnega asfalta dobivamo iz Asfaltskega jezera na otoku Trinidad v Južni Ameriki, dalje sirske ali levantske asfalt, ki je znan že iz najstarejše egiptovske dobe in se dobiva v okolici Mrtvega morja (Palestina).

V našem cesarstvu se dobiva kameni asfalt pri Vergorcu v Dalmaciji, na Koroškem v Pliberku in Rablju, na Tirolskem pri Inomostu.

Umetni asfalt se nareja z destilacijo pri 200° C iz premogovega katrana ob dodatku 60% peska, rabi pa se kot prirodni asfalt.

Parafin (Paraffin), na Angleškem in v Ameriki tudi znan pod imenom Belmontin, je bela, vosku podobna, prozorna tvarina brez vonja in okusa, ki ima od 0.87 do 0.94 specifične teže.

Parafin dobivajo pri končni destilaciji gališkega in indijskega petroleja, ki je zmes trdnih ogljenčevih vodikovcev, iz zemeljskega voska ali ozokerita, pa tudi iz bituminoznih škrljavcev (bituma, to je iz premogastega lesa), šote in katrana.

Kislina in lužnine se ga ne primejo, tudi v vodi se ne topi, razstopi ga špirit.

Tališča je različnega po kakovosti med 35 do 65° C.

Zelo mehak parafin, ki se prideluje iz nekih vrst ameriškega petroleja, zovemo vazelin.

Iz parafina delajo sveče ter ga uporabljajo pri vlivljanju stearinskih in milij sveč, ker lepo gori, jim daje lepšo barvo in zunanje lice.

Dalje rabijo parafin za izdelovanje povoščenega papirja, kot zamáz (mažo) za neprodušno zamašenje sodov in prevlako steklenic, v katerih se shranjujejo živila, kompoti, dalje za zgoščenje usnja in tkanin.

Zmes bencola in parafina naredi tkanine nepremočljive.

Dobivajo ga v Galiciji, Rusiji, na Saškem in Ameriki.

Ozokerit ali zemeljski vosek (der Ozokerit oder das Erdwachs) je postanek oksidiranega zemeljskega olja (petroleja), ki je vosku podobna tvarina, različne, včasih rumenkaste, temnorjavordečkaste barve in se da gnesti.

Dobiva in koplje se pod zemljo v velikih množinah v Galiciji (v Bořislavu in Drohobiczu), ob Moldavi (v okraju Slanik), na Ruskem ob Kaspiškem jezeru ter ob Slanih jezerih države Utah.

Topijo in čistijo ga v železnih kotlih, odkoder pride kot zelenorjavocrnkast, »surov vosek«, v ploščah v tovarne in je zelo mehak.

Tali se pri 60 do 70° C, tudi rad gori, in kuhajo iz njega s pomočjo žveplene kisline in koščenega oglja (spodija), belo, vosku podobno tvarino »ceresin«, ki ga

uporabljajo kot umeten vosek, za nadomestilo čebelnega voska.

Ozokerit daje do 40% parafina, nekaj olja in petroleja za razsvetljavo.

Proizvodi katrana (Teerprodukte).

Ako segrevamo živalske ali rastlinske ostanke, med katere spada tudi črni kameni in rujavi lesni premog, šota, les itd. v posodah, kjer ne more zrak do njih, s takozvano suho destilacijo, dobimo iz njih tri poglavitne proizvode:

- a) trdostanek,
- b) neko črnkasto tekočino, katran, in
- c) razne pline, od katerih je najvažnejši razsvetilni plin

Po tvarinah, iz katerih pridobivamo katran, razločujemo sledeče vrste katrana:

1. Katran iz kamenega premoga,
2. katran iz rujavega premoga in
3. katran iz lesa.

Nekdajso katran, ki so ga pridobivali pri proizvodnji plina, jako malo cenili ter ga rabili kvečjemu za mazanje lesa, železa in se je le težko prodal; — danes pa se vse drugače uvaža ter je vir najrazličnejšim tvarinam, ki se pridobivajo iz njega in upati je, kakor kažejo kemična preiskovanja, da še dolgo ne bode izčrpan.

Iz njega pridelujejo različne, krasne barve, razna zdravila (kakor salicilna kislina) sladke tvarine, kakor n. pr. saharin, ki je 400krat sladkejši od sladkorja, samo da nima nobene redilne vrednosti, dalje dišeče tvarine (kakor umetno duhteči mošus) in še mnogo drugih predmetov.

Katran kamenega premoga (der Steinkohlenteer).

Pri proizvodnji svetilnega plina iz kamenega premoga se pridobivata kot postranska proizvoda koksin katran.

Katran je črna, gosta tekočina neprijetnega duha, ima 1.3 gostote, sestoji iz raznih tvarin, katere se pri večkratni destilaciji iz njega dobivajo.

a) Prva tekočina, ki se izkuha iz njega pri vročini od 80 do 125° C in prestreže v hladne posode, je bencol, iz katerega zopet delajo razne kemične proizvode, največ barve.

Pri tej fabrikaciji se iz bencola spojen z dušično kislino pretvori v nitrobencol, to je tekočina, ki diši po grenkih mandeljih. To je umetno pridobljeno olje grenkih mandeljev ali takozvano mirbanovo olje.

Mirbanovo olje se rabi v tovarnah za dišeča mila in v parfumerijah (v trgovinah za dišave) kot razne dišave.

To olje se zopet lahko spremeni v takozvano anilinsko olje.

Anilinsko olje, kadar je čisto, je bistra tekočina brez barve in diši včasih malo po vinu.

Iz njega delajo celo vrsto najkrasnejših anilinskih barv.

b) Bencol se ne sme zamenjati z bencinom, kar se večkrat dogaja.

Bencin je v trgovini znan, z njim snažijo mastne madeže iz obleke. Ta svojstva ima tudi bencol, vendar je drugačnih sestavin.

c) Karbolna kislina ali fenol (Carbolsäure, Fenol) se dobiva iz destilata, ki izhlapeva pri 150 do 200° C iz katrana.

Ako je suha karbolna kislina čista, je bela tvarina leči podobna, navadno pa se prodaja v trgovinah kakor rujava ali črna tekočina.

Diši popolnoma po katranu, se zajeda in je zelo otrovna.

Rabi se za razkuževanje.

d) Naftalin (das Naphtalin) je bela, neprijetno močno dišeča, kafri slična, leči podobna luskinasta tvarina.

Iz njega, ki ga dobe kot postranski proizvod premogovega katrana pri izdelovanju bencola, delajo razne barve in rabijo kot uničevalno sredstvo proti mëljem in enakim mrčesom.

e) Katranske barve (die Teerfarben) so različnih vrst, nekatere se odlikujejo s posebno lepoto in trpežnostjo in nadomestujejo barve, ki so se poprej dobivale iz živalstva in rastlinstva, n. pr. rdeče bročnice (Krapprot) ali bengalno plavilo.

1. Anilinsko rdečilo (Anilinrot) ali fuksin ima zelene kristale kovinskega sijaja, ki dajejo v vodi in še raje v špiritu krasno raztopino rdeče barve.

2. Drugačne vrste barve so še:

Kongo rdečilo (Congorot), ki se rabi v barvarstvu in namesto lakmusovega modrila za razločevanje kislin od lužnin.

3. Eosin, ki daje z vodo rdečo razstopnino, se zeleno spreminja, iz njega delajo črno tinto (črnilo).

4. Anilinsko črnilo (das Anilinschwarz), anilinsko modrilo (das Anilinblau), naftalinsko rdečilo in koralin so imena za druge katranske barve.

Zadnji čas se je posrečilo dobiti iz brošča (Krap) rdeče barve, alicarinsko plavilo ali indigo modrilo, ki se dobavlja iz kamenega premoga.

1. Iz katrana rujavega premoga in šote (Braunkohlenteer) se izločujejo razni ogljikovodenci, podobni svetilnemu olju, ki ga rabijo namesto petroleja za razsvetljavo, tako n. pr. fotogen in solarno olje (das Solaröl), slednjič vosku podobni parafin, ki ga rabijo za sveče in razne maže.

2. Lesni katran (das Holzteer) je rujava tekočina, ki nima preveč neprijetnega duha, vsebuje ocetno

kislino, takozvani lesni kis (Holzessig), nekaj malega bencola, parafina, kreozota, lesenega špirta ali mentilnega alkohola in drugih za obrtništvo važnih tvarin.

3. Kreozot se vporablja kot desinfekcijsko sredstvo in v zdravilstvu, je brezbarvna ali malo rujavkasta, strupena tekočina, ki ima močan duh po dimu.

Kreozot ima v veliki meri to svojstvo, da zatre kali gnilobe. Da se v dimu posušeno meso ne pokvari, pride odtod, ker ima dim nekaj kreozota v sebi.

Pridelujejo ga tudi iz katrana bukovega lesa.

Da se morejo iz katrana dobiti gori navedeni proizvodi, se mora katran destilirati, pri tem kemijskem izvlečenju dobimo kot postranski proizvod še čevljarsko in kovaško smolo.

Brezov katran. Posebna vrsta katrana je še takozvani brezov katran ali brezovo olje (Birkenteer), ki ga pridobivajo iz brezove skorje in korenin, z njim namakajo in izdelujejo na Ruskem dobroznano rusko juhtovino, usnje, ki je vsled svoje nepremočljivosti svetovnoznano in prvovrstno usnje za obutev.

Carinstvo.

Spisal Just Piščanec.

(Dalje.)

Razentega se mora dovoliti tudi organom carinskih uradov, ki jim je poverjena odprava železniškega prometa, v svrhu posebno zaukazanih pregledov prtljage v vlakih tekom vožnje za tja in nazaj brezplačna vožnja na podlagi posameznih prostovoznih listov, po potrebi z izdajo začasnih prostih kart. Za proste karte pripada a) uradnikom VII. čin. razreda navzgor I. vozni razred; b) uradnikom do vštveš VIII. čin. razreda II. vozni razred in c) osebju finančne straže III. vozni razred. Ako vlak nima pripadajočega voznega razreda, so nadzorovalni organi opravičeni uporabiti bližnji vozni razred. V luksusvlakih, v spalnih in izglednih vozeh nimajo finančni organi pravice na plačljivo mesto. Vsaka zloraba v uporabi prostih kart se kaznuje disciplinarnim potom. Proste karte, glaseče se na imejtelja, so v varstvu uradnega predstojnika, ki jih izroča samo za potrebne službene vožnje ter po končani vožnji zopet sprejema v varstvo. Karte, glaseče se na ime, se v primeru premembe v službeni uporabi imejtelja takoj uradno odvzamejo.

199. Varovanje carinskih interesov po železniških nastavljenjih.

Železniški nastavljenji so zavezani varovati carinske interese z isto vestnostjo kakor železniške ter naznaniti carinsko-dohodarstvene prestopke. Sprejem te obveznosti potrdé domači železniški nastavljenji s prisego, oziroma z obljubo namesto prisege.

Nastavljenci tujezemskih železniških uprav se morejo zavezati na tuzemski carinski interes s prisego, v kolikor se tujezemski železniška uprava pismeno izreče sprejeti poročstvo za opravke svojih nastavljenecv. Zapisego sprejema generalna direkcija avstrijskih železnic.

Železniški nastavljenci morajo finančnim organom, katerim sta poverjena carinsko nadzorovanje in odprava železniškega prometa, pri izvrševanju njih službenih dolžnosti iti na roko, dati jim vsa zahtevana službena pojasnila ter jim biti v pomoč. Železniški nastavljenci, ki so že zakrivali tihotapstvo ali dohodarstvene težke prestopke carinskih predpisov, se ne smejo uporabljati brez privoljenja carinskega oblastva pri železniških vlakih, ki prehajajo carinsko mejo, ali na mejnih postajah. Železniški nastavljenci, ki v imenu strank posredujejo pri carinskih odpravah, se praviloma ne smejo pritegovati carinsko - službenim opravlkom. Izvrševanje carinskih odprav za stranke je železniškim nastavljencom na lasten račun prepovedano.

200. Opravljanje carinsko - službenih opravkov po železniških nastavljenecih.

Carinsko - službena opravila, ki ne zahtevajo carinsko - tehniškega znanja, sme carinski urad v sporazumu z železnico brez drugega odkazati v varstvo carinskih interesov zavezanim domačim nastavljencom železnice; pri tujezemskih, v varstvo carinskih interesov zavezanih železniških nastavljenecih, je prenos odvisen od reciproknega privoljenja enake olajšave po dotični tuji državi.

Posebno se sme izvršiti po v varstvo carinskih interesov zavezanih železniških nastavljenecih tehtanje kosmate teže potrebne za carinsko odpravo, potem ugotovitev števila komadov pri blagu, ki se ocarinuje po komadih ter je nezavito. Carinskemu uradu se pripušča biti navzočemu pri tehtanju in izvršiti v dvombenih slučajih zopetno tehtanje na železniških tehtnicah.

Pri oskrbovanju takih opravil veljajo železniški nastavljenci za nameščence carinske uprave ter so glede na izvršitev vezani na carinske predpise. Železnica mora na predlog carinskih uradov železniške nastavljence, ki so pri oskrbi carinsko - službenih opravkov zakrivali kako nerednost, popustljivost itd., poklicati na odgovor in ukreniti potrebno. Carinski uradi morajo železniške nastavljence v sporazumu z železnico poučiti o carinsko - službenih opravkih ter jih nadzorovati, smejo zahtevati odstranitev nezanesljivih železniških nastavljenecv od oskrbe carinsko - službenih opravkov ali ustaviti oskrbo takih opravkov po železniških nastavljenecih v sporazumu z železnico, ako so nastali nedostatki.

201. Nakladalna in zavijalna dela.

Nakladalna in zavijalna dela (izlaganje in nalaaganje blaga, polaganje in jemanje na tehtnico in iz nje, prenašanje blaga v pregledovalne prostore in iz njih, odpiranje in zapiranje tovorov, izpraznenje in zopetno zavijanje, štetje, sortiranje in slično) oskrbujejo pri želez. carinskih uradih načeloma železniški nastavljenci, zapriseženi v varstvo carinskih interesov. Pristojbine, ki se morajo plačevati za to železnici, se objavljajo po merilu železniških predpisov.

S privoljenjem železnice in pod pogoji, določenimi po isti, se smejo porabljati za nakladalna in zavijalna dela tudi delavci strank. Ako so ta dela združena s težkočami ali zahtevajo posebno spretnost in poznanje stvari, more se od strank zahtevati, da priskrbe izvežbane delavne moči. V tem primeru odpade dolžnost plačevanja pristojbin, ki jih je železnica določila za enaka posebna opravila. Kjer obstoje za izvrševanje nakladalnih in zavijalnih opravkov posebni, železniškemu stanu ne spadajoči težaki pod carinskim nadzorstvom, se smejo ti prisiliti nadalje pridržavši njih jamstvo.

202. Naknadno plačevanje carinskih pristojbin.

Železnicam se dovoljuje mesečno naknadno plačevanje carinskih pristojbin in varščine v gotovini, všteti državne in druge doklade in priklade za vse carinske odprave, ki so se izvršile z njenim posredovanjem (ocarimbe, zabeležbe in odprave s carinskimi spremnicami). Vplačanje teh pristojbin se vrši pri glavnem carinskem uradu na Dunaju po železniški blagajni, kateri so posamezne uprave železnic to plačevanje poverile. Ako so železniške blagajne sprejele carinske pristojbine za pošiljatve, ki so jih stranke same carinsko odpravile, se tudi te pristojbine pritegnejo v naknadno plačilo. Carinski urad vpisuje te železnici posojene pristojbine v posebne prejemne, zabeležne in spremnične registre ter izroča duplikate deklaracij, oziroma carinske pobotnice železnici. (Dalje.)

Raznoterosti.

Pomožno službeno razmerje za gotovo dobo je dopustno, ako se označi vzrok istega. Pri sprejemu nastavljenca, ki je bil po podatkih tvrdke sprejet na mesto obolelega uradnika registrature, je bilo — tako trdi tvrdka — pogodeno, da je odpoved vsak čas mogoča. Nastavljenec je bil odpuščen brez odpovedi in sicer iz vzroka, ki ga sodišče ni smatralo za važnega. Sodišče je obsodilo tvrdko v izplačilo plače za čas odpovedi iz teh razlogov: „Pomožno službeno razmerje ima za predpogoj časovno omejitve iz vzroka, ki se ga mora navesti. Ako se je to zgodilo potem konča službeno razmerje brez odpovedi v trenutku, ko je odpadel vzrok pomožnega službovanja. Vendar se more službeno razmerje v prvem mesecu odpovedati v enotedenskem odpovednem roku (§ 20, sotrud. zak.) V danem slučaju pa ne gre za tako pomožno

službovanje, ker tožena tvrdka ne more trditi, da je povedala tožniku, da je sprejet le za oni čas, dokler bo prejšnji uradnik bo an. Dalje pa tožnik tudi ni bil odpuščen za to, ker je oboleli uradnik zopet ozdravel; končno tvrdka imena obolelega uradnika niti navesti ni mogla. Pogojena izključitev službene odpovedi je bila po § 20, vrsta 2 sotrud. zak. neveljavna.

polnitev obstoječih pogodb. Spričo vojnega stanja je nastalo obilo nejasnosti o tem, ali sklenjene pogodbe in zlasti tudi pred vojno sklenjeni trgovski sklepi obdrže veljavo. V splošnem velja načelo, da je vobče dolžnost vsakega, da izpolne obstoječe pogodbe in seveda tudi trgovske sklepe. Vojna kot višja sila (vis maior) vobče in za vsakogar ne pride v poštev, ampak je vprašanje višje sile presojati individualno od slučaja do slučaja. Ako je bil začasno promet na železnici ustavljen, s tem še ni nastopil položaj, ki opravičuje razveljavljenje pogodbe. Kdor se danes ne drži pogodb, je proti njemu nastopati prav tako kakor ob času, ko ni vojne. Če svojih obveznosti ne poravna zlepa, ne preostaja drugo kakor pot tožbe. V pravdi se pokaže, ali velja ugovor višje sile ali ne. Dobavne dolžnosti temeljem pogodb je torej presojati po splošnih pravnih načelih. Izključno pravosodstvu je prepuščati, da v vsakem posameznem primeru presodi, kakšen učinek imajo vojni dogodki na obstoječo dobavno dolžnost, osobito ali je vsled njih pogodbeni dajatev postala dejansko nemogoča.

Pravna sredstva glede občne pridobnine. Občna pridobnina ali obrtni davek se je do letos odmerjala vedno za dve leti naprej. Letos se je spričo vojnih razmer in neprestanih sprememb v obrtih predpisala pridobnina le za 1916 in sicer na podlagi obratnega uspeha od 1. julija 1914 do 30. junija 1915. V pravkar navedeno merodajno dobo spada že pričetek vojne, oziroma celo prvo leto vojne. Davkoplačevalec, ki s predpisom pridobnine ni zadovoljen, ker se mu je te preveč predpisalo, ima pravico pritožbe tekom 30 dni po dostavitvi plačilnega naloga. Kaj naj bo vsebina pritožbe? Nikake fraze, da je obrt slabo vspeval, da je bila izguba, da so vojne razmere ves promet poslabšale itd., ampak le fakta. 1. Prositi je za naznanilo odmerne podlage. Odmerno podlago za predpis pridobnine tvorijo vedno le zunanji znaki t. j. v trgovini: promet v merodajni dobi, število uslužbencev, trgovski lokali. 2. Pobjitati je treba v prizivu le te stvari, torej dokazati, da n. pr. promet v merodajni dobi ni bil tolik ali da je bilo število uslužbencev manjše. Dokaz za to so ali trgovske knjige ali predlogi, da se zaslišijo izvedenci, katere je treba imenoma navesti ter tudi vprašanja, ki naj se jim stavijo. 3. Poleg pobjitanja odmerne podlage naj se v prizivu tudi primerjajo enaki obrti iste davčne družbe, ki imajo isti ali celo večji promet, pa so nižje obdačeni. Da se izve, kakšen davčni postavek imajo drugi obrati, se lahko vpogle dajo davčni registri, ki morajo biti 14 dni na vpogled razpoloženi pri pristojnem županstvu. Kdaj so registri razpoloženi, je razvidno iz razglasa davčne oblasti.

Ker se je kakor gori omenjeno pri predpisu pridobnine že oziralo na razmere tekom vojne, je lahko mogoče, da priziv ne bo imel uspeha, ker je merodajna doba odločilna in ne morda se da nje razmere. Lahko se toraj zgodi, da je trgovina začetkom vojne dobro uspevala, a se je recimo letos zelo poslabšala, da ni niti primere s poprej. Tvorijo vedno le priziv v tem slučaju nič ne pomagat, zato imamo pa drugo uspešnejše sredstvo, ki ni vezano na noben termin in se ga lahko vsak čas porabi, to so prošnje za vojni popust pridobnine, o čemer smo svoj čas že pisali v listu, a ne škoduje, če danes še posebej opozarjamo na te prošnje. za popust pridobnine je navesti 1. vzroke, zakaj se je obrat poslabšal: vsled vojnih izrednih razmer, vsled vpoklica lastnika obrata ali uslužbencev itd., 2. od kdaj se je obrat poslabšal in 3. za koliko se je obrat poslabšal proti merodajni dobi od 1. ju-

lija 1914 do 30. junija 1915, n. pr. za polovico, za tretjino, za četrtno itd. Ako so se razmere dejansko poslabšale, bo taka prošnja imela večji uspeh kakor priziv. Opomniti moramo tudi, da so te prošnje koleka proste, dočim se morajo prizivi kolekovati, in da o prošniah za vojni popust odločuje davčna oblast prve stopnje v posebni komisiji.

Veljavnost pristojbin po lestvicah. V septemberski številki objavljene lestvice pristojbin I., II. in III., dalje pristojbine za vojne dobave in kuponski koleki stopijo v veljavo dne 1. decembra 1916, na kar opozarjamo vse interese. Glede načina, kako se pristojbine po lestvicah plačajo, ostanejo prejšnje odredbe v veljavi; pravilo je, da se morajo pristojbine do zneska 50 K plačati v kolekih, večji zneski pa kakor kdo hoče, ali v kolkah ali v gotovini.

V. avstrijsko vojno posojilo. Tekom tega tedna pride v emisijo V. avstrijsko vojno posojilo. Po izjavi finančnega ministra, ki jo je dal v kontrolni komisiji za državne dolgove, bodo podpisovalci lahko zopet na dva načina volili posojilo. V subskripcijo pride 5 $\frac{1}{2}$ odstotna renta, ki se bo v 40 letih amortizirala, in pa 5 $\frac{1}{2}$ odstotni zakladni listi. Zakladni listi pa ne bodo kakor zadnjič 7 let v prometu, ampak le pet let in pol in bodo torej dne 1. junija 1921 zapadli v plačilo. Posojilni pogoji bodo podobni kakor pri IV. vojnem posojilu in tudi cena bo slična, kakor zatrjujejo finančni krogi. — Po sebi umevno je, da priporočamo v subskripcijo to vojno posojilo kakor zadnje, kajti posojilo je sigurno in rentabilno.

Finančni minister o avstrijskem narodnem gospodarstvu. V zadnji seji kontrolne komisije za državne dolgove je imel novi finančni minister Marek nagovor, v katerem je najprej poudarjal uredbo kontrolne komisije, kajti stalna kontrola dolgov po organih legislative zelo pospešuje avstrijski državni kredit. Načelno mnenje finančnega ministra o državnem kreditu je, da se morajo obveznosti države pod vsemi pogoji in tudi pri najhujšem pomanjkanju izpolniti. Rajše trpeti pomanjkanje in lakoto, kakor ne zadostiti takim obveznostim. Vsled vojnih dogodkov se je narodno gospodarstvo države z lastnim državnim gospodarstvom tako stalilo, da bi država, katere državno gospodarstvo bi postalo nevredno kredita, tudi za svoje narodno gospodarstvo ne mogla nikjer dobiti kredita. Naše narodno gospodarstvo potrebuje po vojni predvsem inozemski kredit, da pokrije potrebščine po surovinah. Ta kredit bo pa le našla, če ima inozemstvo prepričanje, da je ostal drž. kredit Avstrije v tem strašnem viharju v katerem domovina vztraja, nemojan. Zato moramo pozornost osredotočiti na to, da najde naše ljudstvo vorožju po poviatku urejene razmere. Pod vsakimi okolnostmi je treba zasigurati obrestovanje, vsled česar je treba neprestano misliti na zvišanje državnih prejemkov. Vojni pribitki k obstoječim davkom se zde ministru le začasno kot najprimernejša oblika zvišanih prejemkov. Z 31. julijem 1914 začenja za razmerje med državo in državljanom nova perioda, v kateri mora vsak posameznik občutiti, da je njegova eksistenca neskončno močnejše in trdnjše kakor v katerikoli drugi zgodovinski epohi zvezana z eksistenco države. Dajatev davkov se ne sme več kot neprijetna odredba, ampak kot po sebi umevna vesela dolžnost, kot dajatev v lastnem interesu občutiti. Ona država, katere državljanji bodo hitrejšje predelali ta duševni proces, bo hitrejšje in varnejše kot omahujoče države dospela v konsolidirane razmere. Vidim pred seboj veliko trudapolno delo, toda prevzet sem s tem, da mora radikalna finančna politika učinkovati konservativno, ker more le pogumno in neustrašeno delovanje proti gotovim v vojni nastalim izrastkom zagotoviti idejo državljanskoga gospodarskega reda. Lahko smo v marsičem drugega mnenja, kar nas pa vse združuje, je trdno zaupanje v obstoj domovine in v vrlost in požrtvovalnost njenega prebivalstva.

Poslovno nadzorstvo. Justično ministrstvo je izdelalo izkaz o uvedbi poslovnega nadzorstva v času od 17. septembra 1914 do 30. junija 1916. Na predlog dolžnikov se je uvedlo 2.05 in na predlog upnikov 274 poslovnih nadzorstev. Na okrožje višjega sodišča Gradec odpade 74, oziroma 23 slučajev. Najvišje število slučajev je doseglo višje sodišče Praga, namreč 816 in 88. Poslovno nadzorstvo se je ustavilo v 1423 slučajih (okrožje Gradec 61). Po ustavitvi poslovnega nadzorstva se je v 396 slučajih uvedlo poravnalno postopanje in v 101. slučaju konkurz.

*

Pridržanje delavske knjižice. Neki pomožni delavec je obrtnika brez vsakega vzroka zapustil. Obrtnik je delavcu nato odrekel zahtevano izročitev delavske knjižice, ne da bi storil kake korake, da bi delavca zopet dobil na delo. Nato si je pomožni delavec preskrbel novo knjižico, katero je pa okrajno glavarstvo in instančnim potem tudi namestništvo proglasilo za neveljavno. Nato je trgovsko ministrstvo izreklo, da ničesar ne nasprotuje izdaji nove delavske knjižice. Ta odločba se utemeljuje s tem, da je pomožni delavec s predčasnim izstopom in z zahtevo po izročitvi delavske knjižice jasno izrazil svojo voljo, da hoče razdreti delovno razmerje in da vsled tega, ker delodajalec ni uveljavil na pristojnem mestu zahtevka, da se nadaljuje delovno razmerje do poteka odpovednega roka, nadaljnje pridržanje delavske knjižice ni upravičeno.

*

Vojna posojila se lahko porabijo za plačilo davkov. Finančno ministrstvo je razglasilo, da se titri avstrijskega in ogrskega vojnega posojila lahko porabijo za plačavanje davkov, zlasti za užitnino, carino in kot kavcije v vseh strokah državne uprave po določenem kurzu, ki znaša za I. avstrijsko vojno posojilo 97.50 odstotkov, za II. vojno posojilo 95.25 odstotkov, za III. vojno posojilo 93.60 odstotkov in za IV. vojno posojilo 93 odstotkov za dolgoročno, 95.50 odstotkov za leta 1923. plačljivo IV. vojno posojilo.

*

Transportna dovoljenja za civilne pošiljkatve. Pošiljkatve civilnega blaga, ki se rabi za izdelovanje vojnih potrebščin (surovine, polizdelki, obratna sredstva itd.) se morajo za prevažanje na železnicah, na katerih je promet civilnega blaga docela ali deloma ustavljen, opremiti s posebnim vojaškim potrdilom o tem, da se mora pošiljatev kot vojna dobava nujno odpraviti. To potrdilo se napravi ali na popolnoma izpolnjenem voznem listu ali na posebni tiskovini, ki se kupi v uradu za vojno oskrbo na Dunaju. V splošnem interesu je, da je dotičnim prošnjam priložen popolnoma izpolnjen vozni list oziroma transportni list in izkaz vojne potrebe. Za pošiljkatve civilnega blaga, ki se ne rabi za vojaške namene ali ne za izdelovanje vojnega materiala, ki torej niti posredno, niti neposredno niso v zvezi z vojnim oskrbovanjem, se zgoraj omenjena potrdila ne izdajajo. Le če je njih prevoz zelo nujen in v javnem interesu, lahko izjemoma ona železniška uprava (ravnateljstvo), kateri je zaprta proga podvržena, izda od slučaja do slučaja transportno dovoljenje za dotično pošiljatev. V prometu v in iz Galicije daje transportno dovoljenje c. kr. državno železniško ravnateljstvo v Krakovu. Prošnje za taka transportna dovoljenja je vlagati neposredno ali potom odpošiljalne postaje pri pristojni železniški upravi. Železniško ministrstvo ne izdaja takih dovoljenj. Prošnje morajo vsebovati natančne podatke o vrsti in množini blaga, postajo odpošiljanja in namembe, čas pošiljanja ter dokaz o nujnosti in važnosti pošiljkatve. Priporoča se, da se prilože prošnjam popolnoma izpolnjeni vozni listi za dotične pošiljkatve, da se more dati dovoljenje takoj na voznem listu. Ker pa transportno dovoljenje še ne daje poročstva, da se bo dobil tudi vagon, naj se

odpošiljatelj pri nakladalni postaji pravočasno pobrigajo, da se jim nakažejo potrebni vozovi.

Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani.

Na 78. rednem občnem zboru v sejni dvorani mestnega magistrata, je Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani sprejelo poslovno poročilo ravnatelja gosp. Alojzija Lillega, ki se je predvsem spominjal umrlih članov Karla Webra, Josipa Pleiweissa, Ignacija Kesslerja, Alfreda Ledeniga, Karla Lapaina, Ludvika Vašiča, Leopolda Legata, bivšega odbornika Konrada Lisaca, bivšega knjigovodje Emila Randhartingerja in bivšega rav. in častnega člana Emerika Mayerja. Za overovatelja zapisnika je imenoval gosp. Lilleg člana gg. Schiffererja in Kovarča. Iz poročila blagajnika gosp. Mejača omenimo: Financijelni uspeh društva je bil še dokaj ugoden in je mogoče izkazati nekoliko prihrankov. Bolniški oddelek je imel v teku 1915. leta 15.729 K 39 vin. dohodkov, stroškov pa 12.432 K 09 vin., tako da je ostalo prebitka 3.297 K 30 vin. Podporni oddelek je imel dohodkov 10.082 K 18 vin., stroškov pa 8.100 K 95 vin., je ostalo torej prebitka 1.981 kron 23 vin. Terčkova zapuščina izkazuje 2.404 K 01 vin. dohodkov, 1000 kron stroškov, torej 1404 K 01 vin. prebitka. Skupaj znaša torej prebitok 6.682 K 54 vin. Premoženje znaša torej v bolniškem oddelku 85.027 K 76 vin., v podpornem oddelku 143.318 K 15 vin. in v Terčkovi zapuščini 48.718 K 80 vin., skupaj torej 277.064 K 71 vin. — V imenu revizijskega odseka poroča gosp. Kostevc ter predlaga blagajniku in odboru absolutorij. Sprejeto. Za ravnateljstvo poroča nadalje gosp. Lilleg, da se je razdelilo 505 kron enkratnih fakultativnih podpor, kar se odobri. Na izrednih podporah je društvo dovolilo 5 podpor po 60 kron 4 podpore po 50 K in 1 podporo za 40 kron. Ena prošnja se odstopi ravnateljstvu s priporočilom, da se podeli fakultativna podpora. Občni zbor je končno razsodil v prizivu dedičev člana Eriana v Beljaku, zastopanega po članu gosp. Strublu iz Podkloštra zaradi izplačila zdravniških stroškov v znesku 135 kron za čas pred prijavo bolezni, dočim je društvo za čas od 14 dni pred prijavo pa do smrti Eriana izplačalo 630 kron. Občni zbor je odločil proti dedičem.

Društvene vesti.

† **Lavoslav Legat.** Dne 20. oktobra 1916 je preminul gospod Lavoslav Legat, bivši disponent firme J. Globotschnigg v Ljubljani. Pokojnik je bil ves čas, kar naše društvo obstoja, član našega društva ter leta 1903 društveni blagajnik. Bodi zvestemu članu ohranjen časten spomin!

*

Darila. Gospa Katica Bernatovičeva je ob priliki smrti svojega soproga darovala našemu društvu K 100.— za podporo soproga vpoklicanih članov. Najsrčnejša zahvala! — Namesto venca na krsto umrlega člana gosp. Lavoslava Legata sta darovala društveni tajnik in društveni odbornik g. Ivan Volk po 20 K, skupaj K 40.— za podporni sklad

*

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejme se: 1 kontoristka, 1 blagajničarka, 3 pomočniki mešane stroke, 1 pomočnik špecerijske stroke, 1 pomočnik železninske stroke, 2 pomočnika modne stroke, 4 prodajalke, 4 učenci in 3 učenke. Službe išče: 1 kontorist, 11 pomočnikov, 8 kontoristk, 48 prodajalk, 11 učencev in 12 učenk. Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8.000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1.000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4 1/2 %.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.

Podružnice:

Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzozjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVČU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja

vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.

Promese izdaja k vsakemu žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—

Zamenjava in eskomptuje

izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.

Daje predujme na vrednostne papirje.

Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema

v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vloženi denar obrestuje od dne vloge do dne vzdiga s

4 1/2 % čistih.

Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Ker že od nekdaj skrbno pazite na to, da zadovoljite Vaše odjemalce in jim hočete poslužiti le z najboljšimi izdelki, priporočajte k Vaši zrnati kavi najboljšo kavino primes, pravega : **FRANCKA** : iz zagrebške tovarne, ki nosi kavin mlinček kot tvorniško znamko.

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani“

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorec na zahtevo poštne prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog	K 48,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične

:: domače hranilnike. ::

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/4 % obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg.

Slovenski Trgovski Vestnik.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vsebina:

- 1.) Cesar Franc Jožef I. †
- 2.) Podpisujte peto vojno posojilo!
- 3.) Izpremembe obratnega pravilnika.
- 4.) *A. Jamnik*: Letina 1916.
- 5.) *H. Sevar*: Iz blagovnega znanstva. (Dalje.)
- 6.) Raznoterosti:

Podpisujte vojno posojilo. — Zvišanje železniških tarif. — Hišni pisemski nabiralniki. — Rumunija —

žitnica. — Zasega grških ladij po ententi. — Davek na vojne dobičke. — Oficielni kurzni list ob koncu leta. — Tarifa c. kr. južne vojne železnice. — Iz pridobninske kontingentne komisije. — Zadnje, a tembolj važne novice. — Uravnava prometa s petrolejem. — Taylorjev sistem v delovnem času. — Krompir na Nemškem.

7.) Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice.

Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto pet kron. Posamezna številka 50 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva „Merkur“ in slovenskih trgovskih društev v Celju in Mariboru dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Petit vrsta enega razpredelka stane pri enkratni objavi 25 h, pri dvakratni objavi 20 h, pri trikratni objavi 15 h, pri šestkratni objavi 12 h in za celoletno objavo 10 h. Za oba razpredelka velja dvojna cena.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, „Narodni dom“.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo „Merkur“.

Odgovorni urednik: Ivan Volk.

Tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Ponatis dovoljen le ob navedbi vira.

„IRO“ Tovarniška **„IRO“**
znamka

Ivan Perdan

v Ljubljani.

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trgovskega društva „Merkur“, „Slov. trgovskega društva v Celju“ in „Slov. trgovskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Vinko Majdič
lastnik valjčnega mlina v Kranju.
Priznano najboljši
mlinski izdelki in zlasti
izborna pšenična moka.

J. Kopač, svečar v Gorici.

Med jako dober za pecivo ali zdravilo,
izpitani pomladanski :: :: ::
čebelni pitanec :: :: ::

Cene so jako zmerne, na kar posebno opozarjamo g. trgovce.

Slovensko trgovsko društvo
„MERKUR“
v Ljubljani

naznanja, da ima v založbi še sledeče
knjige:

J. GASTEINER-VOLC:

Knjigovodstvo.

Cena 4 K.

ALBERT SIČ:

Trgovsko računstvo

za trgovske nadaljevanje šole in za eno-
letne trgovske tečaje za deklice,
v treh delih.

- I. del: Cena vezani knjigi 1 K 60 vin.
- II. del: Cena vezani knjigi 2 K.
- III. del: Cena vezani knjigi 2 K 40 vin.

A. KLEIBEL-VOLC:

Trgovska korespondenca.

Cena 3 K 50 vin.

Knjige so vsakemu trgovcu in trgovskemu sodniku nujno potrebne.

Kmetska posojilnica
- ljubljanske okolice -
v Ljubljani

R. Z. Z. N. Z.

Obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega pla-
čuje posojilnica sama za svoje vložnike.

**Posojilnica posojuje svoj denar na varna
kmečka posestva, radi tega je tudi ves
denar pri njej popolnoma varno naložen.**

— Gospodarstvo posojilnice vodijo gg.: —

Ivan Knez, veletržec in veleposestnik v Ljubljani,
Andrej Šarabon, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Josip Lenče, veletržec in posestnik v Ljubljani,
Ivan Mejač, veletržec v Ljubljani,
Anton Pogačnik, posestnik v Spodnji Šiški,
Franc Jarc, posestnik v Medvodah,
Avgust Jenko, posestnik v Ljubljani,
Alojzij Vodnik, kamnosek in posestnik v Ljubljani.

Rezervni zaklad K 800.000.

Upravno premoženje koncem l. 1912 K 19,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

v Ljubljani

priporoča svoja svetla in črna piva.

Trgovci! Prispevajte za Trgovski dom!

Zahtevajte
povsod

Ilirija kremo za čevlje

Zahtevajte
povsod

dalje Ilirija čistilo in čistilni prašek za kovine, parke'no voščilo
lak za usnje, vaselino in kolomaz

iz domače tovarne kemičnih izdelkov

GOLOB & K^o.

Ljubljana — Vič.

Cena in kvaliteta povse konkurenčna.

Zamaške

nove in stare

== kupi ==

vsako množino tvrdka

Ljubljanska

industrija probkovih zamaškov

Jelačin & Co.

Ljubljana.

Umetni zobje.

Brez ruvanja zobnih korenin se ustavljajo ameriški umetni zobje, posamezno ali cela zobovja, izvzemši nedelje in praznike vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer v konc. zobarskem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana, Stritarjeva ulica 7.

Mestni trg 15.

Mestni trg 15.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
dežnikov
po najnižjih cenah.

priporoča
svojo bogato zalogo
vsakovrstnih
solnčnikov
po najnižjih cenah.

— C. in kr. dvorni založniki —

A. ZANKL SINOVI

tovarne barv, lakov in firnežev
LJUBLJANA.

Centrala: Gradec.

Centrala: Gradec.

Tovarne in podružnice:

na Dunaju, v Göstingu, Trstu, Ljubljani,
Ljubnem in v Leitendorfu.

Priporočajo:

vse vrste oljnate, suhe, emajlne in fasadne
barve, firnež, pristni kranjski, mavec (Gyps),
olje za pod in stroje, karbolinej, čopiče,
steklarski in mizarski klej in druge v to
stroko spadajoče stvari.

Ceniki na razpolago!

Ceniki na razpolago!

1883
300018194, 12

SLOVENSKI TRGOVSKI VESTNIK.

Glasilo slov. trговskega društva „Merkur“, „Slov. trговskega društva v Celju“ in „Slov. trговskega in obrtnega društva v Mariboru“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1916.

Štev. 12.

Cesar Franc Jožef I. +

Gospodarski razvoj.

Naš cesar je umrl! Splošna žalost je prevzela vso monarhijo in vsi žalujemo z odkritim srcem za našim dobrim cesarjem, za našim pravim očetom, ki je enako ljubil vse narode svoje monarhije, a bil tudi od vseh odkrito spoštovan in ljubljen.

In ko s solznimi očmi žalujemo ob svežem grobu, se moramo spominjati njegovega blagonosnega, dolgotrajnega vladanja z gospodarskega stališča. V gospodarskem oziru je doba vladanja cesarja Franca Jožefa prinesla največji razvoj, kar jih je kedaj imela monarhija in tudi doba Marije Terezije zaostaja za njo. Pridobitve te dobe so šele ustvarile položaj, da moremo vzdržati svetovno vojno, ki ji še ni bilo primere. Pod umrlim cesarjem je šele nastala današnja moderna Avstrija, zato se moramo ozreti na njen napredek in razvoj tekom 68letne vlade pokojnega cesarja.

Ko je Franc Jožef pred 68 leti nastopil vladno, je bila naša monarhija zelo zaostala v narodno-gospodarski konstelaciji.

Začetkom vladanja se je odpravila robota in izvedla razlastitev zemljišč, da stanujejo danes v monarhiji svobodni kmetje na lastni zemlji. Vsled tega se je kmetijska produkcija zelo razvila in danes znaša žitni pridelek v Avstriji 140 milijonov hektolitrov, dočim je znašal ob nastopu vlade le 80 milijonov hektolitrov. Kljub temu, da se je donos zemljišč tako dvignil vsled višje in umnejše kulture, vendar ni vedno zadostoval za pokritje potrebščin prebivalstva, ker se je monarhija v drugi polovici vladanja cesarja Franca Jožefa začela pretvarjati iz agrarne v industrijsko državo.

Industrija se je pravzaprav pod vladno umrlega cesarja šele ustvarila v monarhiji. Pri nastopu so bili le

slabotni začetki industrijske produkcije, ker so se zemeljski zakladi nezadostno izkoriščali. Premoga se je n. pr. izkopal le 18 milijonov q, ko se zdaj 160 milijonov q premoga producira, torej skoro desetkrat več. Surovega železa se je pridelalo 2 milijona q, danes 21 milijonov, torej tudi desetkrat več.

Tekstilna industrija na Češkem je bila še v povojih, danes je postala svetovna, ki se lahko kosa z angleško in nemško. Ob nastopu se je porabilo 23 milijonov kilogramov bombaža, danes (oziroma pred vojno) 250 milijonov kg. Podobno so se razvile vse druge industrije ter podesetorile svojo produkcijo.

Za vladanja cesarja Franca Jožefa je bila doba gradnje železnic. Pričetkom je obstajala le ena železnica, cesarja Ferdinanda severna železnica, in nekaj manjših prog. Danes obsega železniška mreža 45.000 kilometrov; zgradile so se alpske železnice čez Semernik, Brenner, Arlberg, Ture, Karavanke in Julijske alpe. Ker je bila kapitalna moč monarhije slaba, so se gradile železnice s tujim, francoskim in nemškim kapitalom, toda v zadnjem času pred vojno se je uvedla krepka akcija za podržavljenje železnic.

Tudi pomorsko in rečno ladijeplovstvo se je povzdignilo z ustanovitvijo in razširjenjem ladijeplovnih družb. Prav tako sta brzojav in telefon pod njegovo vladno dosegla tak obseg.

Državne finance so bile ob nastopu vladanja cesarja Franca Jožefa zelo zamoatane in so prišle pod njegovo vladno v redne razmere. Proračun leta 1848. je izkazoval dohodke 244 in izdatke 334 milijonov kron, torej za takratne razmere silen deficit, 90 milijonov. V zadnjem

letu pred vojno je izkazan proračun monarhije pet milijard kron.

Državni dolg je bil že ob nastopu vlade zelo velik in nevarni časi, ki so sledili, so ga še zvišali. Toda dolg se je konsolidiral in državno breme zlasti s konvertiranjem, spravilo v red. Današnja vojna posojila so imela takšen uspeh, kakršnega bi nihče ne slutil. To kaže občudovanja vredno finančno moč prebivalstva kakor tudi razvoj v tehniki državnih dolgov.

Organizacija kredita se je prav tako izvedla šele pod vlado cesarja Franca Jožefa. Ob nastopu njegove vlade je bila na Dunaju edino le Nacionalna banka kot središče kreditnega prometa. Obrestna mera je bila silno visoka in kredit se je dosegel le pod najneugodnejšimi pogoji. Koliko bank imamo danes in skoro v vsakem večjem mestu! Koliko milijard se kreditira in obrestna mera tudi ni visoka! Tudi hranilnice so se začele ustanavljati pod vlado umrlega cesarja. Pred njim je bilo v celi monarhiji 15 hranilnic z vlogami 64 milijonov kron. Danes je v hranilnicah čez 9 milijard kron vloženi. Od delniških družb je bilo ob nastopu vlade le dve banki, tri železniške družbe in 18 industrijskih podjetij. Danes je mnogo tisoč delniških družb in koliko so te storile pri povzdigi našega narodnega gospodarstva. Borza je bila samo ena in še ta v malem obsegu za promet z državnimi rentami in devizami. Kakšen obseg so imele borze pred vojno!

Trgovina je dosegla vsega spoštovanja vreden obseg. Sicer se ni tako naglo in močno razvila kakor na Angleškem ali v Nemčiji, toda napredovala je zelo. Ob nastopu vladanja je obsegala naša zunanja trgovina tako v izvozu kakor uvozu le eno milijardo kron, v letu pred vojno je znašala do šest milijard. Tudi notranja trgovina se je lepo razvila v dobi prometnih sredstev in kreditne organizacije.

Vojna, ki nam že čez dve leti zapira inozemska odjemališča, je našo trgovino skrajno omejila, toda resno voljo imamo ter tudi nado, da bomo izgubljeno zopet pridobili ter zunanjo trgovino še bolj povzdignili. Balkan mora biti domena naše trgovine.

Do izbruha vojne nam nudi vladanje cesarja Franca Jožefa sliko trajnega napredovanja avstrijskega narodnega gospodarstva. Saj nam je to odprlo silne vire bogastva, dvignilo blagostanje prebivalstva in doneslo delo in priložnosti zaslužka. Vera v notranje zdravje in življensko moč monarhije, v bogastvo države in silo razvoja je v vojni dobila močno potrdilo. Moderna Avstrija je nastala za vladanja cesarja Franca Jožefa, se je v vojni docela izkazala in bo svojega ustvaritelja kot taka do poznih časov preživela.

Zato se tudi v opisanem oziru klanjamo spomenu nepozabnega cesarja.

Podpisujte peto vojno posojilo!

V tretjem letu svetovne vojne, ko je tudi Romunija izdajalsko stopila na stran sovražnikov, se obrača naša država do svojih državljanov s petim vojnim posojilom. V teh resnih časih, ko po dolgotrajni borbi stopa svetovna vojna v odločilen stadij, je prav posebno vsakega državljana sveta dolžnost, da se odzove z vso pripravljenostjo klicu ogrožene domovine ter ji da na razpolago čim izdatnejša denarna sredstva. Sedanje naše peto vojno posojilo je najdalekosežnejše, odločilne važnosti za nadaljni potek tega silnega boja. Izrazito prepričevalno naj dokaže vsemu sovražnemu svetu vso našo požrtvovalnost. Izpričuje naj, da naše domovine ne le ni poraziti z ozrožjem, marveč da je nezlomljiva tudi njena gospodarska moč. Za naš obstanek gre, ta zavest vzmnožujnaše sile! Tekmujmo ob petem vojnem posojilu, da jasno dokažemo vsem sovragom svojo neuklonjivo voljo braniti obstanek staroslavni domovini. V trdnem zaupanju v zmago pravične stvari smo vsled heroičnega junaštva naših vojakov in odličnega vodstva naših poveljnikov, tesno združeni s svojimi izvrstnimi zavezniki, zmagovito strli ves največji napor nadsilnih sovražnikov. Čvrsto stoji in kljubuje naša vojaška fronta. Storimo po svojih najboljših močeh, kar moremo, da ostane kakor doslej tudi v prihodnje neomajano kreпка tudi naša gospodarska fronta, ki izpopolnjuje in podpira vojaško fronto.

Industrijalci, trgovci in obrtniki, pokažite tudi pri sedanjem petem vojnem posojilu dejansko svojo patriotsko zavednost ter se udeležite čim številnejše in čim izdatnejše subskripcije.

V Ljubljani, dne 20. novembra 1916.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

Izpremembe obratnega pravilnika.

Tekom vojne je železniško ministrstvo predrugačilo nekatere določbe obratnega pravilnika za železnice. Zelo važna nova določba, namreč, da smejo železnice prevažati tudi najobčutljivejše blago na odprtih vagonih, je bila razglašena v začetku vojne leta 1914. Druge novosti so se uvedle, kakor hitro se je izkazala potreba, večinomoma v letu 1915. Naredba železniškega ministrstva z dne 19. novembra 1916 ponavlja vse te izpremembe, združivši jih v pregledno celoto. Ker so nekatere določbe te naredbe dalekosežnejšega pomena, jih priobčujemo s primerno razlago.

Na podlagi § 2., odstavek 4. železniškega obratnega pravilnika iz leta 1909. se za dobo izvanrednih razmer začasno izpremene sledeči predpisi obratnega pravilnika:

1.) Zvišanje železniških tarif in drugo otežkočenje prevoznih pogojev je do sedaj stopilo v veljavo najprej

dva meseca po javni razglasitvi. Po novi naredbi se skrajša ta prekluzivni rok na 14 dni.

2.) Prej je bilo po obratnem pravilniku dovoljeno v vlaku doplačati, če se je kdo hotel peljati bolj daleč, kakor se je glasil pri osebni blagajni kupljeni vozni listek. V sedanjih razmerah to ni dopustno. V ožjem vojnem ozemlju potujočim civilnim osebam je prepovedano nadaljevati potovanje preko železniške postaje, do katere se glasi vozni listek. Tudi je prepovedano voziti se drugo pot, kakor je na voznem listku naznačena. Vsled tega je prepovedano, vsako doplačevanje v vlaku v ta namen. Tudi v širšem vojnem ozemlju in v zaledju je dovoljeno doplačevanje le tedaj, če se nahaja cilj potovanja in potovanje samo izven ožjega vojnega ozemlja. Civilne osebe, ki prestopijo to prepoved, se po § 11., odstavek 1. obratnega pravilnika izključijo od vožnje in so po ministerijalni naredbi iz dne 30. septembra 1857 podvržene kazni od 2 do 200 kron ali zaporu 6 ur do 14 dni.

Vsak naj se tedaj pravočasno premisli, kam se pelje in naj si kupi vozni listek naravnost do tja.

3.) V splošnem je morala železnica izročiti prtljago potniku, oziroma ekspresno blago, naslovljencu v namembni postaji takoj po prihodu vlaka. Po naredbi iz dne 19. novembra 1916 pa sme železnica izročiti prtljago, oziroma ekspresno blago v širšem in v ožjem vojnem ozemlju tudi na kaki drugi železniški postaji dotičnega kraja. Razven tega sme stranka zahtevati izročitev prtljage šele 14 dni po prihodu vlaka, h kateremu je bila oddana. Železnicam v vojnem ozemlju je tedaj dovoljeno za prtljago 14dnevni prevozni rok.

4.) Obratni pravilnik predpisuje, da se smejo prevažati mrlični samo v kritih vagonih. Po novi naredbi se smejo sprejemati mrlični tudi v prevažanje v nepokritih vagonih, ako se nahajajo v neprodušnih kovinskih posodah, ki so vložene v lesene zaboje. Razen tega morajo biti zaboji prevlečeni z nepremočljivo tkanino ali pokriti z nepremočljivo plahto.

Na odprtih vagonih se tudi v bodoče smejo prevažati mrlični, ki se vozijo v okoli in okoli zaprtih mrličnih vozilih.

5.) V § 56. obr. pr. je bilo dovoljeno nasloviti železniške pošiljatve postajeležeče (restante). Po novem je to prepovedano. Pošiljatve z voznimi listi z zahtevo da blago leži v namembni postaji, se ne smejo več sprejemati.

6.) Blago, katero železnica ni mogla takoj prevažati, se je sprejemalo v hranitev, dokler ga je bilo mogoče prevažati. Odslej železnice niso več tako obvezane. Sprejemanje in prevažanje blaga se vrši sedaj le sorazmerno številu vagonov, ki so železnici na razpolago.

7.) Po § 66. obr. pr. je smela stranka zahtevati, da se prevažata v pokritih vagonih blago, za katero določa tarifa odprte vozove. Samo ob sebi umevno je, da se je moralo skladiščno blago tudi prevažati v pokritih va-

gonih. Po novi naredbi je to drugače. Železnice niso dolžne prevažati v pokritih vozovih blaga, katero spada na podlagi tarife v take vagone. Odpošiljatelj pa tudi ni več upravičen zahtevati pokritega vagona. Ako se uporabijo odprti ali s plahto pokriti vagoni, ne jamči železnica za škodo, ki nastane vsled nevarnosti, ki je spojena s prevažanjem na odprtem vagonu. In sicer ne jamčijo železnice za to škodo tudi ne v primeru, da ne bi bil odpošiljatelj izjavil na voznem listu, da predlaga prevažanje na odprtem vagonu.

8.) Če so nastale prevozne zapreke, ali če se je ustavil na kaki železniški progi obrat, je bila železnica po § 74. obratnega pravilnika zavezana, tam ustavljene pošiljatve odposlati po pomožni poti do namembne postaje. Če železnica ni imela pomožne poti, je morala takoj pozvati odpošiljatelja, da ukrene potrebno. Po novi naredbi železnica ni zavezana, če se promet deloma ali pa tudi popolnoma ustavi, takoj pozvati odpošiljatelja, da razpolaga s svojim blagom. Če je železniško osobje z delom preobloženo, se sme izvršiti obveščanje po možnosti šele naknadno, ko to dopuste prometne razmere.

9.) Poprej je na podlagi pravilnika morala železnica pripeljati vsako pošiljatev v namembno postajo, katero je bil določil na voznem listu odpošiljatelj. Odslej železnice k temu niso primorane. Dovoljeno jim je izročiti pošiljatev naslovljencu tudi na kaki drugi postaji istega kraja. Če se pa železnice res poslužijo te določbe, ne smejo zaračunati več voznine, kakor je odpade do one namembne postaje, katero je bil označil odpošiljatelj.

10.) Vagonske pošiljatve, katere je moral praviloma razkladati prejemnik s svojimi delavnimi močmi, so smele ostati v vagonu do poteka razkladnega roka. Po novi naredbi pa je železnicam dovoljeno, izprazniti vagone takoj po prihodu vlaka, oziroma še pred pretekom razkladnega roka. To opravilo morajo železnice opraviti zastoj in za to ne smejo pobirati razkladnine.

11.) Po obratnem pravilniku so imeli pred vojsko prejemniki vagonskih pošiljatev 24urni, stojnine prosti razkladni rok. Za odpeljavo kosovnega blaga, katero je bilo razložiti iz vagonov železnici, so imele stranke 4dnevni skladarine prosti rok. Če naslovljenec ni pravočasno rešil voznega lista v namembni postaji, če je bil tam nepoznan, ali če se je branil prevzeti pošiljatev, oziroma če so se pojavile druge ovire, so morale namembne postaje vsled § 81. obr. r. nemudoma obvestiti odpošiljatelja o vzroku ovire in zahtevati od njega dodatni ukrep. V prihodnje bo to drugače. Če zaradi izvanrednih razmer v postajah širjega in ožjega vojnega ozemlja ni mogoča redna vršitev tovarnega prometa, veljajo po odobritvi nadzorovalne oblasti, to je železniškega ministrstva, glede izročitve blaga sledeče izpremembe obratnega pravilnika:

- a) Predpisi obratnega pravilnika ki se tičejo roka za odpeljavo pošiljatev, se razveljavijo. Ta rok sme

določiti železnica po lastnem preudarku ter to objaviti na deski pri skladiščni blagajni.

- b) Tudi določbe § 81., glasom katerih je namembna postaja primorana, sporočiti odpošiljatelju vse ovire izročitve, so razveljavljene. Po novem je prejemnik dolžan rešiti vozni list tekom novega kratkega roka za odpeljavo blaga ter pošiljatev takoj prevzeti in odpeljati.
- c) Če ni pripravnih železniških skladišč v namembni postaji, ali če se vporabljajo v druge namene, sme železnica neprevzeto blago na stroške in nevarnost prejemnika ali spraviti v kakem zasebnem skladišču, ali ga pustiti na prostem, ali ga celo prodati. Pri tem pa železnici niti ni treba obvestiti prejemnika ali odpošiljatelja o prodaji blaga.
- d) Če nastanejo ovire izročitve, je le tedaj dolžna železnica odpošiljatelja obvestiti o vzroku ovire ter ga pozvati k naknadnemu ukrepu, če je mogoče blago v namembni postaji varno spraviti. Sicer sme železnica blago prodati, ne da bi bila poprej o tem obvestila odpošiljatelja ali prejemnika.

12.) Sveže kite, sveža mezdra, sveži rogovi in parklji, sveže kosti in druge živalske snovi in neosoljene sveže kože so se smele prevažati na nepokritih vagonih v dobi od 1. marca do 31. oktobra le tedaj, če so bile spravljene v goste in močne vreče. Vreče so morale biti prepojene z učinkovitim razkužilnim sredstvom, to je s karbolovo kislino ali lizolom. Cela pošiljatev zopet je morala biti pokrita s pokrivalko, napojena z desinfekcijskimi sredstvi; razventega je moral biti vagon pokrit z navadno vagonsko plahto. Določila nove naredbe za prevažanje živalskih snovi in kož niso več tako stroga. Po novem se smejo nesoljene kože in druge sveže živalske snovi prevažati na odprtih vagonih tudi v »poletni dobi« od začetka marca do konca oktobra, ne da bi bile spravljene v razkužene vreče. Vendar pa mora biti vagon pokrit z odejo, ki je dobro poškopljena z razkužilnimi sredstvi in na to še z navadno vagonsko plahto.

Letina 1916.

Zaradi pomanjkanja časa naj se mi letos odpusti, ako opustim nadaljnjša opisovanja in navedem samo številke, kakršne so se letos z ozirom na letino potom uradnih cenitev dognale.

Skupni pridelek je cenjen na	povpreč. prid. na ha
pšenice 242.258 q	8·8 q
rži 93.863 »	7·4 »
pire 297 »	6·9 »
ječmena 101.683 »	9·7 »
ovsa 142.658 »	10·5 »
koruze 122.200 »	9·3 »

Skupni pridelek je cenjen na	povpreč. prid. na ha
soržice 9.421 »	9·7 »
ajde, prve 2.282 »	3·1 »
» druge 65.502 »	3·7 »
prosa 53.408 »	9·4 »
sočivja (fižol in dr.) 48.612 »	6·2 »

Vsi doslej navedeni sadeži so dali skupno 1,153.304 q slame.

Skupni pridelek se ceni na	povpreč. prid. na ha
krompirja 1.760.156 q	71 q
pese in repe 372.383 »	10 »
strniščne repe in	
korenja 1.066.227 »	70 »
korenja I. 252.467 »	53 »
zelja 333.733 »	106 »
buč 21.992 »	30 »
detelje I. in II. 729.819 »	38 »
strn. detelje 186.488	18 »
krmskih zmesi I. 53.236 »	28 »
» » II. 19.948 »	28 »
detelj. semena 1.277 »	2·6 »
sena s travnikov 4.744.579 »	27 »
sena z ornice 26.881 »	23 »
vina 167.421 hl	17·1 »

Pripomniti je, da je deloma suša, deloma poznejše deževje precej škodovalo nekaterim sadežem in so vsled tega pridelki manj zadovoljivi, ali pa kakovost blaga slabša. Ravnotako je pridelek krompirja sorazmerno dober, kakovost pa slabša in je veliko tega pridelka silno podvrženo gnitju. Nekateri sodijo, da je vzrok temu deževno vreme v zadnjem času vegetacije, drugod pa je vzrok temu dejstvo, da je krompir vsled nalivov prišel pod vodo. Iz nekaterih krajev se slišijo pritožbe, da jim je tak krompir skoraj docela segnil. Krompir, ki sem ga vsadil na svojem posestvu v Beli Krajini, si vsled suše ni mogel opomoči in so bile sredi avgusta stebila ali brajde tako nizke, da sem na pridelek skoraj že popolnoma resigniral. V naslednjih dneh pa je bilo dovolj deževja in krompir si je neverjetno opomogel. Pridelek je bil nad vse pričakovanje, gomolji debeli in nenavadno lepi. In da si sem krompir pozno izkopaval in ga spravil ob lepem vremenu, mi vendar silno gnije, ker je pač zaradi množine trpela kvaliteta.

Ajdo so večinoma srečno spravili še ob pravem času, proso je precej po godu.

Druga žita so v nekaterih krajih precej trpela vsled črva, snetjavosti in rje, po nekaterih krajih tudi vsled toče.

Fižol je bil razmeroma dober, le opazati je, da ga ljudje nočejo saditi preko svojih lastnih potreb, ker so jim cene prenizke.

Žita se je letošnjo jesen precej posejalo, taki, ki doslej žita niso pridelovali, jemlje veliko zemlje v zakup, da jo obsejejo z žitom za lastno preskrbo.

Tudi vinska letina je kljub pomanjkanju delavcev in deloma tudi sredstev za pokončevanje trtnih bolezni dobra in izkupiček navidezno izredno velik, vsled česar je mnogo vinogradnikov zasledovanih zaradi privijanja cen. Ves izkupiček pa ni dobiček in je resnični zaslužek pridelovalčev komaj primeren. Druginji vina ni toliko kriv vinogradnik, kot razni tuji špekulanti, ki so navsezgodaj ponudili navidezno visoke cene, in tako pobrali veliko večino blaga ter je za domače kupce manj ostalo.

Dipl. agr. A. Jamnik.

Iz blagovnega znanstva.

Piše H. Sevar.

(Dalje.)

VI. Blago iz rudništva.

Blago iz rudništva se da v kratkem razdeliti na naslednje skupine:

1. Kovine so enostavne tvarine ali prvine (elementi), ki se odlikujejo s posebno barvo, ki se tudi v razliki ne izpremeni, ter posebnim kovinskim licem in sijajem.

V prirodi pa se nahajajo še nekatere rudnine s kovinskim licem, ki se pa od pravih kovin razlikujejo v tem, da je njih barva v razliki drugačna, kot v kosu, dalje, da s kislinami tvorijo takomenovane soli.

Vse kovine se lahko spajajo s kislecem, zato jih zovemo okside.

Mnoge kovine se spajajo že na vlažnem zraku s kislecem, in se spremene, oksidirajo ali zarjavé; takim pravimo navadne kovine (unedle Metalle) n. pr. železo, baker, bismut.

Druge kovine pa, ki se niti na vzduhu, niti v vodi ne izpreminjajo, zovemo plemenite kovine (edle Metalle), to so: zlato, srebro, platina.

Kovine se nahajajo čiste že v prirodi in jih zovemo samorodne ali samočiste kovine (gedigene Metalle). Kovine, ki imajo v sebi po eno ali več težkih kovin, na primer spojenih z žveplom in jih tudi voda ne razkaja in ki jih šele kemijskim potom dobimo, zovemo rude (Erze).

Rude so: svinec, cin, cinek, nikelj.

Mešane rude delimo v žveplene in brezžveplene rude.

Brezžveplene rude so: jeklenec, rusi železovec, magnetovec, rdeči bakrenec, malahit, modri bakrenec, kositrovec, kalamina in beli svinčenec.

Žveplene rude so: železni kršec, bakreni kršec, cinkova svetlica, svinčeni in srebrni sijajnik, cinobor in raztók.

Važno svojstvo kovin je tudi gostota, odnosno specifična teža. Razentega so kovine tudi še dobri prevodniki toplote in magnetizma ali torne elektrike.

2. Kisline (Säuren) so telesa, odnosno tekočine, ki imajo lastnost ali svojstvo, da se s kovinami spajajo v soli.

Vsaka spojina, ki vsebuje vodenec in ki jo more njen vodenec popolnoma ali deloma izpodriniti, ter ga nadomestiti s kovino, imenujemo kislino (Säure).

Ime izvira odtod, ker je največ kislin res kislega okusa; spoznavamo jih z lakmusom; kajti vse kisline pordečijo modri lakmus; in zato pravimo, da je modri lakmusov papir reagenčno sredstvo za kisline.

3. Snovi = baze (Basen) in izlužnine (Auslaugungsmineralien) so navadno spojine kovin ali kovinam podobnih snovi s kislecem.

Te imajo jedek okus in v njih se rdeči lakmusov papir pobarva modro (plavkasto).

Oksidom, ki tvorijo z vodo take spojine, pravimo bazotvorni oksidi (okisi), nastalim spojinam pa baze ali osnove.

Okise ali okside delimo torej v dve vrsti: v kislotvorne, to so oksidi nekovin in pa v bazotvorne, to so oksidi kovin.

Bazo ali snov, ki z njo določimo navzočnost ali vsebino kake druge snovi, zovemo reagenција.

Modri lakmus je reagenција za kisline, rdeči lakmus pa za baze.

Kovinske snovi, (baze) oksidi se lahko tudi s kislinami spajajo v kovinske soli.

4. Soli (Salze) so spojine kislin s kovinami. Navadno so vodene in kristalizirajo. Pa tudi vse kisline lahko spoznamo po reakciji, ki se presnavljajo z bazami v soli.

5. Vnétnice, gorive rude (Brennbare Mineralien).

Sem spadajo razen žvepla ali séra, fosforja, posebno oglenčeve mineralije, n. pr. žveplo, premog, petrolej itd. To so večinoma telesa ali petrefaktne rudnine, ki imajo svoj postanek od živalskih ali rastlinskih snovi, ki so se po dolgem tisočletnem teku časa pod zemljo izpremenila to je izoglenela ali porudninila.

6. Prave rudnine (die eigentlichen Mineralien), ki se porabljajo kakor kamni za stavbe in kiparstvo, za izdelovanje stekla in glinene robe itd. so različnih kemijskih spojin, večinoma soli.

Njih glavni znak za določila je trdota, likoslovje in kristalopis.

A. Anorgansko blago.**Drage kovine.****1. Zlato.**

Kakor je bilo zlato že v pradavni dobi največ vredna kovina radi svojih lastnosti, istotako občutimo tudi še dandanes, kakšno svetovno moč in veljavo ima zlato — ravno sedaj ob svetovni vojni.

Zlato, ta najdragocenejša kovina, ustvarja čudeže na svetu, ono vničuje, vlada, premaga, omami in zatira čustva, tvori in ubija značaje, z brezobzirno pohlepnostjo zida in podira države in prestole, provzroča vojno, gorje, veselje, prinaša pa tudi srečo in blagostanje. Vse te in še neštete vidne in skrivne lastnosti vsebuje zlata ruda.

Zlato se nahaja v prirodi skoro vedno samorodno, in je čisto pomešano (1—36%) s srebrom in bakrom.

Zlato je rumena, sijajna, jako tenljiva kovina. Zlata pena je včasih le 0.0001 mm debela.

Zlato se tali pri 1060° C.; gostota mu je 19.3 in je eno izmed težjih kovin.

Največkrat se dobiva kot poprh (Anflug) ali tudi v obliki malih zrn, luskin, kep, včasih tudi v žičastih, lasastih ali platičastih posnemkih.

Kadar razpada zlatonosno kamenje v gorah, odnašajo ga vode s kamenjem ter je naplavlajo v nižavah. Iz takih naplavin izpirajo zlato z vodo in ga imenujejo prano zlato (Waschgold).

Zlato pa, ki se dobiva na prvotnih ležiščih (primäre Lagerstätte), to je v rudnikih, imenujemo rudniško zlato (Berggold).

Na zraku, v vodi, tudi v ognju se zlato ne izpremeni, niti v kislinah, samo v kraljevi vodi (Königswasser), to je zmes treh delov solne kisline (HCl), in enega dela solitarne kisline (HNO₃), ga načenja, ker se druži v kislini oproščeni klor z zlatom v zlati klorid (AuCl₃).

Čisto zlato (Au aurum) je prvina (element). Zaradi svojstvene teže so prali poprej zlato v zlatonosnih naplavinah, toda najmanjše mrvce so se poizgubile in teh je bilo ravno največ (do 50%).

Zdaj tolčejo zlato vsebujoče kamenje (n. pr. v velikih stopah v Johannesburgu v južni Afriki); stolčenemu mélu pridenejo živega srebra na ta način, da po bakrenih stresnih ploščah namažejo živo srebro, ki večjidel potegne naše zlato, in se tako zlija in zmeša v zlati amalgam, iz amalgama pa se s toploto izloča zlato. Najlažje se izmaka zlato iz mela s klorom ali ciankalijem (KCN), zlate soli pa razkrajamo z električnim tokom.

Ker je samorodno čisto zlato premeško, ga zlivajo navadno s srebrom (to je belo karatovanje ali z bakrom to je rdeče karatovanje).

Čistino zlata, kakor tudi srebra izrazujemo v tisočinah.

V Avstriji razločujemo 4 številke, stopnje ali vrste te čistote (zlitine).

Zlato št. 1	z	$\frac{920}{1000}$	čistega zlata
»	»	2 » $\frac{840}{1000}$	»
»	»	3 » $\frac{750}{1000}$	»
»	»	4 » $\frac{580}{1000}$	»

Zlato v pravih zlatnikih, takozv. dukatih ima $\frac{986}{1000}$ čistega zlata, t. j. 986 miliemov.

Zlati novci po 10 in 20 kron avstrijskega kova imajo po $\frac{900}{1000}$ čistega zlata. Iz 1 kg čistega zlata so skovali po 328 desetkronskih zlatih novcev, (to je 3280 kron vrednosti).

Lišp, zlat nakit in drugo lepotično okrasje je navadno izdelano iz zlata št. 4.

One kovine zlata in srebra, ki imajo po zakonu predpisano čistočo kovine, se uradno zaznamujejo ali punciirajo z gotovimi znaki.

Vsebino čistega zlata preizkušajo zlatarji tudi s takozvano zlatarsko oslico (Proberstein).

Ako naredimo s koščkom zlata, ki se ima preiskati, na oslico črtico in vspešno potegnemo s preiskujočo iglo, (to so zlate igle z znano vsebino čistega zlata) tudi eno črto, se da kakovost približno določiti.

Ako pa pomočimo kako zlatu podobno zmes n. pr. medenino v solitrovo kislino, tedaj izgine od iste zmesi črtica popolnoma na oslici, ko ostane zlata črtica neizpremenjena.

Za določitev zlate penice od nepristne (n. pr. tombaka) se polije košček zlatice; ako je pristna se samo malo skrči, nepristna pa se takoj razkroji v višnjevo (modro) barvo.

Največ zlata dobivamo iz zlatonosnih naplavin (Goldseifen) in sicer pri nas v reki Dravi, Donavi, na Nemškem v Renu, kjer se ga zelo malo najde. Znamenitejše in zlata bogate dežele so v Južni Afriki, med rekama Limpopo in Zambesi, v Transvalu, dalje se dobiva v Klondyke in reki Yukon, na poluotoku Alaska, v Braziliji, Peru, posebno veliko na Ruskem v Uralu in v ruski Sibiriji ter nekoliko tudi v Avstraliji (Viktorija).

Vsakoletna pridobitev zlata celega sveta znaša približno 435.000 kg. Na Južno Afriko pride okoli 120.000 kg, Zedinjene Ameriške države okoli 100.000 kg, Avstralijo 93.000 kg, Rusijo 38.000 kg in Avstrijo okoli 2800 kg.

Zlato, ki se razpošilja v velikem, prihaja v trgovino (banke) zlit v takozvane kepe (Barren).

Iz zlata kujejo v prvi vrsti denar, dalje ga rabijo za lišp, nakit, za zlate niti tkaninam, pozlačevanje različnih stvari; za barvanje stekla itd.

(Dalje prih.)

Raznoterosti.

Podpisujte vojno posojilo. Vse čitatelje lista in zlasti Merkurjeve člane, v prvi vrsti trgovce opozarjamo, da se v obilni meri udeležijo podpisovanja V. vojnega posojila. Naše in zavezniške armade izvojujejo vsak dan nove uspehe in čim več uspehov, tem hitreje pridemo do zaželenega miru. V dosego uspehov je pa treba veliko denarja in zato je naša najsvetejša dolžnost, da posodimo razpoložljiv denar državi. Denar je varen in se krasno obrestuje, torej ni nobene ovire, da čim najbolj številno hitimo v banke in druge opravilnice, da podpišemo V. vojno posojilo!

*

Zvišanje železniških tarif. S 1. februarjem 1917 se bodo vse tarife na železnicah zvišale za 30 odstotkov v obliki vojnega pribitka. Zvišanje zadene tako državne kakor zasebne železnice.

*

Hišni pisemski nabiralniki. Novi poštni red določuje v § 37, točka 5, da se smejo poštni nabiralniki postaviti tudi v notranjosti trgovin, hotelov, gostiln, zavodov itd. Dovoljenje za tak nabiralnik se doseže pod naslednjimi pogoji: Hišni nabiralniki se smejo postaviti v krajih, kjer so erarični poštni uradi. Razdalja kraja, kjer se postavi nabiralnik, od pota, kjer redno hodijo poštni uslužbenci, ne sme znašati več kot 1000 korakov (750 metrov). Dostop do nabiralnikov mora biti ob času pobiranja neoviran, zato se nabiralniki ne smejo postaviti v nadstropjih. Postaviti se smejo le nabiralniki onih vrst, ki se porabljajo za splošno porabo v kraju; posebni nabiralniki za blagovne vzorce se ne postavijo. Nabiralnike oddaja pošta in ostanejo njena lastnina. Čas pobiranja iz domačih nabiralnikov je isti kakor pri javnih. V posameznih slučajih se čas pobiranja lahko določi v sporazumu z interesenti, pri čemer je njih želje, v kolikor dovoljuje obratni čas, vpoštevati. Ob nedeljah je posebno pobiranje od 12. ure popoldne naprej izključeno. Izpremembe v času pobiranja je treba interesentom pravočasno naznani. Interesente morajo za vsak nabiralnik plačati obratni in amortizacijski prispevek ter pristojbino za pobiranje. Natančnejša pojasnila dajejo pošte.

*

Rumunija — žitnica. Ob času, ko je skoro tri četrtine Rumunije osvojene, se moramo ozirati na narodnogospodarski pomen osvojitve te dežele in kaj lahko mi in naši zavezniki pridobimo. O tem piše zelo interesantne številke „Manchester Guardian“,: „Nemci in Avstriji zasledujejo pri vpadu v Rumunijo ne le vojaške, ampak tudi gospodarske cilje, kajti čeprav dežela po evropskih pojmihi ni bogata, ima pa le nekaj, kar je osrednjima državama v trenutku zelo dobro došlo, namreč olje in žito. Rumunija je pri izbruhu vojne pravkar pospravila žetev, ki je znašala za pšenico okrog 1,180.000 ton, kar ni smatrati kot posebno dober donos. Koruza je bila ugodnejša in je znašala na isti obdelani ploskvi — kakih 5 milijonov hektarjev okrog 2,700.000 ton. Dobro je izpadla tudi žetev stročnih sadov, sočivja in sadja, za kar nam pa manjkajo številke. Iz leta 1913 vemo, da je Rumunija v tem letu našla 150.000 ton stročnih sadov in 900.000 ton sadja. Pšenica in koruza so skladišni pridelki Rumunije, od katerih se je pred vojno izvozilo povprečno 60 odstotkov, pšenice same 70—80 odstotkov. Vsled vojne je pa ostala žetev 1914 v deželi in se je načela šele 1916. Kakor znano so sklenili Nemci in Avstriji v decembru 1915 kupno pogodbo za 50.000 vagonov žita, vagon po deset ton. Januarja 1916 je kupila Angleška 80.000 vagonov in mesec pozneje sta osrednji državi naročili nadaljnjih 70.000 vagonov koruze in 30.000 vagonov pšenice in drugega žita. Ti nakupi so se vsi tikali zaloge 1914, ki se je do takrat prihranila za zopetno odprtje Dardanel. Angleški nakup ni ostal perфекten, osrednji državi sta pa iz žetve 1914, ki je znašala 4 milijone ton, dobili

1 in pol milijona ton. Tako se je skupno s 60 odstotki, ki jih je Rumunija za potrebo vojske in prebivalstva zasigurala, porabila žetev 1914. O žetvi 1915 ne vemo nič natančnega. Meseca marca tekočega leta sta naročili osrednji državi 140.000 vagonov koruze, pšenice in drugih pridelkov pa 1,400.000 ton. Od tega se je izvozilo baje le 400.000 vagonov. Po približni ceni je znašala žetev 1915 4 in pol milijona ton. Od tega mora biti v deželi še 4 milijone ton žita, ki bo zmagovalcem prišlo v dobro, če bodo premagali Rumunijo. K temu bi prišla še žetev 1916, ki bi slabo računano znašala 4 milijone ton. To so seveda le približni računi, ki pa vendar kažejo, kakšno dobro kupčijo napravijo Nemci in Avstriji, če si pridobijo dohod do rumunskih žitnic. Isto velja za petrolej. Leta 1913 se je izdelalo 1,800.000 ton in od takrat je donos od leta do leta naraščal, tako da se je morala velikanska zaloga nakopičiti, ki bo napadalcema jako dobro služila. Pomisliti je, da leže rumunska petrolejska polja skoro koncentrično v polkrogu s sedmograškimi alpami in sicer v tako majhni razdalji od meje, da je treba sovražniku le prekoračiti prelaze, da jih osvoji.“ Danes vidimo, da se je strah Anglije uresničil: petrolejska polja so že v naši posesti in žita se je po poročilih tudi zelo veliko dobilo.

*

Zasega grških ladij po ententi. Francoska vlada je zasigurala grške ladje, ki so bile v francoskih pristaniščih in tako so storili tudi drugi zavezniki. S tem se je dejansko pričela blokada Grške, ker je bila oropana vseh sredstev za dovažanje potrebščin. Grško trgovsko ladjevje šteje 471 parnikov s 550.000 tonami. Ladje imajo ponajveč 1500 do 3000 ton, število parnikov čez 4000 ton je samo 18. Pred vojno se je ladijski promet Grške omejil na Jadransko, Sredozemsko in Črno morje, zdaj se je razširil na Atlantski ocean, Severno in Vzhodno morje in promet Grške se je razvil s Severno in Južno Ameriko, celo z Indijo, ker je vojna izključila ladje držav, ki so v vojni. Že več kot eno leto ogroža ententa Grčijo, ki je navezana na izvoz žita in premoga iz inozemstva, z blokado, ki naj bi upirajočo se deželo z lakoto prisilila do vstopa v vojno, toda doslej je dosegla ententa le nasprotno učinke.

*

Davek na vojne dobičke. Pravna sredstva zoper odmero davka na vojne dobičke so ista kakor pri dohodnini in tudi koleka prosta. Rok za vložitev priziva je 30 dni. Opozarjamo pri tem le na to, da imajo prizivi zelo malo uspeha, ako se ni pritožilo proti odmeri dohodnine, t. j. če se je zamudil prizivni rok zoper dohodnino.

*

Oficielni kurzni list ob koncu leta. Dunajska borzna zbornica se je v svojih zborovanjih pečala z vprašanjem, da se koncem leta izda oficielni kurzni list dunajske borze. Do dokončnega sklepa še ni prišlo, toda z gotovostjo se pričakuje, da se bo izdal tak kurzni list najbrž po stanju o Božiču. Objavil se ne bo kakor včasih kurz denarja in blaga, ampak le enotne cene. Kurzi bodo dobro došli vsakemu lastniku učinkov in jih bodo zlasti tudi javne in zasebne premoženjske uprave, sodišča, notarji itd. porabili za ocenitev vrednosti premoženja. Tudi podjetja bodo potem lahko sestavila bilance, v katerih se je doslej navadno vstavljala kurzna vrednost učinkov pred vojno.

*

Tarifa c. kr. južne vojne železnice. Dne 10. decembra 1916 je stopila v veljavo tarifa c. in kr. južne vojne železnice za prevažanje oseb, psov in potne prtljage po sledečih progah na jugu okupiranega ozemlja:

1. Boljevci-Zabrež-Lajkovac in Mladenovac-Valjevo.
2. Šabac savski breg-Koviljaša.

3. Stalač-Užice.

4. Priština-Mitrovica na K.

Kdor si hoče nabaviti vozni listek v okupirano ozemlje, se mora brezpogojno izkazati s potno izkaznico.

Za vožnjo iz vojaškega guvernementa Belgrad ali v vojaški guvernement Belgrad je potreben potni list. Za vožnjo v vojaški guvernement mora imeti potni list, če ni spisan po c. in kr. okrožnem poveljstvu okupacijskega ozemlja, visum vojnega ministrstva ali višjega armadnega poveljstva, oziroma kakega vidirajočega urada potnih listov; namestu visuma stopi za trgovske potnike iz avstro-ogrske monarhije po kaki trgovski in obrtniški zbornici vidirana, po obrtni oblasti izdana poizvedovalna pola.

Istočasno, kakor osebna tarifa, je stopila v veljavo za zgoraj naštete proge okupiranega južnega ozemlja tudi nova tarifa za tovarni promet.

*

Iz pridobninske kontingentne komisije. Kakor znano določuje kontingentna komisija na Dunaju kontingent občne pridobnine za vso državo. Ta kontingent se potem razdeli na posamezne kronovine in v kronovinah spet na okraje in na davčne družbe. Dne 7. decembra se je vršila seja kontingentne komisije, v kateri je poročevalec ministerialni svetnik dr. Luxardo omenil, da je vojna povzročila v začetku na polju trgovine, industrije in obrta (vsled vpoklicev, pomanjkanja surovin in odjemališč itd.) omejitve in precejšnjo škodo. Temu je država odpomogla s tem, da je dovolila vojne popuste na pridobnini, ki so znašali 1,931.236 kron in ki bi se morali v naslednji priredbeni dobi 1916 nadomestiti. Nadaljnji potek vojnega gospodarstva je pa pokazal, da je po začetni stagnaciji nastopila splošna povzdiga prometa in uspeha tako v industriji deloma, v trgovini docela in tudi v obrtu. Nastala je visoka konjunktura in zvišanje zmoglosti davkoplačevanja. Tem razmeram so se morale tudi davčnopravne določbe prilagoditi in zato se je priredbena doba določila le za eno leto (1916). Vpoštovati je tudi treba, da je odpadlo obdačenje v onih okrajih, ki tvorita vojno ozemlje in tukaj se je zopet zmanjšal kontingent za 2,288.299 K, kateri vsoti je prišteti tudi izpad vsled dovoljenih vojnih popustov. Vsled tega se morajo družbeni kontingenti zvišati, zlasti oni, kjer se je zmoglost davkoplačevanja vsled vojne konjunktore zvišala. To se bo za leto 1916 izvedlo na ta način, da se bo repartacija (porazdelitev) pridobnine za l. 1916 še enkrat izvršila in se bo vsled tega repartijski odbitek zmanjšal. Pričakovati je torej, da bodo davčni zavezanci dobili nove plačilne naloge o občni pridobnini za leto 1916, ker se bo izpad iz pridobninske glavne vsote (kontingenta) moral pokriti v letu 1916. Katere davčne družbe bodo prizadete, bo določil finančni minister po zaslišanju kontingentne komisije. Sluti pa to lahko oni, ki ima precej velik repartijski odbitek naveden v plačilnem nalogu.

*

Zadnje, a tembolj važne novice. Na vzhodu se žari in zarja označuje pričetek konca velikanske svetovne vojne. Osrednje države so pripravljene pogajati se za mir in s tem je pripravljen začetek konca. Po celi Evropi in najbrž tudi v ostalih delih sveta — prizadet je v resnici cel svet — si ljudstvo želi miru in naša država ter njene zaveznice so si pridobili velikansko zaslugo za človeštvo za kulturo in zgodovino, da so kot zmagovalke ponudile nasprotnikom mir. Trdno upamo, da ta ponadba ne bo brezuspešna, ampak, da nam bodo božični prazniki prinesli še veselejše vesti, da so se mirovna pogajanja tudi že pričela. V znamenju miru torej želimo vsem cenjenim bralcem vesele božične praznike in še bolj veselo Novo leto! — Druga važna novica je demisija Koerberjevega ministrstva, ki je bilo le kratek čas od umora grofa Stürgkha na čelu vlade. Sodi se, da je Koerber imel svoj gotov načrt glede sklepa z Ogrsko, ki pa ni bil sprejemljiv, zato je naj-

brž odstopil. Sestavo novega ministrstva je cesar poveril dr. Spitzmüllerju, bivšemu trgovskemu ministru. Spitzmüller je bil upravni uradnik in splošno se ga hvali kot inteligentnega moža. Politično se zunaj še ni pokazal, torej se ga bo šele pozneje moglo soditi.

*

Urnava prometa s petrolejem. Izšla je ministrska naredba glede urnave prometa s petrolejem. Vlada je uvidela potrebo uravnati promet s petrolejem vsle tega, ker se v Galiciji veliko manj surovega olja producira in je nastala potreba, da se poraba petroleja omeji. Naredba odreja, da se ustanovi na Dunaju petrolejska centrala v obliki družbe z omejeno zavezo pod vodstvom od trgovskega ministrstva sestavljenega odbora. Naloga centrale je, razdeliti petrolej od rafinerij do detaljnega prodajalca. Centrala daje dovoljenja za oddajo petroleja iz rafinerij in lahko prisilno razpolaga s petrolejskimi zalogami. Njene odredbe se izvršujejo potom politične eksekucije in prestopke kaznuje politična oblast. Trgovski minister in z njegovim privoljenjem izdajo politična deželna oblastva predpise za urnavo detaljne prodaje in porabe petroleja. Na tej podlagi se bodo uvedle petrolejske karte in rajoniranje prodaje petroleja. Zaradi oddaje mnenj o načelih razdelitve petroleja se ustanovi poseben svet pri trgovskem ministru, sestoječ iz pripadnikov petrolejske trgovine in konzumentov. Producenti, trgovci in druga podjetja morajo odslej vsakega 1. in 15. v mesecu pošiljati naznanila o zalogi, prirastku ali odpadu petroleja centrali. Zglaševalna dolžnost zadene one trgovce in podjetja, katerih zaloge so 13. t. m. znašale 10 metrskih stotov ali več. Politična deželna oblast lahko vsak čas odredi popis petrolejskih zalog.

*

Taylorjev sistem v delovnem času. Vlada je izdala naredbu glede omejitve razsvetljave in kurjave, da se prihrani poraba premoga. Pri tem nastane gotovo vprašanje, kako naj se delovni čas uredi, da se bo porabilo manj premoga. V Avstriji je običajna služba dopoldne in popoldne do večera, bodisi v uradih ali privatnih pisarnah in trgovinah. Zdaj se propagira ideja, da bi se uvedel pri nas Taylorjev sistem, ki je povečini že v veljavi na Angleškem in v Ameriki, da se gotove ure zdržema dela, zato pa v teh urah tem bolj intenzivno. Ta delovni čas je v omenjenih deželah od 9. do 4. ali od 8. do 4. Če se bo hotelo izvajati konsekvence zgoraj omenjene naredbe v krajih, kjer je razsvetljava in kurjava odvisna od premoga, se bo moralo uvesti ta sistem in vemo tudi, da ga bodo nastavljenici z veseljem pozdravili, kajti potem bo velik del večera njim na razpolago.

*

Krompir na Nemškem. Nemški listi poročajo: Letos se je pridelalo na Nemškem za več kot polovico krompirja manj kakor lani. Leta 1915 ga je bilo 50 milijonov ton, letos pa le 21 milijonov ton. Vsled tega je bilo treba znižati dnevno množino krompirja na maksimalno $\frac{3}{4}$ funta (375 g) za osebo. S 1. januarjem se krompir tudi ne bo več primešaval kruhu, nadomestili ga bodo s ječmenom ter vsled tega še bolj reducirali produkcijo piva. Vojaske krogi se resno bavijo z načrtom vpeljati na vsem Nemškem prisilno in enotno in skupno prehrano prebivalstva.

Društvene vesti.

Izkaz društvene posredovalnice. Sprejmejo se: 2 pomočnika mešane stroke, 1 pomočnik špecerijske stroke, 1 pomočnik železninske stroke, 1 pomočnik delikatesne stroke, 2 kontoristki, 1 blagajničarka, 4 prodajalke, 3 učenci in 3 učenke. — Službe išče: 7 pomočnikov, 8 kontoristk, 42 prodajalk, 10 učencev in 11 učenk. — Posredovalnica posluje za delodajalce, člane društva, učence in učenke brezplačno, za druge pa proti mali odškodnini.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica : K 8.000.000.—.

Podružnica Ljubljana.

Rezerve . okrog K 1.000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih $4\frac{1}{2}\%$.
Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.
KUJUJE in PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd. in srečke c. kr. razr. loterije.

Centrala:
Trst.
Podružnice:
Dubrovnik
Dunaj
Kotor
Metković
Opatija
Spljet
Šibenik
Zadar

ESKONTIRA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.
IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.
DAJE PREDUJME: na blago, ležeče v javnih skladiščih.
PPEVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Trgovina
s specerijskim
blagom.

Trgovina z
moko in dežel-
nimi pridelki.

Ljubljana

A. ŠARABON

Ljubljana

priporoča svojo novourejeno glavno

zalogo rudninske vode.

Točna in solidna postrežba!

Na drobno in na debelo!

Velika pražarna za kavo
in mlin za dišave
z električnim obratom.

Zaloga brinja
in sliv za
žganjekuho.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Podružnice v CELOVCU, TRSTU, SPLJETU, SARAJEVU, GORICI in CELJU.

Kupuje in prodaja
vse vrste rent, zastavnih pisem,
prioritet, komunalnih obligacij,
srečk, delnic, valut, novcev in
deviz.

Promese izdaja k vsakemu
žrebanju.

Delniška glavnica K 8.000.000.—. Rezervni zaklad K 800.000.—
Zamenjava in eskomptuje
izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapale kupone.
Daje predujme na vrednostne papirje.
Zavaruje srečke proti kurzni izgubi.
Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.
Eskompt in inkasso menic. — Borzna naročila.

Denarne vloge sprejema
v tekočem računu ali na vložne
knjižice proti ugodnim obrestim.
Vloženi denar obrestuje od dne
vloge do dne vzdiga s
 $4\frac{1}{2}\%$ čistih.
Promet s čeki in nakaznicami.

Slovenski trgovci, prispevajte za „Trgovski dom“!

Priporočamo našim gospodinjam **pravi : FRANCKOV :**
kavni pridatek s tovarniško znamko : kavni mlinček :
iz **zagrebške tovarne.**

Varstvena znamka.

„Zvezdna“ cikorija iz „Prve jugoslovanske tvornice za kavne surogate v Ljubljani

se prodaja v korist „Trgovskemu domu“ in „Podpornemu skladu“ društva „Merkur“.

Slovenski trgovci in trgovski sodelavci, priporočajte ta izvrstni slovenski izdelek!

J. KOSTEVČ

trgovina z manufakturnim blagom in krojaškimi dodatki na drobno in debelo.

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 4 in 5.

Cene strogo solidne, postrežba točna.

Vzorci na zahtevo poštine prosto.

J. Knez, Ljubljana

trgovina z žitom in dež. pridelki.

Valjčni mlin na Beričevem.

Priporoča svoje najboljše mlevske izdelke.

Tvornica za stole

Fran Švigelj na Bregu, pošta Borovnica

izdeluje lepe in trpežne stole iz vpognjenega lesa po najnižjih cenah.

Za obilna naročila se priporoča

Fran Švigelj.

Častite naročnike in bralce prosimo, naj se ozirajo pri nakupu svojih potrebščin na oglase v našem listu. „Slovenski trgovski Vestnik“ mora postati ognjišče organizacije slovenskih trgovcev, zato se ravnajte po geslu „Svoji k svojim!“

Mestna hranilnica ljubljanska,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 je imela vlog **K 48,500.000—**

Rezervnega zaklada „ **1,330.000—**

Sprejema vloge vsak delavnik.

Hranilnica je **pupilarno varna** in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične

:: domače hranilnike. ::

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5 %, izven Kranjskem pa proti 5 1/4 % obrestim in proti najmanj 1 % oziroma 3/4 % odplačevanju na dolg.